

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

ZKOUŠKY SPOLEHLIVOSTI A TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Rigorózní práce

Martin Gardavský

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

ZKOUŠKY SPOLEHLIVOSTI A TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Rigorózní práce
Katedra trestního práva
název oboru: Trestní právo

Martin Gardavský

Plzeň 2023

Čestné prohlášení.

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval/a samostatně, a že jsem vyznačil/a prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal/a způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň 31. 7. 2023

.....

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval konzultantovi této práce a svému školiteli doc. JUDr. Františku Vaverovi Ph.D., LL.M., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

ÚVOD	1
1 GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ	6
1.1 SOUDNÍ ROZHODNUTÍ DEKLARUJÍCÍ NEZÁVISLOST GIBS.....	11
1.2 ZPRÁVY O ČINNOSTI GIBS	13
1.3 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA GIBS	14
1.4 HISTORICKÝ VÝVOJ INSPEKČNÍCH ORGÁNŮ	15
1.4.1 <i>Historie trestněprávní odpovědnosti příslušníků</i>	15
1.4.2 <i>Inspekční orgány bezpečnostních sborů (1953–1989)</i>	18
1.4.3 <i>Inspekční orgány bezpečnostních sborů (1990–současnost)</i>	21
1.5 INSPEKČNÍ ORGÁN U CELNÍ SPRÁVY A VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR.....	26
2 ZKOUŠKY SPOLEHLIVOSTI	28
2.1 HISTORICKÝ VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY ZKOUŠEK SPOLEHLIVOSTI NA NAŠEM ÚZEMÍ	31
2.2 ÚPRAVA DE LEGE FERENDA	37
2.3 VLÁDNÍ ÚKOLY SOUVISEJÍCÍ S PROBLEMATIKOU ZKOUŠEK SPOLEHLIVOSTI.....	40
2.3.1 <i>Vyhodnocení z roku 2014</i>	40
2.3.2 <i>Vyhodnocení z roku 2016</i>	41
2.3.3 <i>Vyhodnocení z roku 2021</i>	43
2.4 VNITŘNÍ PŘEDPIS GIBS UPRAVUJÍCÍ ZKOUŠKY SPOLEHLIVOSTI	43
2.5 VÝSLEDEK ZKOUŠKY SPOLEHLIVOSTI	46
2.6 STATISTIKY OHLEDNĚ ZKOUŠEK SPOLEHLIVOSTI	49
2.7 DOTAZNÍKY.....	54
2.8 SOUDNÍ ROZHODNUTÍ SOUVISEJÍCÍ SE ZKOUŠKAMI SPOLEHLIVOSTI.....	65
2.8.1 <i>Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tz 39/2013</i>	65
2.8.2 <i>Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tz 61/2013</i>	67
2.8.3 <i>Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 2002014</i>	71
2.9 NÁZOR NEJVYŠŠÍHO STÁTNÍHO ZÁSTUPCE.....	73
2.10 ZKOUŠKA SPOLEHLIVOSTI A JEJÍ PROCESNÍ VYUŽITELNOST V TRESTNÍM ŘÍZENÍ.....	76
2.10.1 <i>Využití zkoušek spolehlivosti ve fázi před zahájením trestního řízení</i>	79
2.11 ZAHRANIČNÍ ÚPRAVA ZKOUŠEK SPOLEHLIVOSTI	79
2.11.1 <i>Slovenská republika</i>	80
2.11.2 <i>Spojené státy americké</i>	81
2.11.3 <i>Maďarsko</i>	85
2.11.4 <i>Rumunsko</i>	87
2.11.5 <i>Srbská republika</i>	89
2.11.6 <i>Severní Makedonie</i>	92
2.11.7 <i>Moldavská republika</i>	93
3 POLICEJNÍ PROVOKACE.....	100
4 OPERATIVNĚ PÁTRACÍ PROSTŘEDKY	111
ZÁVĚR.....	119
RESUMÉ	124
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ.....	126
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	134
PŘÍLOHA 1 – PŘEDSTAVENÍ TRESTNÍHO ŘÍZENÍ	135
PŘÍLOHA 2 – OBDOBNE ZAHRANIČNÍ ORGÁNY	151
GRAFY.....	161

Úvod

Při studiu na právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni se mi ve čtvrtém ročníku naskytla příležitost nastoupit na studijní stáž na Generální inspekci bezpečnostních sborů (dále jen “GIBS”), kterou jsem využil. Zde jsem se poprvé setkal s pojmem zkouška spolehlivosti. Po dokončení magisterského studijního programu jsem nastoupil do služebního poměru na GIBS a začal zjišťovat, že institut zkoušek spolehlivosti je velká neznámá nejen pro širokou veřejnost a studenty právnických fakult, ale také pro příslušníky bezpečnostních sborů.

Jak již bylo v předchozím odstavci zmíněno, i já, jakožto student právnické fakulty, jsem se s tímto institutem poprvé setkal až při studijní stáži ve čtvrtém ročníku. Při výkonu služby jsem měl za úkol vypracovat materiál s názvem “Posouzení zkoušek spolehlivosti”¹. Při psaní tohoto materiálu jsem zjistil, že institutem zkoušek spolehlivosti se v České republice nezabývá prakticky žádná odborná literatura. i to je dle mého názoru jedním z důvodů, proč se zatím pro většinu lidí jedná o velkou neznámou.

Z několika málo odborných prací, které se dané tematice věnují lze jmenovat alespoň publikaci od doktora Jana Čápa s názvem „Aplikace zkoušky spolehlivosti“², nebo například publikaci GIBS „Zkouška spolehlivosti – 5 let praxe v České republice“³. Ovšem autoři těchto prací se danou problematikou nezabývali dostatečně a jedná se především o soubor informací a mapování toho, jak se zkoušky spolehlivosti prováděly, případně provádí.

Zkoušky spolehlivosti může provádět dle zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů (dále jen “zákon o GIBS”) v současné době pouze GIBS⁴. Zkoušky spolehlivosti jako takové existují v našem právním řádu teprve 14 let, poprvé jsme se s nimi v aktuální podobě mohli setkat v roce 2008. v porovnání například s operativně pátracími prostředky se tak

¹ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. *Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekci bezpečnostních sborů*. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3.

² ČÁP, Jan. *Aplikace zkoušky spolehlivosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2022. ISBN 978-80-7251-532-5.

³ *Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8.

⁴ Před vznikem GIBS zkoušky spolehlivosti prováděla dnes již neexistující Inspekce policie.

jedná stále o velmi krátkou dobu a lze tedy konstatovat, že tento institut je ve svých začátcích.

Od svého vzniku jsou zkoušky spolehlivosti do jisté míry považovány za kontroverzní, jelikož při jejich provádění dochází v jisté míře k zásahu do integrity zkoušené osoby, která je postavena před simulovanou situací, kterou je povinna řešit a tím dochází k nerovnému postavení zkoušené osoby, jelikož zkoušenou osobou může být příslušník nebo zaměstnanec vybraného bezpečnostního sboru.⁵ Někteří považují tento zásah za policejní provokaci ze strany GIBS. Navíc se jedná o institut, který lze využít jen vůči omezenému okruhu osob a schvalovací proces, v porovnání s operativně pátracími prostředky, které jsou využívány i jinými bezpečnostními sbory, probíhá pouze uvnitř GIBS, nikoliv pod dohledem státního zástupce případně soudce. Současný ředitel GIBS brig. gen. JUDr. Bc. Radim Dragoun, Ph.D., ovšem zastává názor, „že jde nepochybně o nástroj se značným protikorupčním přínosem s generálně preventivními dopady“⁶.

Cíle práce a užití metody výzkumu

Hlavním cílem této práce je podrobně popsat a systémově analyzovat institut zkoušek spolehlivosti a na základě této analýzy následně definovat možnou právní úpravu zkoušek spolehlivosti *de lege ferenda* v případě, že by měl být jejich výsledek a záznamy při nich pořizené použity v trestním řízení.

K dosažení tohoto cíle jsem si stanovil několik dílčích výzkumných otázek, které poukazují jak na pozitiva, které institut zkoušek spolehlivosti do průběhu trestního řízení přináší, tak na rizika a kontroverze, která jsou s jejich prováděním spojena:

1) Jaký byl historický vývoj GIBS jako orgánu *sui generis* a jaké je její současné postavení v českém právním řádu?

2) Jaká je současná podoba institutu zkoušek spolehlivosti v českém právním řádu? Jaká jsou s ní spojena rizika a kontroverze? v čem naopak spočívají

⁵ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. *Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekci bezpečnostních sborů*. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3. s. 7

⁶ Tamtéž.

pozitiva využití zkoušek spolehlivosti? Mají zkoušky spolehlivosti preventivní účinek?

3) Existuje obdobný institut také v zahraniční legislativě a je využíván v trestním řízení?

4) Kdy dochází ze strany policejního orgánu k tzv. policejní provokaci?

5) V čem lze spatřovat podobnost zkoušek spolehlivosti a operativně pátracích prostředků?

K objasnění jednotlivých výzkumných otázek a dosažení cíle práce využívá českou i zahraniční odbornou literaturu, dále materiály, které mi byly pro zpracování poskytnuty ze strany GIBS (například vnitřní předpis upravující zkoušky spolehlivosti, výroční zprávy aj.), nebo výsledky dotazníkového šetření, které v minulosti probíhalo v řadách příslušníků bezpečnostních sborů. v neposlední řadě je pro téma této práce klíčová také soudní judikatura, ve které byl institut zkoušek spolehlivosti, případně otázka policejní provokace, probírán.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol, z nichž cílem první kapitoly je ve stručnosti představit trestní řízení.

První kapitola představuje GIBS jakožto orgán sui generis, její zakotvení v českém právním řádu a její historický vývoj. v roce 2022 oslavila GIBS 10 let svého vzniku a stejně jako na zkoušky spolehlivosti, i na GIBS jsou názory rozporuplné. Považuji za důležité druhou kapitolu věnovat právě samotné GIBS, jelikož se u nás, ale i v některých okolních státech jedná o specifickou bezpečnostní složku s významným společenským dopadem. GIBS je v kapitole představena komplexně z hlediska své hlavní činnosti dané jí zákonem o GIBS a také v kontextu obdobných institucí fungujících v jiných státech. Komparace těchto zahraničních bezpečnostních orgánů s fungováním GIBS je zaměřena především na kompetence, které jsou těmto jednotlivým složkám ze zákona přiděleny. v tomto případě se jedná zejména o srovnání činnosti těchto institucí, a proto komparace zahrnuje také ty zahraniční orgány, které zkoušky spolehlivosti neprovádějí.

Následující kapitola je pro mou práci klíčová a cílí na seznámení čtenáře s institutem zkoušek spolehlivosti, historií jejich vzniku a aktuální úpravou v českém právním řádu. Čtenářům je v této kapitole objasněno, co je zkouška spolehlivosti, v jakých případech a za jakých podmínek může být využita a jaké

důsledky tento výsledek může mít pro zkoušenou osobu. Tato část práce je postavena zejména na analýze statistických údajů týkajících se provedených zkoušek spolehlivosti. Představeny jsou také výsledky některých dotazníků, které zjišťovaly, jaké povědomí o zkouškách spolehlivosti mají příslušníci jednotlivých bezpečnostních sborů. Také se v kapitole zamýšlím nad tím, jak by měla vypadat případná úprava de lege ferenda. Tato kapitola přináší též podrobnější úvahu možného použití materiálů a výsledků získaných při zkoušce spolehlivosti v trestním řízení. Zamýšlím se v ní nad otázkou, zda může být výsledek zkoušky spolehlivosti podnětem pro zahájení trestního stíhání a zda může případně sloužit jako důkaz v probíhajícím trestním řízení, nebo, zda jsou k tomu potřeba nějaké legislativní změny. Za účelem zodpovězení této otázky jsou sledována dvě rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky⁷, která se zatím jako jediná použitím výsledku zkoušky spolehlivosti v trestním řízení zabývala. Současně také tato část práce opírá o klíčové stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu⁸ a pohled Nejvyššího státního zástupce JUDr. Igora Stríže (psáno v listopadu 2022), který v roce 2014 publikoval odborný článek⁹ zabývající se zkouškami spolehlivosti a v listopadu 2022 mi v rámci konzultace sdělil svůj názor na zkoušky spolehlivosti. Analyzovány jsou také názory vybraných odborníků. Třetí kapitola se zároveň věnuje zahraničnímu pojetí zkoušek spolehlivosti, případně obdobnému institutu. Představeny jsou konkrétní orgány, které zkoušky spolehlivosti ve sledovaných státech využívají, a jejich zákonná úprava. Tyto získané informace jsou podrobeny komparaci s českou právní úpravou a praxí.

Se zkouškami spolehlivosti úzce souvisí pojem policejní provokace, kterému se věnuje třetí kapitola. Ta cílí na vymezení definice tohoto pojmu. Na základě definice policejní provokace a vybraných rozhodnutí Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a také Evropského soudu pro lidská práva (dále jen “ESLP”), ve kterých se senáty otázkou policejní provokace zabývaly, analyzuji v této části práce hranici mezi policejní provokací a zkouškou spolehlivosti.

⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013.

⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014.

⁹ STRÍŽ, Igor. Zkouška spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8. s. 65 a násl.

Od tématu policejní provokace se plynule přesouvám k následující, poslední, kapitole, která je věnována operativně pátracím prostředkům a podpůrně operativně pátracím prostředkům. Kapitola stručně představuje jednotlivé operativně pátrací prostředky, které sleduje převážně optikou jejich úpravy v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen “trestní řád”). Zmíněn je též klíčový moment, kdy byly operativně pátrací prostředky přesunuty ze zákona č. 283/1991. Sb., České národní rady o Policii České republiky do v této části práce se také zamýšlím na tím, zda a případně za jakých podmínek lze záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků použít jako důkaz v trestním řízení. Hlavním přínosem páté kapitoly je představení operativně pátracích prostředků a jejich komparace se zkouškami spolehlivosti, kapitola poukazuje jak na jejich společné, tak na rozdílné rysy, a to i z hlediska jejich současné právní úpravy.

Již z názvu je patrné, že jedním z klíčových pojmů této práce je trestní řízení. GIBS, jakožto policejní orgán, případně vyšetřovací orgán, v trestním řízení nejčastěji vystupuje v přípravném řízení, kde provádí prověřování a vyšetřování.

Co se týče zkoušek spolehlivosti, tak výsledek z provedené zkoušky spolehlivosti může hrát důležitou roli jak v přípravné fázi trestního řízení, kde mohou být v návaznosti na zjištěné protiprávní jednání zahájeny úkony trestního řízení, tak také v rámci dokazování v hlavním líčení, pokud bude jejich výsledek použitelná jako důkazní prostředek. Z důvodu dokreslení kontextu práce bude v příloze č. 1 ve stručnosti představeno trestní řízení a bude představeno postavení GIBS coby policejního a vyšetřovacího orgánu v jeho jednotlivých fázích.

1 Generální inspekce bezpečnostních sborů

O vzniku GIBS se hovořilo již v letech 2006–2007, kdy se v České republice řešila reforma Policie České republiky (dále jen „Policie ČR“) a uvažovalo se také o samostatném kontrolním sboru. Myšlenky o zřízení samostatného kontrolního orgánu je možné nalézt také v Analýze kontrolních mechanismů v bezpečnostních sborech Ministerstva vnitra z roku 2008. v této analýze je uvedeno, že se vláda ČR ve svém programovém prohlášení zavázala zajistit nezávislou kontrolu Policie ČR, čehož plánovala docílit tím, že vyjme Inspekci Policie z gesce Ministerstva vnitra, jelikož *„často vytykány problematickým rysem úpravy Inspekce ministra vnitra byl z pohledu odborníků i nevládních organizací způsob jmenování jejího ředitele a bezprostřední zodpovědnost tohoto ředitele výhradně ministru vnitra¹⁰“*. v souvislosti s tím vláda ČR uložila ministru vnitra, financí a spravedlnosti zpracovat a předložit do 31. prosince 2008 návrh zákona o GIBS.¹¹

V analýze je uvedeno několik variant, kterými se mělo docílit nezávislosti inspekce na Ministerstvu vnitra. První variantou bylo *„zrušení přímé personální závislosti ředitele Inspekce na ministru vnitra se současným přidáním kontroly ze strany Poslanecké sněmovny¹²“*, druhou *„převedení inspekce do působnosti Ministerstva spravedlnosti, aniž by se měnila její působnost. Pro účely posílení nezávislosti takového orgánu by patrně bylo nejlepší v takovém případě inspekci podřídit struktuře státního zastupitelství¹³“*, a poslední pak zřízení nového samostatného orgánu mimo resorty ministerstev. Poslední variantu přijala vláda usnesením č. 149 ze dne 25. února 2008, ve kterém uložila ministru vnitra, financí a spravedlnosti předložit návrh zákona o GIBS do konce roku 2008.¹⁴

¹⁰ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz.

¹¹ Srov. Ministerstvo vnitra. Analýza kontrolních mechanismů v bezpečnostních sborech, Ministerstvo vnitra České republiky. 2008, dostupné na: <https://www.mvcr.cz/webpm/clanek/poskytnuti-informace-analyza-kontrolnich-mechanismu-v-bezpecnostnich-sborech.aspx>

¹² Ministerstvo vnitra. Analýza kontrolních mechanismů v bezpečnostních sborech, Ministerstvo vnitra České republiky. 2008, dostupné na: <https://www.mvcr.cz/webpm/clanek/poskytnuti-informace-analyza-kontrolnich-mechanismu-v-bezpecnostnich-sborech.aspx>

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž.

V roce 2009 byl do legislativního procesu rozeslán návrh zákona o GIBS, ve kterém byla GIBS definována jako ozbrojený bezpečnostní sbor a organizační složka státu se samostatnou rozpočtovou kapitolou.¹⁵

Zákon poprvé schválila vláda dne 23. března 2009 usnesením č. 325, návrh byl později rozeslán poslancům jako sněmovní tisk č. 794/0. Zde byl ovšem projednán pouze v organizačním výboru a k jeho projednání na plénu již nedošlo.¹⁶

Na přelomu let 2010 a 2011 se koaliční strany dohodly, že GIBS jako taková vznikne¹⁷ a následně usnesením vlády č. 1 z 5. ledna 2011, „*schválila Strategii boje proti korupci, a uložila Ministerstvu vnitra předložit návrh zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů s tím, že tento návrh zákona má zajistit nezávislou kontrolu bezpečnostních sborů. Cílem této nové úpravy je vytvořit systém nezávislého a účinného stíhání trestných činů příslušníků a zaměstnanců vybraných bezpečnostních sborů (policie, celní správy, vězeňské služby) a generální inspekce.*“¹⁸

Zákon vláda schválila 29. června 2011 usnesením č. 497 a jak již bylo řečeno, důvodem přijetí tohoto zákona byl „*efektivnější boj s korupcí v bezpečnostních sborech, nezávislé a účinné trestní stíhání činů příslušníků a zaměstnanců policie, celní správy, vězeňské služby i samotné inspekce, jsou hlavní cíle Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS)*“¹⁹. Návrh byl následně dne 1. července 2011 rozeslán poslancům jako sněmovní tisk č. 410/0. GIBS jako taková vznikla zákonem o GIBS, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2012. v důsledku toho, že zákon o GIBS vznikl v relativně krátké době, setkává se GIBS do dnešního dne při své činnosti s problémem, že v některých, pro činnost GIBS klíčových zákonech, není GIBS zmíněna, a stále se považuje za součást Policie ČR. Z tohoto důvodu se již pracuje na přípravě novely zákona o GIBS.

Zákonodárci svěřili GIBS dle mého názoru velmi náročné a pro veřejnost a příslušníky a zaměstnance ostatních bezpečnostních sborů velmi nepopulární

¹⁵ MATES, Pavel, SLABÝ, Antonín, ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František, ŠMERDA, Radek. Zákon o policii s komentářem. 3. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-917-1. s. 332.

¹⁶ Srov. Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz.

¹⁷ Dohoda proběhla zde: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/lidri-koalice-se-dohodli-u-klause-vv-vladu-podpori-rekl-john_201012211715_akottova

¹⁸ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz.

¹⁹ Vláda schválila návrh zákona o inspekci bezpečnostních sborů – Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana – Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2022 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vlada-schvalila-navrh-zakona-o-inspekci-bezpecnostnich-sboru.aspx>

úkoly v oblasti vnitřní bezpečnosti České republiky. Nepopulární převážně v tom smyslu, že prověřují a vyšetřují trestné činy osob, kteří jsou v trestním řízení znali a znají jeho procesní stránku.

V ustanovení § 1 zákona o GIBS je uvedeno, že se zřizuje GIBS, která je ozbrojeným bezpečnostním sborem. v jejím čele stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává, na návrh vlády a po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny, předseda vlády. Tomu je ředitel GIBS z výkonu své funkce odpovědný. Úkoly GIBS plní příslušníci GIBS, kteří vykonávají službu podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (dále jen „zákon o služebním poměru“). GIBS je organizační složkou státu a účetní jednotkou, ředitel plní funkci vedoucího organizační složky státu.²⁰

V ustanovení § 2 zákona o GIBS jsou stanoveny úkoly GIBS, mezi které patří vyhledávání, odhalování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je příslušník Policie ČR, Vězeňské služby České republiky (dále jen „Vězeňské služby ČR“), Celní správy České republiky (dále jen „Celní správy ČR“), GIBS anebo zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce v Policii ČR a GIBS, nebo zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce u Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR, pokud trestný čin spáchá v souvislosti s plněním pracovních úkolů. Úkolem GIBS je také vyšetřovat trestné činy u výše uvedených. GIBS je dle zákona o GIBS umožněno u těchto osob provádět právě zkoušky spolehlivosti. Dále je úkolem GIBS sledovat a vyhodnocovat informace o protiprávní činnosti výše uvedených. v neposlední řadě GIBS vydává metodická doporučení²¹ pro činnost bezpečnostních sborů.²²

V zákoně jsou dále stanoveny základní povinnosti, mezi které patří zdvořilost, iniciativa, přiměřenost postupu, prokazování příslušnosti a poučování.²³ Při plnění svých úkolů GIBS spolupracuje s ozbrojenými silami, bezpečnostními sbory a dalšími orgány veřejné správy, jakož i s právníckými a fyzickými osobami.²⁴ v dalších hlavách zákona o GIBS je upraveno například omezení osobní

²⁰ Ustanovení § 1 zákona o GIBS.

²¹ Vydaná metodická doporučení lze nalézt ve zprávách o činnosti GIBS. Dostupné z: <https://www.gibs.cz/informacni-servis/zpravy-o-cinnosti-a-analyzy>.

²² Ustanovení § 2 zákona o GIBS.

²³ Ustanovení § 3-7 zákona o GIBS.

²⁴ Ustanovení § 8 zákona o GIBS.

svobody²⁵, použití donucovacích prostředků²⁶, práce s informacemi²⁷, anebo např. mezinárodní spolupráce²⁸.

Ustanovení § 56 a 57 zákona o GIBS upravuje kontrolu činnosti GIBS. v ustanovení § 56 je upravena kontrola GIBS ze strany veřejnosti. Je zde stanoveno, že každý může GIBS upozornit na nedostatky v činnosti bezpečnostních sborů, na které se vztahuje působnost GIBS, nebo na skutečnost, že se příslušník či zaměstnanec dopustil trestného činu, přestupku či kázeňského přestupku. GIBS musí takové upozornění přijmout a do 30 dnů vyrozumět toho, kdo podání učinil, o přijatých opatřeních. Analogicky se takto postupuje v případě, kdy stížnost směřuje na postup příslušníků GIBS. v roce 2021 bylo například vyřízeno 22 stížností na chování a postup příslušníků GIBS z čehož tři byly vyhodnoceny jako částečně odůvodněné, tři jako důvodné, tři jako nedůvodné opakované a zbytek jako nedůvodné.²⁹

V ustanovení § 57 zákona o GIBS je dále upravena kontrola činnosti GIBS. Při ní se mimo jiné kontroluje i použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a použití sledování osob a věcí podle trestního řádu. Vykonává kontrolní orgán Poslanecké sněmovny³⁰. Tím je Stálá komise pro kontrolu činnosti Generální inspekce bezpečnostních sborů³¹. Ta provádí kontrolu v organizačních částech GIBS³² a ředitel GIBS ji nejméně dvakrát ročně předkládá zprávu o použití výše uvedených prostředků³³. Například v roce 2021 byla ze strany GIBS komisi poskytnuta součinnost formou písemného stanoviska v 17 případech³⁴. Ředitel GIBS navíc předkládá vládě, výboru Poslanecké sněmovny příslušnému ve věcech bezpečnosti a kontrolnímu orgánu jednou ročně zprávu o činnosti GIBS a analýzu použití úkonů výše uvedených.³⁵

V souvislosti s GIBS je potřeba také zmínit Stálou komisi pro kontrolu použití odposlechlů a záznamů telekomunikačního provozu, použití sledování osob

²⁵ Ustanovení § 10-12 zákona o GIBS.

²⁶ Ustanovení § 20-28 zákona o GIBS.

²⁷ Ustanovení § 29-53b zákona o GIBS.

²⁸ Ustanovení § 54 zákona o GIBS.

²⁹ Srov. Zpráva o činnosti GIBS 2021, dostupné z <https://www.gibs.cz/informacni-servis/zpravy-o-cinnosti-a-analyzy>

³⁰ Ustanovení § 57 odst. 1 zákona o GIBS.

³¹ Více informací dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=7500>

³² Ustanovení § 57 odst. 2 zákona o GIBS.

³³ Ustanovení § 57 odst. 3 zákona o GIBS.

³⁴ Srov. Zpráva o činnosti GIBS 2021, dostupné z <https://www.gibs.cz/informacni-servis/zpravy-o-cinnosti-a-analyzy>

³⁵ Ustanovení § 57 odst. 4 zákona o GIBS.

a věcí a rušení provozu elektronických komunikací, která jak je z názvu patrné, kontroluje použití odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu, použití sledování osob a věcí a rušení provozu elektronických komunikací.³⁶

Je patrné, že již od svého vzniku GIBS budí mezi příslušníky bezpečnostních sborů a také mezi odbornou veřejností lehkou kontroverzi. v roce 2012 po jejím vzniku, jakožto samostatného orgánu, který má kontrolovat Policii ČR, Vězeňskou službu ČR a Celní správy ČR, začaly v médiích vycházet články, jejichž autoři se pokoušeli činnost GIBS popsat a velmi často volili clickbaitové názvy článků, čímž podpořili vznik kontroverze i v souvislosti s kontrolou samotné GIBS. Příkladem lze uvést článek, který nesl název „Generální inspektoři mohou zastavit kohokoliv a kdykoliv. Bez uniformy“³⁷. Kritika se také snášela na kontrolu samotných příslušníků GIBS, čemuž napomáhaly články typu „Když střílí policista, je tu inspekce. Ta ovšem kontroluje sama sebe“³⁸. v předchozích odstavcích však byl nastíněn kontrolní mechanismus GIBS jako celku. Co se týče vyšetřování jednotlivých příslušníků a zaměstnanců GIBS, tato otázka bude rozebrána v podkapitole zabývající se organizační strukturou GIBS.

Lze konstatovat, že po svém vzniku GIBS nefungovala tak, jak by měla a jako příklad je možno odkázat na níže uvedený rozsudek B. Ú. proti ČESKÉ REPUBLICE (in concreto níže). Ovšem časem se činnost GIBS zlepšila, což potvrzují také například zprávy o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství, které lze nalézt na jeho webových stránkách³⁹. Je potřeba připomenout, že státní zastupitelství ve vztahu k policejnímu orgánu, kterým GIBS je, má dozorové pravomoci v přípravném řízení⁴⁰. Již ve zprávě o činnosti z roku 2018 (proběhla výměna vedení GIBS a také reorganizace celé GIBS) můžeme zmínit pasáž, která se týká GIBS a kde je uvedeno, že v „*rámci přípravného řízení lze dovozovat zlepšenou kvalitu obsahu vydávaných záznamů o zahájení úkonů trestního řízení, včetně určení státního zastupitelství, jemuž má být uvedený záznam z důvodu věcné příslušnosti doručován. Lze tedy konstatovat, že pokud se v minulosti vyskytovaly*

³⁶ Více informací dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=7600>

³⁷ Dostupné na: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/generalni-inspekce-muze-zkontrolovat-kazdeho-uniformu-ale-necekejte.A120102_114843_domaci_cen

³⁸ Dostupné na: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/inspekce-gibs.A120413_091507_domaci_zep

³⁹ Zprávy o činnosti | Činnost | Nejvyšší státní zastupitelství - Soustava státního zastupitelství ČR. Soustava státního zastupitelství [online]. Copyright © 2022 Nejvyšší státní zastupitelství Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/>

⁴⁰ Ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu.

nedostatky v činnosti některých útvarů či příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů, které vedly k nutnosti vykonávat dozor nad zachováváním zákonnosti se zvýšenou intenzitou a jednak ke korigování vadných postupů příslušníků tohoto policejního orgánu, jakož i k rušení některých záznamů o zahájení úkonů trestního řízení, přičemž tyto nedostatky byly projednávány průběžně jak s minulým, tak s nynějším, novým vedením Generální inspekce, pak nastalo postupné zlepšování tohoto stavu“⁴¹. v nejnovější dostupné zprávě o činnosti za rok 2022 se můžeme dočíst, že „přetrvávají dobré součinnostní vztahy mezi Generální inspekcí bezpečnostních sborů a státními zástupci. v drtivé většině případů jsou výstupy Generální inspekce bezpečnostních sborů na odpovídající odborné úrovni. Komunikace s vedením tohoto útvaru je zcela bezproblémová a lze konstatovat výraznou ochotu k řešení případných obtíží.“⁴².

V kapitole o trestním řízení již bylo uvedeno, že státní zástupce má v přípravném řízení postavení dominus litis, a právě fakt, že soustava státního zastupitelství od roku 2018 ve svých zprávách o činnosti uváděla, že se činnost GIBS a také spolupráce s ní zlepšuje, svědčí jistě o tom, že se činnost GIBS za poslední léta výrazně posunula.

1.1 Soudní rozhodnutí deklarující nezávislost GIBS

V souvislosti s problematikou nezávislosti GIBS je potřeba zmínit rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) z 6. října 2022, věc B. Ü. proti ČESKÉ REPUBLICE⁴³. v tomto případě se projednávala stížnost tureckého občana B.Ü., kterou podal dne 17. února 2015.

Ve své stížnosti stěžovatel namítal porušení čl. 3 Úmluvy (zákaz mučení – „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu“⁴⁴) a čl. 13 Úmluvy (právo na účinné opravné prostředky – „Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily

⁴¹ Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/zprava_o_cinnosti_sz_za_rok_2018-textova_cast.pdf

⁴² Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti-2022-textov%C3%A1-%C4%8D%C3%A1st.pdf>

⁴³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. října. 2022, sp. zn. 9264/15), dostupný v českém jazyce na: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/70197D2DB80661ADC12588F30051BF9B/\\$file/B.%C3%9C.rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/70197D2DB80661ADC12588F30051BF9B/$file/B.%C3%9C.rozsudek.pdf?open&)

⁴⁴ Čl. 3 Úmluvy

*osoby při plnění úředních povinností*⁴⁵), k čemuž mělo dojít při zajištění stěžovatele příslušníky Policie ČR, během následného pobytu v zařízení pro zajištění cizinců a také neúčinným vyšetřováním vnitrostátních orgánů.

Prvotní incident se udál 16. října 2013, kdy byl stěžovatel zajištěn na letišti v Praze, následně u něj byla provedena osobní prohlídka, při které se dle jeho tvrzení musel vysvléct do naha, a prohlídka jeho zavazadel (se zavazadlem mu byly zabaveny dočasně léky). Stěžovatel následně podal za přítomnosti tlumočnicka vysvětlení, poté mu bylo oznámeno zahájení správního řízení o jeho vyhoštění. Cizinecká policie vydala rozhodnutí o vyhoštění stěžovatele a oznámila mu, že bude převezen do zařízení pro zajištění cizinců. Po oznámení došlo k několika incidentům a použití donucovacích prostředků. Verze stěžovatele a vnitrostátních orgánů se ovšem liší. Při následném vyšetření, při kterém byl stěžovatel agresivní, bylo zjištěno, že má stěžovatel zlomeninu nosní kůstky, tržnou ránu v obličejové části hlavy a zhmožděnin v oblasti hrudníku.

Po převozu do zařízení pro zajištění cizinců byl stěžovatel umístěn na celu sám, kde se pokusil 17. října 2013 spáchat sebevraždu, následkem čehož byl převezen do Psychiatrické léčebny v Kosmonosech, kde podstoupil vyšetření, při kterém mu byla diagnostikována porucha osobnosti a podaná sedativa. Poté byl převezen opět do zařízení pro zajištění cizinců.

Při následném vyšetřování nadřízeních zakročujících příslušníků policie Ředitelství služby cizinecké policie shledali užití donucovacích prostředků jako přiměřené. GIBS vyzvala Skupinu vnitřní kontroly Ředitelství služby cizinecké policie k prověření, zda bylo použití donucovacích prostředků oprávněné. Skupina vnitřní kontroly dospěla k závěru, že použití donucovacích prostředků bylo oprávněné. Stěžovatel následně v listopadu 2013 podal trestní oznámení ke GIBS, která následně v lednu 2014 stěžovatele vyrozuměla, že věc odložila. Stěžovatel požádal o přezkum postupu GIBS státního zástupce, který informoval stěžovatele o tom, že není k přezkumu oprávněn, jelikož nedošlo k zahájení trestního stíhání.

Stěžovatel následně podal ústavní stížnost. Ústavní soud usnesením sp. zn. IV. ÚS 936/14 ze dne 4. srpna 2014 ústavní stížnost stěžovatele odmítl jako zjevně neopodstatněnou. ESLP po přezkoumání celé věci dospěl k rozhodnutí, že došlo k porušení článku 3 v jeho procesní části, ovšem ne v hmotněprávní části a Česká republika musí stěžovateli zaplatit částku 12 800 eur.

⁴⁵ Čl. 13 Úmluvy

Pro téma této práce není podstatné samotné rozhodnutí v dané věci, ale rozsudek zde zmiňuji hlavně z důvodu, že ESLP v bodě 96. konstatoval pro Českou republiku a GIBS klíčový fakt, a to, že GIBS lze, od nabytí účinnosti zákona o GIBS, považovat za orgán splňující požadavky nezávislosti, neboť je na policii hierarchicky a institucionálně nezávislý. v minulosti totiž ESLP kritizoval Českou republiku za závislost Inspekce vnitra, případně Inspekce policie na Ministerstvu vnitra (viz. Eremiášová a Pechová proti České republice, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 2. 2012, sp. zn. 23944/04).

1.2 Zprávy o činnosti GIBS

Pro lepší objasnění a pochopení činnosti GIBS zde zmíním také některé statistiky týkající se GIBS a trestního řízení vedeného ze strany GIBS. Tyto statistiky lze nalézt ve Zprávách o činnosti GIBS, které ředitel GIBS, jak již bylo zmíněno, dle ustanovení § 57 odst. 4 zákona o GIBS předkládá vládě, výboru Poslanecké sněmovny příslušnému ve věcech bezpečnosti a kontrolnímu orgánu jednou ročně. Veškeré údaje, které v následující podkapitole budou použity, jsou čerpány ze Zprávy o činnosti GIBS 2021 a ze Zprávy o činnosti GIBS 2020, kdy v závorce bude uveden rozdíl mezi roky 2021 a 2020.⁴⁶

V roce 2021 bylo ukončeno 427 (-9) trestních spisů, z toho 295 (-10) případů bylo ukončeno ve fázi prověřování, 122 (0) ve fázi vyšetřování a v 10 (+1) případech bylo vedeno zkrácené přípravné řízení. Celkem bylo stíháno, případně jim sděleno podezření ve zkráceném přípravném řízení, 186 (+4) osob, z tohoto počtu se jednalo o 95 (+4) příslušníků Policie ČR, 3 (+2) příslušníky Celní správy ČR, 47 (+13) příslušníků Vězeňské služby ČR, sedm zaměstnanců (-4) Policie ČR, jednoho zaměstnance (0) Celní správy ČR, pět zaměstnanců (+2) Vězeňské služby ČR, 24 (-17) civilních osob a čtyři (+4) právnické osoby.

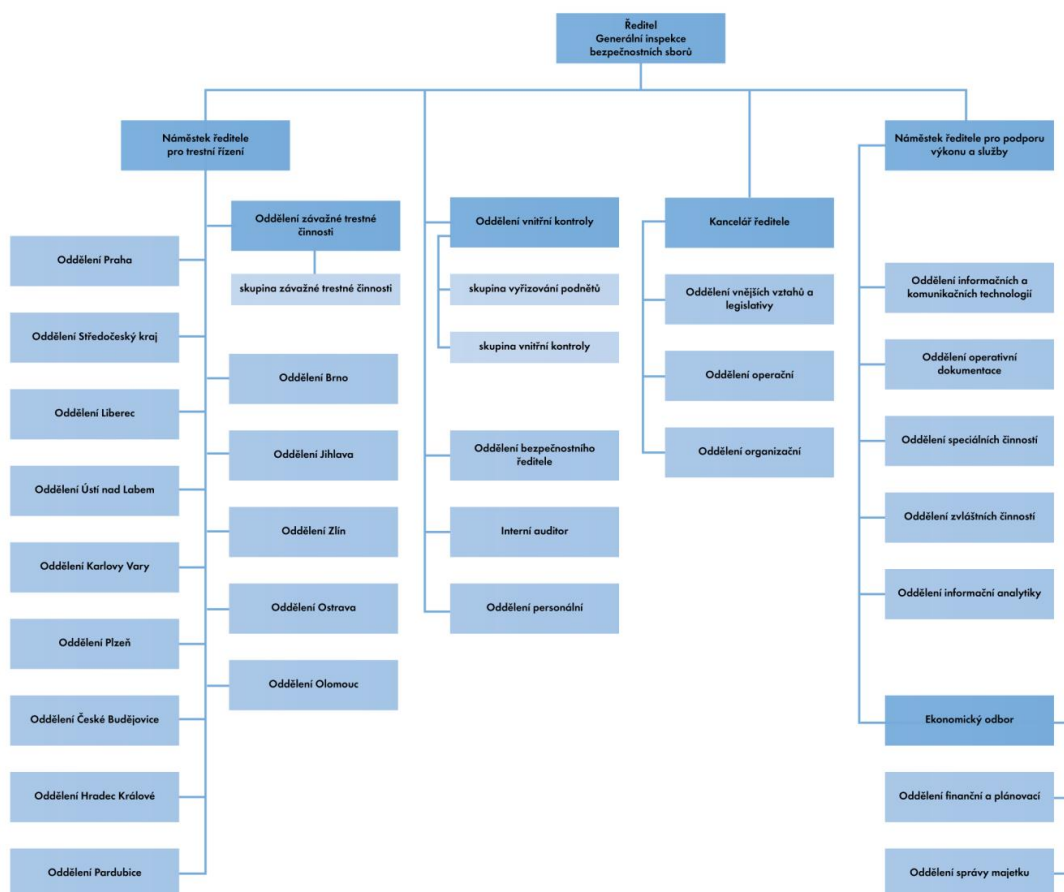
GIBS věnuje zvýšenou pozornost určitému typu protiprávního jednání u příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů. Jedná se například o trestnou činnost v oblasti korupčního jednání a zneužití funkce, o trestnou činnost v oblasti úniku informací anebo například trestné činnosti s podezřením na nepřiměřené násilí, brutalitu, mučení a nelidské a jiné kruté zacházení při výkonu pravomoci příslušníků bezpečnostních sborů. v roce 2021 GIBS zajistila majetek z výnosu

⁴⁶ Zprávy o činnosti GIBS jsou dostupné online na webových stránkách GIBS: <https://www.gibs.cz/informacni-servis/zpravy-o-cinnosti-a-analyzy>

z trestné činnosti v hodnotě 8 633 152 Kč (v roce 2020 majetek v hodnotě 4 435 459 Kč). Právě k odhalování korupčního trestního jednání mohou napomáhat také zkoušky spolehlivosti.

Ve zprávě o činnosti GIBS nalezneme také statistiky zaměřující se na zkoušky spolehlivosti, které jsou podrobněji analyzovány v samostatné kapitole.

1.3 Organizační struktura GIBS

Obrázek 2: Organizační struktura GIBS⁴⁷

Jak již bylo v úvodu kapitoly zmíněno, v čele GIBS stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává předseda vlády.⁴⁸ od září 2018 je jím brig. gen. JUDr. Bc. Radim Dragoun, Ph.D.⁴⁹ GIBS má dále dva náměstky, a to konkrétně náměstka ředitele pro trestní řízení, pod kterého spadají krajská oddělení a oddělení závažné

⁴⁷ Zpráva o činnosti GIBS za rok 2021. Dostupné z <https://www.gibs.cz/informacni-servis/zpravy-o-cinnosti-a-analyzy>

⁴⁸ Ustanovení § 1 odst. 2 zákona o GIBS

⁴⁹ Dostupné z: <https://www.gibs.cz/o-nas/vedeni-inspekce>

trestné činnosti, a náměstkyně ředitele pro podporu výkonu služby, pod kterého spadají specializovaná oddělení a ekonomický odbor. Náměstkyní pro trestní řízení je v současné době plk. JUDr. Pavlína Foglar Marušincová, MPA⁵⁰ a náměstkem pro podporu výkonu služby je plk. Mgr. Vít Hendrych⁵¹. Přímo pod ředitele GIBS dále spadá např. kancelář ředitele a oddělení vnitřní kontroly.

Oddělení vnitřní kontroly stojí jistě za zmínku. Kromě toho, že má postavení kontrolního orgánu vnitřní kontroly, se také jedná o speciální orgán podle ustanovení § 12 odst. 2 písm. i) trestního řádu, který je pověřen v řízení o trestných činech příslušníků a zaměstnanců GIBS. v roce 2021 k prověřování podezření ze spáchání trestného činu příslušníkem GIBS došlo v jednom případě⁵². Vnitřní kontrola je zaměřena na vyhledávání a identifikování provozních a právních rizik uvnitř GIBS, spojených především s nedodržováním právních předpisů a interních aktů. za rok 2021 oddělení vnitřní kontroly provedlo osm obecných kontrol se zaměřením např. na dodržování pravidel při hospodaření s automobilním majetkem, výpočetní technikou etc.⁵³ Jedná se tedy o další kontrolní mechanismus v rámci činnosti GIBS.

1.4 Historický vývoj inspekčních orgánů

GIBS jako taková vznikla, jak již bylo zmíněno, 1. ledna 2012, v roce 2022 završila teprve první dekádu své existence. Lze tedy konstatovat, že v porovnání s jinými bezpečnostními sbory je doba její existence je velmi krátká. Ovšem příslušníci a zaměstnanci bezpečnostních sborů se pochopitelně dopouštěli trestných činů i před rokem 2012 a v tu dobu činnost GIBS vykonávaly její předchůdci.

1.4.1 Historie trestněprávní odpovědnosti příslušníků

Než se zaměříme na konkrétní inspekční orgány na našem území, je potřeba zde také předesílit některé historické právní předpisy, ve kterých již nalezneme trestněprávní odpovědnost osob vykonávající policejní pravomoc. Lze konstatovat,

⁵⁰ Dostupné z: <https://www.gibs.cz/o-nas/vedeni-inspekce>

⁵¹ Dostupné z: <https://www.gibs.cz/o-nas/vedeni-inspekce>

⁵² Zpráva o činnosti GIBS za rok 2021. Dostupné z: <https://www.gibs.cz/informacni-servis/zpravy-o-cinnosti-a-analyzy>

⁵³ Tamtéž

že historická odpovědnost těchto osob není dnešní úpravě příliš podobná a samotná policie, tak jak ji známe v dnešní době, vznikla až v 18. století.⁵⁴

Již ve Vladislavském zřízení zemském z roku 1500 najdeme úpravu odpovědnosti za trestné činy spáchané úředníky za porušení úřední povinnosti, ovšem je zde zjevná určitá nevyváženost mezi ochranou úředníků a jejich odpovědností, jelikož existovala jistá neomylnost úředníků. Také zde byla obdobně upravena dnešní povinnost mlčenlivosti, a to konkrétně povinnost uchovávat tajnost zapsaných svědectví.⁵⁵

Další pramen, který je třeba zmínit je kodifikace městského práva z roku 1579, která nese název Práva městská Království českého. v této kodifikaci opět nalezneme trestání úmyslného porušení povinnosti mlčenlivosti a také se zde hovoří o úmyslném vstupu do obydlí úředníky vykonávající pravomoci. v té době tento vstup nebyl považován za protiprávní, ale lze v něm spatřovat základ dnešního trestného činu Porušování domovní svobody⁵⁶. Trestné činy, které mohou spáchat městští úředníci nalezneme v čl. o VIII, kde je upraven zákaz přijímání úplatků a odcizení peněz a v čl. o XXVI, kde je zákaz zneužití úřední moci, šikany a vynucování úplatků. Mučení a jiné zacházení zde nebylo zakázáno, jelikož v té době se tortura považovala za jeden ze způsobů dokazování.⁵⁷

Dalším zajímavým právním předpisem je trestní zákoník vydaný Josefem I. v roce 1707. v něm nalezneme povinnost při výkonu služby rychtářů, žalárníků, biřiců, vězeňských sluhů a katů. Tito vyjmenovaní se mají chovat jako mírní lidé a nemučit vězně. Strážci vězení byli dále odpovědní za útěk vězně z vězení.

⁵⁴ HLAVÁČOVÁ, K., ŠTEINBACH, M., Historický pohled na trestněprávní odpovědnost osob vykonávajících policejní pravomoc. Bezpečnostní teorie a praxe. Policejní akademie České republiky. 2019, č. 1. s. 30 Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/10/Historick%C3%BD-pohled-na-trestn%C4%9Bpr%C3%A1vn%C3%AD-odpov%C4%9Bdnost-osob-vykon%C3%A1vaj%C3%ADc%C3%ADch-policejn%C3%AD-pravomoc.pdf>

⁵⁵ HLAVÁČOVÁ, K., ŠTEINBACH, M., Historický pohled na trestněprávní odpovědnost osob vykonávajících policejní pravomoc. Bezpečnostní teorie a praxe. Policejní akademie České republiky. 2019, č. 1. s. 30 Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/10/Historick%C3%BD-pohled-na-trestn%C4%9Bpr%C3%A1vn%C3%AD-odpov%C4%9Bdnost-osob-vykon%C3%A1vaj%C3%ADc%C3%ADch-policejn%C3%AD-pravomoc.pdf>

⁵⁶ Ustanovení § 178 trestního zákoníku

⁵⁷ HLAVÁČOVÁ, K., ŠTEINBACH, M., Historický pohled na trestněprávní odpovědnost osob vykonávajících policejní pravomoc. Bezpečnostní teorie a praxe. Policejní akademie České republiky. 2019, č. 1. s. 30 a násl. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/10/Historick%C3%BD-pohled-na-trestn%C4%9Bpr%C3%A1vn%C3%AD-odpov%C4%9Bdnost-osob-vykon%C3%A1vaj%C3%ADc%C3%ADch-policejn%C3%AD-pravomoc.pdf>

Ovšem i v tomto trestním zákoníku je tortura považována za jeden ze způsobu dokazování. v ustanovení art. XVIII nalezneme přitěžující okolnost trestného činu a to, pokud trestný čin spáchají osoby, které měly za povinnost tomu zabránit, což lze považovat za trestný čin spáchaný úřední osobou. Dále zde byly upraveny majetkové trestné činy, kterých se úřední osoba může při výkonu dopustit. Sem bylo zařazeno také úplatkářství.⁵⁸

V zákoně č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích nalezneme poprvé i definici pojmu úředník. v ustanovení § 101 tohoto zákona je uvedeno, že jím je ten, kdo má moci příkazu veřejného přímo nebo nepřímo daného, je pod přísahou a vykonává vládní práce. za vládní práce jsou považovány všechny činnosti, které jsou ve veřejném zájmu. Judikaturou bylo dovozeno, že takovou prací je například dohlížení na zachovávání předpisů či stíhání trestné činnosti. v této době existovala státní policie, která měla na starosti ochranu státu před svržením stávajícího režimu a ochranu jednotlivce, a pak existovalo ještě četnictvo, které zajišťovalo ochranu veřejné bezpečnosti. Z hlediska trestní odpovědnosti osob, které vykonávají policejní pravomoc, je důležitá hlava desátá, která nese název „O Zneužití moci úřední“. v této hlavě jsou vyjmenovány tři skutkové podstaty trestných činů, z nichž u dvou může být subjektem právě úřední osoba. Prvním trestným činem bylo zneužití moci úřední a tím druhým braní darů ve věcech úředních.⁵⁹

Později byl tento zákon doplněn ještě zákonem č. 178/1924 Sb., o úplatkářství, jehož účelem bylo trestat všechny případy podplácení. v tomto zákoně byl poprvé definován veřejný činitel, kterým jsou orgány a zaměstnanci státu, země, župy, okresu, obce, nebo jiné veřejnoprávní korporace, veřejných podniků, ústavů a fondů.⁶⁰

V zákoně č. 86/1950 Sb., trestní zákon, nalezneme již komplexní definici veřejného činitele, kterým je ten, kdo obstarává veřejné věci. Je zde také

⁵⁸ HLAVÁČOVÁ, K., ŠTEINBACH, M., Historický pohled na trestněprávní odpovědnost osob vykonávajících policejní pravomoc. Bezpečnostní teorie a praxe. Policejní akademie České republiky. 2019, č. 1. s. 30 a násl. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/10/Historick%C3%BD-pohled-na-trestn%C4%9Bpr%C3%A1vn%C3%AD-odpov%C4%9Bdnost-osob-vykon%C3%A1vaj%C3%ADc%C3%ADch-policejn%C3%AD-pravomoc.pdf>

⁵⁹ HLAVÁČOVÁ, K., ŠTEINBACH, M., Historický pohled na trestněprávní odpovědnost osob vykonávajících policejní pravomoc. Bezpečnostní teorie a praxe. Policejní akademie České republiky. 2019, č. 1. s. 33 a násl. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/10/Historick%C3%BD-pohled-na-trestn%C4%9Bpr%C3%A1vn%C3%AD-odpov%C4%9Bdnost-osob-vykon%C3%A1vaj%C3%ADc%C3%ADch-policejn%C3%AD-pravomoc.pdf>

⁶⁰ Tamtéž

demonstrativní výčet osob, které jsou za veřejné činitele považováni a mezi nimi nalezneme příslušníka branné moci nebo jiného ozbrojeného sboru a orgán povoláný chránit nebo zajišťovat bezpečnost lidí a majetku anebo provádět svým osobním úkonem rozhodnutí veřejného činitele. v ustanovení § 175 tohoto zákona nalezneme trestný čin porušení povinností veřejného činitele a v ustanovení § 181 přijímání úplatku.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon převzal téměř totožnou definici veřejného činitele a také zde nalezneme skutkovou podstatu trestných činů porušení povinností veřejného činitele a úplatkářství. Tato skutková podstata je totožná se současnou skutkovou podstatu trestného činu zneužití pravomocí osoby⁶¹. Trestný čin mučení a jiné nelidské a kruté zacházení byl do našeho právního řádu zařazen až v roce 1993.⁶²

1.4.2 Inspekční orgány bezpečnostních sborů (1953–1989)

Nyní již přejdeme k samotným inspekčním orgánům bezpečnostních sborů, které na našem území před vznikem GIBS působily. Nejprve se podrobněji zaměříme na historický vývoj inspekce ministerstva vnitra, případně police, a následně v krátkosti zmíním také to, jaké kontrolní orgány před vznikem GIBS zastávaly její funkci u Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR. Díky Archivu bezpečnostních složek máme povědomí o tom, jak Inspekce ministerstva vnitra fungovala před rokem 1989.⁶³

V roce 1953, po smrti Josifa Vissarionoviče Stalina a Klementa Gottwalda, se komunistické vedení státu rozhodlo posílit vliv komunistické strany na vedení a činnost Bezpečnostních složek. Z tohoto důvodu tajným rozkazem ministra národní bezpečnosti č. 58 ze dne 7. dubna 1953 vzniklo inspekční oddělení ministra národní bezpečnosti. „*Úkolem tohoto oddělení bylo prověřovat státní disciplíny*

⁶¹ Ustanovení § 329 trestního zákoníku

⁶² HLAVÁČOVÁ, K., ŠTEINBACH, M., Historický pohled na trestněprávní odpovědnost osob vykonávajících policejní pravomoc. Bezpečnostní teorie a praxe. Policejní akademie České republiky. 2019, č. 1. s. 37 a násl. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/10/Historick%C3%BD-pohled-na-trestn%C4%9Bpr%C3%A1vn%C3%AD-odpov%C4%9Bdnost-osob-vykon%C3%A1vaj%C3%ADc%C3%ADch-policejn%C3%AD-pravomoc.pdf>

⁶³ BÁRTA, Milan. *Inspekce ministra vnitra v letech 1953-1989: výběr dokumentů*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. Edice dokumentů (Ústav pro studium totalitních režimů). ISBN 978-80-87211-27-4, s. 4 a násl.

a zachování zákonnosti v aparátu národní bezpečnosti.“⁶⁴ v tomto rozkazu bylo také uvedeno, že zavedení kontroly nemá být projevem nedůvěry ani příkořím, ale způsobem, jak oddělit dobré pracovníky od těch špatných.⁶⁵ Zaměstnanci inspekce měli svou činnost vykonávat otevřeně, studovat dokumenty a vést rozhovory s příslušníky ministerstva bezpečnosti. Pracovat v utajení mohli pouze na rozkaz ministra bezpečnosti. Výsledky práce byly poté nejdříve konzultovány s náčelníky prověřované součásti, poté předány kolegiu ministra k připomínkám a následně postoupeny ministrowi bezpečnosti. v tu dobu mělo oddělení 18 zaměstnanců, kterým velel jejich náčelník, případně dva jeho zástupci. Spolu s inspekčním oddělením na ministerstvu bezpečnosti byly vytvořeny také inspekční útvary na krajských správách, jejichž úkolem byla kontrola plnění úkolů, vyšetřování trestné činnosti příslušníků sboru národní bezpečnosti a sboru nápravné výchovy a také řešení stížností a upozornění občanů na krajské úrovni. 11. září 1953 bylo Ministerstvo bezpečnosti jako takové zrušeno a sloučeno s Ministerstvem vnitra. Inspekční oddělení bylo následně přejmenováno na inspekční oddělení ministra vnitra.⁶⁶

V rámci Ministerstva vnitra byly vztahy mezi inspekcí a dalšími orgány upraveny v pokynech a nařízeních. Ovšem vztahy mezi inspekcí a orgány mimo resort ministerstva vnitra nebyly dlouho upraveny a jednotlivé kauzy byly řešeny případ od případu. Jednalo se například o jednání s Ministerstvem spravedlnosti, pod které spadaly soudy a prokuratura a také s Ministerstvem národní bezpečnosti, pod které spadaly vojenské soudy a vojenská prokuratura, do jejichž pravomoci spadali příslušníci Bezpečnosti.⁶⁷

1. ledna 1963 byl rozkazem ministra vnitra č. 46 zřízen kontrolně inspekční orgán Ministerstva vnitra, který měl sloužit jako jednotný a centrální kontrolní orgán, který vedle inspekčního oddělení sloučil řadu jiných, menších kontrolních orgánů. Tento orgán měl již 67 pracovníků. 1. března 1964 začal platit nový statut a orgán byl přejmenován na inspekci ministra vnitra, v jejímž čele stál náčelník.

⁶⁴ BÁRTA, Milan. *Inspekce ministra vnitra v letech 1953-1989: výběr dokumentů*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. Edice dokumentů (Ústav pro studium totalitních režimů). ISBN 978-80-87211-27-4, s. 9

⁶⁵ BÁRTA, Milan. *Inspekce ministra vnitra v letech 1953-1989: výběr dokumentů*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. Edice dokumentů (Ústav pro studium totalitních režimů). ISBN 978-80-87211-27-4, s. 42

⁶⁶ BÁRTA, Milan. *Inspekce ministra vnitra v letech 1953-1989: výběr dokumentů*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. Edice dokumentů (Ústav pro studium totalitních režimů). ISBN 978-80-87211-27-4, s. 9-24

⁶⁷ Tamtéž

První oddělení inspekce ministra vnitra měla za úkol kontrolovat operativní práci příslušníků Ministerstva vnitra, zabývat se prověrkami jednotlivých případů dle požadavku Generální prokuratury a nejvyššího soudu a také prověrkami stížností obviněných a odsouzených. Druhé oddělení mělo za úkol kontrolovat služby v Ministerstvu vnitra, hospodaření, materiální prostředky a finanční záležitosti. Třetí oddělení vyšetřovalo trestnou činnost příslušníků ministerstva vnitra a čtvrté oddělení vyřizovalo stížnosti a podněty občanů a stranických orgánů. v roce 1966 byla z kompetence druhého oddělení inspekce vyňata kontrola ekonomická a finanční. v témže roce byla inspekce zařazena mezi štábní útvary.⁶⁸

Od roku 1954 se navíc inspekční oddělení zabývalo také přezkumem některých soudních případů, inspekční oddělení v letech 1953-1962 prověřovalo přes 600 případů. Z důvodu obrovského množství žádostí o přezkum byla v roce 1963 uvnitř inspekčního orgánu zřízena komise, které měla tyto případy společně s justičními orgány prošetřovat. v roce 1968 byl přijat zákon č. 82/1968 sb., o soudní rehabilitaci, dle kterého tento přezkum budou provádět zvláštní rehabilitační útvary prokuratur a rehabilitační senáty soudů.⁶⁹

Při vpádu vojsk pěti států Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968 se akcí s tím spojených účastnili i někteří pracovníci ministerstva vnitra a z tohoto důvodu ministr vnitra v září 1968 pověřil inspekci objasňováním těchto událostí. Nejprve byli prověřováni jen ti, kdo se podíleli na přípravách okupace, postupně však inspekce začala vyšetřovat i ty, kteří poskytovali informace sdělovacím prostředkům.

1. ledna 1969 vstoupil v platnost zákon o federalizaci Československa a to zapříčinilo, že vedle federálního Ministerstva vnitra vznikla samostatná Ministerstva vnitra České a Slovenské republiky, na kterých byly vytvořeny inspekce ministra vnitra České a Slovenské republiky. i nadále ovšem existovala také inspekce federálního ministra vnitra. Činnost inspekce byla v tu dobu zaměřena převážně na vyšetřování událostí spojených s okupací Československa a na prošetření stížností na nezákonnost procesů z 50. let. Vedle toho je ministr vnitra pověřoval řadou nárazových úkolů.⁷⁰

⁶⁸ BÁRTA, Milan. *Inspekce ministra vnitra v letech 1953-1989: výběr dokumentů*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. Edice dokumentů (Ústav pro studium totalitních režimů). ISBN 978-80-87211-27-4, s. 9–24.

⁶⁹ Tamtéž

⁷⁰ BÁRTA, Milan. *Inspekce ministra vnitra v letech 1953-1989: výběr dokumentů*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. Edice dokumentů (Ústav pro studium totalitních režimů). ISBN 978-80-87211-27-4, s. 25 – 35.

V roce 1971 bylo rozkazem ministra vnitra zrušeno zvláštní oddělení inspekce a bylo nahrazeno oddělením analyticko-dokumentačním. Toto oddělení ovšem neexistovalo moc dlouho a v roce 1973 bylo zrušeno. Inspekce tedy v tu dobu měla pouze čtyři oddělení, a to oddělení kontrolně inspekční, oddělení kontroly ekonomicky-finanční, vyšetřovací oddělení a oddělení, které vyřizovalo stížnosti občanů.⁷¹

O deset let později v červenci 1981 uvnitř inspekce vznikla zvláštní skupina, která prověřovala neoprávněné stížnosti občanů na příslušníky Sboru národní bezpečnosti. v roce 1988 proběhla poslední reorganizace před pádem komunistického režimu, při které bylo zachováno oddělení kontrolně inspekční a oddělení stížností. Nově vzniklo oddělení organizační a oddělení vyšetřování a ochrany příslušníků Sboru národní bezpečnosti. Po roce 1990 byla rozkazem ministra vnitra pouze upravena některá formulace z roku 1988, ovšem organizační struktura zůstala beze změny a inspekce pokračovala ve své práci.⁷²

1.4.3 Inspekční orgány bezpečnostních sborů (1990–současnost)

Do roku 1990, kromě centrální inspekce ministra vnitra, existovaly ještě krajské inspekce, ovšem v roce 1990 došlo k jejich zrušení z důvodu objektivizace prošetřování trestných činů příslušníků Policie ČR. v roce 1992 byla následně založena kontrolní pracoviště na všech policejních útvarech. v roce 1993 bylo převedeno vyšetřování trestných činů příslušníků Policie ČR z Inspekce ministra vnitra na Úřad vyšetřování v rámci Policie ČR.⁷³

15. července 1991 nabyt účinnosti zákon č. 283/1991 Sb., České národní rady o Policii České republiky. Zde bylo v ustanovení § 2 odst. 4 stanoveno, že *„úkol odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je policista, a zjišťovat pachatele plní postupem podle trestního řádu útvar ministerstva pro inspekční činnost (dále jen "útvar inspekce")*,

⁷¹ BÁRTA, Milan. *Inspekce ministra vnitra v letech 1953-1989: výběr dokumentů*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. Edice dokumentů (Ústav pro studium totalitních režimů). ISBN 978-80-87211-27-4, s. 25 – 35.

⁷² Tamtéž

⁷³ BRUNCLÍK, Dušan. *Postavení Inspekce ministra vnitra v systému státní správy*. Brno, 2008. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce JUDr. Zdeněk Pelc. s. 13-17

⁷³ STOČEK, Petr. *Inspekce ministra vnitra ČR*. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí práce PhDr. Josef Smolík, Ph.D. s. 11.

*přímo řízený ministrem vnitra (dále jen "ministr")*⁷⁴. K plnění úkolů Inspekce ministra vnitra mohl ministr dle ustanovení § 51 zákona č. 283/1991 Sb., České národní rady o Policii České republiky „*povolat policisty*“⁷⁵.

V roce 1996 vznikl nový odbor supervize ministra vnitra a kontrolní činnost inspekce ministra vnitra byla postupně utlačována. od roku 1997 inspekce ministra vnitra vyřizovala pouze stížnosti na vlastní pracovníky a na policejního prezidenta a jeho náměstký, v roce 1998 bylo následně zrušeno kontrolní pracoviště inspekce ministra vnitra.⁷⁶

V souvislosti s vývojem inspekce ministra vnitra je podstatné zmínit také novelu trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „*novela zákona č. 265/2001 Sb.*“). od té doby bylo v trestním řádu, až do nabytí účinnosti zákona č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky, v ustanovení § 12 odst. 2 uvedeno, že policejním orgánem v řízení o trestných činech policistů se rozumí útvar Ministerstva vnitra pro inspekční činnost. Tímto došlo k právnímu ukotvení inspekce ministra vnitra jako policejního orgánu.⁷⁷

Kromě toho, že zde již byla uvedena inspekce ministra vnitra jako policejní orgán, byla zde také státním zástupcům svěřena pravomoc vést vyšetřování v případě trestných činů příslušníků Policie ČR.⁷⁸

V zákoně č. 283/1991 Sb., České národní rady o Policii České republiky byla inspekce ministra vnitra upravena pouze okrajově, blíže ji upravovalo Nařízení ministra vnitra č. 88/1999 o inspekční činnosti. v tomto nařízení byly uvedeny například úkoly inspekce a činnosti směřující k naplnění těchto úkolů.⁷⁹

Mezi vyjmenované úkoly patřilo plnění úkolů policejního orgánu, provádění operativně pátrací činnosti a za pomoci kontrolních metod zjišťovat, zda se příslušníci Policie ČR nedopustili trestného činu. Příslušníci inspekce ministra

⁷⁴ Ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 283/1991 Sb., České národní rady o Policii České republiky

⁷⁵ Ustanovení § 51 zákona č. 283/1991 Sb., České národní rady o Policii České republiky

⁷⁶ BRUNCLÍK, Dušan. Postavení Inspekce ministra vnitra v systému státní správy. Brno, 2008. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce JUDr. Zdeněk Pelc. s. 11

⁷⁷ Ustanovení § 12 trestního řádu ve znění platném do 1. 1. 2009

⁷⁸ Čl. 1 § 161 odst. 3 novely zákona č. 265/2001 Sb.

⁷⁹ STOČEK, Petr. Inspekce ministra vnitra ČR. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí práce PhDr. Josef Smolík, Ph.D, s. 10 -14 .

vnitřní poznatky o možné trestné činnosti příslušníků Policie ČR získávali vlastní činností, k čemuž využívali prostředky uvedené v trestním řádu a v nařízení ministra vnitra č. 88/1999. Jednalo se například o využívání operativně pátracích prostředků. Inspekce ministra vnitra také prošetřovala stížnosti na příslušníky Policie ČR, sledovala vývoj bezpečnostní situace z hlediska páchaní trestné činnosti, podílela se na tvorbě a realizaci koncepce a programu předcházení a odhalování trestní činnosti páchané příslušníky Policie ČR anebo také prováděla kriminalistické analýzy. Inspekce ministra vnitra prověřovala pouze podněty fyzických osob, kde bylo podezření ze spáchání trestného činu příslušníkem Policie ČR.⁸⁰

Inspekce ministra vnitra tedy byla vnitřním orgánem Ministerstva vnitra a jejím úkolem bylo prověřovat a vyšetřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je příslušník Policie ČR. Dalším úkolem inspekce ministra vnitra v tu dobu bylo například prošetřovat stížnosti a petice týkající se policejního prezidia. Inspekce ministra vnitra byla na Policii ČR funkčně nezávislá a její příslušníci nepodléhali řídicí pravomoci žádného policejního útvaru, jelikož Inspekce ministra vnitra spadala přímo pod ministra vnitra. v nařízení č. 88/1999 o inspekční činnosti bylo také uvedeno, že příslušníci inspekce měli přístup do všech zařízení Ministerstva vnitra a Policie ČR a od příslušníků Policie ČR a zaměstnanců mohli vyžadovat podání vysvětlení.⁸¹

Inspekce ministra vnitra byla často terčem kritiky, jelikož nebyla považována za nestrannou, a to důvodu, že spadala pod stejné ministerstvo jako Policie ČR. o tom svědčí například kritika ze strany Ligy lidských práv, která ve svém dokumentu s názvem „Kritéria pro zřízení a činnost nezávislého orgánu pro šetření porušení zákona ze strany policistů a strážníků“⁸² dospěla k závěru, že Inspekce ministra vnitra nespĺňuje kritéria nestrannosti a nezávislosti. Dále byla Inspekce ministra vnitra kritizována za v minulosti médií propíranou kauzu

⁸⁰ BRUNCLÍK, Dušan. Postavení Inspekce ministra vnitra v systému státní správy. Brno, 2008. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce JUDr. Zdeněk Pelc. s. 13-17

⁸¹ STOČEK, Petr. Inspekce ministra vnitra ČR. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí práce PhDr. Josef Smolík, Ph.D. s. 11-16.

⁸² Dostupné z: https://llp.cz/wp-content/uploads/01_kriteria_pro_zrizeni_a_cinnost_nezavisleho_organu_pro_setreni_poruseni_zakona_ze_strany_policistu_a_strazniku.pdf

CzechTek, na které nebyla schopna najít konkrétního viníka policejního zákroku.⁸³ Pro zajímavost lze zmínit, že v roce 2004 tehdejší zástupce ředitele Inspekce ministra vnitra ThDr. Leo Salvet prohlásil, že Ministerstvo vnitra uvažovalo v minulosti o tom, že Inspekci ministra vnitra obohatí o civilní prvek.⁸⁴

Rok 2006 byl pro Inspekci ministra vnitra, a vlastně pro celou Policii ČR, zlomový. Ministerstvo vnitra v tomto roce představilo návrh na reformu Policie ČR, který se týkal skoro všech oblastí policejních činností a cílem reformy bylo vytvořit moderní policejní sbor. Reforma se skládala z deseti pilířů a čtvrtý pilíř se zabýval vnitřní a vnější kontrolou. Již zde se hovořilo o mimorezortním kontrolním útvaru.⁸⁵

V návaznosti na představenou reformu vznikl zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen „zákon o Policii ČR“), který nabyl účinnosti 1. ledna 2009.

Pro téma této práce je důležité, že tímto zákonem došlo ke zrušení Inspekce ministra vnitra a vznikl nový orgán, a to Inspekce Policie České republiky (dále jen „Inspekce policie“). v reformě se sice uvažovalo o tom, že vznikne inspekční orgán, který nebude součástí Ministerstva vnitra, ovšem Inspekce policie, i přes to, že byla organizačně oddělena od Policie ČR, stále spadala pod ministra vnitra.⁸⁶ Již při přípravě zákona o Policii ČR byla snaha odtrhnout inspekční činnost policie od Ministerstva vnitra, ovšem z časových důvodů k tomu nedošlo.⁸⁷

Inspekce policie byla upravena v části druhé zákona o Policii ČR, konkrétně v ustanovení § 103-107, ovšem tato část byla s nabytím účinnosti zákona o GIBS zrušena. Zákon upravoval postavení, působnost a oprávnění Inspekce policie, jakožto hlavního orgánu vnější kontroly Policie ČR.⁸⁸

⁸³ STOČEK, Petr. Inspekce ministra vnitra ČR. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí práce PhDr. Josef Smolík, Ph.D., s. 23.

⁸⁴ BRUNCLÍK, Dušan. Postavení Inspekce ministra vnitra v systému státní správy. Brno, 2008. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce JUDr. Zdeněk Pelc. s. 18.

⁸⁵ STOČEK, Petr. Inspekce ministra vnitra ČR. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí práce PhDr. Josef Smolík, Ph.D., s. 29.

⁸⁶ STOČEK, Petr. Inspekce ministra vnitra ČR. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí práce PhDr. Josef Smolík, Ph.D., s. 30

⁸⁷ ŠKODA, Jindřich. Zákon o policii s komentářem. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-447-3. s. 331

⁸⁸ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, č. 273/2008 Dz

Ačkoliv Inspekce policie navazovala na činnost inspekce ministra vnitra, je potřebné zmínit některé změny. Jako první stojí za zmínku rozšíření působnosti Inspekce policie, jelikož nově, kromě příslušníků Policie ČR, se její působnost vztahovala také na zaměstnance Policie ČR.⁸⁹ Ředitele nově nejmenoval ministr vnitra, ale po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny, vláda.⁹⁰ v zákoně o Policii ČR se také poprvé hovořilo o tom, že Inspekce policie může provádět zkoušku odolnosti vůči protiprávnímu jednání⁹¹. Touto zkouškou není nic jiného než zkouška spolehlivosti, což pro problematiku této práce znamenalo historický milník.

Inspekci policie bylo nově svěřeno také vyšetřování příslušníků policie. Tuto fázi trestního řízení do té doby prováděl sám státní zástupce. K této změně došlo z toho důvodu, že se vyšetřování vedené státním zástupcem ukázalo jako neefektivní, jelikož státní zástupce na některé činnosti v této fázi nemá výcvik, policejní know-how, přístup do databází, a ani potřebné materiální a personální prostředky.⁹²

Jak již bylo zmíněno, došlo také ke změně v trestním řádu. Nabytím účinnosti zákona č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky, bylo upraveno ustanovení § 12 odst. 2 trestního řádu, kde bylo nově uvedeno, že „*v řízení o trestných činech policistů a zaměstnanců zařazených v Policii České republiky má postavení policejního orgánu Inspekce Policie České republiky*“⁹³.

Inspekce policie šetřila trestní případy pouze do zahájení trestního stíhání, poté případ předala specializovanému státnímu zástupci, který vedl vyšetřování. Inspekce policie mu ve fázi vyšetřování ovšem byla nápomocná. Takové vyšetřování se ovšem ukázalo jako neefektivní, jelikož státní zástupce na některé činnosti v této fázi, jak již bylo výše uvedeno, neměl výcvik, policejní know-how, neměl přístup do některých policejních databází, a ani potřebné materiální a personální prostředky.⁹⁴

Inspekce policie byla dne 1. ledna 2012 nahrazena GIBS, což zapříčinilo, že ze zákona o Policii ČR byla vypuštěna ustanovení, která upravovala činnost

⁸⁹ Ustanovení § 103 odst. 1 zákona o Policii ČR (zrušeno 1. 1. 2012)

⁹⁰ Ustanovení § 103 odst. 2 zákona o Policii ČR (zrušeno 1. 1. 2012)

⁹¹ Ustanovení § 103 odst. 1 zákona o Policii ČR (zrušeno 1. 1. 2012)

⁹² Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, č. 273/2008 Dz

⁹³ Ustanovení § 12 odst. 2 trestního řádu (ve znění do 1. ledna 2012)

⁹⁴ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz

Inspekce policie. Proces, který tomu předcházela je podrobněji popsán v úvodu této kapitoly.

1.5 Inspekční orgán u Celní správy a Vězeňské služby ČR

V předchozí podkapitole byla řeč pouze o předchůdcích GIBS, jejichž působnost se vztahovala pouze na příslušníky Policie ČR, případně od roku 2009 i na zaměstnance Policie ČR. Kdo byl ovšem policejním orgánem u příslušníků a zaměstnanců Celní správy ČR a Vězeňské služby ČR do vzniku GIBS?

U **Celní správy ČR** se inspekční a kontrolní činnost zabývalo samostatné oddělení Inspekce generálního ředitele zařazené v rámci Generálního ředitelství cel a dále oddělení Inspekce a vnitřní kontroly na celních ředitelstvích. Ovšem prověřování a vyšetřování trestných činů příslušníků a zaměstnanců Celní správy ČR prováděla Policie ČR.⁹⁵ Pro zajímavost je možné zmínit, že dle trestního řádu jsou naopak některé celní orgány považovány za policejní orgán, pokud půjde o řízení o trestných činech spáchaných porušením např. celních předpisů a předpisů o dovozu.⁹⁶

Dnes v Celní správě ČR existuje odbor vnitřní činnosti, pod kterým je oddělení vnitřní kontroly a oddělení inspekce, metodiky a prevence, který řeší kázeňské přestupky u Celní správy ČR.⁹⁷

U **Vězeňské služby ČR** byla do roku 2012 policejním orgánem Inspekce vězeňské služby. v trestním řádu bylo stanoveno, že je policejním orgánem „*v řízení o trestných činech příslušníků Vězeňské služby České republiky pověřené orgány této služby*“⁹⁸. Tento orgán tvořili příslušníci Vězeňské služby ČR, kteří byli zařazení na oddělení prevence a stížností ve věznicích a vazebních věznicích a příslušníci Vězeňské služby ČR, kteří byli zařazení na oddělení prevence odboru kontroly Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR. Oddělení prevence a stížností prověřovalo podezření z trestné činnosti všech příslušníků Vězeňské služby ČR, vyjma ředitele, zástupců ředitele a vedoucího oddělení prevence a stížností, které prověřovalo oddělení prevence odboru kontroly Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR.⁹⁹

⁹⁵ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz

⁹⁶ Ustanovení § 12 odst. 2 písm. d) trestního řádu

⁹⁷ Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/organizacni-struktura/Documents/grc.pdf>

⁹⁸ Ustanovení § 12 odst. 2 trestního řádu (platné do 1. ledna 2012)

⁹⁹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz

Co se týče vyšetřování, tak to u příslušníků a zaměstnanců Celní správy ČR a Vězeňské služby ČR standardně vedla Policie ČR.¹⁰⁰

Pro porovnání je v příloze č. 2 uvedena zmínka o vybraných mezinárodních inspekčních orgánech, kde jsou pro zajímavost vybrané některé sousední státy, s ohledem na aktuální situaci také protikorupční orgány, které působí na Ukrajině a poté vybrané policejní orgány z USA, Afriky a Velké Británie.

¹⁰⁰ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz

2 Zkoušky spolehlivosti

Jak již bylo zmíněno, institut zkoušek spolehlivosti je jedním ze zákonných nástrojů, který může GIBS využít při odhalování protiprávního jednání příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů. Provádění zkoušek spolehlivosti cílí na ověření odolnosti zkoušené osoby vůči protiprávnímu jednání.¹⁰¹

Na úvod kapitoly je také nutné vysvětlit, že osobou provádějící zkoušku spolehlivosti se v tomto textu rozumí příslušník GIBS, případně jiná osoba, která samotnou zkoušku spolehlivosti provádí, a zkoušenou osobou je naopak ten příslušník, či zaměstnanec vybraného bezpečnostního sboru, vůči kterému je zkouška spolehlivosti prováděna.

Zkouškám spolehlivosti se někdy říká také test integrity, což je zapříčiněno tím, že v angličtině se mluví o tzn. Integrity test. Ovšem mezi těmito pojmy je patrný rozdíl, jelikož „*Test integrity je jakékoliv opatření, jímž je možné ověřit integritu konkrétní osoby. Testem integrity spojeným se statusem určité osoby lze chápat všechna opatření k ověření dodržování zákonných povinností vázících se k statusu této osoby. Test integrity je tedy pojem obecný, pod který lze zahrnout všechny různé možné podoby tohoto a analogických institutů. Zkouška spolehlivosti tedy spadá do množiny testu integrity.*“¹⁰²

Pro zajímavost stojí za zmínku, že v Analýze možnosti využití testu integrity v podmínkách České republiky z roku 2003 se pracovalo právě s pojmem testu integrity, nikoliv zkouškou spolehlivosti. v této analýze se počítalo také se zavedením kontroly majetkových poměrů testovaných osob.¹⁰³

Ženevské centrum pro řízení bezpečnostního sektoru (Geneva Centre for Security Sector Governance) (dále jen „DCAF“) zkoušky spolehlivosti definuje jako institut, který je určený k odhalování možných korupčních aktivit. Jedná se o simulované situace, ve kterých je příslušník policie nucen jednat a při kterých se

¹⁰¹ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. *Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekce bezpečnostních sborů*. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3. s. 9

¹⁰² Tamtéž

¹⁰³ HRUDKA, Josef. VANGELI, Benedikt. Analýza analyticko-koncepčních dokumentů v oblasti testu integrity v ČR [online]. Dostupné z: <https://bezpecnostni-sbory.wbs.cz/clanky/1-2015/analyza-analyticko-koncepcnich-dokumentu-v-oblasti-testu-integrity-v-cr.pdf>

teoreticky může dopustit protiprávního jednání. DCAF považuje zkoušky spolehlivosti za preventivní nástroj v boji proti korupci.¹⁰⁴

DCAF zastává názor, že korupce a jiné formy pochybení policie způsobuje, že je policejní práce neefektivní, neúčinná a neprofesionální. Taková policie nebude schopna například efektivně bojovat proti organizovanému zločinu. Právě zkoušky spolehlivosti mají za úkol odradit příslušníky od korupce a jiného protiprávního jednání.¹⁰⁵

Tento institut byl poprvé v praxi použit v letech 1970-1972 ve státu New York při vyšetřování Knappovi komise. Zde byly využívány speciální jednotky policie, jejichž příslušníci se za pomoci simulovaných situací snažili odhalit korupční jednání u podezřelých policistů. Z provedených výzkumů je navíc patrné, že zkoušky spolehlivosti vytváří onen všudypřítomný strach, že příslušník může být vystaven zkoušce spolehlivosti.¹⁰⁶

Dalším protikorupčním nástrojem, obdobným jako jsou zkoušky spolehlivosti, je monitorování životního stylu. Rozdíl je zde ovšem v tom, že zkoušky spolehlivosti jsou prováděny utajeně a zkoušená osoba neví, že je na ní prováděna zkouška spolehlivosti, zatímco monitorování životního stylu je zjevné a jsou při něm používány různé techniky k hodnocení chování osoby. Při tomto monitorování je sledován například majetek a osobní finance osob.¹⁰⁷

Zkoušky spolehlivosti lze dále dělit na cílené zkoušky spolehlivosti, náhodné zkoušky spolehlivosti a zkoušky spolehlivosti při kterých se osoba provádějící zkoušku spolehlivosti dopustila policejní provokace.¹⁰⁸

Cílené zkoušky spolehlivosti jsou ty, kde je před provedením zkoušky spolehlivosti potřebné podezření, že osoba, na kterou má být zkouška spolehlivosti provedena se dopouští jistého protiprávního jednání. Klíčový je zde tedy podnět. S cílenými zkouškami spolehlivosti se setkáme právě i v České republice, dále například v Srbsku, nebo Maďarsku.¹⁰⁹

¹⁰⁴ Police Integrity Testing, dostupné z: https://dcf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_Brief_Police_Integrity_Testing_Jan2021_final_ENG_0.pdf

¹⁰⁵ Tamtéž

¹⁰⁶ Tamtéž

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. *Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekci bezpečnostních sborů*. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3. s. 15

¹⁰⁹ Tamtéž

Naproti tomu, jak již z názvu vyplývá, u náhodných zkoušek spolehlivosti není potřebné výše zmíněné podezření na možné protiprávní jednání. v některých státech se používá také označení institucionální nebo preventivní zkoušky spolehlivosti. Osobou, na které bude zkouška spolehlivosti prováděna, zde může být jakýkoliv příslušník či zaměstnanec, který se do zkoušky spolehlivosti zapojí. v tomto případě má zkouška spolehlivosti ověřit, zda se předem neurčení příslušníci či zaměstnanci nedopouštějí při výkonu své činnosti protiprávního jednání. u náhodných zkoušek spolehlivosti ovšem hrozí, že se osoba provádějící zkoušku spolehlivosti dopustí policejní provokace. S tímto typem zkoušek spolehlivosti se setkáme například ve Spojených státech amerických a v Moldavsku, ovšem v obou těchto zemích jsou přípustné provádět jak náhodné, tak cílené zkoušky spolehlivosti.¹¹⁰

Rozdíl mezi náhodnými a cílenými zkouškami spolehlivosti je tedy v tom, zda je potřeba určitý podnět před provedením zkoušky spolehlivosti. Právě z důvodu podnětu jsou potom cílené zkoušky spolehlivosti propracovanější a scénáře u nich složitější, jelikož je třeba zjistit větší množství informací o osobě, na kterou má být zkouška spolehlivosti provedena.¹¹¹

V souvislosti s náhodnými zkouškami spolehlivosti jsem se již zmínil o zkouškách spolehlivosti, při kterých může docházet k policejní provokaci. Policejní provokaci lze popsat jako aktivní jednání, které směřuje k podněcování osoby ke spáchání protiprávního činu. Policejní provokaci se zabývaly jak soudy v České republice, tak také ESLP (in concreto níže). „*O provokaci se tedy jedná, pokud oprávněný orgán dospěje, za situace, kdy žádné konkrétní podezření přípravy, pokusu či páchání konkrétního protiprávního jednání u zkoušené osoby není dáno, k závěru, že by se za určitých podmínek a okolností mohla takového protiprávního jednání dopustit a pro jeho případné spáchání ji bez jejího vědomí vytvoří předpoklady a podmínky*“.¹¹² Podstatné je zde právě ono aktivní jednání, v případě, kdy osoba provádějící zkoušku spolehlivosti bude pouze pasivně sledovat protiprávní jednání zkoušené osoby, nebude se jednat o aktivní policejní provokaci. Pokud tedy osoba provádějící zkoušky spolehlivosti například sama nabídne zkoušené osobě, bude se jednat o provokaci. v případě, kdy zkoušená

¹¹⁰ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. *Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekci bezpečnostních sborů*. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3. s. 15

¹¹¹ Tamtéž

¹¹² Tamtéž

osoba bez jakéhokoliv podněcování si sama od sebe řekne o úplatek, není to policejní provokace.¹¹³

Z výsledků zkoušek spolehlivosti lze poté snadněji identifikovat, jaké oblasti, útvary nebo konkrétní příslušníci jsou nejvíce náchylní ke korupčnímu jednání. Například v České republice výsledky ukázaly, že příslušníci Policie ČR sloužící u dopravní policie se často dopouští korupčního jednání.¹¹⁴

Zkoušky spolehlivosti tedy představují významný preventivní nástroj vůči protiprávnímu jednání příslušníků a zaměstnanců vybraných bezpečnostních sborů.

2.1 Historický vývoj právní úpravy zkoušek spolehlivosti na našem území

Předtím, než se zaměřím na zákonnou úpravu zkoušek spolehlivosti v našem právním řádu je třeba pro zajímavost zmínit, že již v letech 2003 a 2004 Odbor vnitřní kontroly Policejního prezidia ČR testoval morální odolnost policistů na některých místních odděleních Policie ČR, což lze dle mého názoru považovat za předchůdce zkoušek spolehlivosti.¹¹⁵

Institut zkoušek spolehlivosti byl do našeho právního řádu zaveden také z důvodu zvýšení důvěry veřejnosti v policii. Z průzkumů od roku 1994 do roku 2007 vyplývalo, že policii důvěřuje v průměru pouze 50 % respondentů.¹¹⁶

Dalším důvodem zavedení zkoušek spolehlivosti bylo posílení proaktivní operativně pátrací činnosti. Jelikož pachatelem je v tomto případě příslušník nebo zaměstnanec bezpečnostního sboru, jedná se o pachatele profesionály, kteří znají postupy vyšetřování trestné činnosti a také mají kontakty uvnitř sboru, případně resortu.¹¹⁷

¹¹³ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. *Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekci bezpečnostních sborů*. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3. s. 15

¹¹⁴ Police Integrity Testing, dostupné z: https://dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_Brief_Police_Integrity_Testing_Jan2021_final_ENG_0.pdf

¹¹⁵ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. *Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekci bezpečnostních sborů*. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3. s. 17

¹¹⁶ HRUDKA, Josef. BOHMAN, Martin. Zkouška spolehlivosti – nové oprávnění Inspekce?! [online]. Dostupné z: <https://ceses.cuni.cz/CESES-76-version1-Bohman.pdf>

¹¹⁷ HRUDKA, Josef. VANGELI, Benedikt. Verze zkoušky spolehlivosti v České republice [online]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/25420847-Verze-zkousky-spolehlivosti-v-ceske-republice-pplk-judr-josef-hrudka-ph-d-judr-benedikt-vangeli.html>

Zkoušky spolehlivosti jako takové se v našem právní řádu, jak již bylo zmíněno, poprvé objevily v zákoně o Policii ČR, kde dříve byla upravena činnost Inspekce policie.

V ustanovení § 103 odst. 1 zákona o Policii ČR bylo stanoveno, že Inspekce policie provádí zkoušku odolnosti vůči protiprávnímu jednání a byla poprvé užitá zkratka zkouška spolehlivosti, která se později uchytila jako oficiální název tohoto institutu.¹¹⁸

Samotné zkoušky spolehlivosti pak byly upraveny v ustanovení § 107 zákona o Policii ČR, kde bylo stanoveno, že příslušník Inspekce policie je oprávněn za účelem předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání provést u příslušníků a zaměstnanců Policie ČR zkoušku spolehlivosti, která spočívá v navození situace, jež by pak měla zkoušená osoba řešit.¹¹⁹

Již v zákoně o Policii ČR bylo stanoveno, že zkoušku spolehlivosti může provést i jiná osoba než příslušník Inspekce policie, ovšem pouze s jejím souhlasem a pod dozorem příslušníka Inspekce policie. Co se týče dokumentování průběhu zkoušky spolehlivosti, i zde, stejně jako v současné úpravě, bylo stanoveno, že je pořizován zvukový a obrazový záznam a následně se sepisuje úřední záznam.¹²⁰

Na rozdíl od současné úpravy zde bylo stanoveno, že zkoušená osoba musí být o provedení zkoušky spolehlivosti informována bez zbytečných průtahů vždy, pokud to neohrozí plnění úkolů konkrétního trestního řízení nebo plnění úkolů Inspekce policie. v takovém případě měla být informována až v momentě, kdy ohrožení pomine.¹²¹ Dle zákona o GIBS je zkoušená osoba informována jen v případě, kdy se dopustila protiprávního jednání, pokud to opět neohrozí plnění úkolů konkrétního trestního řízení, případně úkolů GIBS (in concreto níže).

V neposlední řadě zde bylo stanoveno, že při zkoušce spolehlivosti nesmí dojít k bezprostřednímu ohrožení nebo poškození zdraví osob anebo majetku.¹²²

V důvodové zprávě k zákonu o Policii ČR lze vyčíst, že zkoušky spolehlivosti byly zavedeny z důvodu zvýšení účinnosti kontroly Policie ČR. Zkouška spolehlivosti mohla být provedena na příslušníkovi i zaměstnanci Policie ČR, včetně příslušníků a zaměstnanců Inspekce policie.¹²³

¹¹⁸ Ustanovení § 103 odst. 1 zákona o Policii ČR (zrušeno 1. 1. 2012)

¹¹⁹ Ustanovení § 107 odst. 1 a odst. 2 zákona o Policii ČR (zrušeno 1. 1. 2012)

¹²⁰ Ustanovení § 107 odst. 3 a odst. 4 zákona o Policii ČR (zrušeno 1. 1. 2012)

¹²¹ Ustanovení § 107 odst. 5 zákona o Policii ČR (zrušeno 1. 1. 2012)

¹²² Ustanovení § 107 odst. 6 zákona o Policii ČR (zrušeno 1. 1. 2012)

¹²³ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, č. 273/2008 Dz.

Již zde bylo konstatováno, že „výsledek testu v trestním řízení vedeném o jednání policisty nebo zaměstnance, kterého se dopustil z důvodu použití testu, není vyloučena. Jednání policisty nebo zaměstnance, vůči němuž byla zkouška použita, však především může být důvodem k zahájení úkonů trestního řízení“¹²⁴. Stejně tak výsledek zkoušky spolehlivosti může být důvodem pro zahájení disciplinárního řízení.¹²⁵

V návaznosti na předchozí zmínku o zkouškách spolehlivosti s policejní provokací, je potřeba zdůraznit, že již v důvodové zprávě k zákonu o Policii ČR bylo uvedeno, že osoba provádějící zkoušku spolehlivosti nesmí u zkoušené osoby vyvolat úmysl spáchat protiprávní jednání, případně jejím jednáním nesmí být způsobeny přitěžující okolnosti, což defacto znamená, že policejní provokace je nepřipustná.¹²⁶

Jelikož zkoušky spolehlivosti byly zavedeny z důvodů zvýšení kontroly Policie ČR, lze konstatovat, že zkoušky spolehlivosti jsou „součástí proaktivního přístupu k boji s protiprávním jednáním příslušníků a zaměstnanců policie a samozřejmě i samotné Inspekce policie. Inspekce policie může tedy tento institut použít i k prověřování vlastních příslušníků a zaměstnanců“¹²⁷.

Zkoušky spolehlivosti tedy slouží k prověření toho, zda zkoušená osoba plní své zákonné povinnosti. Osoba provádějící zkoušku spolehlivosti se ovšem podle úpravy v zákoně o Policii ČR nemohla dopustit protiprávního jednání, ale mohla pouze vzbudit zdání, že se protiprávního jednání dopouští.¹²⁸

Několikrát zde již zaznělo, že při zkoušce spolehlivosti se osoba provádějící zkoušku spolehlivosti nemůže dopustit aktivní policejní provokace, ovšem za takovou provokaci nebude považováno jednání, kterým tato osoba vytváří podmínky pro provedení zkoušky spolehlivosti. Posouzení, zda se osoba provádějící zkoušku spolehlivosti dopustila v rámci zkoušky spolehlivosti policejní provokace, je třeba u každé zkoušky spolehlivosti hodnotit individuálně.¹²⁹

1. ledna 2012 nabyl účinnosti zákon o GIBS, ve kterém byly nově upraveny také zkoušky spolehlivosti. v ustanovení § 2 odst. 2 zákona o GIBS je stanoveno,

¹²⁴ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, č. 273/2008 Dz.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7400-142-0. s. 340

¹²⁸ VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7400-142-0. s. 341

¹²⁹ VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7400-142-0. s. 342

že úkolem GIBS je provádět u příslušníků a zaměstnanců Policie ČR, Vězeňské služby ČR, Celní správy ČR a GIBS zkoušky spolehlivosti.

Samotné zkoušky spolehlivosti jsou pak následně upraveny v ustanovení § 41 zákona o GIBS, kde je stanoveno, že příslušník GIBS může za účelem předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání provádět zkoušku spolehlivosti. Ta spočívá v navození situace, kterou je povinna zkoušená osoba řešit. v rámci zkoušky spolehlivosti může osoba provádějící zkoušku spolehlivosti sdělovat nepravdivé údaje a v případě, že se dopustí jednání, které naplňuje znaky přestupku, nebude se jednat o přestupek, pokud bylo takové jednání nutné k dosažení účelu zkoušky spolehlivosti.¹³⁰

V zákoně o GIBS byla ponechána možnost využít při provádění zkoušky spolehlivosti jinou osobu, která ji může provádět na základě žádosti příslušníka GIBS a se svým souhlasem. Pokud tato situace nastane, je jiná osoba povinna řídit se pokyny příslušníka GIBS, který za její činnost odpovídá.¹³¹

Při zkoušce spolehlivosti nesmí dojít k bezprostřednímu ohrožení nebo poškození života nebo zdraví osob, jejich majetku anebo k omezení svobody osob. Zároveň musí být zachována lidská důstojnost. Při zkoušce spolehlivosti se pořizuje obrazový a zvukový záznam a po jejím provedení je sepsán úřední záznam.¹³²

Jak bylo výše uvedeno, oproti úpravě v zákoně o Policii ČR došlo ke změně u informační povinnosti. Zkoušená osoba je informována bez zbytečných průtahů o provedení zkoušky spolehlivosti, při které se dopustila protiprávního jednání. GIBS nemusí zkoušenou osobu bezprostředně informovat v případě, kdy by tím bylo ohroženo trestní řízení nebo plnění úkolů GIBS. v tomto případě je zkoušená osoba informována v okamžiku, kdy ohrožení pomine. GIBS nově jednou za půl roku zasílá příslušnému bezpečnostnímu sboru jména zkoušených osob, které se při zkoušce spolehlivosti protiprávního jednání nedopustily.¹³³

Již na první pohled je patrné, že oproti zákonné úpravě v zákoně o Policii ČR přibyly tři odstavce a tím pádem došlo k podrobnější úpravě zkoušek spolehlivosti, což byl následek vyhodnocení praktických zkušeností Inspekce policie v letech 2008–2012. První dva odstavce jsou téměř totožné, v prvním je

¹³⁰ Ustanovení § 41 odst. 1, odst. 2, odst. 5 a odst. 8 zákona o GIBS

¹³¹ Ustanovení § 41 odst. 4 zákona o GIBS

¹³² Ustanovení § 41 odst. 3 a odst. 6 zákona o GIBS.

¹³³ Ustanovení § 41 odst. 7 a odst. 9 zákona o GIBS

stanovena kompetence příslušníka GIBS provádět zkoušky spolehlivosti a ve druhém je uveden popis zkoušky spolehlivosti.¹³⁴

Třetí odstavce vychází z původního odstavce šestého, ovšem došlo k jeho rozšíření. Při zkoušce spolehlivosti, kromě bezprostředního ohrožení nebo poškození osob anebo majetku, nově nesmí dojít ani k ohrožení jejich majetku anebo k omezení svobody osob. Při zkoušce spolehlivosti musí být také zachována lidská důstojnost.¹³⁵

Odstavec čtvrtý stále upravuje zkoušku spolehlivosti prováděnou jinou osobou. v zákoně o Policii ČR bylo ustanoveno, že příslušník Inspekce police může jinou osobu využít jen s jejím souhlasem a pod jeho osobním a bezprostředním vedením. Nově je tato jiná osoba povinna řídit se pokyny příslušníka GIBS, který za její činnost odpovídá, ovšem není zde ono bezprostřední vedení. K této změně došlo z důvodu, že v některých případech nebyla možná soustavná přítomnost příslušníka při provádění zkoušky spolehlivosti, jelikož ze zkušeností vyplývalo, že některá trestná činnost je páchána jen mezi tzn. čtyřma očima.¹³⁶

Pátý odstavce, ve kterém je uvedeno, že osoba provádějící zkoušku spolehlivosti může v rámci zkoušky spolehlivosti sdělovat nepravdivé údaje, byl přidán nově a z důvodové zprávy lze vyčíst, že se jedná o nezbytné ustanovení pro účinné provádění zkoušek spolehlivosti.¹³⁷

Zdokumentování průběhu zkoušky spolehlivosti obrazovým a zvukovým záznamem zůstává zachováno, stejně jako sepsání obligatorního záznamu. Byla ovšem odstraněna povinnost zařazení záznamu do osobního spisu. Ke změně došlo také v souvislosti s povinností informovat o provedené zkoušce spolehlivosti. Nově se prokazatelně informuje a předá jedno vyhotovení záznamu pouze v případě, kdy se zkoušená osoba dopustila protiprávního jednání a pokud to neohrozí plnění úkolů v trestní řízení. Došlo tedy k odstranění povinnosti informování bez zbytečných průtahů těch zkoušek spolehlivosti, kdy se zkoušená osoba nedopustila protiprávního jednání, což je v důvodové zprávě odůvodněno tím, že docházelo ke zbytečnému očeřování (čistě z důvodu pozornosti, kterou mu GIBS věnovala) příslušníka či zaměstnance, na kterém byla provedena zkouška spolehlivosti a který

¹³⁴ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz.

¹³⁵ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz.

¹³⁶ Tamtéž

¹³⁷ Tamtéž

se nedopustil protiprávního jednání. Nově bylo v odstavci devátém ustanoveno, že GIBS jednou za půl roku v souhrnné zprávě sdělí příslušným bezpečnostním sborům jména zkoušených osob, které se protiprávního jednání nedopustily.¹³⁸

Pro účinnost zkoušek spolehlivosti je klíčový také odstavec osmý, ve kterém je stanoveno, že osoba provádějící zkoušku spolehlivosti může nově spáchat přestupek, pokud je takové jednání nezbytné k dosažení účelu zkoušky spolehlivosti a bezprostředně tím neohrozí ani nepoškodí tím zájmy uvedené v odstavci třetím. Zkouška spolehlivosti není sice okolností vylučující protiprávnost, ovšem zavedení tohoto oprávnění bylo nezbytné, jelikož osoba provádějící zkoušku spolehlivosti se musí se zkoušenou osobou dostat do nějaké interakce a upoutat její pozornost a k tomu je v mnoha případech potřebné spáchat jednání, které naplňuje znaky přestupku. ve většině případů by bez toho nebylo možné zkoušku spolehlivosti provést.¹³⁹

V důvodové zprávě je také opět uvedeno, že „výsledek testu (záznamy) jako důkazu v trestním řízení vedeném například o jednání příslušníka bezpečnostního sboru, kterého se dopustil během použití testu, není s ohledem na znění § 89 odst. 2 trestního řádu vyloučena. Jednání zkoušené osoby však může být také důvodem a podkladem zahájení úkonů trestního řízení. Výsledek zkoušky může být například rovněž důvodem pro zahájení disciplinárního řízení a figurovat v něm jako důkaz.“¹⁴⁰, a také, že je zakázána policejní provokace.¹⁴¹

Pokud osoba provádějící zkoušku spolehlivosti bude podezřelá z toho, že se při zkoušce spolehlivosti dopustila kázeňského přestupku, bude o tom rozhodovat příslušný služební funkcionář. Pokud vznikne podezření, že spáchala trestný čin, bude se postupovat dle ustanovení trestního řádu, kdy policejním orgánem dle ustanovení § 12 odst. 2 písm. i) trestního řádu bude pověřený orgán GIBS a následné vyšetřování povede dle ustanovení § 161 odst. 4 trestního řádu státní zástupce.¹⁴²

Ustanovení § 41 zákona o GIBS bylo pouze jedenkrát novelizováno, a to konkrétně zákonem č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti

¹³⁸ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz.

¹³⁹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz.

¹⁴⁰ Tamtéž

¹⁴¹ Tamtéž

¹⁴² Tamtéž

s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích, a to konkrétně odstavec osmý, kde byla zrušena slova „nebo jiného správního deliktu“ a slova „ani jiným správním deliktem“ a byla nahrazena slovy „přestupku nebo kázeňského přestupku“.¹⁴³

V souvislosti s prováděním zkoušek spolehlivosti je podstatné také ustanovení § 14 zákona o GIBS, kde z důvodu rozšíření personální působnosti GIBS na příslušníky Celní správy ČR, „*byl rozšířen demonstrativní výčet tzv. nebezpečných látek a věcí (o zboží neoznačené v rozporu s jiným právním předpisem nálepkami, kontrolními páskami nebo jinými předměty k jeho označení pro daňové účely nebo zboží označené v rozporu s jiným právním předpisem ochrannými známkami), které je pro provádění zkoušky GIBS oprávněna nabývat, držet, přechovávat, vyrobit a používat*“¹⁴⁴.

V červenci 2015 byla následně uzavřena dohoda o spolupráci při zkouškách spolehlivosti, kterou uzavřel ředitel GIBS s policejním prezidentem Policie ČR, generálním ředitelem Celní správy ČR a generálním ředitelem Vězeňské služby ČR. Cílem uzavření této dohody bylo zvýšit efektivitu při identifikaci bezpečnostních rizik při výkonu služebních a pracovních činností příslušníků a zaměstnanců vybraných bezpečnostních sborů, přípravě a provádění zkoušek spolehlivosti, které budou více zaměřovány do sofistikovaných problematik oblastí působnosti jednotlivých bezpečnostních sborů.¹⁴⁵

2.2 Úprava de lege ferenda

Diskuze ohledně úpravy de lege ferenda u zkoušek spolehlivosti v minulosti vyvolala velký rozruch. Usnesením vlády ze dne 16. ledna 2013 č. 39 o Strategii vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014¹⁴⁶ bylo GIBS uloženo vyhodnotit využití nástroje „zkoušky spolehlivosti“ s návrhem na případné rozšíření na další osoby působící v orgánech veřejné moci a předložit vyhodnocení vládě do 30.

¹⁴³ Čl. CCVI zákona č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích.

¹⁴⁴ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. *Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekce bezpečnostních sborů*. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3. s. 22

¹⁴⁵ Dostupné z:

<https://www.gibs.cz/attachments/article/126/Dohoda%20o%20spolupr%C3%A1ci%20p%C5%99i%20zkou%C5%A1k%C3%A1ch%20spolehlivosti.pdf>

¹⁴⁶ Strategie vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014, dostupná z:

<https://www.vlada.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/Strategie-2013-a-2014---aktualni-verze.pdf>

června 2014. Usnesením vlády ze dne 9. července 2014 č. 541 k Vyhodnocení využití nástroje „zkoušky spolehlivosti“ s návrhem na případné rozšíření na další osoby působící v orgánech veřejné moci, bylo GIBS uloženo předložit vládě vyhodnocující analýzu do 30. června 2016.

V obou těchto případech bylo ze strany GIBS pracováno s možným rozšířením osob, na které by GIBS mohla zkoušky spolehlivosti provádět (in concreto níže). Tyto úvahy o možném rozšíření, převážně u materiálu z roku 2016, vyvolaly u odborné veřejnosti obrovský rozruch, jelikož by nově GIBS mohla provádět zkoušky spolehlivosti také na soudce, státní zástupce, zaměstnance státní správy etc. v následném připomínkovém řízení bylo tedy od těchto úvah ustoupeno.

Usnesením vlády ze dne 12. října 2016 č. 895 k Vyhodnocení zkoušek spolehlivosti – analýze pro případné rozšíření zkoušek na další osoby působící v orgánech veřejné moci, bylo GIBS uloženo sledovat a vyhodnocovat nadále institut zkoušek spolehlivosti pro navazující analytickou práci a pro případné rozšíření zkoušek na další osoby a vládě do 30. června 2021 předložit vyhodnocující analýzu.

V návaznosti na vládní úkol z 12. října 2016 byl vládě v červnu 2021 předložen již několikrát v této práci citovaný materiál „Posouzení zkoušek spolehlivosti¹⁴⁷“. v tomto materiálu se ohledně rozšíření GIBS vyjádřila tak, že *„GIBS zastává názor, že v současné chvíli je dosavadní rozsah dostatečný a zachovala by tento fungující stav. GIBS si je vědoma, že institut zkoušek spolehlivosti byl koncipován primárně pro interní potřeby bezpečnostních sborů. v současné chvíli je pro GIBS prioritou vytvořit, nebo zdokonalit scénáře zkoušek spolehlivosti. v nadcházejícím období by ráda vytvořila další scénáře, kterými by bylo vhodné testovat příslušníky Policie, Celní správy a Vězeňské služby. Stávající právní úprava umožňuje navodit jakoukoliv situaci, kterou je zkoušená osoba povinna řešit. Při vytváření scénářů je důležité vždy zvažovat komplikovanost, časovou a finanční náročnost přípravy jednotlivé zkoušky spolehlivosti“¹⁴⁸.*

V publikaci „Posouzení zkoušek spolehlivosti“ nalezneme také kapitolu, která nese název „Právní úprava zkoušky spolehlivosti de lege ferenda“ a ve které

¹⁴⁷ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekci bezpečnostních sborů. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3.

¹⁴⁸ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekci bezpečnostních sborů. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3.s. 52

je uvedeno, že v roce 2021 se v Poslanecké sněmovně parlamentu České republiky nacházel vládní návrh novely zákona o GIBS, který, včetně důvodové zprávy, nalezneme na stránkách poslanecké sněmovny ve sněmovním tisku č. 1028/0¹⁴⁹. v navrhované novele je již konkrétně upravena problematika mezinárodní spolupráce, kdy by zkoušku spolehlivosti mohl provádět také příslušník zahraničního bezpečnostního sboru (in concreto níže). v současné době je mezinárodní spolupráce v zákoně o GIBS upravena tak, že se odkazuje na úpravu v zákoně o Policii ČR¹⁵⁰.

V návrhu novely zákona o GIBS bylo navrhováno úpravu mezinárodní spolupráce přímo vtělit do zákona o GIBS a hlavním důvodem byly právě zkoušky spolehlivosti, kde se nově navrhovalo využití příslušníka zahraničního bezpečnostního sboru k provedení zkoušky spolehlivosti. Jelikož zkoušky spolehlivosti provádí pouze GIBS, není možné, v otázce využití příslušníka zahraničního bezpečnostního sboru při provádění zkoušky spolehlivosti, použít ustanovení upravující mezinárodní spolupráci ze zákona o Policii ČR.

V navrhované novele zákona bylo změněno znění ustanovení § 54 zákona o GIBS, a již zde nebyl pouze odkaz na zákon o Policii ČR, ale bylo zde uvedeno, že GIBS při plnění úkolů spolupracuje s vyjmenovanými mezinárodními organizacemi. Nově bylo navrhováno vložení nových ustanovení, a to konkrétně ustanovení § 54a, 54b, 54c a 54d. v ustanovení § 54a se navrhuje nově zakotvit povolení GIBS používat podpůrné operativně pátrací prostředky na žádost zahraničního bezpečnostního sboru. v navrhovaném znění ustanovení § 54b byla upravena možnost využití příslušníka zahraničního bezpečnostního sboru k tomu, aby při splnění zákonem stanovených podmínek mohl provádět operativně pátrací prostředky, mohl provést zkoušku spolehlivosti, či mohl zakročit proti pachateli závažné trestné činnosti. Ustanovení § 54c mělo upravovat působnost příslušníka GIBS na území jiného státu a v ustanovení § 54d byla zakotvena možnost vyjmenovaným mezinárodním organizacím poskytovat utajované informací bez souhlasu Národního bezpečnostního úřadu.¹⁵¹

Bohužel se v minulém volebním období nestihla novela zákona o GIBS projednat, a tak se v současnosti připravuje návrh nové novely, ale osobně předpokládám, že úprava mezinárodní spolupráce zůstane i v novém návrhu.

¹⁴⁹ Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=1028&CT1=0>

¹⁵⁰ Ustanovení § 54 zákona o GIBS.

¹⁵¹ Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=182721>

Já osobně se ztotožňuji s názorem GIBS ohledně zachování stávající úpravy zkoušek spolehlivosti (in concreto výše).

2.3 Vládní úkoly související s problematikou zkoušek spolehlivosti

V předchozí kapitole bylo zmíněno, že od vzniku GIBS jí bylo již třikrát usnesením vlády uloženo sledovat a vyhodnocovat využití zkoušek spolehlivosti a jejich případné rozšíření (in concreto výše).

2.3.1 Vyhodnocení z roku 2014¹⁵²

První vypracovaný materiál pochází z roku 2014 a nese název **Vyhodnocení využití nástroje „zkoušky spolehlivosti“ s návrhem na případné rozšíření na další osoby působící v orgánech veřejné moci**. Tento materiál byl po vypořádání připomínek vzat na vědomí usnesením vlády č. 541 ze dne 9. července 2014.

Lze se v něm dočíst, že již v roce 2014 autoři uvažovali nad myšlenkou, zda institut zkoušek spolehlivosti nezařadit mezi operativně pátrací prostředky upravené v trestním řádu. Také jsou zde uvedené některé statistiky týkající se zkoušek spolehlivosti, těm ovšem bude věnována samostatná kapitola.

GIBS při přípravě materiálu požádala vedení jednotlivých bezpečnostních sborů o zhodnocení zkoušek spolehlivosti a o informaci, jak bylo se zkoušenými osobami, které se dopustily protiprávního jednání, následně naloženo.

Policejní prezident Policie ČR ve svém přípisu GIBS informoval, jak s těmito osobami bylo naloženo (kázeňské tresty, případně nebylo přijato žádné opatření). Generální ředitel Vězeňské služby ČR informoval GIBS, že je Vězeňská služba ČR připravena přijmout odpovídající opatření ke všem doloženým případům protiprávního jednání zkoušených osob, ovšem v době dotazu neexistoval případ, kdy by se zkoušená osoba z řad Vězeňské služby ČR dopustila protiprávního jednání, a tak je zhodnocení zkoušek spolehlivosti ze strany Vězeňské služby ČR předčasné. Generální ředitel Celní správy ČR informoval GIBS, že v době dotazu také neexistoval případ, kdy by se zkoušená osoba z řad Celní správy ČR dopustila protiprávního jednání, ale i přesto je ze strany Celní správy ČR zkouška

¹⁵² Veškeré informace z roku 2014 byly čerpány z materiálu Vyhodnocení využití nástroje „zkoušky spolehlivosti“ s návrhem na případné rozšíření na další osoby působící v orgánech veřejné moci, který byl pro psaní práce poskytnut na základě ředitelem GIBS schválené žádosti.

spolehlivosti vnímána jako silný a účinný preventivní nástroj v při odhalování protiprávního jednání příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů.

Bylo zde také navrhováno několik variant řešení ohledně možného rozšíření. První variantou bylo ponechání doposud platné úpravy, druhou rozšíření pravomoci GIBS také na strážníky obecních a městských policií, třetí rozšířit také na ostatní bezpečnostní a ozbrojené sbory ČR, vyjma zpravodajských služeb, a čtvrtou variantou bylo rozšíření také o ostatní osoby ve státní správě a samosprávě (např. členové vlády, poslanci etc.).

2.3.2 Vyhodnocení z roku 2016¹⁵³

V roce 2016 GIBS vypracovala další materiál s názvem **Vyhodnocení zkoušek spolehlivosti – analýza pro případné rozšíření zkoušek na další osoby působící v orgánech veřejné moci**, který byl vypracován v návaznosti na usnesení vlády č. 541 ze dne 9. července 2014, ve kterém bylo řediteli GIBS uloženo sledovat a vyhodnocovat institut zkoušek spolehlivosti a do 30. června 2016 předložit vyhodnocující analýzu. Tento materiál byl vzat na vědomí usnesením vlády č. 895 ze dne 12. října 2016.

Z důvodu přípravy materiálu byla ředitelem GIBS zřízena meziresortní pracovní skupina. Kromě zástupců GIBS byli jejími členy zástupci Policie ČR, Vězeňské služby ČR, Celní správy ČR, Ministerstva vnitra, Ministerstva spravedlnosti, Policejní akademie České republiky a úřadu vlády ČR. Skupina měla za cíl analyzovat dosavadní praxi.

Případné rozšíření bylo v tomto materiálu odůvodněno tím, že GIBS provádí zkoušky spolehlivosti jen vůči čtyřem bezpečnostním sborům, což může působit diskriminačně a v rozporu s ústavním hlediskem rovnosti před zákonem.

V materiálu je opět konstatováno, že zavedením zkoušek spolehlivosti došlo k výraznému snížení situační korupce, což jsou případy, kdy příslušník žádá o úplatek, a zároveň příslušníci také častěji oznamují, když jim někdo úplatek nabídne.

I v tomto případě GIBS v rámci přípravy požádala vedení jednotlivých bezpečnostních sborů o zhodnocení zkoušek spolehlivosti a o informaci, jak bylo se zkoušenými osobami, které se dopustily protiprávního jednání, následně

¹⁵³ Veškeré informace z roku 2016 byly čerpány z materiálu Vyhodnocení zkoušek spolehlivosti - analýza pro případné rozšíření zkoušek na další osoby působící v orgánech veřejné moci, který byl pro psaní práce poskytnut na základě ředitelem GIBS schválené žádosti.

naloženo. Policejní prezident informoval, že od minulého dotazu byla provedena pouze jedna zkouška spolehlivosti, při které se příslušník Policie ČR dopustil protiprávního jednání, za které mu byl následně příslušným funkcionářem uložen kázeňský trest (snížení základního tarifu). Generální ředitel Vězeňské služby ČR informoval, že v rámci Vězeňské služby byly doposud dva případy, kdy se příslušník Vězeňské služby ČR dopustil protiprávního jednání při zkoušce spolehlivosti a zároveň sdělil, jak bylo dále postupováno (snížení základního tarifu). Generální ředitel Celní správy ČR ve svém přípisu konstatoval, že ze strany Celní správy ČR jsou zkoušky spolehlivosti nadále vnímány pozitivně a mají kladný dopad na výkonnost příslušníků a zaměstnanců Celní správy ČR.

Ohledně možného rozšíření, se touto otázkou zabývala zmiňovaná pracovní skupina. První navrhovanou variantou bylo ponechat dosavadní úpravu a spíše se zaměřit na posílení četnosti prováděných zkoušek spolehlivosti. Druhou navrhovanou variantou bylo rozšíření v rámci platné legislativy, a to posílením oddělení provádějícího zkoušky spolehlivosti a vytvořením nových scénářů zkoušek spolehlivosti. Další varianty se týkaly rozšíření na základě změny legislativy, kdy se opět ve třetí navrhované variantě jednalo o rozšíření na ostatní bezpečnostní sbory a ozbrojené síly ČR, vyjma zpravodajských služeb, a strážníky obecních a městských policí a ve čtvrté variantě se opět jednalo také o ostatní osoby ve státní správě a samosprávě. Třetí a čtvrtá varianta se znovu setkala s obrovskou vlnou kritiky v rámci připomínkového řízení.

Sama GIBS v závěru materiálu konstatovala, že dosavadní sedmiletá praxe není dostatečně dlouhá doba pro rozhodné určení, zda lze uvažovat o možném rozšíření zkoušek spolehlivosti na další subjekty. Největším problémem v roce 2016 shledávala GIBS omezený počet příslušníků, kteří mohou zkoušky spolehlivosti provádět, případně také v nízkých finančních limitech, kvůli kterým nešlo vymýšlet sofistikovanější scénáře. GIBS se tedy přiklání k druhé navrhované variantě, tedy k posílení současného stavu.

2.3.3 Vyhodnocení z roku 2021¹⁵⁴

Poslední materiál s názvem „**Posouzení zkoušek spolehlivosti**“¹⁵⁵, vypracovala GIBS v roce 2021 v návaznosti na usnesení vlády č. 895 ze dne 12. října 2016, ve kterém bylo řediteli GIBS opět uloženo sledovat a vyhodnocovat institut zkoušek spolehlivosti a do 30. června 2021 předložit vyhodnocující analýzu. Materiál Posouzení zkoušek spolehlivosti byl usnesením vlády č. 681 ze dne 26. července 2021 vzat vládou na vědomí.

Tento materiál se již podrobněji zaměřil na institut zkoušek spolehlivosti, byly zde popsány jednotlivé druhy zkoušek spolehlivosti a také zde bylo uvedeno více zahraničních úprav.

V materiálu nalezneme již úvahu GIBS ohledně možné úpravy de lege ferenda, na kterou jsem odkazoval v předchozí podkapitole. Zásadní změnou oproti předchozím materiálům je kapitola o rozhodovací praxi soudů v České republice, a hlavně také o rozhodovací praxi ESLP, kde jsou zmíněny některé klíčové judikáty.

V závěru materiálu GIBS vyzdvihuje preventivní a zároveň také represivní účinky zkoušek spolehlivosti a také zde informuje o vzdělávacích aktivitách, které v poslední době provádí a které jí v minulosti doporučoval také Nejvyšší soud.

Co se týče možného rozšíření, GIBS v tomto materiálu nenavrhovala žádné rozšíření, ale naopak zastávala názor, že dosavadní rozsah je dostatečný a v současné chvíli je její prioritou vytvořit a zdokonalit scénáře zkoušek spolehlivosti. Největším problémem při provádění zkoušek spolehlivosti je dle názoru GIBS omezená dostupnost informací o zkoušených osobách a také nečinnost zkoušených osob při prováděné zkoušce spolehlivosti.

2.4 Vnitřní předpis GIBS upravující zkoušky spolehlivosti

Jak již z názvu podkapitoly vyplývá, zkoušky spolehlivosti jsou dále podrobněji upraveny interním aktem řízení, a to konkrétně pokynem ředitele GIBS č. 9/2022, k provádění zkoušek spolehlivosti (dále jen „Pokyn“).

V prvním článku je stanoveno, že se tímto pokynem upravuje postup GIBS při provádění zkoušek spolehlivosti. ve druhém článku jsou následně vysvětleny

¹⁵⁴ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. *Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekce bezpečnostních sborů*. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3.

¹⁵⁵ Tamtéž

klíčové pojmy, se kterými se dále v Pokynu pracuje. Je zde například uvedena zákonná definice zkoušky spolehlivosti a kdo je zkoušenou osobou. Dále je zde uvedeno, že vyžadujícím oddělením je to oddělení GIBS, které podalo žádost k provedení zkoušky spolehlivosti a pověřeným příslušníkem ten příslušník GIBS, kterého ředitel pověřil k plnění úkolů vyžadujícího oddělení při zajištění zkoušky spolehlivosti. Vyhodnocením zkoušky se dle Pokynu rozumí posouzení, zda se zkoušená osoba dopustila protiprávního jednání. Scénářem jsou rámce postupu, které vychází ze situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit. Je zde také uvedeno, že osobou provádějící zkoušku spolehlivosti je příslušník GIBS nebo jiná osoba, není-li stanoveno jinak, a že řídicím akce je příslušník specializovaného oddělení, který za řádný průběh zkoušky spolehlivosti odpovídá.

Třetí článek upravuje zásady, které musí být při provádění zkoušek spolehlivosti dodrženy. Kromě zásad stanovených v ustanovení § 41 zákona o GIBS, je zde navíc uvedeno, že se osoba provádějící zkoušku spolehlivosti nesmí dopustit jednání, které aktivně směřuje k podněcování zkoušené osoby, což je již několikrát zmiňovaná policejní provokace, která není uvedena v zákoně, ale pouze v důvodové zprávě (in concreto výše). Také je v tomto článku stanoveno, že vedoucí specializovaného oddělení při přípravě a provádění zkoušky spolehlivosti spolupracuje s dalšími organizačními články inspekce.

V článku čtyři, kde jsou upraveny základní ustanovení, se lze dočíst, že zkouška spolehlivosti se, až na výjimečné situace, provádí na základě žádosti a že zkoušky spolehlivosti provádí příslušníci specializovaného oddělení, nebo se souhlasem vedoucího specializovaného oddělení příslušník GIBS z jiného oddělení, nebo jiná osoba. Pokud zkoušku provádí jiná osoba, musí se řídit pokyny příslušníka GIBS, musí být zaručena nestrannost této osoby a vedoucí specializovaného oddělení, který za její činnost odpovídá, musí před provedením zkoušky spolehlivosti osobu písemně poučit a proškolit. Také je zde stanoveno, že pokud zkoušku provádí více osob, vedoucí specializovaného oddělení musí písemně určit řídicího akce, kterým musí být vždy příslušník specializovaného oddělení GIBS. Je také povoleno odchýlit se od scénáře zkoušky spolehlivosti, pokud zkoušená osoba aktivně jedná jiným než předpokládaným způsobem.

V Pokynu je též stanovena lhůta k provedení zkoušky spolehlivosti, která nesmí být delší než čtyři měsíce od okamžiku doručení schválené žádosti na specializované oddělení GIBS. Tuto lhůtu lze ovšem prodloužit, pokud nelze zkoušku spolehlivosti v původní lhůtě provést. Lhůta může být prodloužena

maximálně o další čtyři měsíce, a to nejvíce dvakrát, jelikož zkouška spolehlivosti musí být provedena do jednoho roku od doručení schválení žádosti. Pokud zkouška do jednoho roku není provedena, je její provádění ukončeno. Vyžadující oddělení musí následně provedenou zkoušku spolehlivosti vyhodnotit bez zbytečných průtahů, nejpozději do jednoho měsíce od okamžiku, kdy mu je doručena veškerá dokumentace související se zkouškou spolehlivosti. Čtyřměsíční lhůta pro provedení zkoušky spolehlivosti je v tomto případě shodná s dobou, po kterou může být nařízen odposlech nebo záznam telekomunikačního provozu.¹⁵⁶

V Pokynu je také uvedeno, že zkoušky spolehlivosti se až na výjimky provádí pouze pokud existuje podezření o možném protiprávním jednáním konkrétní zkoušené osoby, nebo dosud neustanovené zkoušené osoby anebo osob zařazených na konkrétním organizačním článku bezpečnostního sboru. Jinými slovy, je zde tedy stanoveno, že před provedením zkoušky spolehlivosti je potřeba určitý podnět o možném protiprávním jednání příslušníka či zaměstnance bezpečnostního sboru.

Ona výjimečná situace, kdy není třeba podnět, může nastat ve chvíli, kdy se do probíhající zkoušky spolehlivosti zapojí další příslušník či zaměstnanec. v takovém případě může být zkouška spolehlivosti provedena i na tuto osobu bez předchozí schválené žádosti.

V Pokynu je také podrobněji upraven postup vyžadování a schvalování zkoušek spolehlivosti. Pokud se jedná o zkoušku spolehlivosti, která má být provedena na příslušníka jiného sboru než GIBS, vypracuje žádost příslušník vyžadujícího oddělení. Pokud se jedná o zkoušku spolehlivosti, která má směřovat vůči příslušníkovi GIBS, vypracovává žádost příslušník GIBS zařazen na OVK, pokud je příslušníkem, na kterého má být provedena zkouška přímo příslušník OVK, vypracuje žádost pověřený příslušník GIBS. Pokud se bude jednat o situaci, kdy do zkoušky spolehlivosti vstoupí nečekaně jiný příslušník či zaměstnanec (in concreto výše), předloží dodatečně žádost o schválení vedoucí specializovaného oddělení. Pokud není zkouška dodatečně schválená, musí být zničeny veškeré obrazové a zvukové záznamy pořízené při zkoušce spolehlivosti. Pokud by byl obrazový a zvukový záznam potřeba pro další účely, musí být provedena anonymizace osoby, na kterou nebyla zkouška schválena. Schvalovací proces

¹⁵⁶ Ustanovení § 88 odst. 2 a odst. 4 trestního řádu

uvnitř GIBS je z důvodu utajení v poskytnutém Pokynu anonymizován, je ovšem pravděpodobné, že zkoušku spolehlivosti musí schválit vedení GIBS.

Příslušníci inspekce mohou během přípravy a provádění zkoušek spolehlivosti provádět v rámci operativně pátrací činnosti potřebná šetření, ovšem musí o těchto úkonech sepsat úřední záznam. v některých případech může být také vedoucím specializovaného oddělení rozhodnuto o vypracování plánu zkoušky spolehlivosti. Tato situace nastane pravděpodobně v situaci, kdy bude potřeba realizovat složitější scénář, nebo bude zkoušku spolehlivosti provádět více osob.

V ustanovení § 41 odst. 6 zákona o GIBS je stanoveno, že o provedené zkoušce spolehlivosti se pořídí úřední záznam. v Pokynu je stanoveno, že tento úřední záznam sepisuje příslušník specializovaného oddělení a následně je schválen vedoucím specializovaného oddělení. Tento úřední záznam obsahuje například údaje o zkoušené osobě, místo konání a čas provedení, popis navozené situace etc.

Následně je v Pokynu také podrobněji upraven postup v případě, kdy nebylo zjištěno protiprávní jednání a postup, kdy bylo zjištěno protiprávní jednání. Články vychází z ustanovení § 41 odst. 7 odst. 9 zákona o GIBS. za zmínku jistě stojí, že v případě postoupení výsledku zkoušky spolehlivosti jinému bezpečnostnímu sboru, vedoucí vyžadujícího oddělení požádá tento jiný bezpečnostní sbor o vyrozumění, jak byla věc vyřízena a případně jaký byl uložen kázeňský trest.

Z výše uvedeného lze konstatovat, že samotnému provedení zkoušky spolehlivosti předchází uvnitř GIBS složitý proces, při kterém dochází k schválení a plánování zkoušky spolehlivosti.

2.5 Výsledek zkoušky spolehlivosti

V zákoně a Pokynu je pouze upraveno, jak se informuje zkoušená osoba, případně příslušný bezpečnostní sbor v případě, kdy se zkoušená osoba dopustí protiprávního jednání a jak v případě, kdy se tato osoba protiprávního jednání nedopustí. Ovšem nikde není uvedeno, jaké právní následky to má pro zkoušenou osobu.

Pokud se zkoušená osoba v rámci zkoušky spolehlivosti nedopustí protiprávního jednání, postupuje se dle ustanovení § 41 odst. 9 zákona o GIBS (in concreto výše).

U příslušníků bezpečnostních sborů je v případě, kdy se dopustí protiprávního jednání, kromě trestněprávních předpisů, potřeba primárně pracovat

také se zákonem o služebním poměru a u zaměstnanců bezpečnostních sborů se zákoníkem práce.

Zákon o služebním poměru upravuje právní poměry příslušníků bezpečnostních sborů, jejich odměňování, řízení ve věcech služebního poměru a organizační věci služby. Bezpečnostním sborem se kromě GIBS, Police ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR rozumí také Hasičský záchranný sbor České republiky, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.¹⁵⁷

Pokud se tedy příslušník při zkoušce spolehlivosti dopustí protiprávního jednání, a nebude se jednat o takové jednání, které vykazuje znaky trestného činu, postupuje se dle ustanovení § 41 odst. 7 zákona o GIBS. S takovým příslušníkem může být následně ze strany příslušného služebního funkcionáře zahájeno řízení ve věcech služebního poměru (dále jen „kázeňské řízení“).¹⁵⁸ v rámci kázeňského řízení mu za kázeňský přestupek, případně za jednání, které má znaky přestupku, může být následně uložen kázeňský trest.¹⁵⁹

Kázeňský přestupek je definován v ustanovení § 50 zákona o služebním poměru. „*Kázeňským přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje služební povinnost, ale nejde o trestný čin nebo o jednání, které má znaky přestupku. za takové jednání se považuje i dosahování neuspokojivých výsledků ve výkonu služby uvedené v závěru služebního hodnocení.*“¹⁶⁰ Dále je v ustanovení § 50 stanoveno, kdy je kázeňský přestupek spáchán z nedbalosti a kdy úmyslně.¹⁶¹

V následujícím ustanovení jsou uvedeny kázeňské tresty, které mohou být v rámci kázeňského řízení příslušníkovi uloženy. Těmi může být písemné napomenutí, snížení základního tarifu až o 25 % na dobu nejvýše 3 měsíců, odnětí služební medaile, odnětí služební hodnosti, pokuta, propadnutí věci nebo zákaz činnosti. Také je zde stanoveno, že pokutu, propadnutí věci a zákaz činnosti lze uložit pouze u jednání, které má znaky přestupku, a že je lze uložit společně s písemným napomenutím, snížením základního tarifu anebo s odnětím medaile.

¹⁵⁷ Ustanovení § 1 odst. 1 zákona o služebním poměru

¹⁵⁸ Ustanovení § 178 zákona o služebním poměru

¹⁵⁹ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekci bezpečnostních sborů. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3.s. 11

¹⁶⁰ Ustanovení § 50 odst. 1 zákona o služebním poměru

¹⁶¹ Ustanovení § 50 odst. 2 a 3 zákona o služebním poměru

Pokuta se ukládá ve výši, kterou pro takový přestupek stanoví zvláštní právní předpis.¹⁶²

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále jen „zákoník práce“) upravuje pracovněprávní vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli.¹⁶³ Zaměstnanci bezpečnostního sboru tedy za protiprávní jednání, které nebude vykazovat znaky trestného činu, hrozí sankce stanovené tímto zákonem. Zaměstnanec má v rámci pracovněprávních vztahů povinnosti vyplývající ze zákoníku práce. *„Zaměstnanec je povinen podle pokynů zaměstnavatele konat osobně práce podle pracovní smlouvy v rozvržené týdenní pracovní době a dodržovat povinnosti, které mu vyplývají z pracovního poměru.“*¹⁶⁴

Povinnosti zaměstnance jsou následně stanoveny v ustanovení § 301 a § 301a zákoníku práce. Zde je uvedeno, že zaměstnanci musí pracovat řádně podle svých sil, schopností a znalostí, plnit pokyny nadřízených a spolupracovat s ostatními zaměstnanci, využívat pracovní dobu k vykonání práce, dodržovat právní předpisy, řádně hospodařit se svěřenými prostředky etc.¹⁶⁵

V ustanovení § 302 zákoníku práce jsou dále stanoveny povinnosti vedoucích zaměstnanců, kteří musí řídit a kontrolovat práci podřízených, co nejlépe organizovat práci, vytvářet příznivé pracovní podmínky, zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví při práci etc.¹⁶⁶

V ustanovení § 303 jsou dále stanoveny zvýšené povinnosti určitých skupin zaměstnanců, kde jsou také zaměstnanci bezpečnostních sborů. Ti, kromě výše uvedených povinností, musí jednat a rozhodovat nestranně, zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděli při výkonu práce a které v zájmu zaměstnavatele nelze dále sdělovat, musí se zdržet jednání, které by vedlo ke střetu zájmů, mohou, kromě zákonných výjimek, podnikat jen se souhlasem zaměstnavatele etc.¹⁶⁷

Pokud zaměstnanec neplní své zákonné povinnosti může mu zaměstnavatel dát výpověď nebo okamžitě zrušit pracovní poměr.

Zaměstnavatel může dát zaměstnanci výpověď jen z důvodů uvedených v ustanovení § 52 zákoníku práce. v písm. g) je uvedeno, že tak zaměstnavatel může učinit *„jsou-li u zaměstnance dány důvody, pro které by s ním zaměstnavatel mohl*

¹⁶² Ustanovení § 51 zákona o služebním poměru

¹⁶³ Ustanovení § 1 písm. a) zákoníku práce

¹⁶⁴ Ustanovení § 38 odst. 1 písm. b) zákoníku práce

¹⁶⁵ Ustanovení § 301 zákoníku práce

¹⁶⁶ Ustanovení § 302 zákoníku práce.

¹⁶⁷ Ustanovení § 303 zákoníku práce.

*okamžitě zrušit pracovní poměr, nebo pro závažné porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci; pro soustavné méně závažné porušování povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci je možné dát zaměstnanci výpověď, jestliže byl v době posledních 6 měsíců v souvislosti s porušením povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci písemně upozorněn na možnost výpovědi“.*¹⁶⁸ v písm. h) je dále stanoveno, že zaměstnavatel tak může učinit „*poruší-li zaměstnanec zvláště hrubým způsobem jinou povinnost zaměstnance stanovenou v § 301a“.*¹⁶⁹

V ustanovení § 55 zákoníku práce jsou uvedeny případy, kdy může zaměstnavatel okamžitě zrušit pracovní poměr, je zde uvedeno, že tak může učinit, „*porušil-li zaměstnanec povinnost vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvláště hrubým způsobem“.*¹⁷⁰

Dle ustanovení § 346b odst. 1 zákoníku práce nemůže být zaměstnancům, na rozdíl od příslušníků, za porušení pracovněprávní povinnosti uložen peněžitý postih, vyjma případů, kdy je zaměstnanec povinen nahradit škodu, za kterou odpovídá.¹⁷¹

Je ovšem třeba mít na paměti, že pokud v rámci zkoušky spolehlivosti zkoušená osoba poruší interní akt řízení, nejedná se o porušení, které je zakotveno v zákoně o služebním poměru, případně v zákoníku práce.¹⁷²

2.6 Statistiky ohledně zkoušek spolehlivosti

V této části práce budou uvedeny některé statistiky, týkající se provedených zkoušek spolehlivosti v průběhu let. Veškeré níže uvedené údaje byly čerpány ze Zpráv o činnosti¹⁷³, materiálů vypracovaných v návaznosti na úkoly vlády (in concreto výše) a z odborného článku „Analýza zkoušek spolehlivosti 2009-2013“¹⁷⁴.

¹⁶⁸ Ustanovení § 52 písm. g) zákoníku práce

¹⁶⁹ Ustanovení § 52 písm. h) zákoníku práce

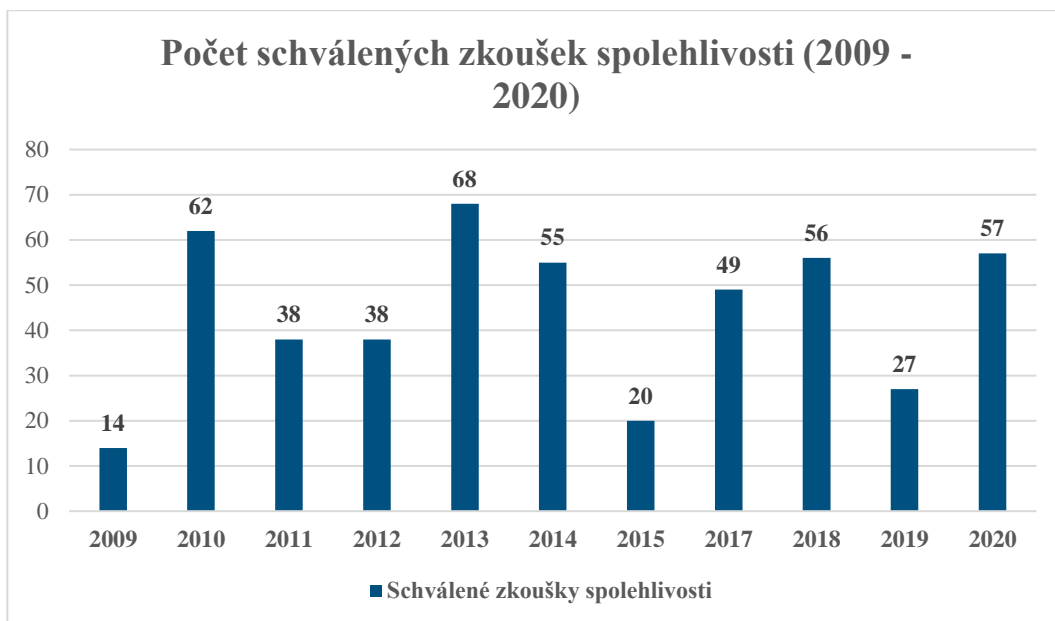
¹⁷⁰ Ustanovení § 55 odst. 1 písm. b)

¹⁷¹ Ustanovení § 346b odst. 1 zákoníku práce

¹⁷² HRUDKA, Josef. VANGELI, Benedikt. Verze zkoušky spolehlivosti v České republice [online]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/25420847-Verze-zkousky-spolehlivosti-v-ceske-republice-pplk-judr-josef-hrudka-ph-d-judr-benedikt-vangeli.html>

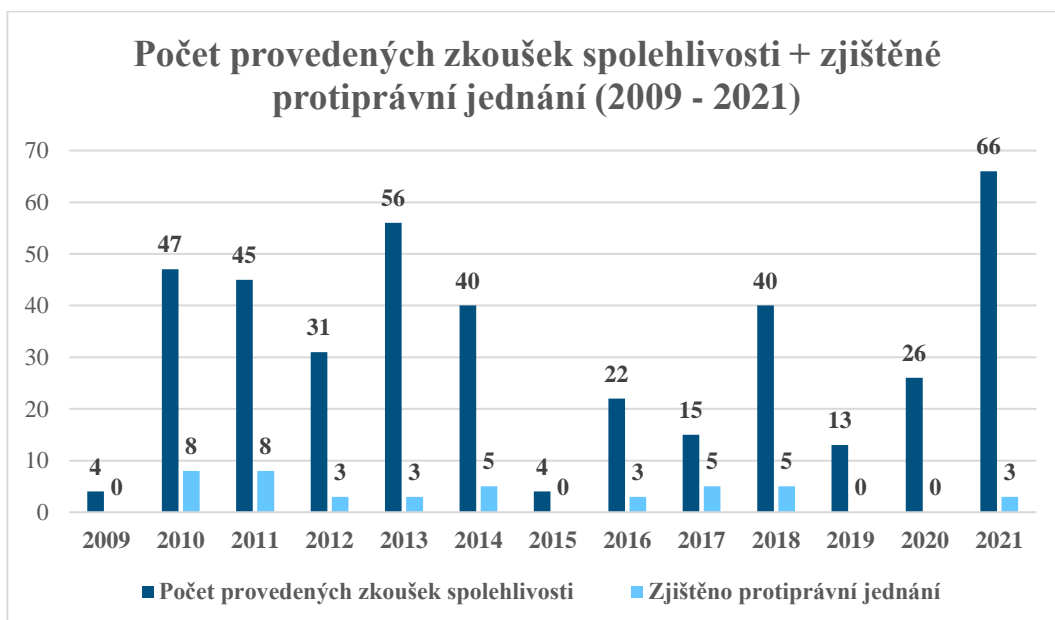
¹⁷³ Dostupné z: <https://www.gibs.cz/informacni-servis/zpravy-o-cinnosti-a-analyzy>

¹⁷⁴ MITÁČEK, Ivo. Analýza zkoušek spolehlivosti 2009-2013. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8. s. 23 a násl.

Graf č. 1: Počet schválených zkoušek spolehlivosti v letech 2009 až 2020.

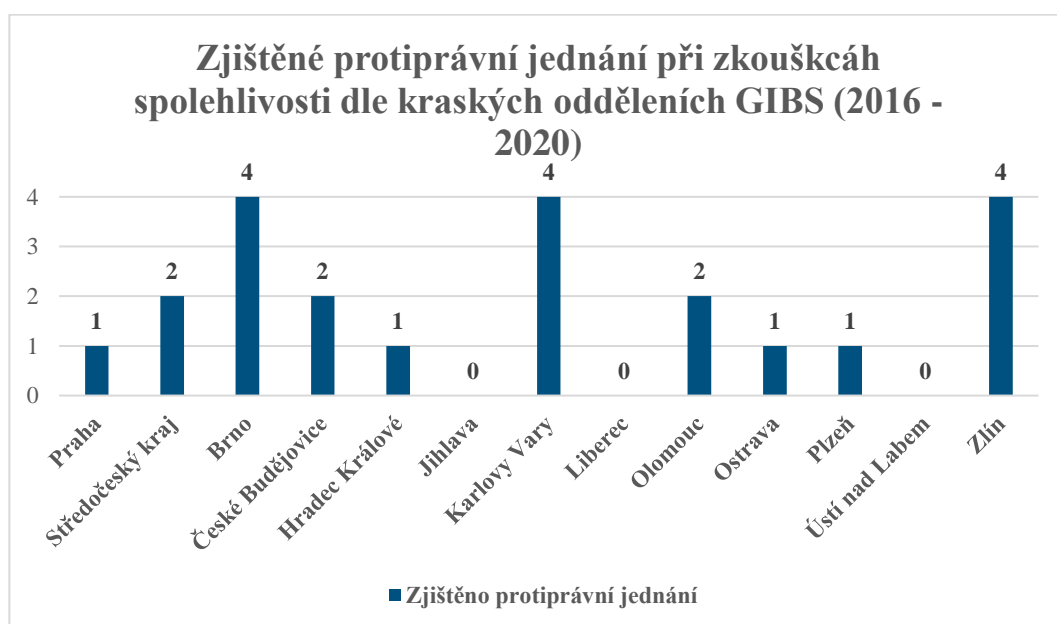
Bohužel ve zprávě o činnosti z roku 2016 a 2021 není uveden počet schválených zkoušek spolehlivosti v daném roce. Ovšem z uvedených údajů si lze povšimnout, že počet schválených (Graf č. 1) a provedených zkoušek spolehlivosti (Graf č. 2) ve stejném roce není nikdy totožný, což je zapříčiněno tím, že některé zkoušky spolehlivosti se připravují a realizují v průběhu let. Bude se jednat o ty zkoušky spolehlivosti, kde je potřeba propracovanější scénář.

Graf č. 2: Počet provedených zkoušek spolehlivosti + počet zkoušek spolehlivosti při kterých bylo zjištěno protiprávní jednání v letech 2009 až 2021.

Z Grafu č. 2 si lze povšimnout obrovského nárůstu provedených zkoušek spolehlivosti mezi lety 2009 a 2010, což bylo zapříčiněno také tím, že v roce 2009 se zkoušky spolehlivosti začaly realizovat až koncem září. Celkem v letech 2009 až 2021 bylo provedeno 409 zkoušek spolehlivosti a z toho ve 43 případech se zkoušená osoba dopustila protiprávního jednání. Při zkoušce spolehlivosti se zkoušená osoba protiprávního jednání dopustila v 10,5 % případech.

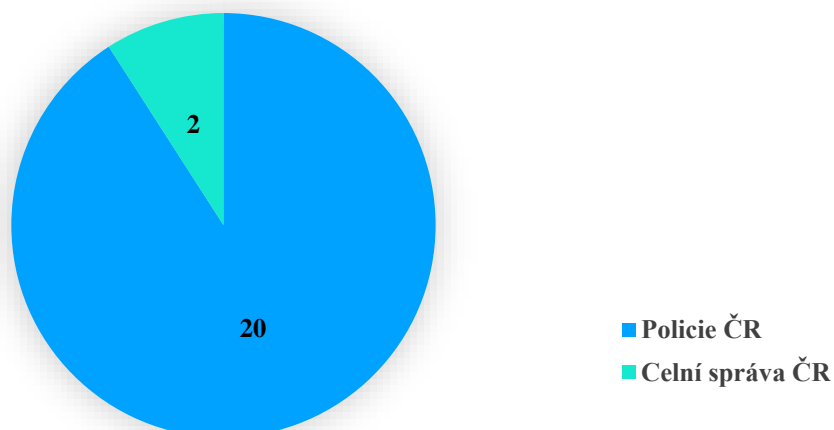
Následující údaje budou pocházet z materiálu „Posouzení zkoušek spolehlivosti“, kde se jsou uvedeny jiné počty zkoušek spolehlivosti, při kterých bylo zjištěno protiprávní jednání, než jaké jsou uvedeny ve výročních zprávách o činnostech GIBS, což je zapříčiněno tím, že do jednotlivých let byly započítávány zkoušky, které byly ten daný rok schváleny.

Graf č. 3: Zjištěné protiprávní jednání při zkouškách spolehlivosti dle jednotlivých krajských oddělení GIBS v letech 2016-2020.

V letech 2016–2020 se protiprávního jednání při zkoušce spolehlivosti dopouštěli jen zkoušené osoby z řad příslušníků a nejčastěji se jednalo o zkoušky spolehlivosti vyžádané oddělením GIBS Brno, Karlovy Vary a Zlín, kde se jednalo shodně o čtyři případy (Graf č. 3).

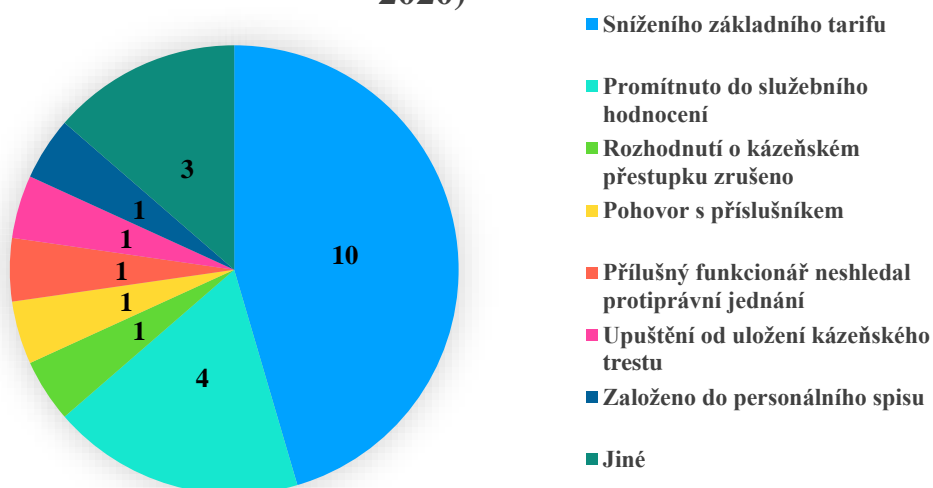
Rozdělení dle bezpečnostních sborů (2016 - 2020)

Graf č. 4: Zkoušené osoby, které se dopustili v rámci zkoušky spolehlivosti protiprávního jednání v letech 2016 až 2020, rozdělené dle příslušnosti k jednotlivým bezpečnostním sborům.

Jak již bylo zmíněno, protiprávního jednání se v letech 2016 až 2020 dopouštěli pouze příslušníci bezpečnostních sborů, a to konkrétně pouze příslušníci Policie ČR a Celní správy ČR, kdy příslušníci Policie ČR se dopustili protiprávního jednání ve 20 případech (v řadách Policie ČR byla zkouška spolehlivosti prováděna nejčastěji) a příslušníci Celní správy ČR ve dvou případech. (Graf č. 4).

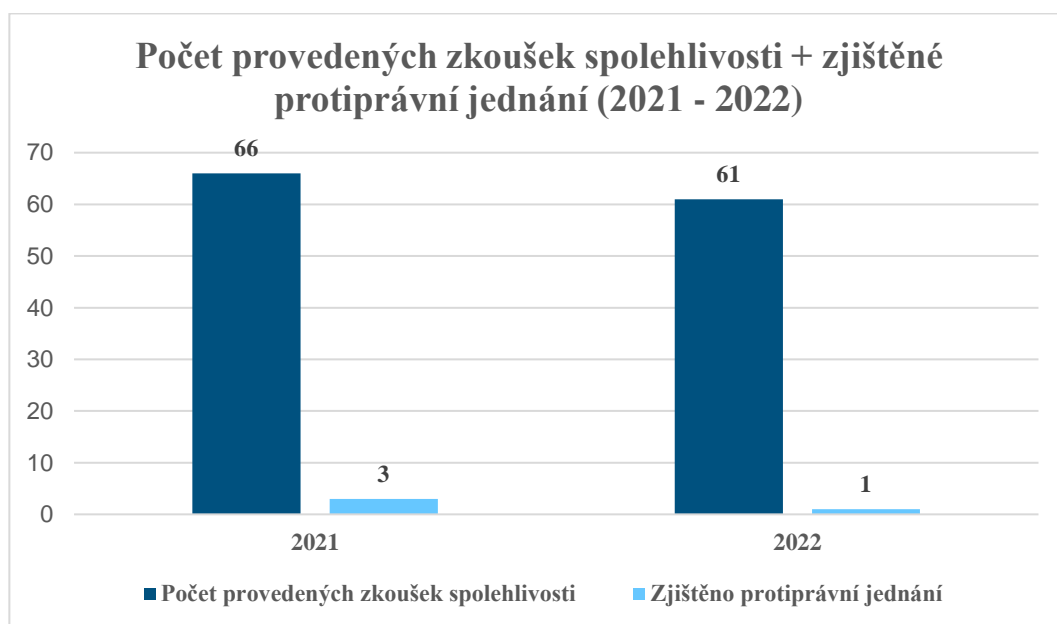
Způsob vyřízení protiprávního jednání (2016 - 2020)

Graf č. 5: Jak bylo naloženo se zkoušenou osobou, které se v rámci zkoušky spolehlivosti v letech 2016 až 2020 dopustila protiprávního jednání.

GIBS se i v letech 2016 až 2020 dotazovala jednotlivých bezpečnostních sborů, jak bylo v případech, kdy se příslušník dopustil protiprávního jednání, dále postupováno ze strany příslušného bezpečnostních sboru. Z Grafu č. 5 je patrné, že nejčastěji byl takovému příslušníkovi uložen kázeňský trest snížení základního tarifu¹⁷⁵. ve výšeči „jiné“ je zařazen případ, kdy zkoušená osoba ukončila služební poměr před zahájením kázeňského řízení, případ, kdy bylo rozhodnuto o nezveřejnění vyhodnocení a posledním případě nedošlo k zahájení kázeňského řízení, jelikož zkoušená osoba před zahájením řízení zemřela.

GIBS mi pro účely této práce poskytla statistiky o zkouškách spolehlivosti provedených v letech 2021 a 2022, ze kterých lze vypočítat následující.

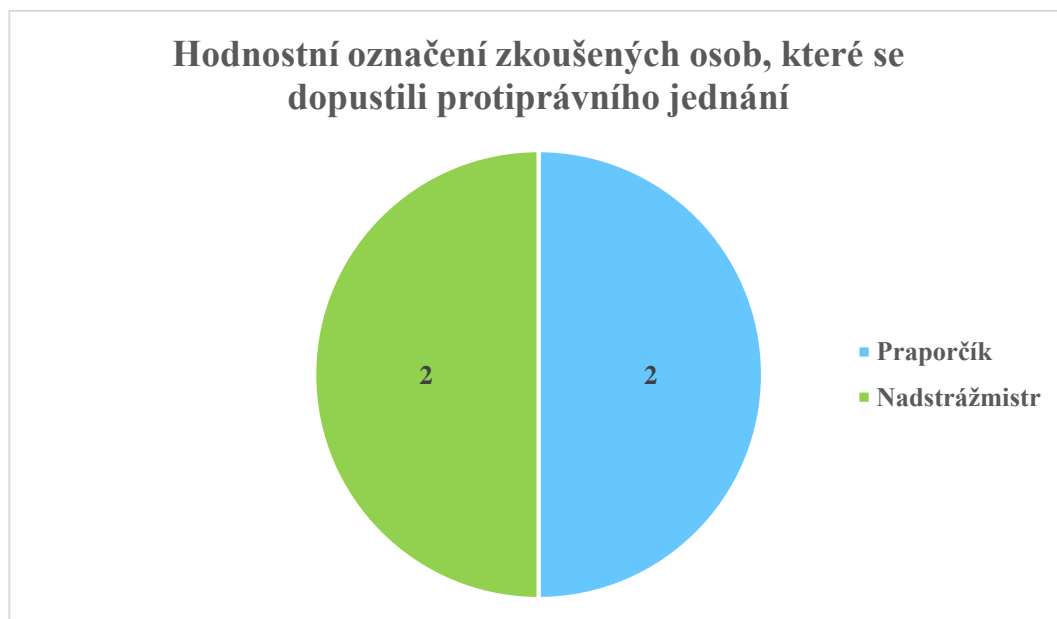

Graf č. 6: Počet provedených zkoušek spolehlivosti + počet zkoušek spolehlivosti při kterých bylo zjištěno protiprávní jednání v letech 2021 a 2022.

Dle údajů uvedených v Grafu č. 6 je patrné, že se počet provedených zkoušek v posledních dvou letech příliš neměnil, jelikož v roce 2021 bylo provedeno 66 zkoušek spolehlivosti a v roce 2022 GIBS provedla 61 zkoušek spolehlivosti. Z poskytnuté statistiky lze konstatovat, že v letech 2021 a 2022 bylo zkoušce spolehlivosti podrobena 106 mužů (zhruba 83 %) a 21 žen (zbylých 27 %), přičemž nejčastěji byly zkoušené osoby ve věkové kategorii 25 až 29 let, kde ze 127 provedených zkoušek spolehlivosti v této kategorie bylo 26 zkoušených osob (zhruba 20 %). Nejčastěji byly zkoušeni příslušníci Policie ČR, kteří byli podrobeni celkem 117 zkouškám spolehlivosti (92 %), na zaměstnance Policie ČR byly

¹⁷⁵ Ustanovení § 51 odst. 1 písm. b) zákona o služebním poměru

vykonávány čtyři zkoušky spolehlivosti (3 %) a zbylých šest zkoušených osob byly příslušníci Vězeňské služby ČR (5 %).

Graf č. 7: Hodnostní označení osob, které se při zkoušce spolehlivosti v letech 2021 a 2022 dopustili protiprávního jednání

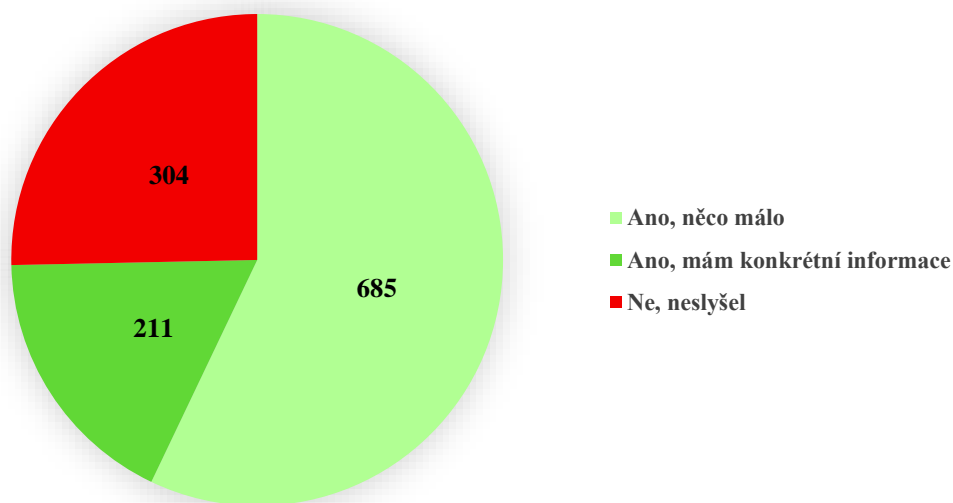
V letech 2021 a 2022 se protiprávního jednání dopustili čtyři zkoušené osoby, ve třech případech se jednalo o příslušníka Policie ČR a v jednom případě o příslušníka Vězeňské služby ČR. Dvakrát se jednalo o příslušníka se služebním označením nadstrážmistr a dvakrát o příslušníka se služebním označením praporčík. ve všech případech se protiprávního jednání dopustil příslušník mužského pohlaví, jednou ve věku 24–29 let, jednou ve věku 30–34 let a dvakrát ve věku 40–44 let. Co se týče doby, po kterou byla zkoušená osoba, která se dopustila protiprávního jednání, ve služebním poměru, bylo to jednou v délce 0–4 roky, jednou v délce 5–9 let, jednou v délce 10–14 let a jednou v délce 15–19 let.

2.7 Dotazníky

Tato podkapitola bude zaměřena na dotazníkové šetření, které v minulosti probíhalo a jehož respondenti byli příslušníci a zaměstnanci Policie ČR, Celní správy ČR a Vězeňské služby ČR. Jelikož pro preventivní působení zkoušek spolehlivosti je důležité povědomí mezi potenciálně povědomými osobami, je zajímavé sledovat, jaké povědomí o nich v minulosti respondenti měly.

V minulosti probíhal na Policejní akademii České republiky vědecko-výzkumný úkol, kde bylo v rámci dotazníkového šetření osloveno přes 1300 příslušníků a 140 zaměstnanců Policie ČR. Hlavním cílem výzkumu bylo ověřit existenci preventivního působení zkoušek spolehlivosti na příslušníky a zaměstnance Policie ČR a dále zjistit, jaký vztah ke zkouškám spolehlivosti dotazované osoby mají. v rámci výzkumu bylo dotazováno 1200 příslušníků Policie ČR zařazených k výkonu služby u pořádkové, dopravní a kriminální policie a vyšetřování z krajských ředitelství, 100 příslušníků Policie ČR z útvarů s celostátní působností a 140 zaměstnanců z odboru speciálních činností, veřejných zakázek a z úseku lidských zdrojů v rámci Policie ČR. na veškeré otázky byli samostatně dotazováni příslušníci Policie ČR zařazených k výkonu služby u pořádkové, dopravní a kriminální policie a vyšetřování z krajských ředitelství, samostatně 100 příslušníků z celostátních útvarů a samostatně 140 zaměstnanců.¹⁷⁶ Pro zajímavost budou některé odpovědi dotazovaných skupin vyobrazeny samostatně.

Máte povědomí o existenci zkoušky spolehlivosti?

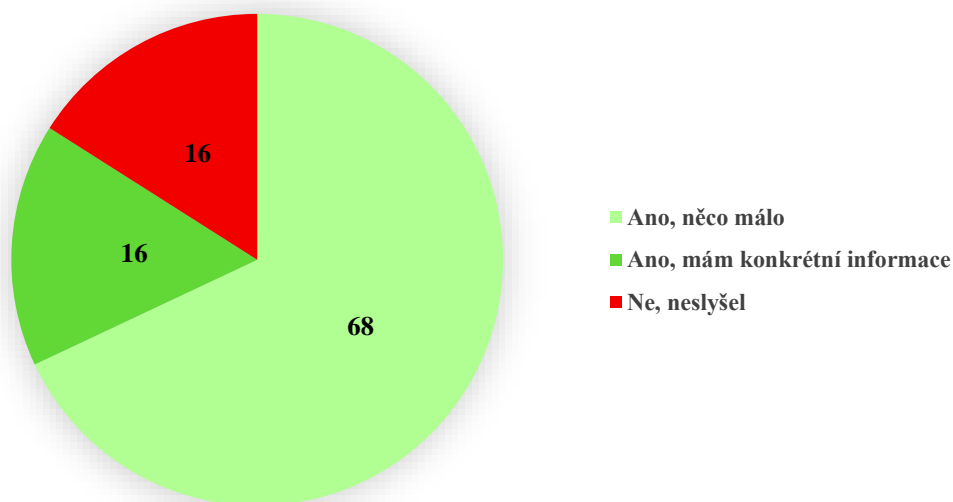

Graf č. 8: Dotaz na příslušníky Policie ČR zařazených k výkonu služby u pořádkové, dopravní a kriminální policie a vyšetřování z krajských ředitelství, zda mají povědomí o zkouškách spolehlivosti.

¹⁷⁶ HRUDKA, Josef. Preventivní působení zkoušky spolehlivosti. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8. s. 35 a násl

Z Grafu č. 8 je patrné, že z celkového počtu 1200 (100 %) dotazovaných příslušníků Policie ČR zařazených k výkonu služby u pořádkové, dopravní a kriminální policie a vyšetřování z krajských ředitelství v době průzkumu 685 (57,1 %) dotázaných mělo nějaké povědomí o zkouškách spolehlivosti, 211 (17,6 %) o zkouškách spolehlivosti vědělo konkrétní informace a 304 (25,3 %) nemělo tušení, co zkoušky spolehlivosti jsou.¹⁷⁷

Máte povědomí o existenci zkoušky spolehlivosti?

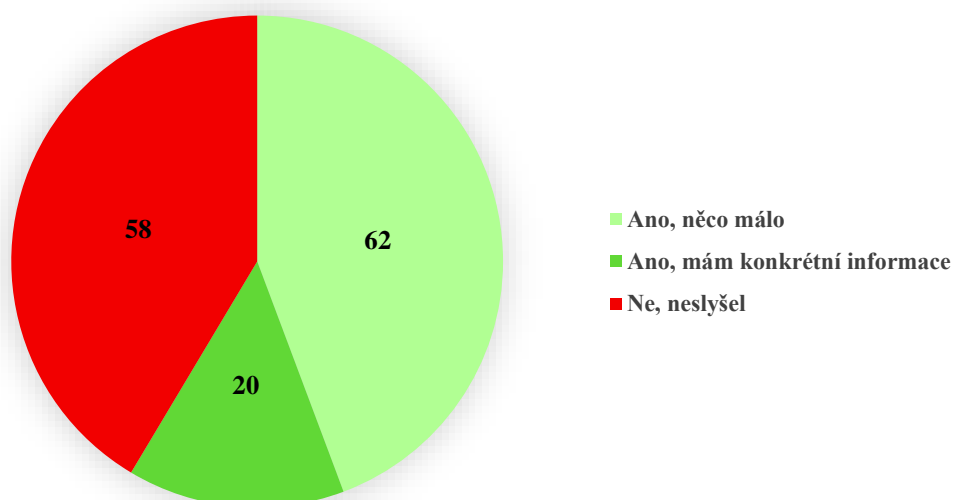
Graf č. 9: Dotaz na příslušníky Policie ČR z útvarů s celostátní působností, zda mají povědomí o zkouškách spolehlivosti.

Z Grafu č. 9 je patrné, že z celkového počtu 100 dotazovaných příslušníků Policie ČR z útvarů s celostátní působností v době průzkumu mělo 68 (68 %) dotázaných mělo nějaké povědomí o zkouškách spolehlivosti, 16 (16 %) dotázaných o zkouškách spolehlivosti vědělo konkrétní informace a 16 (16 %) dotázaných nemělo tušení, co zkoušky spolehlivosti jsou.¹⁷⁸

¹⁷⁷ HRUDKA, Josef. Preventivní působení zkoušky spolehlivosti. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8. s. 43

¹⁷⁸ Tamtéž

Máte povědomí o existenci zkoušky spolehlivosti?

Graf č. 10: Dotaz na 140 zaměstnanců z odboru speciálních činností, veřejných zakázek a z úseku lidských zdrojů v rámci Policie ČR, zda mají povědomí o zkouškách spolehlivosti.

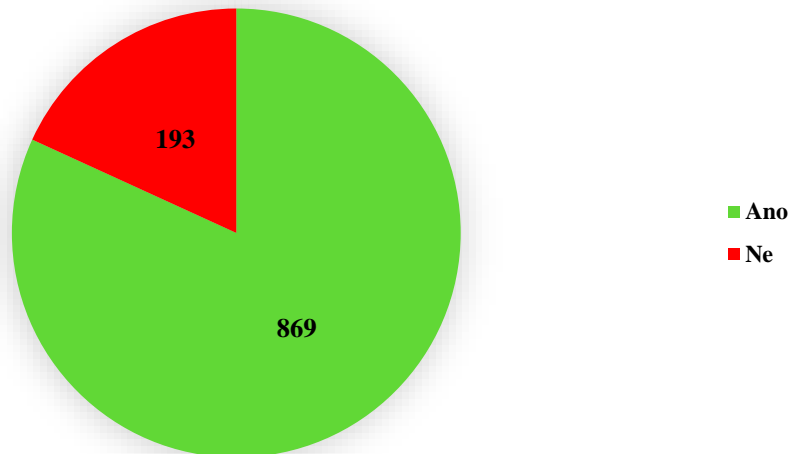
Z Grafu č. 10 je patrné, že z celkového počtu 140 dotazovaných zaměstnanců z odboru speciálních činností, veřejných zakázek a z úseku lidských zdrojů v rámci Policie ČR v době průzkumu 62 (44,3 %) dotázaných mělo nějaké povědomí o zkouškách spolehlivosti, 20 (14,3 %) dotázaných o zkouškách spolehlivosti vědělo konkrétní informace a 58 (41,4 %) dotázaných nemělo tušení, co zkoušky spolehlivosti jsou.¹⁷⁹

Z výše uvedených grafů je patrné, že u příslušníků Policie ČR zařazených k výkonu služby u pořádkové, dopravní a kriminální policie a vyšetřování z krajských ředitelství až čtvrtina dotazovaných neměla o zkouškách spolehlivosti povědomí, zatímco u příslušníků Policie ČR z útvarů s celostátní působností byl tento počet nižší.¹⁸⁰

¹⁷⁹ HRUDKA, Josef. Preventivní působení zkoušky spolehlivosti. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8. s. 43

¹⁸⁰ Tamtéž

Považujete se za osobu, na které může být zkouška spolehlivosti provedena?

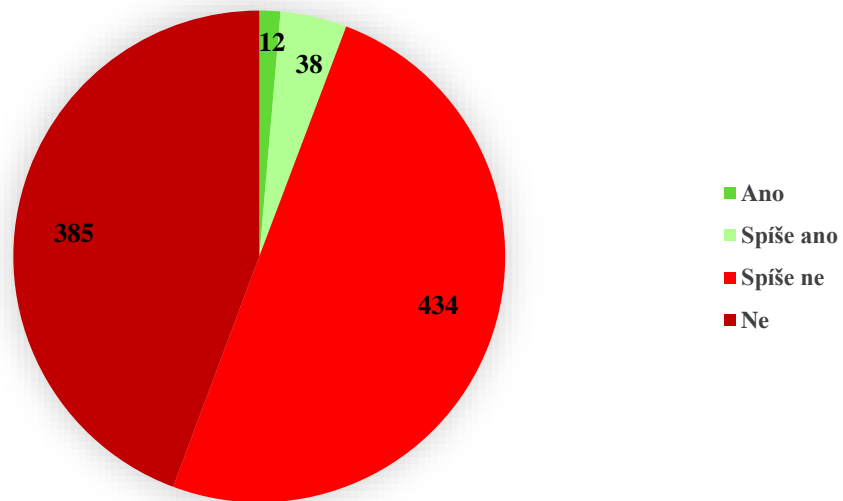

Graf č. 11: Dotaz na příslušníky a zaměstnance Policie ČR, zda se považují za osobu, na kterou může být zkouška spolehlivosti provedena

V jedné z dalších otázek v rámci dotazníkového šetření byli respondenti dotázáni, zda se považují za osobu, na které může být zkouška spolehlivosti provedena. v Grafu č. 11 jsou již odpovědi všech skupin respondentů prezentovány dohromady. Z jednotlivých skupin můžeme konstatovat, že mezi příslušníky Policie ČR zařazených k výkonu služby u pořádkové, dopravní a kriminální policie a vyšetřování z krajských ředitelství bylo platných 896 odpovědí a více jak 85 % příslušníků se považovalo za osobu na kterou může být zkouška spolehlivosti provedena. u příslušníků Policie ČR z útvarů s celostátní působností z 84 platných odpovědí se více jak 83 % příslušníků považovalo za osoby, které mohou být zkoušenými osobami. na druhou stranu u zaměstnanců z odboru speciálních činností, veřejných zakázek a z úseku lidských zdrojů v rámci Policie ČR se v 82 platných více jak 59 % respondentů nepovažovalo za osoby, na které by mohla být zkouška spolehlivosti provedena. Z výše uvedeného lze konstatovat, že v době provádění dotazníkového šetření se zkoušek spolehlivosti obávali spíše příslušníci než zaměstnanci Policie ČR.¹⁸¹

¹⁸¹ HRUDKA, Josef. Preventivní působení zkoušky spolehlivosti. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8. s. 47

Byla na Vás již provedena zkouška spolehlivosti?

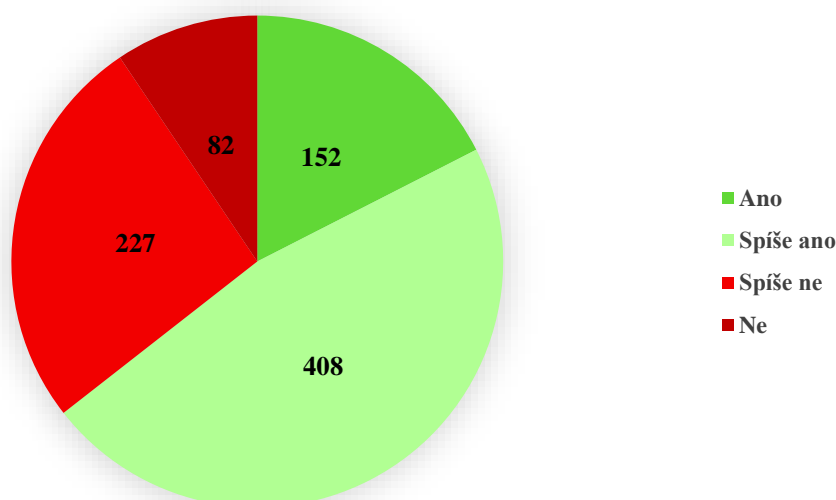

Graf č. 12: Odpovědi na otázku, zda si příslušníci a zaměstnanci Policie ČR myslí, že na ně byla provedena zkouška spolehlivosti.

Z Grafu č. 12 je patrné, že drtivé procento osob, které odpovědělo na otázku, zda si myslí, že na ně již byla provedena zkouška spolehlivosti si myslí, že na ně zkouška spolehlivosti nebyla zatím provedena. Z řad příslušníků Policie ČR zařazených k výkonu služby u pořádkové, dopravní a kriminální policie a vyšetřování z krajských ředitelství, si to myslí 46 příslušníků ze 766 dotázaných., což je zhruba 6 % dotázaných , u příslušníků, u příslušníků Policie ČR z útvarů s celostátní působností si dvě osoby ze 70 dotázaných myslí, že na ně byla již provedena zkouška spolehlivosti, což jsou zhruba 3 % dotázaných a u zaměstnanců z odboru speciálních činností, veřejných zakázek a z úseku lidských zdrojů v rámci Policie ČR si dva z 33 dotázaných myslí, že již byly zkoušenými osobami, což je v tomto případě zhruba 6 % dotázaných.¹⁸²

¹⁸² HRUDKA, Josef. Preventivní působení zkoušky spolehlivosti. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8. s. 53

Mají zkoušky spolehlivosti preventivní účinek?

Graf č. 13: Zjištění, zda dotazovaní respondenti považují zkoušky spolehlivosti za preventivní nástroj v boji proti protiprávnímu jednání příslušníků a zaměstnanců Policie ČR.

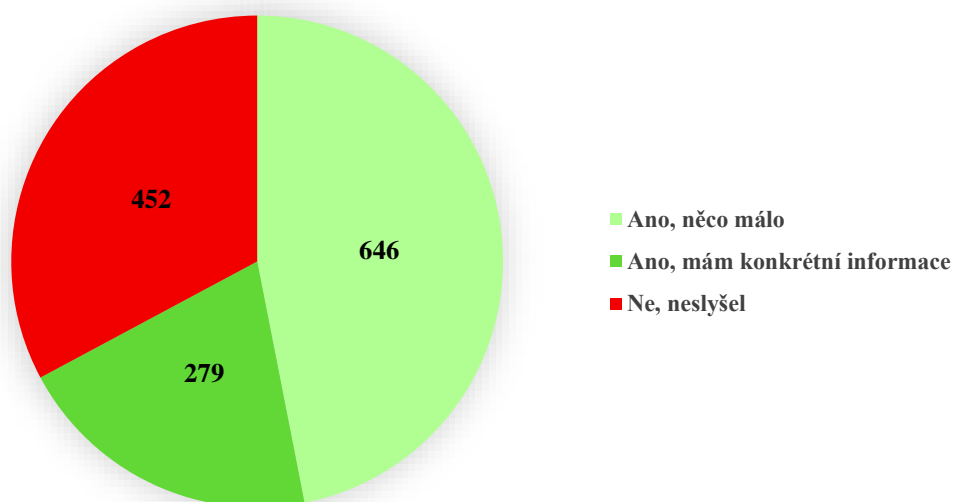
Z Grafu č. 13 je patrné, že v roce 2014 z celkového počtu 869 respondentů, kteří odpověděli na tuto otázku, jich bylo celkem 560 toho názoru, že zkoušky spolehlivosti mají preventivní účinek. Lze tedy konstatovat, že dvě třetiny respondentů již v roce 2014 považovalo zkoušky spolehlivosti za preventivní nástroj v boji proti protiprávnímu jednání příslušníků a zaměstnanců Policie ČR.¹⁸³

Josef Hrudka v roce 2017 v rámci své publikace „Zkouška spolehlivosti v prostředí Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR“ provedl další dotazníkové šetření, které tentokrát směřovalo na příslušníky a zaměstnance Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR. v rámci Vězeňské služby ČR bylo osloveno celkem 1377 respondentů a u Celní správy ČR to bylo 982 respondentů.¹⁸⁴

¹⁸³ HRUDKA, Josef. Preventivní působení zkoušky spolehlivosti. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8. s. 56

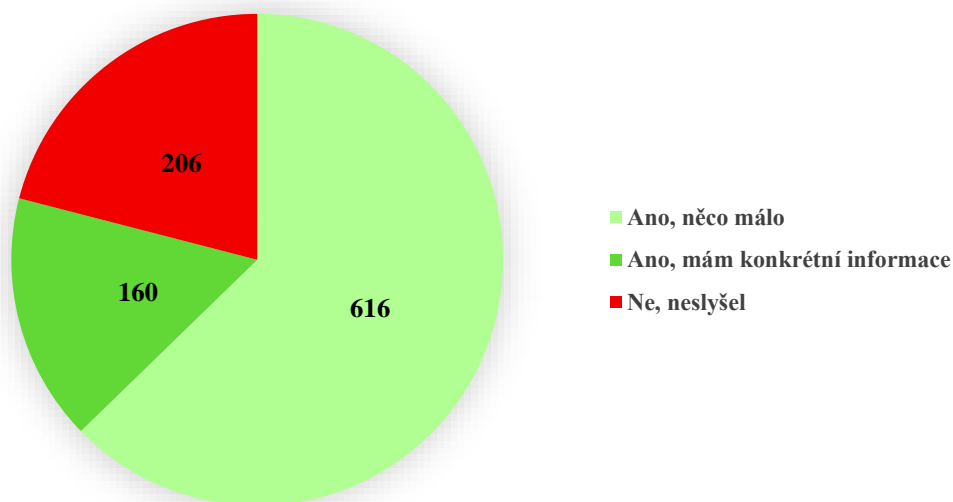
¹⁸⁴ HRUDKA, Josef. Zkouška spolehlivosti v prostředí Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. ISBN 978-80-7251-476-2, s. 55 a násl.

Máte povědomí o existenci zkoušky spolehlivosti?

Graf č. 14: Dotaz na příslušníky a zaměstnance Vězeňské služby ČR, zda mají povědomí o existenci zkoušek spolehlivosti.

Máte povědomí o existenci zkoušky spolehlivosti?

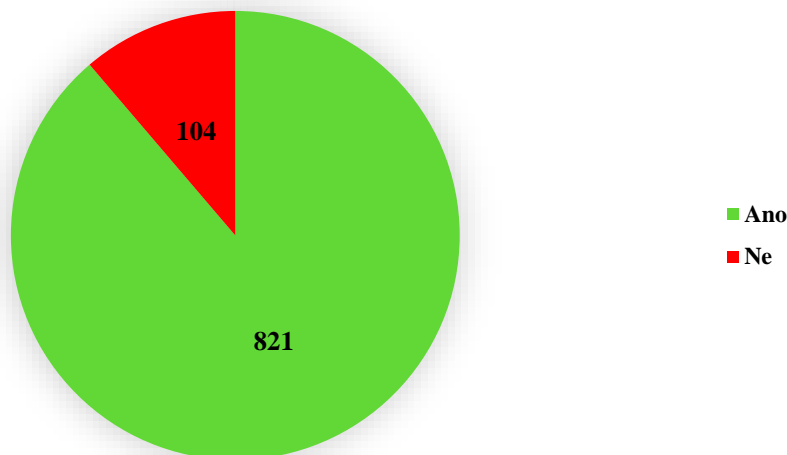

Graf č. 15: Dotaz na příslušníky a zaměstnance Celní správy ČR, zda mají povědomí o existenci zkoušek spolehlivosti.

Z Grafů č. 14 a 15 lze vyzorovat, že alespoň nějaké povědomí o zkouškách spolehlivosti mělo v roce 2017 více jak 67 % příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR a více jak 79 % příslušníků a zaměstnanců Celní správy ČR. Pokud to porovnáme s dotazovým šetřením, které probíhalo v roce 2014 u Policie ČR, je situace o povědomí o zkouškách spolehlivosti u všech tří bezpečnostních sborů srovnatelná. Ovšem skutečnost, že zhruba třetina

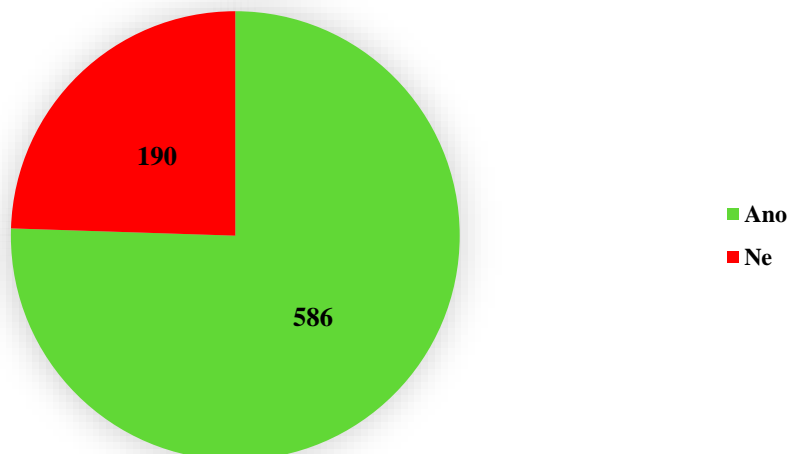
respondentů z řad Vězeňské služby ČR v roce 2017 neměla tušení o zkouškách spolehlivosti, je alarmující.¹⁸⁵

Považujete se za osobu, na které může být zkouška spolehlivosti provedena?

Graf č. 16: Dotaz na příslušníky a zaměstnance Vězeňské služby ČR, zda se považují za osobu, na kterou může být zkouška spolehlivosti provedena

Považujete se za osobu, na které může být zkouška spolehlivosti provedena?

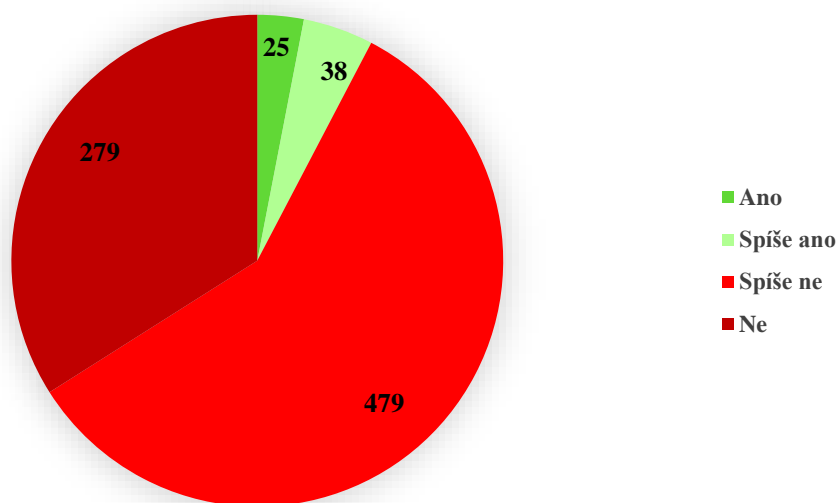
Graf č. 17: Dotaz na příslušníky a zaměstnance Celní správy ČR, zda se považují za osobu, na kterou může být zkouška spolehlivosti provedena

Z grafů č. 16 a 17 je patrné, že stejně jako uvnitř Policie ČR se větší část respondentů z řad Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR považuje za osobu, na kterou může být zkouška spolehlivosti provedena.¹⁸⁶

¹⁸⁵ HRUDKA, Josef. Zkouška spolehlivosti v prostředí Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. ISBN 978-80-7251-476-2, s. 55 a násl.

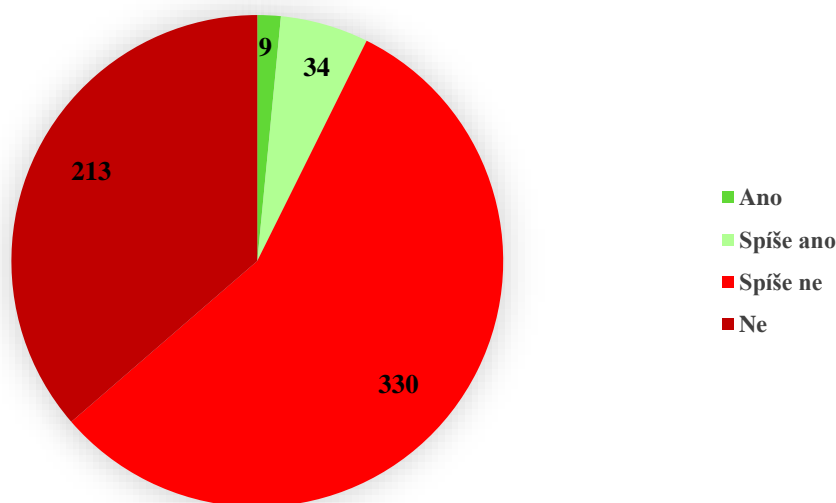
¹⁸⁶ HRUDKA, Josef. Zkouška spolehlivosti v prostředí Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. ISBN 978-80-7251-476-2, s. 58 a násl.

Byla na Vás již provedena zkouška spolehlivosti?

Graf č. 18: Odpovědi na otázku, zda si příslušníci a zaměstnanci Vězeňské služby ČR myslí, že na ně byla provedena zkouška spolehlivosti.

Byla na Vás již provedena zkouška spolehlivosti?

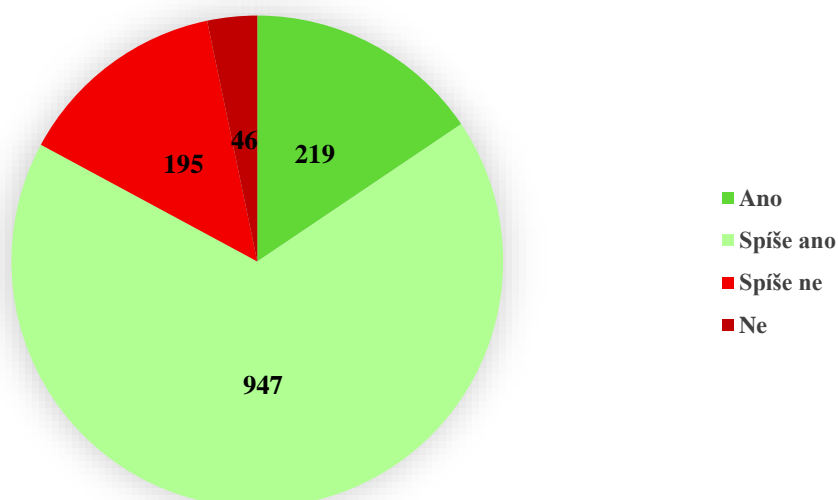

Graf č. 19: Odpovědi na otázku, zda si příslušníci a zaměstnanci Celní správy ČR myslí, že na ně byla provedena zkouška spolehlivosti.

V porovnání s dotazníkovým šetřením z roku 2014, které probíhalo uvnitř Policie ČR můžeme na Grafu č. 18 a č. 19 spatřovat, že i v případě respondentů z řad Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR většina zastávala názor, že na ně zkouška spolehlivosti ještě nebyla provedena, konkrétně se jednalo o více jak 92 % respondentů z řad Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR.¹⁸⁷

¹⁸⁷ HRUDKA, Josef. Zkouška spolehlivosti v prostředí Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. ISBN 978-80-7251-476-2, s. 69 a násl.

Mají zkoušky spolehlivosti preventivní účinek?

Graf č. 20: Zjištění, zda dotazovaní příslušníci a zaměstnanci Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR považují zkoušky spolehlivosti za preventivní nástroj v boji proti protiprávnímu jednání příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů.

Z odpovědí na otázku, zda mají zkoušky spolehlivosti preventivní účinek můžeme v Grafu č. 20 pozorovat, že oproti průzkumu z roku 2014 v řadách Policie ČR, se zvýšilo procento dotázaných, kteří považovali zkoušky spolehlivosti za preventivní nástroj v boji proti protiprávnímu jednání. Z celkového počtu 1407 respondentů tento názor zastávalo 1166 respondentů, což je více jak 82 % dotázaných.

Je třeba brát v potaz, že dotazníková šetření probíhala v letech 2014 a 2017 a nelze tedy posoudit, zda se povědomí o zkouškách spolehlivosti mezi příslušníky a zaměstnanci bezpečnostních sborů rozšířilo či nikoliv. Já osobně zastávám názor, že je potřeba povědomí o zkouškách spolehlivosti co nejvíce rozšířit, jelikož jen tím bude naplněn jejich preventivní účel. S tímto záměrem jsem se také rozhodl ve své kvalifikační práci na zkoušky spolehlivosti zaměřit.

2.8 Soudní rozhodnutí související se zkouškami spolehlivosti

V České republice se do roku 2023 naše soudní soustava institutem zkoušek spolehlivosti zabývala pouze ve dvou případech a v obou případech projednávaná věc dospěla až na půdu Nejvyššího soudu. Oba judikáty Nejvyššího soudu pocházejí z roku 2013 a podstatné je, že senáty, které v dané věci rozhodovaly, dospěly k rozdílnému závěru. Z tohoto důvodu nakonec trestní kolegium Nejvyššího soudu k této problematice vydalo stanovisko.

2.8.1 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tz 39/2013¹⁸⁸

První rozsudek Nejvyššího soudu pochází z 25. září 2013 a jeho spisová značka je 8 Tz 39/2013. v tomto případě Nejvyšší soud rozhodoval o stížnost pro porušení zákona podanou ministrem spravedlnosti, která byla podána ve prospěch obviněného proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. října 2011, sp. zn. 8 To 373/2011, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Domažlicích ze dne 3. srpna 2011, vedené pod sp. zn. 2 T 54/2011. Nejvyšší soud v tomto případě rozsudkem rozhodl, že usnesením Krajského soudu v Plzni a rozsudkem Okresního soudu v Domažlicích byl porušen zákon, obě rozhodnutí zrušil a věc vrátil státnímu zástupci k došetření.

V tomto případě byl rozsudkem Okresního soudu v Domažlicích obviněný uznán vinným přečinem zneužití pravomoci úřední osoby¹⁸⁹, jehož se měl dopustit tím, že jako příslušník Policie ČR při výkonu své služby převzal od oznamovatele, kterým byl příslušník tehdejší Inspekce policie, oznámený nález igelitové tašky, ve které byla černá peněženka s finanční hotovostí 305,- Kč, šála, propisovací tužka, papírové kapesníky a další věci v celkové hodnotě 84,- Kč, a tento nález nikde nezaevidoval a neučinil žádná jiná opatření, které mu stanovovala Metodická příručka ředitele služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky a igelitovou tašku si ponechal. za toto jednání byl odsouzen k trestu zákazu činnosti spočívajícím v zákazu výkonu povolání příslušníka Policie ČR po dobu pěti let.

Ministr spravedlnosti ve své stížnosti pro porušení zákona poukazoval na vadný postup odvolacího soudu, který odmítl odvolání obviněného i přes to, že v dané věci rozhodoval již podruhé, a ve svém prvním rozhodnutí vrátil věc soudu prvního stupně z důvodu, že soud prvního stupně neměl k dispozici důkaz, který by

¹⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013

¹⁸⁹ Ustanovení § 329 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku

prokazoval, že taška, která byla součástí této zkoušky spolehlivosti, obsahovala výše uvedené věci. ve svém druhém rozhodnutí odvolací soud konstatoval, že soud prvního stupně stále neobjasnil všechny důležité aspekty v souvislosti s postupem Inspekce policie, ovšem i přesto dospěl k závěru, že není potřeba skutečnosti dále objasňovat, jelikož ani sám obviněný nebrojil proti obsahu fiktivního nálezu. Ministr spravedlnost ve své stížnosti konstatoval, že nebyly rozhodné skutečnosti objasněny, jelikož převzetí fiktivního nálezu vychází pouze z obrazového a zvukového záznamu pořízeného při zkoušce spolehlivosti a ministr spravedlnosti zastával názor, že výsledky zkoušky spolehlivosti nemohou samy o sobě obstát jako důkaz v trestním řízení, jelikož v rámci trestního řízení je pořizování obrazového a zvukového záznamu podrobena speciální úpravě a je k němu třeba souhlas státního zástupce¹⁹⁰.

Nejvyšší soud ve svém rozsudku také zmínil, že odvolací soud již v dané věci rozhodoval podruhé, a z obou rozhodnutí bylo patrné, že se pokaždé spokojil s neúplným dokazováním a tímto postupem nesplnil své povinnosti vyplývající mu ze zákona. „*Nejvyšší soud dospěl k závěru, že odvolací soud nerespektoval pravidla vyplývající z ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř. a § 256 tr. ř., neboť důsledně netrval na splnění všech pokynů a respektování právních názorů, které v předchozím rozhodnutí vyslovil, a proto v těchto ustanoveních zákon porušil.*“¹⁹¹

Nejvyšší soud dále konstatoval, že odvolací soud pochybil i v tom, že se řádně nezabýval procesní použitelností zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení ve smyslu ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu a ani tím, že trestná činnost byla konstruována příslušníkem Inspekce policie v rámci fiktivně navozených okolností a nejednalo se o skutečný průběh události. Navíc se odvolací soud nezabýval ani otázkou, zda se nejednalo o policejní provokaci.

Jelikož institut zkoušek spolehlivosti není upraven trestním řádem, zabýval se Nejvyšší soud otázkou, zda může být její výsledek použit jako důkaz v trestním řízení. ve svém rozhodnutí připomněl, že právní následky zkoušky spolehlivosti jsou vždy otázkou individuálního posouzení jednání, kterého se příslušník či zaměstnanec v rámci zkoušky spolehlivosti dopustí a jednání zkoušené osoby může být také důvodem k zahájení úkonů trestního řízení, ale také může sloužit jen jako impuls k tomu, aby bylo na základě jiných operativně pátracích prostředků

¹⁹⁰ Zde měl ministr spravedlnosti na mysli ustanovení § 158d odst. 2 trestního řádu, kde je upraveno pořizování obrazového a zvukového záznamu v rámci sledování.

¹⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013

zjišťováno, jestli zkoušená osoba trestný čin páchá. Pro posouzení, zda může být výsledek zkoušky spolehlivosti použit jako důkaz v trestním řízení je vždy klíčové, jestli se v rámci zkoušky spolehlivosti osoba zkoušku spolehlivosti provádějící nedopustila policejní provokace. Ohledně definice policejní provokace zde Nejvyšší soud odkazoval na rozhodnutí ESLP, kde je stanoveno, že o policejní provokaci nejde, pokud je jednání policisty pouze reakcí na jednání pachatele, který je čin schopen spáchat nezávisle na jednání policisty.

V tomto případě dospěl tedy Nejvyšší soud k závěru, že obviněný v době, kdy byla zkouška spolehlivosti prováděna, řádně plnil své služební povinnosti a nic nenasvědčovalo tomu, že by měl spáchat trestný čin, jelikož před započítím zkoušky spolehlivosti nebyl rozhodnut spáchat trestný čin a protiprávně jednal až na základě aktivity příslušníka Inspekce policie. Podnětem k provedení zkoušky spolehlivosti bylo zjištění, že obviněný má dluhy a výše splátek jsou vyšší než jeho příjem, peníze si půjčoval od známých a z oddělení se ztrácely peníze a stravenky. Navíc měl Nejvyšší soud výhrady vůči obsahu obrazového a zvukového záznamu, který nezachytil celý průběh zkoušky spolehlivosti, není zde zachyceno, co se dělo po předání.

Nejvyšší soud konstatoval, že v tomto případě se jednalo o policejní provokaci a tím došlo k porušení čl. 39 Listiny. Dospěl k závěru, že pokud se v rámci zkoušky spolehlivosti osoba provádějící zkoušku spolehlivosti dopustí policejní provokace, nemůže být zkouška spolehlivosti, respektive její výsledek sloužit jako důkaz ve smyslu ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu, pokud se trestní řízení vede pro skutek, který byl předmětem zkoušky spolehlivosti.

V tomto rozsudku tedy Nejvyšší soud dospěl k závěru, že výsledek zkoušky spolehlivosti, při které byla použita aktivní policejní provokace, není přípustná jako důkaz v trestním řízení, které by se vedlo pro tento skutek.

2.8.2 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tz 61/2013¹⁹²

Druhé rozhodnutí, jak již bylo řečeno, je také z roku 2013 a jedná se o Usnesení ze dne 18. prosince 2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013. i zde Nejvyšší soud projednával stížnost pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti ve prospěch obviněného.

¹⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013

V tomto usnesení se jednalo o případ, kdy byl obviněný uznán „vinným v bodě I./1.) přečinem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku ve znění do 30. 11. 2011 a zločinem přijetí úplatku podle § 331 odst. 1, 3 písm. b) tr. zákoníku ve znění do 30. 11. 2011, v bodě I./2.) přečinem zpronevěry podle § 206 odst. 1 tr. zákoníku a v bodě II. společně s obviněným L. I. zvlášť závažným zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku.“¹⁹³

Trestných činů v bodě I./1.) se měl obviněný dopustit při výkonu své služby, konkrétně v momentě, kdy jako příslušník Policie ČR vykonával dohled nad bezpečnostní a plynulostí provozu na provozních komunikacích. Obviněný při své službě zajistil vozidlo, které řídil příslušník Inspekce policie a zjistil, že příslušník Inspekce policie za jízdy telefonoval a nebyl připoután. Obviněný následně úmyslně neprojednal přestupek a neuložil blokovou pokutu, místo toho převzal od příslušníka Inspekce policie bankovku v nominální hodnotě 1000,- s tím, že ho to zachrání od ztráty bodů. Odvolání obviněného v tomto případě směřovalo pouze proti výroku o trestu.

Jak již bylo řečeno, ministryně spravedlnosti následně podala ve prospěch obviněného stížnost pro porušení zákona. ve své stížnosti namítala, že nalézací soud výrok o vině opřel o výpověď obviněného a o důkazy pořízené v rámci zkoušky spolehlivosti (obrazový a zvukový záznam, úřední záznam) s tím, že výpověď obviněného vyhodnotil soud jako doznání. Ten ovšem ve své výpovědi řekl, že zkoušející osoba vytáhla bankovku z kapsy, ukazovala mu ji v oblasti prsou, a v návaznosti na toto jednání si od zkoušející osoby vzal bankovku a prohlásil, že ho toto může zachránit od bodů. Z výše uvedeného tedy ministryně spravedlnosti dovozovala, že v jednání zkoušející osoby lze spatřovat policejní provokaci. v celé věci existovaly dvě reálné verze skutkového děje a nalézací soud se dle jejího názoru přiklonil k té verzi, které byla v neprospěch obviněného.

Ke stížnosti pro porušení zákona se vyjádřil také státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který v jednání příslušníka Inspekce policie spatřoval policejní provokaci a zastával názor, že takto získaný důkaz nelze v trestním řízení použít a navrhoval vyhovět stížnosti pro porušení zákona.

Nejvyšší soud ve svém usnesení konstatoval, že ze spisového materiálu je zřejmé, že před provedením zkoušky spolehlivosti byl od zdroje blízkého

¹⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013

obviněnému získán poznatek o tom, že obviněný má v rámci služby přijímat od řidičů úplatky a neukládat blokové pokuty. v návaznosti na to byla tedy podána žádost o povolení k provedení zkoušky a následně byla zkouška spolehlivosti také provedena.

Nejvyšší soud dále citoval úřední záznam o provedené zkoušce spolehlivosti, kde je uvedeno, že se obviněný dotázal příslušníka Inspekce policie, zda má u sebe hotovost a po ukázání bankovky si bankovku vzal a prohlásil, že je to to jediné, co ho zachrání před body. ve věci byl také vypracován doslovný přepis zvukového záznamu, kde je jednání obviněného zachyceno.

Ke stížnosti pro porušení zákona dále Nejvyšší soud uvedl, že sám obviněný v přípravném řízení i hlavním líčení vypověděl, že si průběh zkoušky nepamatuje, ale že v žádném případě o peníze nežádal, a naopak příslušník Inspekce policie uváděl, že si o úplatek požádal právě obviněný a výpověď příslušníka Inspekce policie je v souladu s protokolem o průběhu zkoušky spolehlivosti.

Nejvyšší soud se v tomto případě opět zabýval procesní použitelností zkoušky spolehlivosti a podotkl, že dle ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci a že i právě zkouška spolehlivosti a její výsledek „*může být důvodem k zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 tr. ř., avšak může sloužit jen jako impuls k tomu, aby bylo na základě procesních prostředků trestního řádu zjišťováno, zda byl policistou spáchán trestný čin. Možnost použít výsledek zkoušky jako důkaz v trestním řízení vedeném o jednání policisty nebo zaměstnance, kterého se dopustil z důvodu použití zkoušky, není zákonem předem vyloučena (§ 89 odst. 2 tr. ř.), ale její použitelnost jako důkazu v trestním řízení vždy závisí na tom, zda lze vyloučit, že se jednalo o provokaci.*“¹⁹⁴

Nejvyšší soud se ve svém rozhodnutí zabýval také otázkou policejní provokace a uvedl některá soudní rozhodnutí od Ústavního soudu, případně ESLP, kde se otázkou policejní provokací soudy zabývaly. „*O provokaci jde tehdy, jestliže některá policejní složka dospěje za situace, kdy žádné konkrétní podezření u určité osoby přípravy, pokusu či páchání konkrétního trestného činu není dáno, k závěru, že by se za určitých podmínek a okolností mohla takového trestného činu dopustit a pro jeho případné spáchání jí bez jejího vědomí vytvoří předpoklady*

¹⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013

a podmínky“¹⁹⁵. Pokud se jedná pouze o pasivní jednání, nelze toto jednání za policejní provokaci považovat.

Nejvyšší soud tedy dospěl k závěru, že v tomto případě lze zkoušku spolehlivosti použít jako důkaz v trestním řízení, jelikož obviněný zde prokazatelně sám vyzval k předání bankovky a stížnost pro porušení zákona zamítl.

Pokud obě rozhodnutí Nejvyššího soudu porovnáme, zjistíme, že v některých názorech se oba judikáty shodují a v některých si rozporují. v obou rozhodnutích Nejvyšší soud uznal, že zkoušky spolehlivosti jsou zákonný nástroj, jehož smyslem je odhalit jakékoliv protiprávní jednání, a že právní následky zkoušky spolehlivosti jsou vždy otázkou individuálního posouzení jednání. Také oba senáty při svém rozhodování braly v potaz, že dle ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu může jako důkaz sloužit vše, co přispěje k objasnění věci. S definicí policejní provokace oba judikáty shodně odkázaly na rozhodovací praxi vnitrostátních soudů a ESLP.

Největší rozpor mezi oběma judikáty můžeme sledovat v zodpovězení otázky, zda může být zkouška spolehlivosti a její výsledek použita v trestním řízení. Je potřeba konstatovat, že ve zmíněných případech se jednalo pokaždé o jiný scénář zkoušky spolehlivosti (doprava a odevzdání věci), a i co se týče možného podezření z protiprávního jednání zkoušené osoby, tak v jednom případě šlo pouze o „domněnku“ z důvodu zadluženosti příslušníka Policie ČR. Bohužel i co se týče obrazového a zvukového záznamu je patrné, že v prvním případě nebyl záznam kompletní, jelikož zde není zachyceno, co se dělo po odevzdání nálezu.

Dle mého názoru oba senáty Nejvyššího soudu v jimi posuzované věci rozhodly správně. v prvním případě se opravdu jednalo o policejní provokaci, jelikož neexistoval žádný určitý podnět, že osoba v minulosti dopouštěla protiprávního jednání. Pokud by byly důkazy získané při takto provedené zkoušce spolehlivosti použity v trestním řízení, bylo by ohroženo právo na spravedlivý proces a přispívalo by to názoru té části veřejnosti, která zkoušky spolehlivosti považuje za zbytečnou provokaci příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů. Naopak ve druhém případě existovalo podezření, že se příslušník Policie ČR v minulosti dopouštěl, nebo pokusil dopouštět protiprávního jednání při provádění silničních kontrol. na základě tohoto podnětu byla zkouška spolehlivosti schválena a provedena, přičemž zkoušející osoba v rámci zkoušky spolehlivosti postupovala

¹⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013

v mezích zákona a z obrazového a zvukového záznamu je patrné, že zkoušená osoba si o úplatek sama řekla, tudíž nemohlo jít o aktivní policejní provokaci. v tomto případě je již přijatelnější, aby zkouška spolehlivosti a důkazy při ní získané mohly být použity v rámci trestního řízení. Ovšem stále je třeba brát v potaz, že pro pořizování obrazových a zvukových záznamů ze zkoušky spolehlivosti není potřeba souhlas státního zástupce, ale pouze souhlas vedení GIBS.

2.8.3 Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 2002014¹⁹⁶

V návaznosti na předchozí dvě rozhodnutí Nejvyššího soudu předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu navrhl, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu zaujalo v otázce týkající se vztahu zkoušek spolehlivosti a jejich výsledků k trestnímu řízení stanovisko. Návrh učinil na základě podnětu ředitele odboru mimořádných opravných prostředků Nejvyššího státního zastupitelství, ve kterém ředitel konstatoval, že Nejvyšší státní zastupitelství registruje nejednotnost postupu Nejvyššího soudu při posuzování otázky trestní odpovědnosti pachatele, který se protiprávního jednání dopustil při zkoušce spolehlivosti.

Trestní kolegium si před zveřejněním stanoviska vyžádalo vyjádření od Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudu, právnických fakult, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky etc.

Většina oslovených míst s návrhem stanoviska vyslovila souhlas, případně učinila návrh jen na drobná rozšíření, padl také návrh nahradit pojem policejní provokace jiným pojmem.

Za zmínku ovšem stojí uvést připomínky Nejvyššího státního zastupitelství, které zastávalo názor, že zkoušky spolehlivosti a výsledky z nich nemohou být předmětem trestního řízení z důvodu, že při nich dochází k vybočení z přesně stanovených hranic, ve kterých má probíhat zákonný a spravedlivý proces, jelikož se jedná o situaci, která byla uměle vyvolána policejním orgánem a takové jednání považuje za provokační.

Trestní kolegium ve svém stanovisku odkazovalo také na odbornou literaturu a důvodovou zprávu k zákonu o Policii a zákonu o GIBS, které byly již v této zprávě zmíněny (in concreto výše).

¹⁹⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014

Následně se zde trestní kolegium zabíralo pojmem policejní provokace a jeho definicí, kde převážně odkazovalo na rozhodovací praxi vnitrostátních soudů a ESLP. Kolegium zde spatřovalo rozdíl mezi policejními provokačními metodami a zákonnými metodami, mezi které lze zařadit právě zkoušky spolehlivosti, a dospělo k závěru, že aktivní policejní provokace je nepřípustná metoda, při které policejní orgán aktivně podněcuje osobu ke spáchání konkrétního trestného činu. Ovšem v případě, kdy jde o pouhé pasivní monitorování se o takovou provokaci nejedná. Rozhodnutí související s problematikou policejní provokace budou podrobněji rozebrána v kapitole zabírající se právě touto problematikou.

Pro srovnání trestní kolegium ve svém stanovisku zmínilo také rozhodovací praxi německého nejvyššího soudu (Bundesgerichtshof), který se k policejní provokaci také již několikrát vyjádřil.

Trestní kolegium v závěru svého stanoviska připomnělo, že zákon nepřipouští při zkoušce spolehlivosti osobě provádějící zkoušku spolehlivosti iniciovat trestnou činnost zkoušené osoby, a že z důvodové zprávy je patrné, že provokace je zakázána¹⁹⁷ a tím pádem, pokud bude postup GIBS při zkoušce spolehlivosti legální a v mezích zákona, nelze o policejní provokaci hovořit. K vykonání zkoušky spolehlivosti je navíc potřebné určité podezření, že osoba, na kterou má být zkouška spolehlivosti provedena, se dopouští protiprávního jednání, případně se zamýšlí takového jednání dopustit.

Trestní kolegium tedy ve svém stanovisku dospělo k těmto právním větám:

- I. *„Za policejní provokaci se považuje aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby (fyzické či právnické) ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla. Policejní provokací je i taková aktivní činnost policie, jíž dochází k doplňování chybějících zákonných znaků základní skutkové podstaty určitého trestného činu, k záměrnému podstatnému navýšení rozsahu spáchaného činu podněcovanou osobou, či k jiným způsobem vyvolané změně právní kvalifikace spáchaného činu k tíži podněcované osoby, zejména pokud jde o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, byť by jinak tato osoba byla k spáchání činu v obecném smyslu rozhodnuta.*

¹⁹⁷ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz

- II. *Pokud při provádění zkoušky spolehlivosti realizované podle § 41 zák. č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, nedojde ze strany příslušníka inspekce či jiné osoby provádějící takovou zkoušku (§ 41 odst. 4 zák. č. 341/2011 Sb.) k nepřípustnému ovlivnění jednání zkoušené osoby způsobem zakládajícím policejní provokaci, pak jsou zkouška spolehlivosti provedená v souladu s § 41 zák. č. 341/2011 Sb. a důkazy v souvislosti s ní získané (zejména obrazový a zvukový záznam dokumentující průběh zkoušky spolehlivosti a inspekci pořízený úřední záznam podle § 41 odst. 6 zák. č. 341/2011 Sb.) využitelné také v trestním řízení (§ 89 odst. 2 tr. ř.).*
- III. *Důkaz získaný na základě policejní provokace je absolutně neúčinný v trestním řízení vedeném proti vyprovokované osobě.*¹⁹⁸

Z výše uvedeného je tedy patrné, že trestní kolegium dospělo k závěru, že pokud se osoba provádějící zkoušku spolehlivosti nedopustí policejní provokace a zkouška spolehlivosti je provedena v mezích zákona, lze zkoušku spolehlivosti a důkazy při jejím provádění získané využít v trestním řízení, jelikož ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu připouští v rámci trestního řízení za důkaz použít vše, co může přispět k objasnění věci.¹⁹⁹

2.9 Názor Nejvyššího státního zástupce

JUDr. Igor Stříž byl 13. července 2021 jmenován do funkce Nejvyššího státního zástupce. v roce 2014 sepsal odborný článek, ve kterém rozebíral zkoušky spolehlivosti a jejich použití jako důkaz v trestním řízení²⁰⁰. Článek vyšel v rámci publikace „Zkouška spolehlivosti – 5 let praxe v České republice“²⁰¹.

Na úvod je nutné připomenout, že v době sepsání článku již existovala dvě výše uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu, ve kterých se otázka použitelnosti zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení rozebírala.

¹⁹⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014

¹⁹⁹ Ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu

²⁰⁰ STRÍŽ, Igor. Zkouška spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8. s. 65 a násl.

²⁰¹ Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8.

Nejvyšší státní zástupce se ve svém článku názorově přiklání spíše k názoru senátu Nejvyššího soudu v rozsudku ze dne 25. září 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013 (in concreto výše). Zároveň zde také zmínil přezkum Nejvyššího státního zastupitelství, které přezkoumávalo usnesení státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem ze dne 14. listopadu 2012, sp. zn. 2 KZV 98/2012-12, ve kterém státní zástupce zastavil trestní stíhání příslušníka Policie ČR, který se měl v rámci zkoušky spolehlivosti dopustit přečinu zneužití pravomoci úřední osoby²⁰². Tohoto přečinu se měl příslušník Policie ČR dopustit tím, že v rámci služby převzal od příslušníka GIBS v rámci zkoušky spolehlivosti koženou příruční tašku, ve které byly věci v nominální hodnotě 7 280,- Kč a o tomto převzetí nevyhotovil úřední záznam a věci si ponechal pro svoji potřebu. Státní zástupce se v tomto případě zabýval otázkou, zda lze zkoušku spolehlivosti a důkazy při ní získané použít v trestním řízení, případně zda se jedná o policejní provokaci. Dle názoru státního zástupce není zkouška spolehlivosti upravena v trestním řádu a tím pádem na ni nedopadá žádné ustanovení z něj a důkazy z provedené zkoušky spolehlivosti dle jeho názoru nelze použít, jelikož se jedná o policejní provokaci. Zkoušená osoba v tomto případě spáchala trestný čin až po předchozí aktivitě zkoušející osoby a zkouška spolehlivosti tedy dle názoru státního zástupce může být důvodem pro zahájení úkonů trestního řízení, ale nemůže být důkazem ani důvodem pro trestní stíhání pro jednání, kterého se dopustila zkoušená osoba při zkoušce spolehlivosti. Státní zástupce tedy trestní stíhání zastavil. S tímto názorem se ztotožnil i státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který přezkum prováděl.²⁰³

Nejvyšší státní zástupce ve svém článku konstatuje, že zkouška spolehlivosti není primárně určena jako důkazní prostředek, a to i z důvodu, že není upravena v trestním řádu, ale v zákoně o GIBS, kde je uvedena jako jeden z úkolů GIBS, nikoliv jako součást vyšetřování. Zkoušky spolehlivosti lze provádět jen na určitý okruh osob a pokud by proti nim bylo možné použít výsledek zkoušky spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení, došlo by k omezení jejich základních práv a svobod, jelikož při zkoušce je pořizován obrazový a zvukový záznam, ke kterému není potřebné povolení státního zástupce, ale podléhá, stejně jako celá

²⁰² Ustanovení § 329 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku.

²⁰³ STRÍŽ, Igor. Zkouška spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8. s. 65 a násl.

zkouška spolehlivosti, pouze schvalovacímu procesu uvnitř GIBS. Dle názoru Nejvyššího státního zástupce je tedy nepřipustné, aby pro určitý okruh osob nebylo v rámci trestního řízení potřebné povolení státního zástupce k pořízení obrazových a zvukových záznamů.²⁰⁴

Nejvyšší státní zástupce považuje za problematické, že osoba provádějící zkoušku spolehlivosti může ovlivňovat skutkový děj tím, že může ovlivňovat subjektivní stránku jednání zkoušené osoby, ale předem také určit právní kvalifikaci protiprávního činu. Je tedy klíčové vždy posoudit, zda existoval u zkoušené osoby úmysl spáchat trestný čin před počátkem zkoušky spolehlivosti. v článku se Nejvyšší státní zástupce zaměřil také na policejní provokaci a v souvislosti s ní uvádí, že ač je zkouška spolehlivosti legálním prostředkem, v případě jejího použití jako důkazu v rámci trestního řízení lze v takovém postupu spatřovat prvky provokačního jednání, jelikož se jedná o pouhé navození situace. v článku jsou také stručně popsány obligatorní znaky objektivní stránky trestného činu a jak moc jsou tyto znaky ovlivněny zkouškou spolehlivosti. Také zde nalezneme odstavec o trestní odpovědnosti v důsledku omylu, která při zkoušce spolehlivosti připadá v úvahu, jednalo by se potom teoreticky o trestný čin spáchaný ve stádiu pokusu.²⁰⁵

Nejvyšší státní zástupce zastával názor, že i když by teoreticky bylo možné posuzovat jednání, kterého se zkoušená osoba dopustila při zkoušce spolehlivosti, jako trestný čin ve stádiu pokusu, výsledek zkoušky spolehlivosti nemůže být důkazem v trestním řízení vedeném pro jednání, které bylo předmětem zkoušky spolehlivosti z důvodu provokačního jednání ze strany GIBS. Ovšem zkouška spolehlivosti může být důkazem v řízení vedeném pro jiný skutek, než byl předmět zkoušky spolehlivosti. i přes nepoužitelnost výsledku zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení, považuje Nejvyšší státní zástupce institut zkoušek spolehlivosti za vynikající preventivní nástroj.²⁰⁶

Dne 8. listopadu 2022 jsem telefonicky hovořil s JUDr. Igorem Strížem, který mi sdělil, že na použití zkoušek spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení má stále stejný názor a stále má pochybnosti o použitelnosti takto získaných důkazů, jelikož zkouška spolehlivosti vytváří rámec, který je vytvořen uměle.

²⁰⁴ STRÍŽ, Igor. Zkouška spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8. s. 65 a násl.

²⁰⁵ Tamtéž

²⁰⁶ Tamtéž

2.10 Zkouška spolehlivosti a její procesní využitelnost v trestním řízení

Z výše uvedeného je patrné, že co se týče vztahu zkoušek spolehlivosti, konkrétně jejich výsledků, a procesního využití v trestním řízení, setkáme se s dvěma protichůdnými názory ze strany odborné veřejnosti.

Dle trestního kolegia Nejvyššího soudu lze důkazy získané pomocí zkoušky spolehlivosti v trestním řízení proti zkoušené osobě použít za předpokladu, že při provádění zkoušky spolehlivosti nedošlo ze strany osoby provádějící zkoušku spolehlivosti k policejní provokaci. K tomuto závěru dospělo kolegium s odkazem na ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu, dle kterého může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci.²⁰⁷

Dalším důvodem pro použitelnost důkazů získaných při zkoušce spolehlivosti může být fakt, že na území České republiky jsou prováděny jen cílené zkoušky spolehlivosti, k jejichž provedení je potřebný podnět, že zkoušená osoba se dopouští, případně má v úmyslu se dopouštět protiprávního jednání.

Naopak zastánci toho, že důkazy získané zkouškou spolehlivosti nelze použít v trestním řízení, mezi které se řadí také Nejvyšší státní zástupce JUDr. Igor Stříž, argumentují tím, že zkoušky spolehlivosti nejsou upraveny v trestním řádu, ale pouze v zákoně o GIBS. Je možné je provádět jen na určitý okruh osob a k jejich provedení, případně k pořizování obrazových a zvukových záznamů při nich, není potřeba souhlasu státního zástupce nebo soudce, ale podléhají pouze schvalovacímu procesu uvnitř GIBS. v souvislosti s policejní provokací považují odpůrci využitelnosti důkazů získaných při zkoušce spolehlivosti ve vztahu k trestnímu řízení za problematické právě to, že GIBS může ovlivňovat skutkový děj a tím ovlivňovat subjektivní stránku jednání, anebo určit právní kvalifikaci.

K druhému názoru přispívá také názor ESLP, který v rozsudku *Khudobin* proti Rusku deklaroval, že důkazy získané za pomoci speciálních technik jsou přijatelné v trestním řízení jen v případech, kdy je dána dostatečná záruka proti zneužití, zejména pokud je jasný a předvídatelný postup schvalování a kontrola těchto metod.²⁰⁸ v dalším rozsudku ESLP konstatoval, že pokud orgán, který operativně pátrací činnost provádí zároveň tuto činnost i schvaluje, je zde absence

²⁰⁷ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014

²⁰⁸ *Khudobin* proti Rusku, rozsudek senátu ESLP ze dne 26. 1. 2007, stížnost č. 59696/00 a 30863/10. Dostupný z: https://www.hr-dp.org/files/2013/09/06/CASE_OF_KHUDOBIN_v_RUSSIA_.pdf

dostatečné záruky nezávislosti a nestrannosti a takto získané důkazy jsou potom nepoužitelné.²⁰⁹ ve světle těchto dvou judikátů je pravděpodobné, že současná právní úprava zkoušky spolehlivosti by na půdě ESLP neobstála při posuzování, zda lze výsledky zkoušky spolehlivosti použít jako důkaz v trestním řízení.

Dalším trefným argumentem části odborné veřejnosti, která zastává názor, že by výsledek zkoušky spolehlivosti nemohl být použit v trestním řízení, je samotná skutková podstata trestného činu. Obligatorními znaky trestného činu jsou objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Co se týče objektivní stránky, její obligatorní znaky jsou jednání, následek a příčinná souvislost mezi nimi. v případě zkoušky spolehlivosti dochází k ovlivňování jednání a následku z důvodu, že se jedná o simulovanou situaci a jednání pachatele je tedy ovlivňováno GIBS. Jediným obligatorním znakem u subjektivní stránky je poté zavinění, se kterým souvisí otázka omylu.²¹⁰ Právě u zkoušky spolehlivosti někteří spatřují trestní odpovědnost v důsledku omylu, jelikož zkoušená osoba mylně předpokládá okolnosti, které podmiňují trestnou činnost. Pachatel tedy při zkoušce spolehlivosti jedná ve skutkovém omylu pozitivním. Domnívá se, že ohrožuje objekt trestněprávní ochrany, ale ve skutečnosti tomu tak není. Z tohoto důvodu by jednání pachatele mohlo být trestné pouze jako pokus trestného činu.²¹¹

Oproti operativně pátracím prostředkům, které jsou upravené v trestním řádu (in concreto níže), je rozdíl právě v několikrát zmiňovaném schvalovacím procesu a následné kontrole. Zkoušky spolehlivosti jsou, jak již bylo zmíněno, schvalovány pouze uvnitř GIBS a při jejich provádění není vykonáván dozor státním zástupcem.

V ustanovení § 158b odst. 3 trestního řádu je stanoveno, že k tomu, aby mohly být zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při užití operativně pátracích prostředků využity jako důkaz v trestním řízení, je potřebné, aby byly operativně pátrací prostředky užity v souladu s trestním řádem. Zde lze opět konstatovat, že k jejich použití je potřebný souhlas státního zástupce, případně soudce, což u zkoušek spolehlivosti neplatí.

²⁰⁹ Veselov a ostatní proti Rusku, rozsudek senátu ESLP ze dne 2. 10. 2012, stížnost č. 23200/10. Dostupný z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-113289%22%7D>

²¹⁰ JELÍNEK, Jirí. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3. s. 168 a násl.

²¹¹ STRÍŽ, Igor. Zkouška spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8. s. 65 a násl.

Pokud by v budoucnu teoreticky došlo k přesunu úpravy zkoušek spolehlivosti ze zákona o GIBS do trestního řádu, je potřeba pamatovat na to, že k tomu, aby mohly být důkazy získané při zkoušce spolehlivosti použitelné v trestním řízení, je potřebné, aby byl předem dán jasný úmysl zkoušené osoby spáchat trestný čin a aby se osoba provádějící zkoušku spolehlivosti nedopustila policejní provokace. Orgány činné v trestním řízení budou muset dokázat, že u osoby, na které byla zkouška spolehlivosti provedena, existoval úmysl spáchat konkrétní trestný čin.

Za zamyšlení jistě stojí také situace, kdy bude zkouška spolehlivosti prováděna z důvodu podezření na jinou než trestněprávní činnost, například porušení pravidla služební zdvořilosti, a tato osoba se v rámci zkoušky spolehlivosti dopustí trestného činu. Jak již bylo několikrát zmíněno, takové situace bude muset soud vždy posuzovat individuálně, jelikož zde hrozí případně zneužití institutu zkoušek spolehlivosti.²¹²

Po hlubším prozkoumání do problematiky se přikláním spíše k názoru, že v současné chvíli a za současné právní úpravy by výsledky zkoušek spolehlivosti neměly být využívány v rámci trestního řízení. Dle mého názoru mají zkoušky spolehlivosti uplatnění spíše v kázeňském, případně disciplinárním řízení a také mají obrovský preventivní účinek vůči všem příslušníkům a zaměstnancům bezpečnostních sborů.

Jak bylo v předchozích odstavcích uvedeno, pokud by byly záznamy pořízené při zkoušce spolehlivosti použity v trestním řízení, docházelo by tím k nerovnému postavení zkoušených osob. Zkoušky spolehlivosti totiž mohou být prováděny jen na určitý okruh osob (in concreto výše) a pokud by záznamy pořízené při zkoušce spolehlivosti byly použity v trestním řízení, docházelo by k určité diskriminaci, jelikož ve srovnání s jinými operativně pátracími prostředky by v tomto případě povolení k pořízení záznamů vydávala GIBS, nikoliv státní zástupce, případně soudce.

Z rozsudků ESLP lze navíc usuzovat, že by na jeho půdě současná úprava zkoušek spolehlivosti neprošla. Pro potřeby trestního řízení by dle mého názoru bylo potřeba institut zkoušek spolehlivosti v budoucnu zařadit po bok operativně pátracích prostředků v trestním řádu.²¹³ Také by dle mého názoru muselo logicky

²¹² HLAVÁČOVÁ, Kateřina. Korupční trestná činnost příslušníků Policie České republiky. Brno, 20819. Disertační práce práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva, Školitel práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc. s. 148

²¹³ Ustanovení §158b a násl. trestního řádu.

dojít ke změně schvalovacího procesu a následné kontroly, kde by tato činnost musela být přenesena například na soustavu státního zastupitelství, případně soudce.

2.10.1 Využití zkoušek spolehlivosti ve fázi před zahájením trestního řízení

V neposlední řadě je potřeba zmínit, že GIBS může zkoušky spolehlivosti využít i ve fázi před zahájením trestního řízení. Nazývá se šetření a úkony v této fázi nejsou považovány za úkony trestního řízení.

Pokud je ovšem v této fázi zjištěn nějaký poznatek o protiprávním jednání, lze ho využít jako jistou operativní informaci, která může následně vést k zahájení úkonů trestního řízení. Zpravidla ovšem poznatek získaný ve fázi šetření nelze použít jako důkaz v trestním řízení a policejní orgán musí využít jiné důkazní prostředky pro získání poznatku.²¹⁴

„Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele“²¹⁵.

Jak již bylo řečeno, v této fázi nejsou úkony zpravidla považovány za úkony trestního řízení. GIBS v tomto případě postupuje dle ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu a také dle zákona o GIBS. Zde je v ustanovení § 38 uvedeno, že GIBS před zahájením úkonů trestní řízení postupuje z vlastní iniciativy nebo na základě podnětu. GIBS za účelem získání poznatků o trestné činnosti vyhledává, odhaluje a je-li to třeba tak i dokumentuje skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Příslušník GIBS v této fázi využívá oprávnění a prostředky uvedené v zákoně o GIBS.²¹⁶

Zkoušky spolehlivosti jsou, jak již bylo zmíněno, upraveny v zákoně o GIBS, a tím pádem může příslušník GIBS za splnění zákonných podmínek i v této fázi využít institut zkoušek spolehlivosti.

2.11 Zahraniční úprava zkoušek spolehlivosti

²¹⁴ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 481 a násl.

²¹⁵ Ustanovení § 158 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

²¹⁶ Ustanovení § 38 zákona o GIBS

Česká republika zcela logicky není jediným státem, který by ve svém právním řádu měl upraven institut zkoušek spolehlivosti, případně institut jemu odpovědný. v této kapitole budou představeny některé státy, ve kterých se zkouška spolehlivosti provádí a konkrétně také uveden orgán, který ji provádí.

2.11.1 Slovenská republika

Na území slovenské republiky je GIBS nejvíce podobný Úřad inspekční služby (Úřad inšpekčnej služby), o kterém hovořím v příloze č. 2 této práce. Ovšem zkoušky spolehlivosti neprovádí tento úřad, ale Finanční správa Slovenské republiky (Finančná správa Slovenské republiky) (dále jen „Finanční správa“).

Finanční správa vznikla, stejně jako GIBS, 1. ledna 2012 a je upravena zákonem č. 35/2019 Z. z., o finančnéj správě a o zmene a doplnení niektorých zákonov (dále jen „zákon č. 35/2019 Z. z.“).

Finanční správu tvoří Finanční ředitelství (Finančné ředitelství SR), celní úřady, daňové úřady a Kriminální úřad finanční správy (Kriminální úřad finanční správy). Finanční ředitelství je rozpočtovou organizací a vykonává působnost na celém území Slovenské republiky, v jeho čele stojí prezident. Zbylé tři úřady spadají pod finanční ředitelství.²¹⁷

V zákoně č. 35/2019 Z. z., jsou upraveny dva instituty, které stojí za zmínku. První z nich je upraven v ustanovení § 121 zákona č. 35/2019 Z. z. a jedná se o „**Previerku spoľahlivosti**“. Dle názvu se může zdát, že se jedná o obdobu naší zkoušky spolehlivosti, ale není tomu tak. v zákoně č. 35/2019 Z. z. je uvedeno, že tímto institutem se zjišťuje spolehlivost příslušníka finanční správy v rámci přijímacího řízení. Podklady pro tuto Previerku spoľahlivosti jsou informace získané v rámci operativně pátrací činnosti příslušníků finančnéj správy a informace z jiných zdrojů. Previerka spoľahlivosti se vykoná, pokud ji schválí prezident finančnéj správy nebo ministr financí. v rámci previerky spoľahlivosti musí nejdříve prověřovaný vyplnit dotazník a pokud není z dotazníku vše jasné, následuje pohovor, při kterém může být použit i polygraf. Po provedené previerke spoľahlivosti se vyhotoví závěr, proti kterému se lze odvolat. o tomto odvolání rozhoduje prezident finančnéj správy.²¹⁸

V ustanovení § 122 zákona č. 35/2019 Z. z. je upraven institut s názvem „**previerka dodržiavanie služobnej disciplíny**“, o kterém by šlo konstatovat, že

²¹⁷ Dostupné z: <https://www.financnasprava.sk/sk/financna-sprava>

²¹⁸ Ustanovení § 121 zákona č. 35/2019 Z. z. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/35/>

se jedná o období našich zkoušek spolehlivosti. Previerka dodržiavania služobnej disciplíny slouží k předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání příslušníků finančnej správy a může ji vykonávat příslušník finančnej správy zařazený na zvláštním útvaru finančního ředitelství, případně i jiná osoba, pokud s tím písemně souhlasí. Previerka dodržiavanie služobnej disciplíny spočívá v navození situace, kterou je zkoušený příslušník povinný řešit. v zákoně je výslovně stanoveno, že nesmí dojít k policejní provokaci, dále nesmí dojít k bezprostřednímu ohrožení nebo poškození majetku, ohrožení nebo újmě na životě anebo k omezení osobní svobody. i u našich sousedů se pořizuje obrazový a zvukový záznam previerky dodržiavania služobnej disciplíny. na rozdíl od české právní úpravy, zde osoba provádějící previerku dodržiavanie služobnej disciplíny nesmí uvádět nepravdivé údaje. Pokud je při provedení previerky dodržiavanie služobnej disciplíny zjištěno protiprávní jednání, je úřední záznam spolu s obrazovým a zvukovým záznamem předložen nadřízenému zkoušeného příslušníka, který rozhoduje o dalším řízení. Pokud ovšem nebylo protiprávní jednání zjištěno, úřední záznam se založí do spisu, obrazový a zvukový záznam je zničen a zkoušený příslušník informován o provedené previerke dodržiavanie služobnej disciplíny. Stejně jako u nás, i zde nemusí být ihned po provedené zkoušce informován nadřízený, případně zkoušená osoba, pokud by to ohrozilo probíhající trestní řízení.²¹⁹

2.11.2 Spojené státy americké

Převážná část v této podkapitole bude věnována pouze Newyorská policie (New York Police Department) (dále jen „NYPD“), součástí, které je Úřad pro vnitřní záležitosti (Internal Affairs Bureau) (dále jen „IAB“). IAB je podrobněji představen v příloze č. 2 této práce. Právě IAB v NYPD zkoušky spolehlivosti provádí a v rámci NYPD mohou být prováděny jak cílené zkoušky spolehlivosti, tak také náhodné.

Náhodné zkoušky spolehlivosti spočívají v tom, že je připraven scénář, do kterého se může zapojit jakýkoliv příslušník NYPD, a v případě, že se do tohoto scénáře zapojí, stává se objektem zkoušky spolehlivosti. IAB každý měsíc sleduje různé statistické údaje, ze kterých je patrné, kde se příslušníci NYPD nejvíce

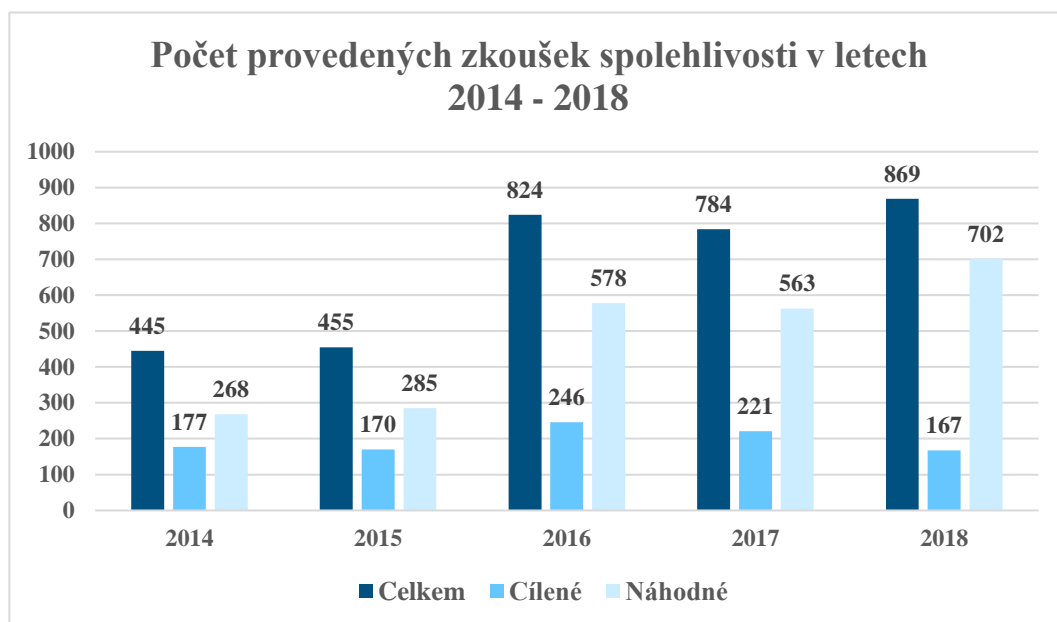
²¹⁹ Ustanovení § 122 zákona č. 35/2019 Z. z. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/35/>

setkávají s korupcí, případně kde je zaznamenáno nejvíce stížností na korupci. Na základě těchto údajů poté plánuje náhodné zkoušky spolehlivosti. Náhodné zkoušky jsou nejčastěji prováděny na příslušníky z hlídkových okrsků, okrsků veřejných služeb bydlení a tranzitních okrsků. v návaznosti na sledované statistické údaje také příslušníci IAB připravují jednotlivé scénáře. Bez ohledu na statistiky se IAB snaží provést alespoň jednu náhodnou zkoušku spolehlivosti ročně v každém z hlídkových okrsků, okrsků veřejných služeb a tranzitních okrsků. Zkoušenými osobami v tomto případě bývají většinou příslušníci nižších hodností, jelikož jsou na místě činu první.²²⁰

Cílené zkoušky spolehlivosti jsou na druhou stranu prováděny na základě žádosti příslušníků IAB, kteří vyšetřují obvinění vznesené vůči konkrétnímu příslušníkovi NYPD. Tyto zkoušky spolehlivosti jsou tedy prováděny na základě podnětu a jejich scénář je připraven právě na konkrétní zkoušenou osobu. Oproti náhodným zkouškám spolehlivosti jsou cílené zkoušky spolehlivosti mnohem propracovanější a zahrnují složitější postupy, sledování a průzkumy. Po provedené cílené zkoušce spolehlivosti příslušníci IAB vyhodnocují, zda se zkoušená osoba dopustila protiprávního jednání, či nikoliv. Pokud se dopustila protiprávního jednání, rozlišuje se dále to, zda se jednalo o trestný čin, nebo „pouze“ o disciplinární provinění. Trestný čin připadá v úvahu tehdy, pokud se zkoušená osoba dopustí například korupce. Disciplinární provinění bude připadat v úvahu, pokud při zkoušce spolehlivosti zkoušená osoba nedodrží postup stanovený předpisy NYPD.²²¹

²²⁰ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 48. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

²²¹ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 48. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

Graf č. 21: Počet provedených zkoušek spolehlivosti v rámci NYPD v letech 2014–2018

Ze statistik o provedených zkouškách spolehlivosti příslušníky IAB v letech 2014 až 2018 uvedených v Grafu č. 21 je patrné, že náhodných zkoušek spolehlivosti je ročně prováděno mnohem více než cílených zkoušek spolehlivosti.²²²

V odborné publikaci „THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN“ jsou také uvedeny některé scénáře zkoušek spolehlivosti, které IAB provádí. Příslušník IAB se například záměrně dopustí přestupku v době, kdy u sebe má peníze, cennosti a pašované zboží. Aby zkoušená osoba prošla zkouškou spolehlivosti, musí při kontrole příslušníka IAB v rámci zkoušky spolehlivosti postupovat dle zákona jak při chování s osobou provádějící zkoušku, tak také se zabaveným majetkem. Dalším scénářem je situace, kdy příslušník IAB upozorní zkoušenou osobu na podezřelou osobu, případně na osobu, která potřebuje pomoc, a následně sleduje, zda zkoušená osoba na upozornění správně zareaguje a jak případně danou věc vyřeší.²²³

²²² THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 48. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

²²³ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 49. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

Již v roce 2000 bylo uvnitř NYPD patrné, že zavedením zkoušek spolehlivosti se podstatně navýšil také počet případů, kdy samotní příslušníci NYPD nahlašují pokusy o uplácení, což bylo zapříčiněno skvělým preventivním účinkem zkoušek spolehlivosti, jelikož příslušníci nevěděli, zda se náhodou nejedná právě o zkoušku spolehlivosti.²²⁴

GIBS dostala v rámci mezinárodní spolupráce k dispozici také dokument IAB, ve kterém jsou zkoušky spolehlivosti pro vnitřní potřebu popsány. v tomto dokumentu nalezneme například definici zkoušek spolehlivosti, kdy je IAB definuje jako uměle vytvořenou situaci, která má za cíl vyvolat reakci zkoušených osob. Důvodem pro zavedení zkoušek spolehlivosti bylo otestování příslušníků NYPD, zda plní své povinnosti na profesionální úrovni.

V tomto dokumentu je uvedeno, že v rámci IAB je odpovědným oddělení č. 52, jehož vedoucí rozhoduje o provedení zkoušky spolehlivosti a je za jednotlivé zkoušky spolehlivosti odpovědný.

Také je zde pospán rozdíl mezi náhodnou a cílenou zkouškou, kde se definice defacto shoduje s výše uvedenou. za zmínku ovšem stojí postup v případě, kdy je podezření, že se konkrétní příslušník NYPD dopouští protiprávního jednání. v takovém případě nejdřív oddělení č. 52 posoudí, zda je potřeba zkoušku spolehlivosti provádět a pokud ano, vypracuje žádost o provedení zkoušky spolehlivosti. Vedoucí oddělení č. 52 následně žádost schválí anebo odmítne. Pokud žádost odmítne, uvede důvod, proč tak učinil.

Poté, co je zkouška spolehlivosti schválena, se vypracuje konkrétní scénář. v rámci scénáře musí mít příslušníci IAB určenu nejbližší nemocnici pro případ, že při zkoušce spolehlivosti dojde k vážnějšímu zranění, a také určeno vozidlo, které zraněné osoby případně do nemocnice dopraví. Scénář musí být konzultován s vedoucím oddělení. v případě použití techniky pro pořizování obrazových a zvukových záznamů spolupracují s techniky z IAB. Po provedené zkoušce spolehlivosti je vypracován záznam o provedené zkoušce spolehlivosti, kde je uveden její výsledek a veškeré okolnosti. Je třeba také zaznamenat veškeré způsobené škody, jelikož zkoušky spolehlivosti jsou následně přezkoumávány. Pokud se při zkoušce spolehlivosti dopustí příslušník NYPD protiprávního jednání, je spis předán příslušnému oddělení k dalším úkonům.

²²⁴ Police Integrity Testing, dostupné z: https://dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_Brief_Police_Integrity_Testing_Jan2021_final_ENG_0.pdf

Kromě NYPD náhodné zkoušky spolehlivosti provádí také například policie ve státě Los Angeles anebo policie v New Orleans. v 70. letech například americká televize ABC News provedla také zkoušku spolehlivosti, kdy mezi příslušníky policie rozdala několik „nalezených“ peněženek a devět příslušníků si peněženku ponechalo.²²⁵

2.11.3 Maďarsko

Na území Maďarska zkoušky spolehlivosti provádí Národní ochranná služba (Nemzeti Vedelemi Szolgálat) (dále jen „NVSZ“), která působí jako nezávislá součást policie a do její kompetence kromě policie spadá také celní správa, vězeňská služba, civilní tajné složky, orgány činné v trestním řízení a orgány veřejné správy. i o tomto orgánu se podrobněji zmiňuji v příloze č. 2.

V boji proti korupci, což je jedním z nejdůležitějších úkolů NVSZ, využívají příslušníci NVSZ zkoušky spolehlivosti, které jsou dle nich účinnou metodou boje proti korupci a jejího potlačování. Cílem zkoušek spolehlivosti je odfiltrovat ty osoby, které zneužívají úřední pravomoci a páchají tím trestnou činnost. Tímto svým jednáním poškozují důvěru veřejnosti ve státní orgány.²²⁶

I zde je zkouška spolehlivosti definována jako navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit. Záměrem NVSZ je odhalovat trestnou činnost, na základě provedené zkoušky spolehlivosti nelze na území Maďarska zahájit disciplinární nebo přestupkové řízení.

Zkoušky spolehlivosti jsou zde upraveny v zákoně o policii č. XXXIV²²⁷ z roku 1994 a nařízením vlády č. 293/2010 o určení policejního orgánu odpovědného za prevenci a odhalování vnitřní kriminality a o stanovení podrobných pravidel pro plnění jeho úkolů, provádění řádné prověrky vedení života a zkoušky spolehlivosti.²²⁸

Zkouška spolehlivosti musí být provedena do 15 dnů od schválení, případně tuto lhůtu může ředitel NVSZ jednou prodloužit o dalších 15 dní. Zkoušky spolehlivosti zde schvaluje státní zástupce, který na jejich průběh také dohlíží. Zkouška spolehlivosti může být provedena na jednu osobu maximálně třikrát ročně. Pokud při realizaci příslušníci NVSZ dojdou k závěru, že je zkouška spolehlivosti

²²⁵ Informace dostupné z: https://www.llrmi.com/articles/legal_update/le_integrity_tests/

²²⁶ Informace dostupné z: <https://nvsz.hu/en/integrity-testing>

²²⁷ Dostupný z: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.TV>

²²⁸ Dostupný z: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?dbnum=1&docid=A1000293.KOR&mahu=1>

neproveditelná, rozhodnou o jejím ukončení, v takovém případě musí být zkoušená osoba informována do 15 dnů od ukončení.²²⁹

Jestliže je při zkoušce spolehlivosti zjištěno podezření na trestný čin, NVSZ po dokončené zkoušce spolehlivosti předá zprávu příslušnému orgánu. Pokud takové podezření zjištěno nebylo, musí být veškeré získané důkazy a informace zničeny.²³⁰

V rámci zkoušky spolehlivosti je potřeba navodit takovou situaci, při které bude potřeba aktivní jednání zkoušené osoby, ovšem tato situace nesmí omezovat volnost rozhodování zkoušené osoby. Zkouška spolehlivosti nesmí bránit zkoušené osobě v plnění jejich zákonných povinností a nesmí ohrozit čest a pověst zkoušené osoby.²³¹

Jak již bylo uvedeno, zkouška spolehlivosti je upravena v zákoně o policii č. XXXIV²³² z roku 1994, konkrétně v ustanovení § 7/A - § 7/D.

V ustanovení § 7/A nalezneme, co je zkouška spolehlivosti, co je jejím úkolem (zjištění, zda zkoušená osoba nejedná protiprávně), kdo zkoušku spolehlivosti nařizuje, vůči komu může směřovat, jaká je lhůta pro provedení zkoušky spolehlivosti a pro následné vyhodnocení (musí být vyhodnocena do osmi pracovních dnů) a také to, že ji lze nařídít u jedné osoby maximálně třikrát ročně.²³³

V ustanovení § 7/B je stanoveno, že v průběhu zkoušky spolehlivosti může NVSZ shromažďovat tajné informace, nebo také, že osoba provádějící zkoušku spolehlivosti se může dopustit přestupku související s používáním výbušnin, může sdělovat nepravdivé údaje, napomáhat pachateli anebo se dopouštět dopravních přestupků. Nesmí ovšem spáchat zákonem vyjmenované trestné činy (neoprávněné podnikání, křivá přísaha, vyzrazení utajených skutečností etc.). Také je zde uvedeno, že důkazy a informace, které byly získané při zkoušce spolehlivosti a nebudou dále potřebné, musí být zničeny.²³⁴

Ustanovení § 7/C pojednává o dalším postupu po provedení zkoušky spolehlivosti. Pokud nebude po provedení zkoušky spolehlivosti do 30 dnů

²²⁹ Dostupný z: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?dbnum=1&docid=A1000293.KOR&mahu=1>

²³⁰ Dostupný z: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?dbnum=1&docid=A1000293.KOR&mahu=1>

²³¹ Dostupný z: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?dbnum=1&docid=A1000293.KOR&mahu=1>

²³² Dostupný z: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.TV>

²³³ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 17 a násl. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

²³⁴ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 17 a násl. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

zahájeno trestní řízení, zničí se veškeré důkazy a informace získané při zkoušce spolehlivosti a samotné rozhodnutí o provedení zkoušky spolehlivosti se zničí dva roky po vydání.²³⁵

V ustanovení § 7/D je uvedeno, že pokud osoba provádějící zkoušku spolehlivosti spáchá přestupek, případně trestný čin uvedený v § 7/B, a takové jednání bylo předem naplánováno ve vypracovaném plánu zkoušky spolehlivosti, nebude za takovéto jednání stíhána, pokud toto jednání slouží k prevenci kriminality a odhalování trestné činnosti.²³⁶

Zkoušky spolehlivosti jsou dále podrobněji upraveny v ustanovení § 10 - § 13 nařízení vlády č. 293/2010, o určení policejního orgánu odpovědného za prevenci a odhalování vnitřní kriminality a o stanovení podrobných pravidel pro plnění jeho úkolů, provádění řádné prověrky vedení života a zkoušky spolehlivosti. Již z názvu nařízení je patrné, že jsou zde stanovena pravidla pro provádění zkoušek spolehlivosti. Nalezneme zde, co musí obsahovat rozhodnutí o provedení zkoušky spolehlivosti a co musí obsahovat plán zkoušky spolehlivosti. Dále je zde stanoveno, že při zkoušce spolehlivosti nesmí být omezena osobní svoboda a svoboda rozhodování, a že zkoušená osoba nesmí být při zkoušce spolehlivosti zadržována, nesmí být ohrožena její čest a důstojnost. Také jsou zde uvedeny práva a povinnost osob provádějících zkoušku spolehlivosti.²³⁷

Zajímavostí je, že v Maďarsku je v trestním zákoníku²³⁸ v ustanovení § 308 upraven přímo trestný čin „neoprávněná zkouška spolehlivosti“, kterého se dopustí ten, kdo provede zkoušku spolehlivosti bez souhlasu, nebo například ten kdo schválí nezákonnou zkoušku spolehlivosti etc.²³⁹

2.11.4 Rumunsko

V Rumunsku provádí zkoušky spolehlivosti Directia generala anticoruptie (dále jen „DGA“), což lze přeložit jako Generální ředitelství pro boj s korupcí, které

²³⁵ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 17 a násl. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

²³⁶ Tamtéž

²³⁷ Tamtéž

²³⁸ zákon C z roku 2015, (Maďarský trestní zákoník). Dostupné z: https://thb.kormany.hu/download/a/46/11000/Btk_EN.pdf

²³⁹ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 17 a násl. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

bylo zřízeno zákonem č. 161/2005. Jedná se o orgán, který se zaměřuje na prevenci a potírání korupce zaměstnanců ministerstva vnitra. DGA může v rámci své činnosti navazovat spolupráci s veřejnými i soukromými subjekty a příslušníci DGA při své činnosti dodržují vnitrostátní i mezinárodní předpisy. DGA vyřizuje stížnosti občanů na konkrétní zaměstnance ministerstva vnitra, přijímá konkrétní opatření za účelem předcházení a potírání korupčních trestných činů, vykonává činnost justiční policie.²⁴⁰

Zkoušky spolehlivosti DGA provádí od roku 2009 a jsou jediným orgánem v Rumunsku, který může zkoušky spolehlivosti provádět. Zkoušky spolehlivosti jsou upraveny v zákoně č. 38/2011, kterým se mění nařízení vlády č. 30/2007. v článku 17 je stanoveno, že na zaměstnancích rumunského ministerstva vnitra může být provedena zkouška spolehlivosti a také, že je provádí právě DGA, která zkoušky spolehlivosti využívá k identifikaci a vyhodnocení toho, jaké existuje riziko možného korupčního jednání u zaměstnanců. v rámci zjištění DGA vytváří simulované situace, které jsou při své činnosti povinni zaměstnanci ministerstva vnitra řešit. Pokud je v průběhu zkoušky spolehlivosti zjištěno, že se zkoušená osoba dopustila trestného činu, je o tom informováno státní zastupitelství, pokud se bude jednat pouze o přestupek, bude se postupovat podle disciplinárních opatření ministerstva vnitra. Před tímto zákonem byly zkoušky spolehlivosti upraveny tajným rozkazem ministra vnitra, což se setkávalo s častou kritikou.²⁴¹

Podrobněji jsou zkoušky spolehlivosti upraveny Nařízením ministra vnitra č. 526/16.11.2011, o postupu při ověřování odborné bezúhonnosti zaměstnanců Ministerstva vnitra. v nařízení je stanoveno, že DGA provádí zkoušky spolehlivosti na základě vlastní iniciativy, případně na základě podnětu z Ministerstva vnitra. Zkouška spolehlivosti může být provedena na jakémkoliv zaměstnanci Ministerstva vnitra a v rámci ní musí být zachována základní lidská práva a svobody. Je zakázáno využívat zkoušky spolehlivosti jako nástroj pro poškození autority nebo důstojnosti zkoušené osoby a také je zakázána policejní provokace ze strany DGA. Každá zkouška spolehlivosti musí být předem schválena vedením DGA a v jejím průběhu je pořizován obrazový a zvukový záznam. Příslušníci DGA mohou při zkoušce spolehlivosti užívat krycí doklady a zvláštní finanční prostředky. za zmínku jistě stojí, že příslušníci mohou využívat také majetek jiných

²⁴⁰ Dostupné z: <https://www.mai-dga.ro/eng/about-us/mission>

²⁴¹ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 25 a násl. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

osob, které s tím musí souhlasit. Pokud bylo zjištěno, že se zkoušená osoba dopustila trestného činu, je o tom sepsán protokol, pokud se bude jednat pouze o přestupek, je o tomto jednání informován vedoucí zaměstnanec zkoušené osoby, kterému je na jeho žádost poskytnuta kopie materiálů získaných při zkoušce spolehlivosti. Pokud se zkoušená osoba nedopustí protiprávního jednání, je o tom informován vedoucí zkoušené osoby.²⁴²

Ze statistik DGA je patrné, že většina zaměstnanců ministerstva vnitra se korupčního jednání v rámci své činnosti nedopouští, korupčního jednání se dopouští zhruba deset procent zaměstnanců.²⁴³

Rumunské zkoušky spolehlivosti byly již řešeny i na půdě ESLP, konkrétně se jednalo o stížnost č. 27797/10, Rotaru proti Rumunsku, kde ESLP přezkoumával případ, ve kterém byla na stěžovateli, který byl příslušníkem silniční policie, provedena 16. října 2008 zkouška spolehlivosti. Stěžovatel v rámci zkoušky spolehlivosti přijal úplatek za to, že řidiči vozidla neudělí žádnou pokutu. Bezpečnostní sbor následně zahájil se stěžovatelem šetření a posléze případ předal státnímu zastupitelství. Státní zástupce následně povolil, aby mezi 17. a 26. listopadem 2008 čtyři agenti v utajení páchali zjevné přestupky a z tohoto jednání pořizovali obrazový a zvukový záznam. Stěžovatel od všech čtyř agentů přijal úplatek a následně vůči němu a jeho kolegovi bylo zahájeno trestní stíhání. Stěžovatel byl odsouzen za pasivní korupci na tři a půl roku odnětí svobody podmíněně. Soud trest odůvodnil tím, že v tomto případě existovalo podezření, že stěžovatel během služby přijímá úplatky, čímž vyloučil policejní provokaci. Po vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků se stěžovatel obrátil na ESLP. ESLP ve svém rozhodnutí připomněl, že o policejní provokaci se jedná, pokud se zapojení agenti neomezí pouze na pasivní kontrolu, ale sami dotyčnou zkoušenou osobu nabádají ke spáchání trestného činu. ve výše zmíněném případě ovšem ESLP policejní provokaci neshledal a stížnost zamítl jako neopodstatněnou.²⁴⁴

2.11.5 Srbská republika

²⁴² Dostupné z: <https://www.mai-dga.ro/wp-content/uploads/2016/10/OMAI%20256%20din%202011%20teste%20integritate.pdf>

²⁴³ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 25 a násl. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

²⁴⁴ GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. *Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekce bezpečnostních sborů*. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3.s. 27 a násl.

V Srbské republice provádí zkoušky spolehlivosti sekce vnitřní kontroly Ministerstva vnitra (dále jen „IAS“). v roce 2003 vznikl útvar generálního inspektora ministra vnitra Srbské republiky, který se v roce 2006 po přijetí zákona o policii, přejmenoval na sekci vnitřní kontroly policie s mandátem. v roce 2016, v důsledku přijetí nového zákona o policii, došlo k další změně názvu, a to na již aktuální, kdy z původního bylo vypuštěno slovo „policie“, jelikož do působnosti IAS nespádají pouze příslušníci policie, ale všichni zaměstnanci ministerstva vnitra. Příslušníci IAS mají stejné kompetence jako příslušníci policie a v jejím čele stojí vedoucí IAS.²⁴⁵

Kompetence IAS jsou upraveny v zákoně o policii v článcích 219 až 233.²⁴⁶ Zkoušky spolehlivosti byly do tohoto zákona včleněny až novelou policejního zákona z roku 2018, a to konkrétně v článcích 230 a 230a. Úprava v zákoně o policii není příliš rozsáhlá, a z toho důvodu jsou zkoušky spolehlivosti podrobněji upraveny nařízením ministerstva vnitra ze dne 25. května 2018, kde jsou stanovena pravidla pro provádění zkoušek spolehlivosti.

Jak již bylo zmíněno, pravomoci IAS jsou stanoveny zákonem o policii, kde je v článku 220 uvedeno, že činnost ministerstva je kontrolována prostřednictvím vnější a vnitřní kontroly a v článcích 224 a následujících, je poté uvedeno, že vnitřní kontrolu vykonává IAS, která dohlíží na zákonnost práce policistů a ostatních zaměstnanců ministerstva vnitra. v článku 230 je stanoveno, že IAS může provádět zkoušky spolehlivosti za účelem zamezení korupce uvnitř ministerstva. v článku 230a je uvedeno, že zkoušky spolehlivosti představují kontrolu reakce a jednání zaměstnance ministerstva vnitra v simulované situaci, kterou je povinný řešit. Také je tu zakotveno, že je potřeba podnět k tomu, aby mohla být zkouška spolehlivosti provedena a že pro provedení je potřeba rozhodnutí vedoucího IAS a plán zkoušky spolehlivosti. i v Srbské republice je nutné v rámci zkoušky spolehlivosti dodržovat zákonnost, základních lidská práva a svobody, profesionální čest a důstojnost zkoušené osoby. v článku 230a je následně uvedeno, že podněcování ke spáchání trestného činu je zakázáno a že

²⁴⁵ GARDAVSKÝ, Martin. KOUBEK, Lukáš. Komparace právní úpravy a některých aspektů institutu zkoušek spolehlivosti v České republice a Srbské republice. Právnícké listy. 2/2022. Plzeň: Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni, 2017-. ISSN 2533-736X. s. 8.

²⁴⁶ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 35 a násl. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

činnosti prováděné v průběhu zkoušky spolehlivosti nespádají do zvláštních akcí shromažďování důkazů stanovených v trestním řádu.²⁴⁷

Nařízením ministerstva vnitra jsou zkoušky spolehlivosti upraveny podrobněji. Je v něm stanoveno, že při provádění zkoušky spolehlivosti nesmí dojít k ohrožení plnění zákonných povinností zkoušené osoby, že jsou zkoušky spolehlivosti prováděny ve stupni utajení „DŮVĚRNÉ“, že je potřeba zachovat utajení příslušníků IAS a také, co musí obsahovat rozhodnutí o provedení zkoušky spolehlivosti. v nařízení je upraven i plán zkoušky spolehlivosti, včetně jeho obsahu, který se vypracovává na základě rozhodnutí o provedení zkoušky spolehlivosti a také, že zkouška musí být provedena do 12 měsíců od schválení plánu. Nařízení povoluje příslušníkům IAS v rámci zkoušky spolehlivosti, pokud je to pro její průběh potřebné, poskytnout zkoušejícím požadované zboží, služby, privilegia etc. Také mohou používat zvláštní finanční prostředky. v nařízení je uvedeno, co musí obsahovat následná zpráva o provedené zkoušce spolehlivosti a že obrazové a zvukové záznamy z jejího průběhu jsou součástí spisu. v neposlední řadě je v nařízení upraveno, jak se postupuje v případě, kdy se zkoušená osoba při zkoušce spolehlivosti dopustí protiprávního jednání a kdy se nedopustí. Pokud se dopustí protiprávního jednání, IAS do 30 dnů po dokončení zkoušky spolehlivosti předloží zprávu o provedené zkoušce spolehlivosti předkladateli podnětu a vedoucímu zkoušené osoby, který následně zahájí disciplinární řízení. IAS takto nemusí postupovat v případě, kdy tak rozhodne v rámci trestního řízení státní zástupce. Pokud se zkoušená osoba nedopustí protiprávního jednání, IAS o tom opět nejpozději do 30 dnů po dokončení informuje předkladatele a vedoucího zkoušené osoby.²⁴⁸

Na území Srbské republiky, jak můžeme z ustanovení zákona a nařízení vyčíst, se provádějí pouze cílené zkoušky spolehlivosti, k jejichž provedení je potřebný jistý podnět, na základě, kterého poté vedoucí IAS vydá rozhodnutí o splnění. Při zkouškách spolehlivosti, stejně jako na území České republiky, je zakázána policejní provokace. Co se týče použitelnosti důkazů získaných v rámci zkoušky spolehlivosti v trestním řízení, je odpověď v současné chvíli nejasná.

²⁴⁷ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 40 a násl. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

²⁴⁸ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 35 a násl. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

v nařízení je stanoveno, že pokud se zkoušená osoba dopustí protiprávního jednání, bude s ní vedeno disciplinární řízení, ale také to, že státní zástupce může rozhodnout v rámci trestního řízení, že se nebude zkoušená osoba ani její vedoucí informovat.²⁴⁹ „*Otázka použitelnosti výsledku zkoušky spolehlivosti v Srbské republice jako důkazu v trestním řízení bude tedy nejspíše zodpovězena až v budoucnosti pomocí judikatury.*“²⁵⁰

2.11.6 Severní Makedonie

V Severní Makedonii zkoušky spolehlivosti provádí příslušníci orgánu pro vnitřní kontrolu Ministerstva vnitra.²⁵¹

Zkoušky spolehlivosti jsou upraveny v makedonském zákoně o vnitřních věcech, konkrétně v ustanovení § 64b a 64c. Dle tohoto zákona má zkouška spolehlivosti zamezit korupci a zneužívání úředních pravomocí zaměstnanců ministerstva vnitra, a také posílit integritu těchto zaměstnanců. Zkoušky spolehlivosti mají za cíl provádět kontrolu zaměstnanců ministerstva vnitra navozením situací, které je zaměstnanec v rámci své činnosti povinen řešit. Mohou být prováděny kdykoliv během trvání pracovního poměru zaměstnance. Jejich výsledky mohou sloužit jako ukazatel pro zahájení prověřování, hodnocení a analýzy korupce a také může být doporučena změna metodologie a pracovních procedur.

I v Severní Makedonii je potřeba při zkoušce spolehlivosti postupovat podle plánu, který schvaluje vedoucí orgánu pro vnitřní kontrolu Ministerstva vnitra. Při zkoušce spolehlivosti musí být dodržena zásada zákonnosti, základní lidská práva a svobody, důstojnost zkoušené osoby a osoba provádějící zkoušku spolehlivosti se nesmí dopustit policejní provokace. Zákon umožňuje průběh zkoušky spolehlivosti zaznamenávat pomocí obrazového a zvukového zařízení a osoba provádějící zkoušku spolehlivosti může využívat krycí doklady. v zákoně je také stanoveno, že výsledek zkoušky může být buď pozitivní nebo negativní, bohužel již neuvádí, jak se poté postupuje.

²⁴⁹ GARDAVSKÝ, Martin. KOUBEK, Lukáš. Komparace právní úpravy a některých aspektů institutu zkoušek spolehlivosti v České republice a Srbské republice. *Právnícké listy*. 2/2022. Plzeň: Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni, 2017-. ISSN 2533-736X. s 8 a násl.

²⁵⁰ GARDAVSKÝ, Martin. KOUBEK, Lukáš. Komparace právní úpravy a některých aspektů institutu zkoušek spolehlivosti v České republice a Srbské republice. *Právnícké listy*. 2/2022. Plzeň: Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni, 2017-. ISSN 2533-736X. s 10

²⁵¹ Dostupné z: <https://mvr.gov.mk/page/sekto-za-vnatreshna-kontrola>;
<https://mvr.gov.mk/zakon/1>

Jelikož zákonná úprava zkoušek spolehlivosti je v Severní Makedonii velmi stručná, jsou zkoušky spolehlivosti podrobněji upraveny nařízením ministra vnitra o způsobu provádění zkoušky spolehlivosti. v úvodu nařízení je stanoveno, že zkoušky spolehlivosti provádějí příslušníci orgánu pro vnitřní kontrolu Ministerstva vnitra, k čemu zkoušky spolehlivosti slouží a jaké zásady je při provádění nutné dodržet. Je zde také stanoveno, že veškerý spisový materiál související se zkouškami spolehlivosti podléhá utajení přísně tajné a že zkoušku spolehlivosti lze provést po schválené písemné žádosti, kterou podává ministr vnitra nebo policejní prezident. Nařízení obsahuje výčet věcí, které musí obsahovat plán zkoušky spolehlivosti a zpráva o provedené zkoušce spolehlivosti. Osoba provádějící zkoušku spolehlivosti má možnost dle tohoto nařízení poskytovat předměty nebo služby, o které zkoušená osoba žádá a také se v rámci zkoušky spolehlivosti může dopouštět nezákonného jednání, pokud bylo toto jednání nutné k provedení zkoušky spolehlivosti a bylo předem stanoveno v plánu. Nařízení podrobněji upravuje, jak se postupuje v případě, kdy zkoušená osoba neprokáže svou profesionální integritu a dopustí se protiprávního jednání. Toto jednání může poukazovat na potřebu analýzy rizika a korupce, určit, že je třeba školení zaměstnanců, ale také může být zahájeno kárné řízení nebo přípravná fáze trestního řízení. v takovém případě je zpráva o provedené zkoušce spolehlivosti doručena ministrovi vnitra, případně policejnímu prezidentovi nebo v ojedinělých případech řediteli Ředitelství pro veřejnou bezpečnost. Pokud příslušníci orgánu pro vnitřní kontrolu Ministerstva vnitra dospějí k závěru, že by mělo být zahájeno kárné řízení zašlou spolu se zprávou také návrh na zahájení kárného řízení. Pokud nastane situace, kdy je zahájena přípravná fáze trestního řízení, může státní zástupce rozhodnout, že nebude ministr vnitra, policejní prezident nebo ředitel Ředitelství pro veřejnou bezpečnost prozatímně informován.

2.11.7 Moldavská republika

V Moldavské republice jsou zkoušky spolehlivosti upraveny v zákoně č. 325 ze dne 23. prosince 2013, který nabyl platnosti 14. února 2014. na území Moldavské republiky provádí zkoušky spolehlivosti Národní protikorupční úřad (National Anticorruption Center) (dále jen „NAC“). v návaznosti na zákon č. 325 byl ředitelem NAC vydán příkaz, kterým bylo zřízeno Ředitelství pro testování integrity (Integrity Testing Directorate) (dále jen „ITD“), jehož specializací bylo právě provádění zkoušek spolehlivosti. Jelikož na příslušníky ITD jsou kladeny

vysoké nároky, jsou všichni uchazeči podrobení podrobným testům, jejichž součástí je i polygraf. v minulosti se příslušníci ITD zúčastnili školení, které vedli odborníci z jiných zemích, kde jsou zkoušky spolehlivosti prováděny (Rumunsko, Maďarsko, Česká republika).²⁵²

V Moldavské republice byl od počátku považován institut zkoušek spolehlivosti za klíčový z důvodu, že se země potýkala, a do dnešní doby potýká, s vysokou mírou korupce, což lze demonstrovat na indexu vnímání korupce, který lze nalézt na webových stránkách Transparency International, a podle kterého byla Moldavská republika v roce 2021 umístěna na 105. místě ze 180 možných se skórem 36 bodů ze 100.²⁵³ Pro srovnání Česká republika se v roce 2021 umístila na 49. místě se skórem 54 bodů.²⁵⁴

V Moldavské republice se provádějí různé typy zkoušek spolehlivosti. Stejně jako v České republice se provádějí cílené zkoušky spolehlivosti, ale také jsou zde prováděny zkoušky spolehlivosti na vyžádání a kontrola kvality. Cílené zkoušky není třeba blíže popisovat. Co se týče zkoušek spolehlivosti na vyžádání, jedná se o zkoušky spolehlivosti, které jsou prováděny na osobách, u kterých o to požádá jejich vedoucí. Kontrola kvality je zaměřena na oblast veřejné správy a v rámci ní probíhají zkoušky spolehlivosti na veřejnoprávních subjektech, které vykonávají obdobnou činnost.²⁵⁵

V zákoně č. 325 je hned v článku 2 uvedeno, že účelem tohoto zákona je zjistit profesní bezúhonnost a předcházet korupci v rámci veřejných subjektů. Definici zkoušek spolehlivosti nalezneme v článku 4, kde je uvedeno, že slouží k ověřování profesní bezúhonnosti a že zkouška spolehlivosti spočívá v navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit. Také je zde stanoveno, že při zkoušce spolehlivosti je třeba postupovat v mezích zákona.²⁵⁶

V článku 5 je uvedeno, na kom může být zkouška spolehlivosti provedena. Subjekty zkoušek spolehlivosti jsou veřejní činitelé, kteří jsou zaměstnaní v rámci subjektů veřejné správy, vyjma zaměstnanců Bezpečnostní informační služby

²⁵² Zpráva o provádění zákona č. 325 ze dne 23. prosince 2013 ze dne 14. února 2015. Dostupná z: https://www.cna.md/public/files/prevenirea_coruptiei/report_en.doc

²⁵³ Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/countries/moldova>

²⁵⁴ Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/countries/czech-republic>

²⁵⁵ GREPL, Libor. KOUBEK, Lukáš., Komparace právní úpravy a některých aspektů institutu zkoušek spolehlivosti v České republice a v Moldavské republice. 2022, č. 2. s. 19 a násl.

Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2022/06/Komparace-pravni-upravy-a-nekterych-aspektu-institutu-zkousek-spolehlivosti-v-Ceske-republice-a-Moldavske-republice.pdf>

²⁵⁶ Tamtéž

a Národního protikorupční úřadu. Seznam veřejných činitelů, na které lze zkoušky spolehlivosti provádět je uveden v příloze tohoto zákona. v následujících článcích jsou uvedeny práva a povinnosti veřejných činitelů.²⁵⁷

Zkouška spolehlivosti by se zde dala rozdělit do čtyř fází, první z nich je fáze, při které jsou identifikovaná korupční rizika, druhou je samotná zkouška spolehlivosti, ve třetí fázi jsou popsána korupční rizika, která byla v rámci zkoušky spolehlivosti zjištěna a ve čtvrté fázi jsou vydána doporučení pro zlepšení situace.²⁵⁸

Každé rozhodnutí o zahájení zkoušky musí být odůvodněno. v odůvodnění musí být uvedeno, jaké jsou důvody pro zahájení zkoušky spolehlivosti, jaké riziko korupce bylo zjištěno, jaký je cíl zkoušky spolehlivosti etc. Ke každé zkoušce spolehlivosti musí být vypracován scénář, který schvaluje koordinátor zkoušek spolehlivosti. od scénáře se může příslušník ITD odchýlit, pokud to situace vyžaduje. Zkouška spolehlivosti musí být provedena do šesti měsíců od jejího schválení, soudce může tuto lhůtu prodloužit až o dalších 6 měsíců. Provádění zkoušky spolehlivosti se může zúčastnit i jiná osoba, ovšem pouze s jejich předchozím souhlasem.²⁵⁹

Po provedené zkoušce spolehlivosti je sepsáno její vyhodnocení. Zkouška spolehlivosti může mít buď pozitivní, negativní anebo neprůkazný výsledek. Pozitivní výsledek nastává tehdy, pokud se zkoušená osoba nedopustí protiprávního jednání, negativní, pokud se naopak dopustí, a neprůkazný výsledek v situaci, kdy nelze vyhodnotit, zda se osoba protiprávního jednání dopustila. Vyhodnocení zkoušky spolehlivosti se předkládá vedoucímu veřejnoprávního subjektu, u kterého působí zkoušená osoba do tří pracovních dnů od jejího vyhotovení. Pokud se jedná o negativní výsledek, spolu se vyhodnocením se předkládají i pořízené obrazové a zvukové materiály a další materiály získané při provádění zkoušky spolehlivosti.²⁶⁰

²⁵⁷ Zpráva o provádění zákona č. 325 ze dne 23. prosince 2013 ze dne 14. února 2015. Dostupná z: https://www.cna.md/public/files/prevenirea_coruptiei/report_en.doc

²⁵⁸ GREPL, Libor. KOUBEK, Lukáš., Komparace právní úpravy a některých aspektů institutu zkoušek spolehlivosti v České republice a v Moldavské republice. 2022, č. 2. s. 19 a násl. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2022/06/Komparace-pravni-upravy-a-nekterych-aspektu-institutu-zkousek-spolehlivosti-v-Ceske-republice-a-Moldavske-republice.pdf>

²⁵⁹ Tamtéž

²⁶⁰ Tamtéž

Pokud se zkoušená osoba dopustila protiprávního jednání, koná se s ní disciplinární řízení, ovšem zákon č. 325 nepřipouští použitelnost výsledku zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení, je zde přímo výslovně stanoveno, že nesmí být použit v trestním, ani přestupkovém řízení.²⁶¹

Zkoušky spolehlivosti podléhají na území Moldavské republiky parlamentní a soudní kontrole. v parlamentu tuto kontrolu vykonává komise pro národní bezpečnost, obranu a veřejný pořádek a také komise pro právní záležitosti, jmenování a imunitu. Co se týče soudní kontroly, ta bude podrobněji rozebrána níže, jelikož ta nastala v souvislosti s klíčovým rozhodnutím moldavského ústavního soudu.²⁶²

V roce 2014 podala skupina poslanců žádost k moldavskému ústavnímu soudu, ve které namítala, že nelze zkoušky spolehlivosti provádět na soudcích, jelikož by se tím narušila nezávislost a nestrannost soudů. Prezident Moldavské republiky se k žádosti vyjádřil tak, že zkoušky spolehlivosti splňují kritéria a jsou v souladu se zákonem.²⁶³

Ústavní soud si vyžádal stanovisko od Benátské komise, která slouží jako poradní orgán Rady Evropy pro otázky ústavního práva. Ta dne 15. prosince 2014 zaslala Moldavské republice stanovisko č. 789/2014, ve kterém konstatovala, že hlavním cílem zákona č. 325 je boj proti korupci ve veřejném sektoru, ovšem zřízení orgánu, který vedle klasického kárného řízení, disponuje širokým mandátem ve vztahu ke všem soudcům v zemi, vzbuzuje obavy, že bude ohrožena soudcovská nezávislost a komise tedy dospěla k závěru, že zákon č. 325 by mohl negativně zasáhnout do zásady nezávislosti soudu. Ke zkouškám spolehlivosti se vyjádřila tak, že ty samotné představují možný zásah do soukromého života soudce, která je zaručena článkem 8 Úmluvy.²⁶⁴

Ústavní soud ve svém rozhodnutí připustil nebezpečnost korupce, která dle jeho názoru vede k podkopávání demokracie a právního státu, porušování lidských práv a základních hodnot. Dále se ústavní soud vyjádřil k aktivnímu jednání osoby

²⁶¹ GREPL, Libor. KOUBEK, Lukáš., Komparace právní úpravy a některých aspektů institutu zkoušek spolehlivosti v České republice a v Moldavské republice. 2022, č. 2. s. 19 a násl. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2022/06/Komparace-pravni-upravy-a-nekterych-aspektu-institutu-zkousek-spolehlivosti-v-Ceske-republice-a-Moldavske-republice.pdf>

²⁶²Tamtéž

²⁶³ Rozhodnutí moldavského ústavního soudu č. 43a/2014. Dostupné z: <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/en-h72015en2b6a8.pdf>

²⁶⁴ Benátská komise, stanovisko č. 789/2014 ze dne 15. prosince 2014. Dostupné z: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2014\)041-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2014)041-e)

provádějící zkoušku spolehlivosti, kdy konstatoval, že je takové jednání přípustné, ale pouze pokud předtím existovalo podezření, že se zkoušená osoba dopouští protiprávního jednání a takové plánované jednání bylo předem schváleno.²⁶⁵

Ústavní soud nakonec dospěl k závěru, že zákon č. 325 je ústavně komfortní, vyjma některých ustanovení, které shledal protiústavní. Jednalo se převážně o proces schvalování a kontroly zákonnosti zkoušek spolehlivosti. Tímto rozhodnutím byla zrušena některá ustanovení zákona č. 325, následkem čehož již nebylo možné dále zkoušky spolehlivosti vykonávat. Ty se začaly provádět znovu až po novelizaci zákona v roce 2018.²⁶⁶

Po rozhodnutí ústavního soudu byla zavedena výše zmiňovaná soudní kontrola zkoušek spolehlivosti. od té doby spadá do moci soudu schvalování provedení zkoušek spolehlivosti, dohled na jejich průběh, jejich přezkoumávání, vyřizování námitek zkoušených osob, ať již vůči průběhu zkoušky, nebo na následné disciplinární řízení etc. Tuto kontrolu vykonávají speciální soudci, kteří k tomu jsou jmenováni nejvyšší radou soudců.²⁶⁷

I samotný NAC se v roce 2014 obrátil na Radu Evropy a požádal ji o zodpovězení několika otázek souvisejících se zkouškami spolehlivosti. Tento krok NAC učinil ještě před výše zmiňovaným rozhodnutím moldavského ústavního soudu, ale zodpovězení některých otázek jistě stojí za zmínku. NAC se například dotazoval, zda lze obrazové a zvukové záznamy pořízené při zkoušce spolehlivosti následně použít jako důkaz u soudu. Rada Evropy odpověděla, že pokud jsou tyto záznamy legální podle vnitrostátního práva, lze je jako důkaz použít. Pokud by se jednalo o nezákonné nahrávky, lze je podle judikatury ESLP použít jen v případě, kdy budou mít dobrou kvalitu a budou splňovat požadavek spolehlivosti a přesnosti. Rada Evropy se zabývala i tím, zda může zkoušku spolehlivosti provést i jiná osoba a dospěla k závěru, že takový postup je přípustný. Rada Evropy také odpověděla na otázku, jak postupovat v případě, kdy během zkoušky spolehlivosti bude zaznamenán jiný trestný čin, než ten, z jehož konání byla zkoušená osoba podezřelá a na který byl naplánován scénář. v tomto případě Rada Evropy zastává názor, že důkazy o jiných závažných trestných činech mohou být použity u soudu,

²⁶⁵ GREPL, Libor. KOUBEK, Lukáš., Komparace právní úpravy a některých aspektů institutu zkoušek spolehlivosti v České republice a v Moldavské republice. 2022, č. 2. s. 19 a násl. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2022/06/Komparace-pravni-upravy-a-nekterych-aspektu-institutu-zkousek-spolehlivosti-v-Ceske-republice-a-Moldavske-republice.pdf>

²⁶⁶ Tamtéž

²⁶⁷ Tamtéž

pokud byly získány náhodně během zkoušky, jelikož, jak již bylo výše stanoveno, v Moldavské republice nemůže být výsledek zkoušky spolehlivosti použit jako důkaz v trestním řízení.²⁶⁸

Zkoušky spolehlivosti byly, jak již bylo zmíněno, v Moldavské republice prováděny od roku 2014, ale ústavní soud svým nálezením později zrušil některá ustanovení zákona č. 325 a zkoušky spolehlivosti se začaly znovu realizovat až v roce 2018, kdy byla zavedena nová soudní kontrola.²⁶⁹

V roce 2021 moldavský ústavní soud vydal další klíčové rozhodnutí týkající se zkoušek spolehlivosti. Jedná se o stížnost č. 41g/2021 ze 7. prosince 2021, ve které stěžovatel namítal protiústavnost ustanovení moldavského občanského soudního řádu (zákon č. 255 ze dne 30. května 2003), do kterého byly novelou zákona č. 325 vloženy ustanovení upravující postup soudu při posuzování výsledků zkoušek spolehlivosti. Stěžovatel shledával protiústavnost v tom, že se zkoušená osoba nemůže účastnit jednání u soudu a také v tom, že může následně podat opravné prostředky pouze proti disciplinárnímu řízení, nikoliv proti výsledku zkoušky spolehlivosti.²⁷⁰

V tomto případě byla na stěžovateli provedena zkouška spolehlivosti, při které se dopustil protiprávního jednání. v návaznosti na to mu jeho zaměstnavatel uložil disciplinární trest propuštění ze služebního poměru, proti kterému podal stěžovatel žalobu u prvoinstančního soudu, v níž žádal zrušení disciplinárního trestu. Prvoinstanční soud jeho žalobu zamítl, odvolací soud následně jeho námitku neústavnosti postoupil moldavskému ústavnímu soudu.²⁷¹

NAC ve své svém vyjádření konstatoval, že soud při rozhodování o zkoušce spolehlivosti zkoumá materiály získané při jejím provedení a tyto materiály jsou považovány za státní tajemství. Přítomnost zkoušené osoby u tohoto řízení by mohla ohrozit státní tajemství, vyrazit identitu osob provádějících zkoušky spolehlivosti, prozradit postupy v rámci zkoušky spolehlivosti etc.²⁷²

Moldavský ústavní soud při rozhodování shledal, že ustanovení upravující zkoušky spolehlivosti v moldavském občanském soudním řádu jsou obsahově

²⁶⁸ GREPL, Libor. KOUBEK, Lukáš., Komparace právní úpravy a některých aspektů institutu zkoušek spolehlivosti v České republice a v Moldavské republice. 2022, č. 2. s. 19 a násl. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2022/06/Komparace-pravni-upravy-a-nekterych-aspektu-institutu-zkousek-spolehlivosti-v-Ceske-republice-a-Moldavske-republice.pdf>

²⁶⁹ Tamtéž

²⁷⁰ Rozhodnutí moldavského ústavního soudu č. 41g/2021 ze dne 7. prosince 2021. Dostupné z: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_37_2021_41g_2021_rou.pdf

²⁷¹ Tamtéž

²⁷² Tamtéž

podobná s některými články zákona č. 325, a rozhodl se posuzovat ústavnost ustanovení v obou zákonech. Po důkladné analýze dospěl k závěru, že zkoumaná ustanovení jsou protiústavní z důvodů nemožnosti účastnit se jednání u soudu a nemožnost podat opravný prostředek proti samotnému výsledku zkoušky spolehlivosti. Zkoumaná ustanovení pozbyla platnosti okamžikem přijetí rozhodnutí moldavského ústavního soudu. Dále moldavský ústavní soud rozhodl, že do doby, než budou zákonná ustanovení legislativně změněna, budou mít zkoušené osoby možnost podat opravné prostředky proti výsledku zkoušky spolehlivosti a účastnit se následného přezkumného řízení před soudem. Stěžovatel, který podal ústavní stížnost, má možnost napadnout výsledek zkoušky spolehlivosti a lhůta pro podání opravného prostředku mu počala běžet od vydání rozhodnutí moldavského ústavního soudu.²⁷³

V souvislosti s Moldavskou republikou je potřeba v závěru této podkapitoly uvést, že 29. července 2022 byla na stránkách ESLP zveřejněna stížnost č. 21755/22 Ivana Cavca proti Moldavské republice. v tomto případě byla na stěžovateli provedena zkouška spolehlivosti, při které se dopustil protiprávního jednání a v návaznosti na to mu byl uložen disciplinární trest propuštění ze služebního poměru. Stěžovatel ve své stížnosti tvrdil, že byl k protiprávnímu jednání ze strany zkoušející osoby vyprovokován. ESLP v návaznosti na stížnost položil stranám sporu několik otázek a bude zajímavé sledovat, jak ESLP v tomto případě rozhodne.²⁷⁴

²⁷³ Rozhodnutí moldavského ústavního soudu č. 41g/2021 ze dne 7. prosince 2021. Dostupné z: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_37_2021_41g_2021_rou.pdf

²⁷⁴ Stížnost č. 21766/22, Ivan CAVCA proti Moldavské republice. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22Cavca%22\],%22itemid%22:\[%22001-219087%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22Cavca%22],%22itemid%22:[%22001-219087%22]})

3 Policejní provokace

Pojem policejní provokace byl již v této práci zmíněn nesčetněkrát. Jak bylo již v úvodu konstatováno, o policejní provokaci se velmi často hovoří právě v souvislosti se zkouškami spolehlivosti.

Při šetření určitého typu trestných činů je potřeba využívat netradiční formy šetření. Policejní orgány musí v některých případech proniknout do zločineckých struktur, případně vykonávat jinou činnost v utajení. S takovým postupem je poté spojen problém procesní využitelnosti důkazů, které byly touto cestou získány. Policejní orgány se určitým způsobem podílejí na naplňování znaků skutkové podstaty trestného činu a hranice, kdy lze v tomto jednání spatřovat aktivní policejní provokaci a kdy ne, je velmi tenká. Ovšem u některých trestných činů je takové jednání ze strany policejního orgánu částečně nevyhnutelné, což je právě i případ zkoušky spolehlivosti.²⁷⁵

S policejní provokací se setkáme nejčastěji v situacích, kdy je potřeba využít operativně pátrací prostředky a policejní orgán se při jejich užití odchýlí od postupu *secundum et intra legem* a vyprovokuje spáchání trestného činu.²⁷⁶ Není ovšem správné, aby stát podněcoval jednotlivce k páchání trestných činů.²⁷⁷

V právním řádu České republiky definici policejní provokace, případně její přípustnost nebo nepřípustnost, nenalezneme. Například co se týče zákona o GIBS, je nepřípustnost policejní provokace uvedena pouze v důvodové zprávě k zákonu, nikoliv přímo v něm (*in concreto* výše). Výjimkou v tomto případě může být ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, kde je uvedeno, že v přezkumném řízení soud zruší rozhodnutí, pokud zjistí, že byl skutek vyprovokován, organizován nebo řízen bezpečnostními orgány.²⁷⁸

Definici policejní provokace můžeme nalézt v judikatuře Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a ESLP. Je ovšem třeba brát v potaz, že v průběhu let se pohled na policejní provokaci postupně měnil, až se zformoval do dnešní podoby.

Co se týče Nejvyššího soudu, je v souvislosti s policejní provokací potřeba připomenout stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014,

²⁷⁵ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, WORATŠCHOVÁ, Vladana. Posuzování policejní provokace. *Trestněprávní revue*, 2002, č. 11, s. 313

²⁷⁶ ŠULDA, Pavel. (Ne)přípustné formy provokace k trestnému činu. *Trestněprávní revue*, 2022, č. 1, s. 12-20

²⁷⁷ HLAVÁČOVÁ, Kateřina. Korupční trestná činnost příslušníků Policie České republiky. Brno, 20819. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva, Školitel práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc. s. 135

²⁷⁸ Ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 119/1990., o soudní rehabilitaci

sp. zn. Tpjn 301/2014, ve kterém kolegium posuzovalo použitelnost důkazů získaných při zkoušce spolehlivosti v trestním řízení a kde kolegium konstatovalo, že „za policejní provokaci se považuje aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby (fyzické či právnické) ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla. Policejní provokací je i taková aktivní činnost policie, jíž dochází k doplňování chybějících zákonných znaků základní skutkové podstaty určitého trestného činu, k záměrnému podstatnému navýšení rozsahu spáchaného činu podněcovanou osobou, či k jiným způsobem vyvolané změně právní kvalifikace spáchaného činu k tíži podněcované osoby, zejména pokud jde o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, byť by jinak tato osoba byla k spáchání činu v obecném smyslu rozhodnuta“²⁷⁹ (in concreto výše).

Nyní se přesuneme na půdu Ústavního soudu, kde se problematika policejní provokace již mnohokrát také posuzovala. Vůbec poprvé se s definicí policejní provokace setkáme v nálezu Ústavního soudu ze dne 22. června 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99. Ústavní soud zde posuzoval případ, kdy byl stěžovatel příslušníkem Policie ČR a nabídl jiné osobě, že je za úplatek schopen zastavit trestní stíhání. Tato jiná osoba následně věc nahlásila na Inspekci ministra vnitra, která osobu na následující schůzku vybavila zařízením k odposlechu a finančním obnosem 250 000,- Kč. Při následující schůzce stěžovatel přijal úplatek a následně byl zadržen. Za toto své jednání byl stěžovatel uznán vinným trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele²⁸⁰ a trestným činem přijímání úplatků²⁸¹, za což mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Stěžovatel od začátku namítal, že se stal obětí policejní provokace, ovšem odvolací soud jeho odvolání zamítl. Ústavní soud stížnosti vyhověl, usnesení odvolacího soudu a rozsudek prvoinstančního soudu zrušil a ve svém nálezu uvedl, že „je nepřipustným porušením čl. 39 Listiny a čl. 7 odst. 1 Úmluvy, pakliže jednání státu (v dané věci Policie) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestní jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu, jeho dokonání apod.). Jinými slovy nepřipustný je takový zásah státu do skutkového děje, jenž

²⁷⁹ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014

²⁸⁰ Ustanovení § 158 odst. 1a), odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon

²⁸¹ Ustanovení § 160 odst. 2 a odst. 3 zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon

*ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání.*²⁸² Ústavní soud zde tedy za nepřipustný označil jakýkoliv zásah ze strany státu do skutkového děje, který tvoří trestný čin. v tomto případě Inspekce ministra vnitra určila výši úplatku a tím stanovila právní kvalifikaci trestného činu. Je třeba mít na paměti, že ne každá aktivita policejního orgánu, která je součástí skutkového děje, lze považovat za policejní provokaci a každý případ musí být posuzován individuálně.

Dále stojí za zmínku náleží Ústavního soudu ze dne 25. června 2003, sp. zn. II. ÚS 710/01, jelikož se v zde Ústavní soud odchýlil od svého původního názoru, co se týče vymezení policejní provokace. Stěžovatel byl v tomto případě uznán vinným trestným činem nedovoleného ozbrojování²⁸³ ve spolupachatelství a byl mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Trestného činu se měl dopustit tím, že společně se spolupachatelem obstarali funkční zbraně a ty se následně pokusili prodat. Při transakci byli ovšem zadrženi Policií ČR, která již dříve pojala podezření, že stěžovatel nelegálně obchoduje se zbraněmi a z tohoto důvodu policisté kontaktovali stěžovatele se záměrem ověřit své podezření na základě předstíraného obchodu. Stěžovatel za zbraně požadoval 200 000,- Kč, obchod se následně uskutečnil a on byl zadržen. Ústavní soud i v tomto případě zrušil rozsudek prvoinstančního soudu a na něj navazující usnesení odvolacího soudu, jelikož v jednání Policie ČR spatřoval nepřipustnou policejní provokaci, a to z důvodu, že nebylo patrné, kde Policie ČR vzala podezření ohledně toho, že by se stěžovatel mohl dopouštět tohoto trestného činu. Ústavní soud konstatoval, že *„je nepřipustné, aby policejní orgány jako orgány státu naváděly jiného ke spáchání trestné činnosti, posilovaly jeho vůli spáchat trestný čin či mu jakoukoli formou pomáhaly. Je totiž nepřipustným porušením čl. 39 LPS, pakliže jednání státních orgánů (Policie ČR) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestné jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu). Jak Ústavní soud konstatoval v řadě svých nálezů, zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání, je nepřipustný. Takový postup policejních orgánů je současně i vybočením z přesně vymezených hranic, v jejichž rámci má probíhat zákonný a zároveň spravedlivý proces zaručený čl. 6 odst. 1*

²⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99

²⁸³ Ustanovení § 185 odst. 1, odst. 4 zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon

*Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.*²⁸⁴ Zde již Ústavní soud připouští použití operativně pátracích prostředků, ovšem ty musí být používány v souladu se zákonem a jen na základě odůvodněného podezření, že má osoba úmysl spáchat trestný čin. Až v tento moment má policejní orgán vstupovat do skutkového děje. Oproti předchozímu nálezu Ústavní soud již připouští, aby policejní orgán vstoupil do skutkového děje, ovšem nesmí se při tom dopustit policejní provokace a nepodněcovat osobu ke spáchání trestného činu. Pokud by v tomto případě tedy například pachatel jako první nabídl zbraně a určil jejich cenu, kterou by Policie ČR následně zaplatila, nejednalo by se o policejní provokaci. Policie ČR by pouze reagovala na aktivní jednání pachatele.²⁸⁵

Výsledkem prvních dvou stížností bylo to, že jim Ústavní soud vyhověl a napadené rozhodnutí soudů zrušil. ve většině případů ovšem Ústavní soud stížnosti, ve kterých byla namítána policejní provokace, zamítá. Jedním z těchto případů je i nález Ústavního soudu ze dne 19. března 2018, sp. zn. I. ÚS 4185/16. v tomto případě měl stěžovatel v úmyslu nakoupit zbraně ve větším množství na území České republiky a následně je prodat do Íránu a Sýrie. S tímto záměrem vstoupil do jednání s osobou, o které si myslel, že dokáže obchod zrealizovat, jednalo se ovšem o příslušníka Policie ČR. Stěžovatel si musel být od začátku vědom toho, že se jedná o nezákonný obchod, i přes to s příslušníkem Policie ČR uzavřel obchod a zaplatil zálohu. Následně byl zadržen a odsouzen za pokus zvlášť závažného zločinu provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence²⁸⁶ a pokusem přečínit mezinárodních sankcí²⁸⁷. Stěžovatel se obrátil na Ústavní soud se svojí stížností, ve které tvrdil, že se trestného činu dopustil na základě policejní provokace. Ústavní soud, jak již bylo zmíněno, stížnost zamítl, jelikož se stěžovateli nepodařilo doložit zásah do ústavně zaručených základních práv nebo svobod. ve svém nálezu Ústavní soud připomněl, že se již otázkou policejní provokace v minulosti opakovaně zabýval a že v rámci svého rozhodování vychází z judikatury ESLP. Opět tedy konstatoval, že *„policejní orgány nesmějí provokovat trestnou činnost nebo se jiným způsobem aktivně podílet na vytváření skutkového děje tak, aby vzbuzovaly, vytvářely či usměrňovaly do té doby prokazatelně neexistující vůli pachatele trestný čin spáchat. Je nepřijatelné,*

²⁸⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 710/01

²⁸⁵ ŠULDA, Pavel. (Ne)přípustné formy provokace k trestnému činu. *Trestněprávní revue*, 2022, č. 1, s. 12-20

²⁸⁶ Ustanovení § 265 trestního zákoníku

²⁸⁷ Ustanovení § 410 trestního zákoníku

aby policejní orgány jako orgány státu naváděly jiného ke spáchání trestné činnosti, posilovaly jeho vůli spáchat trestný čin či mu jakoukoliv formou pomáhaly. Jednání příslušného policisty (případně i soukromé osoby řízené či instruované policií), byť nutně představuje jeden z dílčích elementů celkového průběhu události, nesmí být ztotožnitelné coby určující či podstatný prvek trestného činu.“²⁸⁸ Je tedy patrné, že ve výše zmiňovaném nálezu pachatel aktivně vyhledal prodejce a nedošlo zde k podněcování ze strany policejního orgánu. v tomto případě se jedná o nález z roku 2018, jedná se tedy o relativně nový nález a ze závěru Ústavního soudu je patrné, že na policejní provokaci má stále stejný pohled.

Jak již bylo zmíněno, Ústavní soud při svém rozhodování vychází také z judikatury ESLP, který se policejní provokací již mnohokrát zabýval. Policejní provokací se ESLP zabývá v souvislosti s přezkumem, zda nebyl porušen čl. 6 odst. 1 Úmluvy, ve kterém je ustanoveno, že má každý právo na to, aby jeho záležitost byla projednána spravedlivě, veřejně, v přiměřené lhůtě nezávislým a nestranným soudem.²⁸⁹ Poprvé se policejní provokací ESLP zabýval ve věci Teixeira de Castro proti Portugalsku. v tomto případě dva příslušníci portugalské policie oblečení v civilu požádali podezřelého z konzumace drog o zprostředkování koupě heroinu. Cílem policie bylo identifikovat překupníky. Podezřelý přes prostředníka kontaktoval pana Teixeiru de Castra (stěžovatel), který heroin obstaral, byl za to následně obviněn z obchodování s omamnými látkami a portugalským soudem odsouzen. Veškeré vnitrostátní opravné prostředky byly zamítnuty, a tak se stěžovatel 30. prosince 1994 obrátil na Evropskou komisi pro lidská práva se stížností, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jelikož s ním nebyl veden spravedlivý proces. Evropská komise pro lidská práva stížnost přijala a postoupila ji ESLP. ESLP dospěl k závěru, že příslušníci policie se dopustili policejní provokace a tím došlo k porušení práva na spravedlivý proces, jelikož neexistovalo žádné podezření, že by stěžovatel obchodoval s omamnými látkami a stěžovatel měl navíc v době případu čistý trestný rejstřík a nebylo proti němu vedeno žádné vyšetřování. Státní orgány v tomto případě neprokázaly, že by se stěžovatel trestného činu dopustil i bez aktivity policie. Příslušníci policie se tedy v tomto případě neomezili pouze na pasivní přezkoumávání činnosti stěžovatele, ale aktivně ho podnítily ke spáchání trestného činu. Ze všech okolností vyplývalo, že stěžovatel

²⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 3 2018, sp. zn. I. ÚS 4185/16

²⁸⁹ čl. 6 odst. 1 Úmluvy

neměl v úmyslu dopustit se daného trestného činu před iniciativou policie.²⁹⁰ Ze závěrů ESLP v tomto rozsudku lze konstatovat, že policie musí vždy u soudu prokázat, že pachatel měl v úmyslu spáchat trestný čin předtím, než vstoupila do skutkového děje. Pokud již má policie za prokázané, že pachatel má v úmyslu spáchat trestný čin, smí do skutkového děje vstoupit, ovšem ne takovým způsobem, aby vytvářela podmínky pro spáchání trestného činu.

Druhé rozhodnutí pochází z roku 2008 a jedná se o případ Ramanauskas proti Litvě. Stěžovatel v tomto případě pracoval jako prokurátor a na přelomu let 1998 a 1999 byl kontaktován osobou A. Z., která byla příslušníkem protikorupční policie. A. Z. se na stěžovatele obrátil s prosbou, že potřebuje třetí osobu zbavit obvinění a nabídl za to stěžovateli 3000 amerických dolarů. Stěžovatel nejprve odmítl, A. Z. nabídku učinil ještě několikrát a stěžovatel nakonec úplatek přijal. Důležité v tomto případě je, že toto prvotní jednání činil A. Z. z vlastní iniciativy, bez vědomí nadřízených a důvodem mělo být podezření, že stěžovatel již v minulosti úplatky přijímal. Po přijetí úplatku ze strany stěžovatele A. Z. informoval své nadřízené o tomto jednání a ti v návaznosti na to požádali zástupce nejvyššího prokurátora o povolení k provedení modelu tzv. simulovaného trestného jednání. v návaznosti na udělené povolení byly skrze A. Z. stěžovateli nabídnuty další dva úplatky, konkrétně 1500 a 1000 amerických dolarů. v obou případech stěžovatel úplatek přijal. Stěžovatel v následném trestním řízení uznal vinu a byl za následně odsouzen k trestu odnětí svobody 19 měsíců a 6 dnů. Po vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků se obrátil na ESLP a ve své stížnosti namítl, že byl porušen čl. 6 odst. 1 Úmluvy. ESLP při posuzování stížnosti vymezil obecné zásady, které vyplývaly z předchozích rozhodnutí zabývajících se policejní provokací, mezi které patří například i případ Teixeira de Castro proti Portugalsku (in concreto výše). Připomněl, že při využití operativně pátracích prostředků nemůže být porušeno právo na spravedlivý proces a vždy musí existovat objektivní podezření, že jedinec páchá, nebo má tendenci páchat trestnou činnost, jinak se bude jednat o policejní provokaci. Policejní provokací je dle ESLP takové jednání příslušníků, které podnítl jedince spáchat trestný čin. Policejní provokace se může dopustit i soukromá osoba, která jedná na základě domluvy a ve spolupráci s policií. Jak již

²⁹⁰ Teixeira de Castro proti Portugalsku, rozsudek senátu ESLP ze dne 9. 6. 1998, stížnost č. 25829/94. Dostupný z: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22:%5B%22teixeira%20de%20castro%22%5D%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-58193%22%5D%7D>

bylo zmíněno, z počátku A. Z. jednal na základě vlastní iniciativy a bez potřebného povolení. v této fázi neexistovalo žádné důvodné podezření, že by stěžovatel bez iniciativy ze strany A. Z. trestný čin spáchal. K jednání A. Z. z vlastní iniciativy ESLP konstatoval, že vnitrostátní orgány jsou zodpovědné za jednání svých příslušníků a zaměstnanců a nemohou být zbaveny odpovědnosti za jejich jednání ve „volném čase“, pokud tím plnili úkoly orgánu. i v tomto případě dospěl ESLP k závěru, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.²⁹¹

Následující rozhodnutí je z roku 2015. Zde se ESLP zabýval případem Volkov a Adamskiy proti Rusku, a oproti předchozím dvěma rozsudkům zde dospěl k závěru, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. S prvním stěžovatelem se tajný agent spojil na základě jeho vlastní inzerce a požadoval nainstalovat software do počítače. Již před tímto kontaktováním obdržela policie trestní oznámení na nelegální činnost stěžovatele. První stěžovatel ho sám od sebe informoval, že je možnost instalace legálního dražšího softwaru nebo levnějšího nelegálního. Tajný agent tedy v návaznosti na jeho nabídku zvolil nelegální software, první stěžovatel tento software nainstaloval a následně byl zadržen a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce jednoho roku a tří měsíců. v roce 2008 se tajný agent po předchozím obdržení trestním oznámení na druhého stěžovatele a opět na základě vlastní inzerce druhého stěžovatele, na něho obrátil a ten opět sám od sebe nabídl legální a nelegální variantu softwaru. Po nainstalování nelegálního softwaru byl i druhý stěžovatel zadržen a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce jeden rok a šest měsíců. Oba stěžovatelé se po vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků obrátili na ESLP a opět namítali, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. ESLP zopakoval, že je potřeba posoudit, zda by se osoba trestného činu dopustila i bez iniciativy policie a také to, v jaké fázi vstoupila policie do skutkového děje. v tomto případě je patrné, že u obou stěžovatelů existovalo předchozí důvodné podezření a že oba nelegální software nabídli samovolně bez předchozí aktivní policejní provokace. ESLP tedy v tomto případě neshledal

²⁹¹ Ramanauskas proti Litvě, rozsudek senátu ESLP ze dne 5. 2. 2008, stížnost č. 74420/01.

Dostupný z:

<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22:%5B%22%22CASE%20OF%20RAMANAUSKAS%20v.%20LITHUANIA%22%22%7D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%7D,%22itemid%22:%5B%22001-84935%22%7D%7D>

porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.²⁹² Tento rozsudek je důležitý z toho důvodu, že ESLP zde dospěl k závěru, že policie se nemusí omezit pouze na pasivní vyčkáváním, ale může s podezřelou osobou navázat kontakt za situace, kdy existuje důvodné podezření, že se osoba dopouští, nebo by se mohla dopouštět trestné činnosti. Ovšem stále nesmí v osobě vyvolat úmysl trestný čin spáchat.

Poslední zmíněné rozhodnutí je z roku 2020 a jedná se o rozsudek Akbay a ostatní proti Německu. Rozhodnutí je specifické v tom, že se jedná o tři stěžovatele a jako první stěžovatelka zde vystupovala manželka zesnulého odsouzeného, které, dle názoru ESLP, náleželo postavení oběti po zemřelém stěžovateli. Případ se udál v roce 2009, kdy německá policie začala podezřívát manžela první stěžovatelky z prodeje drog. i přes to, že se z odposlechů nepodařilo potvrdit podezření, byl manžel stěžovatelky kontaktován policejním informátorem a bylo mu nabídnuto bezpečné pašování drog do Německa. Po opakovaných nabídkách nakonec souhlasil a obrátil se na druhého stěžovatele, který byl v celé věci zprostředkovatelem dalších kontaktů, a na třetího stěžovatele, který měl zásilku kokainu převézt z Nizozemí do Německa. Manžel stěžovatelky a další dva stěžovatelé byli v roce 2011 během přepravy drog zadrženi a odsouzeni, přičemž manželovi stěžovatelky a druhému stěžovateli byla z důvodu policejní provokace snížena výše trestu. Stěžovatelé se ovšem domáhali toho, že mělo být z důvodu použití policejní provokace trestní řízení zastaveno a po vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků se obrátili na ESLP. Ten po přezkoumání věci opět připomněl, co je podstatné při posuzování policejní provokace. ESLP dospěl k závěru, že manžel stěžovatelky v době událostí neměl žádný záznam v trestním rejstříku a nebyl nikdy zapojen do pašování drog. i přes to s ním policie skrze informátora udržovala rok a půl kontakt a informátor ho opakovaně nabádal k pašování drog. Informátorovi bylo navíc přislíbeno, že v případě dopadení pachatelů při trestném činu mu bude náležet odměna ve výši 50 000 euro. Ani druhý stěžovatel neměl žádný záznam v trestním rejstříku za drogovou kriminalitu a opět byl do spáchání trestného činu motivován slibovanou bezpečnou trasou. ESLP tedy dospěl k závěru, že u manžela stěžovatelky a druhého stěžovatele se policie dopustila policejní provokace, bez níž by trestný čin nebyl spáchán a došlo tedy

²⁹² Volkov a Adamskiy proti Rusku, rozsudek senátu ESLP ze dne 26. 3. 2015, stížnost č. 7614/09 a 30863/10. Dostupný z: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22:%5B%227614%2F09%22%5D%2C%22sort%22:%5B%22kdate%20Descending%22%5D%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-152988%22%5D%7D>

k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Třetí stěžovatel nebyl vůbec v kontaktu s policií a byl již v minulosti trestně stíhán za drogovou kriminalitu. v tomto případě ESLP dospěl k závěru, že nebyl k trestné činnosti vyprovokován a nedošlo u něj k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.²⁹³

Z rozhodovací praxe ESLP lze vyzorovat, že v průběhu let bylo upuštěno od názoru, že policejní orgán může pouze pasivně sledovat trestnou činnost pachatele, jako tomu bylo v případě Teixeira de Castro proti Portugalsku. Bylo připuštěno, že policejní orgán se může za určitých okolností i aktivně zapojit do skutkového děje. Pokud je u vnitrostátních soudů policejní provokace namítána, je povinností soudů se touto námitkou zabývat a důkazní břemeno je na straně státních orgánů.

Po nastínění rozhodovací praxe vnitrostátních soudů a ESLP lze konstatovat, že při posuzování policejní provokace je tedy podstatné, zda pachatel jedná z podnětu policejního orgánu či nikoliv. o policejní provokaci se tedy bude jednat v případě, kdy se pachatel ke spáchání trestného činu rozhodl pouze na základě policejní aktivity a před kontaktem s policejním orgánem neměl úmysl spáchat trestný čin. Je tedy vždy podstatné posoudit, zda již na počátku existoval úmysl pachatele spáchat trestný čin, nebo zda se k tomuto jednání rozhodl právě až na základě aktivity policejního orgánu. Využití aktivní policejní provokace je za všech okolností nezákonné.

Jestliže se policejní orgán dopustí policejní provokace, nelze jednání pachatele právně kvalifikovat jako trestný čin, jelikož by tím došlo k porušení čl. 39 Listiny, případně čl. 7 odst. 1 Úmluvy. Pokud by byl pachatel odsouzen na základě důkazů získaných díky policejní provokaci, jednalo by se o porušení práva na spravedlivý proces, které je upraveno v čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Pokud se ovšem příslušník policejního orgánu dopustí policejní provokace, je potřeba zodpovědět také otázku, zda sám tímto svým jednáním nenaplnil znaky trestného činu. v úvahu připadá trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby, jehož se dopustí úřední osoba, která úmyslně vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu a způsobí tím jinému škodu nebo jinou

²⁹³ Akbay a ostatní proti Německu, rozsudek senátu ESLP ze dne 15. 10. 2020, stížnost č. 40495/15, 37273/15 a 40913/15. Dostupný z: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22fulltext%22:\[%22%22CASE%20OF%20AKBAY%20AND%20OTHERS%20v.%20GERMANY%22%22\],%22sort%22:\[%22kdate%20Descending%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-204996%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22fulltext%22:[%22%22CASE%20OF%20AKBAY%20AND%20OTHERS%20v.%20GERMANY%22%22],%22sort%22:[%22kdate%20Descending%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-204996%22]})

závažnou újmu.²⁹⁴ za policejní provokaci lze tedy příslušníka policejního sboru trestně stíhat jen v případě, že by se jednalo o úmyslnou policejní provokaci.²⁹⁵

Pro porovnání se zde pokusím ve stručnosti nastínit, jak je to s policejní provokací v zemích angloamerické právní kultury, převážně na území Spojených států amerických. ve Spojených státech amerických existují dva druhy provokace. Nepovoleným druhem provokace je nastražení pasti na nevinnou osobu (tzv. entrapment) a povoleným druhem je využití agenta k odhalování trestné činnosti (tzv. sting operation). Využití agenta k odhalování trestné činnosti je povolené jen u některých druhů trestných činů, mezi které patří například korupční trestné činy, trestný čin praní špinavých peněz, nebo trestné činy související s distribucí a výrobou drog. Použití agenta je aplikováno u těch trestných činů, kde je jinak jejich páchání velice obtížné odhalit. Známým případem, kdy došlo k použití agenta k odhalování trestné činnosti, bylo ve věci Kelly vs USA²⁹⁶, ve kterém došlo k zatčení několika reprezentantů a jednoho senátora, a to na základě tajné operace, při které jim byla prokázána korupce. Ze soudní praxe se následně vyvinula teorie subjektivního a objektivního testu. Subjektivní test spočívá ve zkoumání, zda má pachatel sklony k trestné činnosti a tyto sklony musí být následně prokázány. Pokud není prokázáno, že pachatel má sklony ke spáchání trestného činu, nemůže být použití agenta aplikováno. v rámci objektivního testu se naopak zkoumá jednání policie, a to, zda na osobu nevyvíjela tlak a nedopustila se policejní provokace. v tomto případě by se již jednalo o tzv. nastražení pasti na nevinnou osobu. Při použití agenta je tedy třeba provádět jak subjektivní, tak také objektivní test. Jelikož je posuzování obtížné, je tento operativně pátrací prostředek využíván jen u výše uvedených trestných činů a k použití je potřeba souhlas soudu či jiného vyššího státního orgánu.²⁹⁷

K nastražení pasti na nevinnou osobu se v jednotlivých zemích angloamerické právní kultury přistupuje rozdílně. Například v Austrálii má tento institut vliv na výši trestu a pokud je tento institut dokázán, je uložený trest nižší. ve Velké Británii by v takovém případě došlo k vyloučení důkazů získaných tímto

²⁹⁴ Ustanovení § 329 trestního zákoníku.

²⁹⁵ ŠULDA, Pavel. (Ne)přípustné formy provokace k trestnému činu. Trestněprávní revue, 2022, č. 1, s. 12-20

²⁹⁶ Kelly vs USA (D. D. C. 1982), dostupné z:

<https://www.casemine.com/judgement/us/5914c406add7b049347caa04#p371>

²⁹⁷ ROZKOT, František. Policejní provokace „trestné činnost“. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra trestního práva. Vedoucí práce prof. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D., s. 45 a násl.

způsobem a k zastavení řízení. ve Spojených státech amerických by došlo k vyloučení trestnosti pachatele.²⁹⁸

²⁹⁸ HLAVÁČOVÁ, Kateřina. Korupční trestná činnost příslušníků Policie České republiky. Brno, 20819. Disertační práce práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva, Školitel práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc. s. 139

4 Operativně pátrací prostředky

Dle mého názoru jsou zkoušky spolehlivosti v některých aspektech podobné operativně pátracím prostředkům a pokud by v budoucnu nastala situace, kdy by byl institut zkoušek spolehlivosti včleněn do trestního řádu, troufám si říct, že by byl zařazen právě po jejich boku. Podobnost lze spatřovat v účelu například v účelu, za kterým lze instituty využívány, nebo právě v otázce možné policejní provokace.

Operativně pátrací prostředky jsou, jak již bylo zmíněno, upraveny v trestním řádu, konkrétně v části druhé.²⁹⁹ Ne vždy tomu tak ovšem bylo, do trestního řádu byly zavedeny až již několikrát zmiňovanou novelou zákona č. 265/2001. Do té doby byly operativně pátrací prostředky upraveny v zákoně č. 283/1991 Sb., České národní rady o Policii České republiky, odkud byla následně do trestního řádu převzata modifikovaná úprava používání operativně pátracích prostředků a operativní techniky.³⁰⁰

Z novodobé historie vývoje právní úpravy operativně pátracích prostředků stojí za zmínku také zákon č. 23/1993 Sb., České národní rady, kterým se mění a doplňují některé zákony v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti, a o opatřeních s tím souvisejících, jelikož nabytím účinnosti tohoto zákona byla přesunuta pravomoc schvalování operativně pátracích prostředků z ministra vnitra na prokurátora a zároveň díky tomuto zákonu vznikla Stálá komise pro kontrolu použití operativní techniky Policie ČR. Ovšem již 1. ledna 1994 byl zákon č. 283/1991 Sb., České národní rady o Policii České republiky novelizován a pravomoc rozhodovat o povolení byla přesunuta na soudce.³⁰¹

Dalším historickým milníkem je již zmiňovaný přesun úpravy operativně pátracích prostředků do trestního řádu. v důvodové zprávě k novele zákona č. 265/2001 Sb., můžeme vyčíst, že smyslem zavedení operativně pátracích prostředků do trestního řádu bylo odstranění duplicitní právní úpravy, rozšíření možnosti státního zástupce provádět dozor v této oblasti a také zajištění procesní využitelnosti materiálů získaných při jejich užívání.³⁰²

²⁹⁹ Ustanovení § 158b – 158f trestního řádu

³⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. v Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 s. 1984.

³⁰¹ ZEMAN, Petr. Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990. Trestněprávní revue, 2007, č. 2, s. 36–44

³⁰² Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 265/2001 Dz

Operativně pátrací prostředky lze obecně definovat jako souhrn opatření policejních orgánů, které jsou prováděny v souladu s trestním řádem za účelem předcházení, odhalování a objasňování trestných činů. Lze je zařadit do širší množiny operativně pátrací činnosti. Operativně pátrací činnost má utajený a průzkumný charakter a lze ji dělit na činnost vykonávanou s cílem zabránit trestným činům, odhalit je a objasnit pachatele, činnost vykonávanou za účelem pátrání po lidech a věcech a činnost vykonávanou za účelem prevence trestných činů. Pro účely trestního řízení je klíčová operativně pátrací činnost vykonávaná s cílem zabránit trestným činům.³⁰³

Operativně pátrací činnost lze dělit také na operativně pátrací prostředky a na operativně pátrací formy. Do operativně pátracích forem řadíme předcházení, odhalování, objasňování etc. Operativně pátrací prostředky lze dělit podle toho, zda jsou zakotveny v trestním řádu, jiném právním předpisu nebo na právem neupravené (např. služební psi).³⁰⁴

V trestním řádu je stanoveno, jaké policejní orgány mohou operativně pátrací prostředky používat a že je lze využít jen pokud jde o řízení o úmyslném trestném činu. Výčet operativně pátracích prostředků v trestním řádu je taxativní a jedná se o předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Jejich používání nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení. i zde platí zásada subsidiarity, jelikož operativně pátrací prostředky mají být využity pouze tehdy, pokud sledovaného účelu nelze dosáhnout jinak, například zajištěním věci, znaleckým posudkem etc. Při používání operativně pátracích prostředků se většinou pořizují zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, které mohou být následně použity jako důkaz v trestním řízení. Zákonem č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, byly zavedeny dva nové operativně pátrací prostředky a to předstíraný převod věci a použití agenta.³⁰⁵

³⁰³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. v Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 s. 1985 a násled.

³⁰⁴ DVOŘÁK, Vratislav a Martin KLOUBEK. Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-351-2. s. 21.

³⁰⁵ Ustanovení § 158b trestního řádu

Ustanovení § 158c trestního řádu upravuje **předstíraný převod**. Tím se rozumí předstíraná koupě, prodej nebo jiný způsob převodu věci, která pochází z trestného činu, nebo je určena ke spáchání trestného činu, nebo je potřeba zvláštní povolení k jejímu držení anebo je její držení nepřipustné. K předstíranému převodu může dojít jen na základě písemného povolení státního zástupce. Toto povolení může být, v případě, že věc nesnese odkladu, dáno i dodatečně. Pokud do 48 hodin není povolení dodatečně dáno, je předstíraný převod ukončen a informace z případné realizace nemohou být použity v trestním řízení.³⁰⁶

V zákoně zmiňované věci, ke kterým je potřeba zvláštní povolení, jsou myšleny například omamné a psychotropní látky, radioaktivní materiály, střelné zbraně, střelivo, výbušniny etc. Pokud v průběhu předstíraného převodu nebyl pořízen záznam, je možné v rámci trestního řízení jako svědka vyslechnout osobu, která operativně pátrací prostředek prováděla.³⁰⁷

Zavedením předstíraného převodu došlo k průlomům do zásady právní jistoty, jelikož právní úkon by měl být konán po právu, svobodně, vážně, určitě a srozumitelně. v tomto případě jde o dovolený zásah státu, který je konán v zájmu odhalení, prověření nebo prokázání úmyslného trestného činu. Povolení od státního zástupce musí být písemné a je vydáno ve formě opatření. Nelze proti němu podat stížnost. Státní zástupce vydá povolení jen na základě znalosti skutkového stavu. Státní zástupce následně přezkoumává záznam o předstíraném převodu a posoudí, zda byl proveden v souladu se zákonem.³⁰⁸

V ustanovení § 158d trestního řádu je upraven druhý operativně pátrací prostředek a tím je **sledování osob a věcí**. Při něm jsou utajeným způsobem získávány poznatky o osobách a věcech. Pokud při tomto sledování mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, je potřeba písemný souhlas státního zástupce. Pokud přitom má být zasaženo do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství etc, je k tomu potřeba předchozí povolení soudce. Povolení od státního zástupce, případně soudce je vydáváno jen na základě odůvodněné písemné žádosti, jejíž náležitosti jsou stanoveny zákonem. i zde, pokud věc nesnese odkladu, lze sledování zahájit bez povolení, o které požádá policejní orgán bezodkladně dodatečně. Pokud povolení nebylo do 48 hodin vydáno, je třeba

³⁰⁶ Ustanovení § 158c trestního řádu

³⁰⁷ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. s. 155 a násl.

³⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. v Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 s. 1996 a násl.

sledování ukončit a záznamy zničit. Sledování lze provést bez souhlasu jedině tehdy, pokud s tím souhlasí ten, do jehož práv a svobod má být zasaženo. Záznam ze sledování může být použit jako důkaz, pokud jsou splněny podmínky stanovené trestním řádem. Pokud ovšem nebyly při sledování zjištěny skutečnosti důležité pro trestní řízení, musí být záznamy zničeny. Záznam ze sledování může být použit i v jiné věci, než pro kterou byl povolen, ale musí se jednat o úmyslný trestný čin, nebo s tím osoba, do jejíž práv má být zasaženo, musí souhlasit.³⁰⁹

Tento operativně pátrací prostředek vychází z klasické kriminalistické metody pátrání po osobách a věcech. Existují tři typy sledování osob a věcí. První, při kterém nedochází k pořizování obrazového, zvukového nebo jiného záznamu a policejní orgán nepotřebuje žádné povolení. K druhému, při kterém k pořizování záznamů dochází a tím pádem může dojít k zásahu do základních práv a svobod, je potřeba písemné povolení státního zástupce. Při třetím typu sledování, dochází k citelnému zásahu do ústavně chráněných práv a svobod (nedotknutelnost obydlí, listovního tajemství etc.) a je k němu potřeba písemné povolení soudu. Utajeným způsobem se rozumí utajení ve vztahu k osobám, které jsou sledovány nebo které nakládají se sledovanou věcí.³¹⁰

V ustanovení § 158d odst. 4 je uvedeno, že povolení se vydává maximálně na dobu šesti měsíců a tato doba může být maximálně o dalších šest měsíců prodloužena.

Poslední operativně pátrací prostředek upravený trestním řádem je uveden v ustanovení § 158e trestního řádu a jedná se o **použití agenta**. Tento operativně pátrací prostředek lze využít jen v případě, kdy je vedeno trestní řízení pro zákonem stanovené trestné činy a agentem je příslušník Policie ČR nebo GIBS. Agent zastírá skutečný účel své činnosti a může si k tomu vytvořit legendu o jiné osobní existenci, provádět hospodářské činnosti, k jejichž vykonávání je třeba zvláštní oprávnění a také může zastírat příslušnost k Policii ČR nebo ke GIBS. Orgány veřejné správy musí poskytnout součinnost Policii ČR a GIBS. Použití agenta povoluje na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství nebo na návrh evropského pověřeného žalobce soudce vrchního soudu. v povolení musí být

³⁰⁹ Ustanovení § 158d trestního řádu

³¹⁰ Srov. ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. v Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 s. 2003 a násl.

CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. s. 157 a násl.

stanovena doba, po kterou bude agent použit. Tato doba může být ovšem opakovaně prodloužena. Agent při své činnosti může využívat zbylé dva operativně pátrací prostředky a nepotřebuje k tomu další povolení. Nesmí však při své činnosti způsobit osobám škodu na jejich právech nad míru nezbytně nutnou. Státní zástupce musí průběžně posuzovat, zda trvají důvody pro použití agenta.³¹¹

V rozsahu a za podmínek stanovených mezinárodní smlouvou, může být agentem také příslušník zahraničního bezpečnostního sboru. Je zde také potřeba pamatovat na ustanovení § 361 trestního zákoníku, ve kterém je upravena beztrestnost agenta. K výše uvedené kontrole je příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství. Státní zástupce musí od Policie ČR, případně GIBS, pravidelně, nejméně jednou za tři měsíce, vyžadovat údaje potřebné ke kontrole potřebnosti použití agenta. Pokud pominou důvody pro použití agenta, musí dát státní zástupce pokyn k bezodkladnému ukončení činnosti agenta. Pokud byly pořizovány obrazové, zvukové nebo jiné záznamy, lze je využít jako důkaz v trestním řízení. Stejně tak je možný výslech agenta jako svědka, ovšem k tomu by mělo docházet zcela výjimečně a v úvahu přichází využití institutu utajeného svědka.³¹²

V rámci využití tohoto operativně pátracího prostředku, převážně při zastírání účelu své skutečné činnosti a vytváření legendy, jsou využívány podpůrné operativně pátrací prostředky (in concreto níže). Na agenta se při výkonu jeho činnosti nevztahují povinnosti ze zákona o služebním poměru, případně zákona o GIBS či zákona o Policii ČR, které by se na něj jako na běžného příslušníka vztahovaly.³¹³

Mezi operativně pátrací prostředky nelze řadit například zpravodajské prostředky a zpravodajskou techniku využívanou ve prospěch Bezpečnostní informační služby, Vojenského zpravodajství a Úřadu pro zahraniční styky a informace a podpůrné operativně pátrací prostředky užívané bezpečnostními sbory (informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika, zvláštní finanční prostředky³¹⁴).

³¹¹ Ustanovení § 158e trestního řádu

³¹² ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. v Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 s. 2015 a násl.

³¹³ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. s. 161 a násl.

³¹⁴ Ustanovení § 72 a násl. zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Ač jsou operativně pátrací prostředky zakotveny v části druhé trestního řádu upravující postup před zahájením trestního stíhání, je možné je použít i v dalších fázích trestního řízení.³¹⁵

v souvislosti s operativně pátracími prostředky byla již zmíněna zásada subsidiarity. Dále se zde uplatňuje i zásada zdrženlivosti³¹⁶. Při používání operativně pátracích prostředků je zasahováno do základních práv a svobod osob, kterých se jejich užití dotýká a lze je tedy používat jen v nezbytně nutné míře.³¹⁷

Zvukové, obrazové a jiné záznamy mohou být jako důkaz využity jen v případě, kdy byly operativně pátrací prostředky použity v souladu se zákonem. Ze zákona je tedy patrné, že samotné operativně pátrací prostředky nejsou důkazem, tím jsou pouze záznamy získané při jejich používání. Záznamy se následně provádějí přehráním na příslušném technickém zařízení.³¹⁸

Operativně pátrací prostředky jsou považovány za jeden z nejefektivnějších nástrojů boje proti organizovanému zločinu a v moderní době, kdy jsou páchané trestné činy stále promyšlenější, jejich význam vzrostl. v boji proti organizované kriminalitě je potřeba proces operativního rozpracování a dokumentování trestné činnosti, a to je závislé převážně právě na operativně pátrací činnosti.³¹⁹

Již zde byla řeč o podpůrných operativně pátracích prostředcích. Ty lze také zařadit do množiny operativně pátrací činnosti a zpravidla jsou prováděné policejním orgánem ve stádiu předcházení trestné činnosti. Podpůrné operativně pátrací prostředky jsou upraveny v zákoně o Policii ČR³²⁰, v zákoně č. 555/1992 Sb., České národní rady o Vězeňské službě³²¹, v zákoně č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky³²² a také v zákoně o GIBS³²³, kde je ovšem pouze stanoveno, že GIBS při plnění svých úkolů využívá podpůrné operativně pátrací prostředky stanovené v zákoně o Policii ČR.

³¹⁵ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. s. 153

³¹⁶ Ustanovení § 2 odst. 4 trestního řádu

³¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. v Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 s. 1993 a násl.

³¹⁸ VANTUCH, Pavel. Trestní řízení z pohledu obhajoby. 2. vydání. v Praze: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-750-7. s. 827.

³¹⁹ BUDKA, Ivan. Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu (poznatky z výzkumu). Trestněprávní revue, 2018, č. 11-12, s. 266-275

³²⁰ Ustanovení § 72–77 zákona o Policii ČR

³²¹ Ustanovení § 16b zákona č. 555/1992 Sb., České národní rady o Vězeňské službě

³²² Ustanovení § 38–43 zákona č. 12/2012 Sb., o Celní správě České republiky

³²³ Ustanovení § 42 zákona o GIBS

V ustanovení § 72–77 zákona o Policii ČR jsou upraveny podpůrné operativně pátrací prostředky, mezi které patří informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky. Tyto podpůrné operativně pátrací prostředky jsou příslušníci Policie ČR a GIBS oprávněni využívat jak při získávání poznatků o trestné činnosti, tedy ve fázi před zahájením úkonů trestního řízení, tak také v rámci trestního řízení. Dále jsou využívány také při poskytování krátkodobé ochrany.³²⁴

Operativně pátrací prostředky, a stejně tak zkouška spolehlivosti, mají společně to, že při jejich provádění jde o oklamání jiného člověka. Již v ustanovení § 1 odst. 1 trestního řádu je stanoveno, že účelem trestního řádu je upravit postup orgánu činných v trestní řízení tak, aby byly trestné činy zjištěny a pachatelé spravedlivě potrestáni podle zákona. K tomu je zapotřebí, aby osoba provádějící operativní pátrací prostředky, případně zkoušku spolehlivosti, uměla „úspěšně lhat“, jelikož se jedná o simulovanou situaci, při které nesmí být patrné, že se jedná o příslušníka policejního orgánu. Takovéto lhaní lze teoreticky řadit do kategorie lhaní za účelem dosahování zisku.³²⁵

Důkaz získaný za pomoci operativně pátracích prostředků bude přípustný v případě, pokud se policejní orgán nedopustí aktivní policejní provokace. Je tedy podstatné, aby nedocházelo k podněcování k trestné činnosti a současně existoval úmysl pachatele spáchat trestný čin. v soudním řízení musí obviněný prokázat, že byl k trestnému činu vyprovokován a státní orgány musí prokázat úmysl pachatele spáchat trestný čin.³²⁶

Operativně pátrací prostředky byly v této práci zmíněny, jelikož jsou dle mého názoru srovnatelné právě se zkouškami spolehlivosti. Dříve byly upraveny v zákoně č. 283/1991 Sb., České národní rady o Policii České republiky a následně došlo k jejich přesunu do trestního řádu, což by se teoreticky mohlo v budoucnu stát také u zkoušek spolehlivosti. Již z kapitoly, která se zabývala policejní provokací je patrné, že jak při použití operativně pátracích prostředků, tak také při zkoušce spolehlivosti, hrozí to, že se policejní orgán dopustí policejní provokace

³²⁴ ŠTEINBACH, Miroslav. Zákon o Policii České republiky: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-193-6. s.

³²⁵ DVOŘÁK, Jan. Operativně pátrací prostředky a detekce lži. Trestněprávní revue, 2020, č. 4, s. 213-219

³²⁶ HLAVÁČOVÁ, Kateřina. Korupční trestná činnost příslušníků Policie České republiky. Brno, 20819. Disertační práce práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva, Školitel práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc. s. 137

a tím dojde k porušení práva na spravedlivý proces (in concreto výše). Další podobnost lze spatřovat v tom, že se jedná o simulované jednání, které je prováděno za účelem odhalení protiprávního jednání. Naopak největší rozdíl mezi operativně pátracími prostředky a zkouškou spolehlivosti shledávám v otázce použitelnosti záznamů z průběhu provádění v trestním řízení. u operativně pátracích prostředků je v zákoně jasně stanoveno, že záznam lze jako důkaz použít³²⁷, kdežto u zkoušek spolehlivosti existuje zatím pouze výše uvedené stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu³²⁸. Další rozdíl lze spatřovat v tom, kdo daný institut schvaluje. u operativně pátracích prostředků je to státní zástupce, případně soudce, kdežto u zkoušek spolehlivosti probíhá schvalovací proces pouze uvnitř GIBS. i když je zkouška spolehlivosti schvalována vedením GIBS, je pochopitelné, že tento schvalovací proces nelze srovnávat s tím u operativně pátracích prostředků. i já se tedy přikláním k názoru, že v současné době by zkoušky spolehlivosti neměli být využívány v trestním řízení.

³²⁷ Ustanovení § 158b odst. 3 trestního řádu

³²⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014

Závěr

Cílem této práce bylo posouzení a definování možné právní úpravy zkoušek spolehlivosti *de lege ferenda*, a to za pomoci důkladné analýzy institutu zkoušek spolehlivosti a také samotné GIBS, která zkoušky spolehlivosti provádí. Klíčovou otázkou, na níž práce hledala odpověď, bylo, zda lze výsledek zkoušky spolehlivosti, případně záznamy při ní získané, použít jako důkaz v rámci trestního řízení. v práci jsem pracoval s materiály poskytnutými GIBS, ať se jednalo o veřejně dostupné materiály, jako jsou například zprávy o činnosti, tak také s neveřejnými dokumenty, z nichž lze zmínit například pokyn ředitele GIBS upravující zkoušky spolehlivosti. Dále jsem využíval odbornou literaturu, českou i zahraniční, rozhodnutí soudů a také internetové zdroje.

Jak již bylo řečeno, rigorózní práce se primárně zabývala problematikou zkoušek spolehlivosti a jejich případného využití v trestním řízení. K posouzení této problematiky práce hledala odpovědi na pět pomocných výzkumných otázek.

První kapitola představila GIBS, včetně jejího historického vývoje a současného postavení v právním řádu ČR. na základě dostupných informací mohu konstatovat, že GIBS má v českém právním řádu unikátní postavení a jedná se o orgán *sui generis*. Vznikla v roce 2012, jedná se tedy o relativně mladý orgán. Z tohoto důvodu vykazuje zákon o GIBS určité nedostatky. Při jeho přípravě, konkrétně při pozměňovacích ustanoveních, se totiž zapomnělo na to, že již GIBS není součástí Policie ČR. Jejím předchůdcem byla Inspekce policie, která fungovala, jak již z názvu vyplývá, jako součást Policie ČR. Právě ze zákona o Policii ČR byla vyčleněna část druhá, která upravovala působnost Inspekce policie a kde byly dříve upraveny také zkoušky spolehlivosti. Tato vyčleněná část následně vytvořila základ zákona o GIBS. GIBS jako jediná na území České republiky může provádět zkoušky spolehlivosti, které jsou prozatím upraveny pouze v zákoně o GIBS a vyjma stanoviska a dvou rozhodnutí Nejvyššího soudu v současné době neexistuje žádné provázání v souvislosti s trestním řádem. Z tohoto důvodu není jejich role v trestním řízení jasně definována.

Druhá kapitola se zaměřila již přímo na problematiku zkoušek spolehlivosti. Jejím cílem bylo poukázat na rizika a kontroverze s ní spojená, na možnost jejího preventivního účinku a na hledání jejích dalších pozitivních dopadů. S ohledem na téma práce se jednalo o její zásadní část. Jak již bylo řečeno, zkoušky spolehlivosti jsou v současné době upraveny v zákoně o GIBS, kam byla jejich úprava přesunuta ze zákona o Policii. Zkoušky spolehlivosti spočívají v navození

situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit.³²⁹ Z analýzy získaného dotazníkového šetření došla práce k závěru, že samotná existence zkoušek spolehlivosti má vynikající preventivní účinek. Sami příslušníci a zaměstnanci bezpečnostních sborů, kteří mohou být zkoušce spolehlivosti vystaveni, tyto dopady intenzivně vnímají. Ovšem zkoušky spolehlivosti jsou také do jisté míry kontroverzním institutem, což je způsobeno převážně tím, že se jedná o simulované situace, které jsou mnohými chápány jako policejní provokace, která je dle důvodové zprávy a judikatury soudů nepřípustná. Dalším negativem je aktuální forma legislativní úpravy zkoušek spolehlivosti, která je obsažena pouze v zákoně o GIBS. Neexistuje tedy žádná specifitější provázanost na trestní řád a jejich využití v rámci trestního řízení. i když dle mého názoru není možné v současné době výsledky a důkazy získané při zkoušce spolehlivosti využít v trestním řízení právě z důvodu absence provázanosti této problematiky na trestní řád, je možné je využívat ve fázi šetření, které probíhá před zahájením úkonů trestního řízení, případně v následném kázeňském či přestupkovém řízení.

Ve druhé kapitole byly také představeny zahraniční orgány, které mohou využívat obdobné instituty jako jsou zkoušky spolehlivosti, s cílem srovnání jejich legislativního ukotvení s českým pojetím. Bylo zjištěno, že některé státy disponují širšími pravomocemi než GIBS. Některé ze zkoumaných států provádí například nahodilé zkoušky spolehlivosti, při kterých není třeba konkrétní podnět. v některých uvedených státech lze také zkoušky spolehlivosti provádět u širšího okruhu osob, zejména se to týká rozšíření na zaměstnance státní správy (např. v Rumunsku). Můžeme zmínit také NYPD, která je v oblasti provádění zkoušek spolehlivosti pravděpodobně nejzkušenější vzhledem k počtu provedených zkoušek a desítkám let zkušeností. NYPD může také provádět právě nahodilé zkoušky spolehlivosti. za zmínku jistě stojí, že kromě NYPD jsou zkoušky spolehlivosti prováděny zejména ve státech bývalého sovětského bloku, kde historicky byla, a stále ještě je velmi rozšířená korupce ve státní správě a bezpečnostních sborech. Dle mého názoru je úprava v českém právním řádu ideálním řešením, jelikož již samotné provádění nahodilých zkoušek spolehlivosti považuji za policejní provokaci. Co se týče možného rozšíření okruhu zkoušených osob, mám za to, že je to v současné době, s ohledem na počet příslušníků GIBS a finanční možnosti, nereálné a patrně ještě řadu let bude.

³²⁹ Ustanovení § 41 odst. 2 zákona o GIBS

Ve třetí kapitole jsem se zaměřil na v práci již několikrát zmiňovanou policejní provokaci, jelikož její dostatečná definice představuje významný aspekt pro reálné fungování zkoušek spolehlivosti. Policejní provokace a zkouška spolehlivosti se velmi často objevují bok po boku, jelikož s policejní provokací se setkáme nejčastěji v situacích, kdy je potřeba, aby se policejní orgán určitým způsobem zapojil do skutkového děje. v českém právním řádu nenalezneme definici tohoto termínu a je potřeba nahlédnout do soudní judikatury. Můžeme tedy konstatovat, že za policejní provokaci se považuje aktivní činnost policejního orgánu, která směřuje k podněcování určité osoby ke spáchání trestného činu. Jedná se tedy o situaci, kdy policejní orgán k protiprávnímu jednání pachatele vyprovokuje nebo k takovému jednání nabádá jedince, který by se bez této iniciativy ze strany policejního orgánu protiprávního jednání nedopustil. K této situaci může docházet i při špatně provedené zkoušce spolehlivosti, čímž by se její provedení stalo nezákonným a výsledky z ní by nebylo možné, jakkoliv použít. Je tedy patrné, že hranice mezi zákonnou zkouškou spolehlivosti a zkouškou spolehlivosti, při které je užitá policejní provokace, je velmi tenká. Zda k policejní provokaci došlo či nikoliv je nutné posuzovat u každého případu individuálně, což je patrné také z judikatury, která byla v této kapitole zmíněna.

Čtvrtá kapitola byla zaměřena na operativně pátrací prostředky, jejich úpravu v trestním řádu a zlomový okamžik, při kterém byly přesunuty do trestního řádu. Hlavním důvodem pro zařazení problematiky operativně pátracích prostředků do analýzy byl předpoklad, že operativně pátrací prostředky vykazují určitou podobnost se zkouškami spolehlivosti. Výsledky mého výzkumu tento předpoklad potvrdily. Jednotlivé operativně pátrací prostředky byly v poslední kapitole detailně prozkoumány s důrazem na jejich schvalovací proces. v této kapitole byla také provedena komparace zkoušek spolehlivosti a operativně pátracích prostředků. S ohledem na výsledky této komparace se domnívám, že v případě přesunu úpravy institutu zkoušek spolehlivosti do trestního řádu by bylo ideální zařazení právě po bok operativně pátracích prostředků. Podobnost zkoušek spolehlivosti s operativně pátracími prostředky shledávám například v tom, že se v obou případech jedná o simulované jednání, které má za cíl odhalit protiprávní jednání a oba instituty lze využít již ve fázi šetření. Zároveň při použití obou institutů může docházet k policejní provokaci. Z hlediska odlišností obou případů je třeba upozornit na rozdíl v otázce použitelnosti záznamů z průběhu provádění obou institutů v trestním řízení. Operativně pátrací prostředky jsou legislativně zakotveny

v trestním řádu a je stanoveno, že záznam lze použít jako důkaz v trestním řízení³³⁰, což u zkoušek spolehlivosti nenajdeme. Další významný rozdíl lze spatřovat též ve schvalovacím procesu, kdy u zkoušek spolehlivosti probíhá pouze uvnitř GIBS, zatímco u operativně pátracích prostředků je potřeba souhlas státního zástupce, či soudce. Tato záležitost hraje významnou roli při posuzování použitelnosti výsledků zkoušek spolehlivosti v trestním řízení na půdě ESLP, jelikož ESLP zastává názor, že schvalovací proces nemůže proběhnout uvnitř orgánu, což dle mého činí zkoušky spolehlivosti nepoužitelnými pro trestní řízení.

Při volbě tématu pro rigorózní práce a následné prvotní rešerši, jsem zpočátku zastával názor, že výsledek zkoušek spolehlivosti, případně důkazy získané při jejím provádění, lze v rámci trestního řízení bez dalších úvah použít. Ovšem čím hlouběji jsem do dané problematiky pronikal, tím více jsem se začal domnívat, že naopak v současné chvíli, a při aktuální právní úpravě, nelze tento institut v trestním řízení použít. Dle mého názoru mají zkoušky spolehlivosti v současné chvíli své uplatnění spíše v kázeňském, případně disciplinárním řízení a zároveň mají také obrovský preventivní účinek vůči všem příslušníkům a zaměstnancům bezpečnostních sborů. Zásadní problém shledávám v tom, že ve srovnání s operativně pátracími prostředky, které vykazují podobné znaky jako zkoušky spolehlivosti, povolení k pořízení záznamů vydává GIBS, nikoliv státní zástupce, případně soudce. Dle mého názoru by současná právní úprava zkoušek spolehlivosti v případě, kdy by se posuzovalo použití tohoto institutu v trestním řízení, neobstála na půdě ESLP, jelikož ESLP zaujalo postoj, že takové prostředky nemůže schvalovat a provádět ten samý orgán, jinak není zaručena nestrannost a nezávislost.

Pokud by výsledky a záznamy získané při zkoušce spolehlivosti měly být využívány v trestním řízení, muselo by dle mého názoru dojít k přenesení zákonné úpravy ze zákona o GIBS do trestního řádu a při tomto přesunu by musel být upraven také schvalovací proces zkoušek spolehlivosti. Domnívám se, že v trestním řádu by měly být zkoušky spolehlivosti zařazeny po bok operativně pátracích prostředků, jelikož oba instituty mají mnoho společného. Jistě by při legislativních změnách stálo za zamyšlení, zda se nepokusit zákonně definovat pojem policejní provokace. Při formulování její definice by zákonodárce mohl vycházet ze soudní judikatury, kde byl již tento pojem několikrát definován. Co se týče schvalovacího

³³⁰ Ustanovení § 158b odst. 3 trestního řádu

procesu, já osobně se přikláním spíše k variantě, kdy by zkoušky spolehlivosti schvaloval státní zástupce. Svůj názor opírám o fakt, že u sledování osob a věcí státní zástupce povoluje použití tohoto institutu v momentě, kdy při jeho použití mají být pořízeny záznamy, zatímco soudce vydává povolení až ve chvíli, kdy má být zasaženo do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků.

Resumé

When choosing the topic of the dissertation, the author initially assumed that the results of integrity tests could be used directly in criminal proceedings without further ado. However, in the course of the research they came to the opposite conclusion and argued that due to the current legal framework, the results of these tests cannot be used in criminal proceedings.

The thesis is organized into four chapters to delve into various aspects of the topic. The introductory section provides an overview of the Inspectorate General of the Security Forces (GIBS), including its history, activities, and organizational structure. The chapter also includes comparisons with similar foreign organizations.

The central focus of the second chapter is on integrity tests. The author explains their definition. This chapter delves into the historical development of their regulation in the Czech Republic, explores government tasks related to integrity tests, and analyzes their outcomes. The presentation of statistics and questionnaire survey results, along with key decisions from the Supreme Court and the Prosecutor General's opinion, contributes to a comprehensive understanding.

Furthermore, this chapter compares integrity tests in various states, for example Slovakia, the USA, and the Republic of Moldova, where a case is ongoing at the European Court of Human Rights.

Chapter three addresses the concept of police provocation, which is closely related to integrity tests, and highlights essential definitions from the judicature.

In the fourth chapter, the author covers operational investigative measures, their regulation, and makes a comparison with integrity tests. Here, they propose a transfer of the regulation of integrity tests to the Code of Criminal Procedure.

The primary purpose of the thesis was to introduce GIBS and integrity tests to the readers, while allowing them to form their own opinion on the matter. The author initially believed in using test results as evidence in criminal proceedings but now advocates for their primary use in disciplinary proceedings due to potential discrimination concerns and the need for changes in the legal framework.

The research is based on various literary sources, including GIBS materials, specialist literature, court decisions and internet sources. If the results of integrity tests are to be used in criminal proceedings, the author suggests that the legal

regulation of integrity tests should be reflected in the Criminal Procedure Code. At the same time, the approval process for integrity tests would have to be changed

Seznam použitých pramenů

BÁRTA, Milan. *Inspekce ministra vnitra v letech 1953-1989: výběr dokumentů*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. Edice dokumentů (Ústav pro studium totalitních režimů). ISBN 978-80-87211-27-4, s. 4 a násl.

BUDKA, Ivan. Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu (poznatky z výzkumu). *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12.

DVOŘÁK, Jan. Operativně pátrací prostředky a detekce lži. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4.

DVOŘÁK, Vratislav a Martin KLOUBEK. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-351-2.

FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

GARDAVSKÝ, Martin. KOUBEK, Lukáš. Komparace právní úpravy a některých aspektů institutu zkoušek spolehlivosti v České republice a Srbské republice. *Právnícké listy*. 2/2022. Plzeň: Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni, 2017-. ISSN 2533-736X

GARDAVSKÝ, Martin a Lukáš KOUBEK. *Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekci bezpečnostních sborů*. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, [2022]. ISBN 978-80-11-02438-3.

HRUDKA, Josef. Preventivní působení zkoušky spolehlivosti. *Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8.

HRUDKA, Josef. *Zkouška spolehlivosti v prostředí Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. ISBN 978-80-7251-476-2

CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3.

MATES, Pavel, SLABÝ, Antonín, ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František, ŠMERDA, Radek. *Zákon o policii s komentářem*. 3. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-917-1.

MITÁČEK, Ivo. Analýza zkoušek spolehlivosti 2009-2013. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8.

SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, WORATSCHOVÁ, Vladana. Posuzování policejní provokace. Trestněprávní revue, 2002, č. 11

STRÍŽ, Igor. Zkouška spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení. Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. v Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0

ŠTEINBACH, Miroslav. Zákon o Policii České republiky: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-193-6.

ŠULDA, Pavel. (Ne)přípustné formy provokace k trestnému činu. Trestněprávní revue, 2022, č. 1

VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7400-142-0.

VANTUCH, Pavel. Trestní řízení z pohledu obhajoby. 2. vydání. v Praze: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-750-7.

ZEMAN, Petr. Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990. Trestněprávní revue, 2007, č. 2

Zkouška spolehlivosti - 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu České republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8.

Právní předpisy

Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Zákon č. 283/1991 Sb., České národní rady o Policii České republiky

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích

Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce

Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Zákon č. 119/1990., o soudní rehabilitaci

Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon

Zákon č. 555/1992 Sb., České národní rady o Vězeňské službě

Zákon č. 12/2012 Sb., o Celní správě České republiky

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 710/01

Nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2018, sp. zn. I. ÚS 4185/16

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013.

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014.

Akbay a ostatní proti Německu, rozsudek senátu ESLP ze dne 15. 10. 2020, stížnost č. 40495/15, 37273/15 a 40913/15. Dostupný z: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22%3A%5B%22CASE%20OF%20AKBAY%20AND%20OTHERS%20v.%20GERMANY%22%5D%2C%22sort%22%3A%5B%22kupdate%20Descending%22%5D%2C%22documentcollectionid%22%3A%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22%3A%5B%22001-204996%22%5D%7D>

Kelly vs USA (D. D. C. 1982), dostupné z: <https://www.casemine.com/judgement/us/5914c406add7b049347caa04#p371>

Khudobin proti Rusku, rozsudek senátu ESLP ze dne 26. 1. 2007, stížnost č. 59696/00 a 30863/10. Dostupný z: https://www.hr-dp.org/files/2013/09/06/CASE_OF_KHUDOBIN_v._RUSSIA_.pdf

Ramanauskas proti Litvě, rozsudek senátu ESLP ze dne 5. 2. 2008, stížnost č. 74420/01. Dostupný z:

<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22:%5B%22%5C%22CASE%20OF%20RAMANAUSKAS%20v.%20LITHUANIA%5C%22%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-84935%22%5D%7D>

Teixeira de Castro proti Portugalsku, rozsudek senátu ESLP ze dne 9. 6. 1998, stížnost č. 25829/94. Dostupný z: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22:%5B%22teixeira%20de%20castro%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-58193%22%5D%7D>

Veselov a ostatní proti Rusku, rozsudek senátu ESLP ze dne 2. 10. 2012, stížnost č. 23200/10. Dostupný z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-113289%22%5D%7D>

Volkov a Adamskiy proti Rusku, rozsudek senátu ESLP ze dne 26. 3. 2015, stížnost č. 7614/09 a 30863/10. Dostupný z: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22:%5B%227614/09%22%5D,%22sort%22:%5B%22kpdate%20Descending%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-152988%22%5D%7D>

Jiné zdroje

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz.

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, č. 273/2008 Dz.

Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 265/2001 Dz.

BRUNCLÍK, Dušan. Postavení Inspekce ministra vnitra v systému státní správy. Brno, 2008. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce JUDr. Zdeněk Pelc.

STOČEK, Petr. Inspekce ministra vnitra ČR. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí práce PhDr. Josef Smolík, Ph.D.

HLAVÁČOVÁ, Kateřina. Korupční trestná činnost příslušníků Policie České republiky. Brno, 2019. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva, Školitel práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

ROZKOT, František. Policejní provokace „trestné činnost“. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra trestního práva. Vedoucí práce prof. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.

Vyhodnocení využití nástroje „zkoušky spolehlivosti“ s návrhem na případné rozšíření na další osoby působící v orgánech veřejné moci. (2014). Poskytnuto pro účely psaní rigorózní práce na základě ředitelem GIBS schválené žádosti.

Vyhodnocení zkoušek spolehlivosti – analýza pro případné rozšíření zkoušek na další osoby působící v orgánech veřejné moci. (2016). Poskytnuto pro účely psaní rigorózní práce na základě ředitelem GIBS schválené žádosti.

Pokyn ředitele GIBS č. 9/2022, k provádění zkoušek spolehlivosti

Internetové zdroje:

Ministerstvo vnitra. Analýza kontrolních mechanismů v bezpečnostních sborech, Ministerstvo vnitra České republiky. 2008, dostupné na: <https://www.mvcr.cz/webpm/clanek/poskytnuti-informace-analyza-kontrolnich-mechanismu-v-bezpecnostnich-sborech.aspx>

Dohoda proběhla zde: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/lidri-koalice-se-dohodli-u-klause-vv-vladu-podpori-rekl-john_201012211715_akottova

Vláda schválila návrh zákona o inspekci bezpečnostních sborů – Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana – Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2022 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vlada-schvalila-navrh-zakona-o-inspekci-bezpecnostnich-sboru.aspx>

Vydaná metodická doporučení lze nalézt ve zprávách o činnosti GIBS. Dostupné z: <https://www.gibs.cz/informacni-servis/zpravy-o-cinnosti-a-analyzy>.

Zprávy o činnosti GIBS jsou dostupné online na webových stránkách GIBS: <https://www.gibs.cz/informacni-servis/zpravy-o-cinnosti-a-analyzy>

Zpráva o činnosti GIBS 2021, dostupné z <https://www.gibs.cz/informacni-servis/zpravy-o-cinnosti-a-analyzy>

Stálá komise pro kontrolu činnosti GIBS. Více informací dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=7500>

Stálá komise pro kontrolu použití odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu, použití sledování osob a věcí a rušení provozu elektronických komunikací. Více informací dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=7600>

„Generální inspektoři mohou zastavit kohokoliv a kdykoliv. Bez uniformy“. Dostupné na: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/generalni-inspekce-muze-zkontrolovat-kazdeho-uniformu-ale-necekejte.A120102_114843_domaci_cen

„Když střílí policista, je tu inspekce. Ta ovšem kontroluje sama sebe“ Dostupné na: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/inspekce-gibs.A120413_091507_domaci_zep

Zprávy o činnosti | Činnost | Nejvyšší státní zastupitelství - Soustava státního zastupitelství ČR. Soustava státního zastupitelství [online]. Copyright © 2022

Nejvyšší státní zastupitelství Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/>

Zpráva o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství 2018. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/zprava_o_cinnosti_sz_za_rok_2018-textova_cast.pdf

Zpráva o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství 2022. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti-2022-_textov%C3%A1-%C4%8D%C3%A1st.pdf

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. října. 2022, sp. zn. 9264/15), dostupný v českém jazyce na: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/70197D2DB80661ADC12588F30051BF9B/\\$file/B.%C3%9C._rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/70197D2DB80661ADC12588F30051BF9B/$file/B.%C3%9C._rozsudek.pdf?open&)

Vedení GIBS. Dostupné z: <https://www.gibs.cz/o-nas/vedeni-inspekce>

HLAVÁČOVÁ, K., ŠTEINBACH, M., Historický pohled na trestněprávní odpovědnost osob vykonávajících policejní pravomoc. Bezpečnostní teorie a praxe. Policejní akademie České republiky. 2019, č. 1. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/10/Historick%C3%BD-pohled-na-trestn%C4%9Bpr%C3%A1vn%C3%AD-odpov%C4%9Bdnost-osob-vykon%C3%A1vaj%C3%ADch-policejn%C3%AD-pravomoc.pdf>

Systémová doporučení Ligy lidských práv (Kritéria pro zřízení a činnost nezávislého orgánu pro šetření porušení zákona ze strany policistů a strážníků). Dostupné z: https://llp.cz/wp-content/uploads/01_kriteria_pro_zrizeni_a_cinnost_nezavisleho_organu_pro_setr_eni_poruseni_zakona_ze_strany_policistu_a_strazniku.pdf

Organizační struktura Celní správy České republiky. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/organizacni-struktura/Documents/grc.pdf>

HRUDKA, Josef. VANGELI, Benedikt. Analýza analyticko-koncepčních dokumentů v oblasti testu integrity v ČR [online]. Dostupné z: https://bezpecnostni-sbory.wbs.cz/clanky/1-2015/analyza_analyticko-koncepnich_dokumentu_v_oblasti_testu_integrity_v_cr.pdf

HRUDKA, Josef. BOHMAN, Martin. Zkouška spolehlivosti – nové oprávnění Inspekce?! [online]. Dostupné z: <https://ceses.cuni.cz/CESES-76-version1-Bohman.pdf>

HRUDKA, Josef. VANGELI, Benedikt. Verze zkoušky spolehlivosti v České republice [online]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/25420847-Verze-zkousky-spolehlivosti-v-ceske-republice-pplk-judr-josef-hrudka-ph-d-judr-benedikt-vangeli.html>

Police Integrity Testing, dostupné z: https://dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_Brief_Police_Integrity_Testing_Jan2021_final_ENG_0.pdf

Dohoda GIBS, PČR, CSČR a VSČR o spolupráci při zkouškách spolehlivosti.
Dostupné z: <https://www.gibs.cz/attachments/article/126/Dohoda%20o%20spolupr%C3%A1ci%20p%C5%99i%20zkou%C5%A1k%C3%A1ch%20spolehlivosti.pdf>

Strategie vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014, dostupná z: <https://www.vlada.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/Strategie-2013-a-2014---aktualni-verze.pdf>

Sněmovní tisk 1028/0 Novela z. o Generální inspekci bezpečnostních sborů
Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=1028&CT1=0>

Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, a některé další zákony.
Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=182721>

HRUDKA, Josef. VANGELI, Benedikt. Verze zkoušky spolehlivosti v České republice [online]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/25420847-Verze-zkousky-spolehlivosti-v-ceske-republice-pplk-judr-josef-hrudka-ph-d-judr-benedikt-vangeli.html>

Finanční správa Slovenské republiky. Dostupné z: <https://www.financnasprava.sk/sk/financna-sprava>

Zákon č. 35/2019 Z. z., o finančnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/35/>

THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Ant-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

Zkoušky spolehlivosti na území USA. Informace dostupné z: https://www.llrmi.com/articles/legal_update/le_integrity_tests/

Národní ochranná služba (Maďarsko) Informace dostupné z: <https://nvsz.hu/en/integrity-testing>

Zákon o policii č. XXXIV/1994. Dostupný z: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.TV>

Nariadení vlády č. 293/2010 o určení policejního orgánu odpovědného za prevenci a odhalování vnitřní kriminality a o stanovení podrobných pravidel pro plnění jeho úkolů, provádění řádné prověrky vedení života a zkoušky spolehlivosti. Dostupný z: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?dbnum=1&docid=A1000293.KOR&mahu=1>

zákon C z roku 2015, (Maďarský trestní zákoník). Dostupné z: https://thb.kormany.hu/download/a/46/11000/Btk_EN.pdf

Generální ředitelství pro boj s korupcí (Rumunsko). Dostupné z: <https://www.mai-dga.ro/eng/about-us/mission>

Narižením ministra vnitra ř. 526/16.11.2011, o postupu při ověřování odborné bezúhonnosti zaměstnanců Ministerstva vnitra (Rumunsko). Dostupné z: <https://www.mai-dga.ro/wp-content/uploads/2016/10/OMAI%20256%20din%202011%20teste%20integritate.pdf>

Orgán pro vnitřní kontrolu Ministerstva vnitra (Severní Makedonie). Dostupné z: <https://mvr.gov.mk/page/sektor-za-vnatreshna-kontrola>; <https://mvr.gov.mk/zakon/1>

Zpráva o provádění zákona ř. 325 ze dne 23. prosince 2013 ze dne 14. února 2015 (Moldavská republika). Dostupná z: https://www.cna.md/public/files/prevenirea_coruptiei/report_en.doc

Transparency international (Moldavská republika). Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/countries/moldova/>

Transparency international (řeská republika). Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/countries/czech-republic>

GREPL, Libor. KOUBEK, Lukáš., Komparace právní úpravy a některých aspektů institutu zkoušek spolehlivosti v řeské republice a v Moldavské republice. 2022, ř. 2. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2022/06/Komparace-pravni-upravy-a-nekterych-aspektu-institutu-zkousek-spolehlivosti-v-Ceske-republice-a-Moldavske-republice.pdf>

Rozhodnutí moldavského ústavního soudu ř. 43a/2014. Dostupné z: <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/en-h72015en2b6a8.pdf>

Benátská komise, stanovisko ř. 789/2014 ze dne 15. prosince 2014. Dostupné z: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2014\)041-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2014)041-e)

Rozhodnutí moldavského ústavního soudu ř. 41g/2021 ze dne 7. prosince 2021. Dostupné z: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_37_2021_41g_2021_rou.pdf

Stížnost ř. 21766/22, Ivan CAVCA proti Moldavské republice. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22Cavca%22\],%22itemid%22:\[%22001-219087%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22Cavca%22],%22itemid%22:[%22001-219087%22]})

Seznam použitých zkratk

1. **GIBS** Generální inspekce bezpečnostních sborů
2. **zákon o GIBS** zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů
3. **ESLP** Evropský soud pro lidská práva
4. **Trestní řád** zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
5. **Policie ČR** Policie České republiky
6. **Vězeňská služba ČR** Vězeňská služba České republiky
7. **Celní správa ČR** Celní správa České republiky
8. **novela zákona č. 265/2001 Sb.** zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
9. **trestní zákoník** zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
10. **zákon o služebním poměru** zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
11. **Zákon o Policii ČR** zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
12. **Inspekce policie** Inspekce Policie České republiky
13. **NYPD** Newyorská policie
14. **IAB** Úřad pro vnitřní záležitosti
15. **DCAF** Ženevské centrum pro řízení bezpečnostního sektoru
16. **Zákoník práce** zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce
17. **Pokyn** ředitele GIBS č. 9/2022, k provádění zkoušek spolehlivosti
18. **kázeňské řízení** řízení ve věcech služebního poměru
19. **Finanční správa** Finanční správa Slovenské republiky
20. **zákon č. 35/2019 Z. z** zákon č. 35/2019 Z. z., o finančnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov
21. **DGA** Generální ředitelství pro boj s korupcí (Rumunsko)
22. **IAS** Sekce vnitřní kontroly Ministerstva vnitra (Srbsko)
23. **NAC** Národní protikorupční úřad (Moldavská republika)

Příloha 1 – Představení trestního řízení

Pojem a předmět trestního řízení

*„Trestní řízení je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení a jiných osob zúčastněných na trestním řízení, jehož úkolem je náležitě zjistit, zda byl trestný čin spáchán, zjistit jeho pachatele a uložit mu podle zákona sankci, učiněné rozhodnutí vykonat, popř. jeho výkon zařídit, dále působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti a k výchově občanů“*³³¹. S tímto pojmem nepochybně souvisí také pojem trestní právo a trestní právo procesní. Trestní právo lze definovat jako obor práva, který chrání společenské vztahy tím způsobem, že za činy, které ohrožují významné zájmy, hrozí tresty a upravuje jejich ukládání a vykonávání.³³² Trestní právo procesní lze popsat jako odvětví práva, které chrání zájmy společnosti před trestnými činy tím způsobem, že upravuje trestní řízení.³³³ i v trestním řízení musí být zaručeno právo na spravedlivý proces, garantováno čl. 36 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a také právo na soudní ochranu zaručenou čl. 6 Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících (dále jen „Úmluva“).

U předmětu je třeba také rozlišovat mezi předmětem trestního práva procesního a předmětem trestního řízení. Zatímco předmětem trestního práva procesního je *„úprava právních vztahů mezi orgány činnými v trestním řízení a mezi těmito orgány a jinými osobami zúčastněnými na trestním řízení při zjišťování, zda byl spáchán trestný čin a kdo je pachatelem, při rozhodování o nich a při výkonu těchto rozhodnutí i objasnění příčin trestné činnosti a úprava jejich práv a povinností“*³³⁴, tak předmětem trestního řízení je *„zjišťování konkrétních skutečností, které vedou k odhalení a usvědčení pachatele, rozhodnutí o něm a výkonu tohoto rozhodnutí“*³³⁵. v trestním řízení je tedy úkolem rozhodnout o skutku, což znamená zjistit, zda se skutek stal, kdo je pachatel, zda se jedná

³³¹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 25.

³³² Tamtéž

³³³ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 26.

³³⁴ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 29

³³⁵ Tamtéž.

o trestný čin, jaká je jeho trestněprávní kvalifikace, případně uložit trest či ochranné opatření, rozhodnout v adhezním řízení o nároku poškozeného a objasnit příčiny a proč byl trestný čin spáchán³³⁶.

Kapitola má za cíl ve stručnosti představit trestní řízení dle českého právního řádu a zodpovědět na otázku, v jaké fázi trestního řízení nejčastěji vystupuje GIBS v pozici policejního orgánu a kdy by případně bylo možné využívat zkoušky spolehlivosti.

Prameny trestního řízení

Základním pramenem trestního řízení je již v úvodu zmiňovaný trestní řád z roku 1961. na ústavní úrovni je potřeba zmínit Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“), na stejné úrovni je poté také Listina a Úmluva. Dále je třeba zmínit například zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, zákon o GIBS etc.

Trestní řád je již více než 60 let starý. v souvislosti s tématem této práce stojí jistě za zmínku novela trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb., ve které byly do trestního řádu přesunuty operativně pátrací prostředky (in concreto v kapitole zabývající se operativně pátracími prostředky). Tato novela je některými autory přirovnávána k rekodifikaci³³⁷. Do platného znění trestního řádu několikrát zasáhl také Ústavní soud jakožto „negativní zákonodárce“.³³⁸

Trestní řád je rozdělen do pěti částí, první část upravuje společná ustanovení, druhá část se týká přípravného řízení, třetí část se zabývá řízením před soudem, čtvrtá některými úkony souvisejícími s trestním řízením a v páté části jsou uvedena přechodná a závěrečná ustanovení.

³³⁶ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 29

³³⁷ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 36

³³⁸ Tamtéž.

I když byl trestní řád za dobu své existence nescetněkrát novelizován, již v březnu 2014 byla zahájena činnost pracovní Komise pro nový trestní řád složená z odborníků na trestní právo procesní.³³⁹ Z předcházejícího textu je ovšem patrné, že i když od začátku prací na novém trestním řádu uběhlo již více jak 8 let, nebyl stále nový trestní řád přijat.

Subjekty trestního řízení

Subjekty trestního řízení můžeme definovat jako ty, které mají, a vlastním jménem vykonávají, vliv na průběh trestního řízení a zákon jim v jeho rámci přiznává určitá procesní práva a povinnosti. Můžeme sem zařadit státní orgány, fyzické a právnické osoby. Důležité je, že tyto subjekty uplatňují práva vlastním jménem.³⁴⁰

V souvislosti se subjekty je potřeba připomenout rozdíl mezi stranou a subjektem trestního řízení. Strany trestního řízení jsou ty subjekty, které mohou podle zákona uplatňovat nebo podporovat obžalobu před soudem, nebo proti obžalobě sebe nebo někoho jiného obhajovat.³⁴¹ v trestním řádu je strana definována v ustanovení § 12 odst. 6, kde je stanoveno, že „*stranou se rozumí ten, proti němuž se vede trestní řízení, zúčastněná osoba a poškozený a v řízení před soudem též státní zástupce a společenský zástupce; stejné postavení jako strana má i jiná osoba, na jejíž návrh nebo žádost se řízení vede nebo která podala opravný prostředek*“³⁴².

Orgány činné v trestním řízení jsou jednou skupinou subjektů trestního řízení. Do této skupiny spadá soud, státní zástupce a policejní orgán³⁴³. Orgány činné v trestním řízení mají dle ustanovení § 7 odst. 1 trestního řádu povinnost si navzájem pomáhat při plnění úkolů vyplývajících z trestního řádu.

Do druhé skupiny subjektů lze zařadit osobu, proti níž se řízení vede, zúčastněnou osobu, poškozeného, orgán sociálně-právní ochrany dětí a v řízení proti mladistvým také probačního úředníka. Osobou, proti níž se řízení vede může

³³⁹ Srov. Rekodifikace trestního práva procesního – Portál justice. Aktuality – Portál justice [online]. Copyright ©2017 Ministerstvo spravedlnosti České republiky [cit. 18.11.2022]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

³⁴⁰ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 120

³⁴¹ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 121

³⁴² Ustanovení § 12 odst. 6 trestního řádu

³⁴³ Ustanovení § 12 odst. 1 trestního řádu

být podezřelý, obviněný („*Toho, kdo je podezřelý ze spáchání trestného činu, lze považovat za obviněného a použít proti němu prostředků daných tímto zákonem teprve tehdy, bylo-li proti němu zahájeno trestní stíhání (§ 160)*“³⁴⁴), obžalovaný („*Po nařízení hlavního líčení se obviněný označuje jako obžalovaný*“³⁴⁵), nebo odsouzený („*Odsouzeným je ten, proti němuž byl vydán odsuzující rozsudek, který již nabyl právní moc*“³⁴⁶). Zúčastněna osoba je definována v ustanovení § 42 odst. 1 trestního řádu a to tak, že je to ten, jehož věc nebo část majetku byla zabráná nebo podle návrhu má být zabráná³⁴⁷. Poškozeným je „*ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil*“³⁴⁸.

Ze subjektů trestního řízení je dále se potřeba více zaměřit na policejní orgán. Policejním orgánem se dle trestního řádu rozumí útvary v, GIBS v řízeních o trestných činech příslušníků Policie ČR, Vězeňské služby ČR, Celní správy ČR anebo zaměstnanců České republiky zařazenými k výkonu práce u Policie ČR, případně zaměstnanců Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR, pokud spáchají trestný čin v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů. Dále jsou v určitých typech řízení policejním orgánem také například pověřené orgány Vězeňské služby ČR, Celní správy ČR, Vojenské policie, Bezpečnostní informační služby etc.³⁴⁹

Kromě termínu policejní orgán se v trestním řádu setkáme ještě s pojmem vyšetřovací orgán, který provádí vyšetřování. „*Vyšetřováním se označuje úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu.*“³⁵⁰

Vyšetřovacími orgány jsou dle ustanovení § 161 trestního řádu útvary Policie ČR, GIBS, která provádí vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Policie ČR, příslušníky Vězeňské služby ČR, příslušníky Celní správy ČR anebo zaměstnanci České republiky zařazenými k výkonu práce v Policii ČR a o trestných činech spáchaných zaměstnanci České republiky zařazenými k výkonu práce

³⁴⁴ Ustanovení § 32 trestního řádu

³⁴⁵ Ustanovení § 12 odst. 8 trestního řádu

³⁴⁶ Ustanovení § 12 odst. 9 trestního řádu

³⁴⁷ Srov. Ustanovení § 42 odst. 1 trestního řádu

³⁴⁸ Ustanovení § 43 odst. 1 trestního řádu

³⁴⁹ Ustanovení § 12 odst. 2 trestního řádu

³⁵⁰ Ustanovení § 161 odst. 1 trestního řádu

ve Vězeňské službě ČR anebo v Celní správě ČR v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů, státní zástupce, pokud jde o trestný čin spáchaný příslušníky GIBS, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace, příslušníky Vojenského zpravodajství anebo příslušníky Vojenské policie a vyšetřování o trestných činech zaměstnanců České republiky, zařazených k výkonu práce v GIBS etc³⁵¹

V podkapitole věnující se jednotlivým stádiím trestního řízení bude podrobněji popsána úloha policejního orgánu v přípravném řízení.

Dokazování v trestním řízení

Již v ustanovení § 1 odst. 1 trestního řádu je stanoveno, že „*účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.*“³⁵² „Dokazování je v tomto případě důležitou procesní činností orgánů činných v trestním řízení, jelikož napomáhá zjistit, zda se trestní čin stal a kdo je pachatelem. „*Dokazováním si tedy orgány činné v trestním řízení zjišťují skutkový podklad pro své rozhodnutí.*“³⁵³

S dokazováním jsou spojeny některé základní zásady upravené v ustanovení § 2 trestního řádu. Jedná se například o zásadu řádného zákonného procesu³⁵⁴, o presumpci nevin³⁵⁵, zásadu oficiality³⁵⁶, zásadu bezprostřednosti³⁵⁷, zásadu ústnosti³⁵⁸, zásadu volného hodnocení důkazů³⁵⁹, zásadu materiální pravdy³⁶⁰ a zásadu vyhledávací³⁶¹.

Je potřeba poukázat na skutečnost, že zásada řádného zákonného procesu je mnohdy považována za nejdůležitější zásadu celého trestního řízení, a tím pádem

³⁵¹ Ustanovení § 161 odst. 4 trestního řádu

³⁵² Ustanovení § 1 odst. 1 trestního řádu.

³⁵³ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 344

³⁵⁴ Ustanovení § 2 odst. 1 trestního řádu

³⁵⁵ Ustanovení § 2 odst. 2 trestního řádu

³⁵⁶ Ustanovení § 2 odst. 4 trestního řádu

³⁵⁷ Ustanovení § 2 odst. 12 trestního řádu

³⁵⁸ Ustanovení § 2 odst. 11 trestního řádu

³⁵⁹ Ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu

³⁶⁰ Ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu

³⁶¹ Ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu

zásada materiální pravdy, tedy zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, nemůže být nadřazena této zásadě. Již v Listině je stanoveno, že pouze zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest za něj lze uložit³⁶², což je uvedeno také v čl. 2 Listiny, kde je stanoveno, že státní moc lze uplatňovat pouze v mezích zákona a způsobem, jakým to zákon stanoví.³⁶³ Je tedy nepřijatelné, aby v demokratickém právním státě bylo možno zjišťovat pravdu za každou cenu.³⁶⁴

K právu na spravedlivý proces v otázce dokazování se ve svém Nálezu vyjádřil také Ústavní soud, který konstatoval, že *„ne každá nezákonnost rovná se nespravedlivosti a neústavnosti, ale pouze taková, která vede za uvedených předpokladů k vině obviněného (stěžovatele). Také sama zákonnost limituje spravedlivost procesu tím, že nezákonný proces jeho spravedlivost přinejmenším ohrožuje, zejména tak, že nemůže vést ke spravedlivému potrestání pachatele (§ 1 trestního řádu.). Základem takového potrestání musí být skutkový stav věci zjištěný bez důvodných pochybností (§ 2 odst. 5 trestního řádu). Případné nezákonnosti nelze omluvit účelovým konstatováním, že celková spravedlivost procesu byla přece zachována, a tím snad byl garantován i spravedlivý trest. Nezákonný proces nemůže přispět k rozhodnutí o oprávněnosti trestního obvinění proti konkrétní osobě, resp. není s to tuto oprávněnost náležitě garantovat.“*³⁶⁵

Pro zajímavost stojí za zmínku, jak mají důkazy upraveny v sousední Slovenské republice. Trestní řízení je zde upraveno v zákoně č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok (dále jen „zákon č. 301/2005“).³⁶⁶ v ustanovení § 119 odst. 3 zákona č. 301/2005 je stanoveno, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k řádnému objasnění věci a co bylo získáno z důkazů podle tohoto zákona nebo podle zvláštního zákona. Důkazem je zejména výslech obviněného, svědků, znalců, protokoly a znalecké posudky, ohledání místa činu, rekonstrukce, rekonstrukce, vyšetřovací pokus, ohledání, předměty a listiny důležité pro trestní řízení, oznámení, informace získané pomocí informačních a technických prostředků nebo prostředků operativně pátrací činnosti.³⁶⁷ i ve Slovenské republice, obdobně jako

³⁶² Čl. 39 Listiny

³⁶³ Čl. 2 odst. 2 Listiny

³⁶⁴ Srov. ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-310-0, s. 17 a násl.

³⁶⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000

³⁶⁶ Dostupný z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/301/>

³⁶⁷ Ustanovení § 119 odst. 3 zákona č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok

u nás, lze tedy poznatky získávat ze široké škály možných důkazních prostředků a nejen těmi, které jsou stanoveny v zákoně č. 301/2005.³⁶⁸

Je zde třeba také zmínit některé pojmy, které se v rámci dokazování používají. Nejprve je třeba vysvětlit rozdíl mezi důkazním prostředkem, důkazem a předmětem důkazu. Důkazním prostředkem je procesní činnost orgánu činných v trestním řízení nebo strany trestního řízení, která slouží k objasnění skutečnosti, jež má být zjištěna. Důkazním prostředkem je tedy např. výslech svědka, obviněného, ohledání věci, čtení listiny etc. Důkaz je pak výsledek činnosti při dokazování. Jedná se tedy o informace, které byly získány orgány činnými v trestním řízení o existenci či neexistenci určité skutečnosti, která se má dokazovat. Předmětem důkazu je poté ta skutečnost, která má být zjištěna.³⁶⁹

U dokazování je podstatné zmínit zásadu *in dubio pro reo*, podle níž je třeba vždy dokázat vinu, pouhé nevyvrácené podezření nestačí k odsouzení. Tato zásada se ovšem týká pouze otázek skutkových, neplatí o pochybných právních otázkách.³⁷⁰

Samotné dokazování je upraveno v hlavě páté trestního řádu (ustanovení § 89–118 trestního řádu).

V ustanovení § 89 odst. 1 trestního řádu je uvedeno, co je potřeba v trestním stíhání dokazovat. Musí být dokázáno, že se skutek, ve kterém je spatřován trestný čin, stal, a že ho spáchal obviněný. Dále okolnosti, které mají vliv na posouzení povahy a závažnosti činu, okolnosti k posouzení majetkových, rodinných a osobních poměrů obviněného etc.³⁷¹

Pro téma této práce je, s ohledem na zodpovězení toho, zda lze použít výsledky a záznamy zkoušek spolehlivosti použít jako důkaz v trestním řízení, klíčové ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu, kde je stanoveno, že jako důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci³⁷². Z výše citovaného ustanovení trestního řádu je patrné, že zákon neuvádí okruh osob, které mohou důkaz opatřit. Hlavní roli v opatrování důkazů budou hrát pravděpodobně orgány činné v trestním

³⁶⁸ Srov. ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-310-0, s. 30.

³⁶⁹ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 346 a násl.

³⁷⁰ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 347

³⁷¹ Ustanovení § 89 odst. 1 trestního řádu

³⁷² Ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu

řízení, ovšem důkaz může vyhledat, předložit a v některých případech také provést některá ze stran trestního řízení.³⁷³

Ve třetím odstavci tohoto ustanovení je stanoveno, že důkaz získaný nezákonným donucením, nebo hrozbou donucení, nesmí být použit v řízení, vyjma případů, kdy se jedná o důkaz proti osobě, která se tohoto donucení dopustila.³⁷⁴

Důkazy můžeme dělit několika způsoby. Lze hovořit například o rozdělení na důkazy usvědčující a ospravedlňující, kde již z názvu je patrné, že usvědčujícími důkazy jsou ty, které směřují proti obviněnému a ospravedlňující naopak svědčí v jeho prospěch. Dále lze důkazy dělit na původní a odvozené, kdy původní důkazy jsou ty, které vychází z přímého zdroje (např. výpověď svědka o skutečnostech, které viděl) a naopak odvozené jsou ty, které pochází ze zprostředkovaného pramene (např. opis listiny). a v neposlední řadě lze důkazy dělit na přímé a nepřímé. Přímý důkaz je takový, kterým se dokazuje přímo vina či nevína a nepřímým důkazem se dokazuje nějaká vedlejší skutečnost, ze které lze poté usuzovat skutečnost hlavní. Nepřímé důkazy (např. identifikace podle analýzy DNA) lze následně používat k prověření důkazů přímých a doplnit jimi mezery, ovšem jediný nepřímý důkaz sám o sobě nestačí k důkazu hlavní skutečnosti, k tomu je potřeba větší množství nepřímých, které budou tvořit uzavřený řetězec.³⁷⁵

Dokazování se provádí ve všech stádiích trestního řízení. v přípravném řízení vyhledávání a provádění důkazů napomáhá policejnímu orgánu a státnímu zástupci jednak v rozhodování, ale zároveň se důkazy zajišťují pro účely řízení před soudem. v přípravném řízení se dokazování provádí v průběhu prověřování, při vyšetřování anebo také ve zkráceném přípravném řízení. Můžeme zde hovořit například o podání vysvětlení, odborném vyjádření, lze provádět ohledání věci a místa činu etc. v řízení před soudem lze dále dokazování dělit na dokazování při předběžném projednání obžaloby, dokazování v hlavním líčení, dokazování ve veřejném a neveřejném zasedání, dokazování v odvolacím řízení a dokazování v řízení o dovolání, stížnosti pro porušení zákona a v řízení o povolení obnovy. Hlavním těžištěm dokazování je hlavní líčení, kde platí zásady bezprostřednosti³⁷⁶,

³⁷³ Srov. ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-310-0, s. 32.

³⁷⁴ Ustanovení § 89 odst. 3 trestního řádu

³⁷⁵ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 358 a násl.

³⁷⁶ Ustanovení § 2 odst. 12 trestního řádu

veřejnosti³⁷⁷ a ústnosti³⁷⁸. v hlavním líčení se především provádějí a hodnotí důkazy, které byly shromážděny v přípravném řízení, kde nejdůležitější otázkou, jak již bylo zmíněno, je to, zda byl trestný čin spáchán a zda je obviněný pachatelem trestného činu.³⁷⁹

Již v ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu můžeme spatřit demonstrativní výčet některých důkazních prostředků. Lze hovořit o výpovědi obviněného³⁸⁰, výpovědi svědka³⁸¹, některých zvláštních způsobech dokazování³⁸², odborném vyjádření a znaleckém posudku³⁸³, věcných a listinných důkazech³⁸⁴ a ohledání³⁸⁵.

Některé zvláštní způsoby dokazování jsou konfrontace³⁸⁶, rekognice³⁸⁷, vyšetřovací pokus³⁸⁸, rekonstrukce³⁸⁹ a prověrka na místě³⁹⁰. Tyto způsoby dokazování byly do trestního řádu implementovány novelou zákona č. 265/2001 Sb. Tato novela byla zmíněna již v podkapitole Prameny trestního řízení, kde se o ní mluví i v souvislosti s včleněním operativně pátracích prostředků do trestního řádu.

V důvodové zprávě k novele zákona č. 265/2001 Sb. je uvedeno, že ustanovení do trestního řádu byla zařazena v zájmu právní jistoty a z důvodu, že do té doby nebyl v trestním řádu vyčerpávajícím způsobem upraven postup při provádění těchto poměrně často využívaných způsobů dokazování. Znění je v souladu s poznatky kriminalistiky a praxe, která se pod vlivem judikatury vytvořila.³⁹¹

³⁷⁷ Ustanovení § 2 odst. 10 trestního řádu

³⁷⁸ Ustanovení § 2 odst. 11 trestního řádu

³⁷⁹ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 362 a násl.

³⁸⁰ Ustanovení § 90-96 trestního řádu

³⁸¹ Ustanovení § 97-104 trestního řádu

³⁸² Ustanovení § 104a–104e trestního řádu

³⁸³ Ustanovení § 105–111 trestního řádu

³⁸⁴ Ustanovení § 112 trestního řádu

³⁸⁵ Ustanovení § 113–118 trestního řádu

³⁸⁶ Ustanovení § 104a trestního řádu

³⁸⁷ Ustanovení § 104b trestního řádu

³⁸⁸ Ustanovení § 104c trestního řádu

³⁸⁹ Ustanovení § 104d trestního řádu

³⁹⁰ Ustanovení § 104e trestního řádu

³⁹¹ Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 265/2001 Dz)

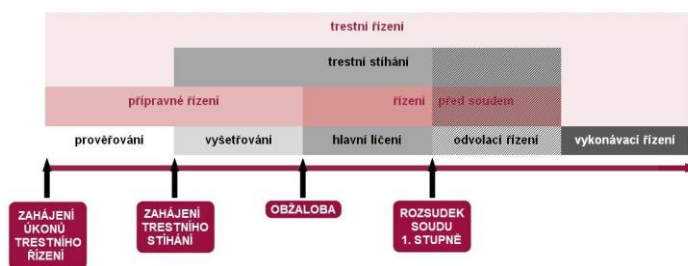
Trestní řád obecně nepovažuje jeden typ důkazního prostředku za průkaznější než jiný. Vždy posouzení důkazu záleží na okolnostech konkrétního trestního řízení.³⁹²

Je potřebné také od sebe odlišovat zákonnost a přípustnost důkazu. Zákonnost je odvozena od způsobu získání a provedení, tedy zda byl získán a následně proveden v souladu se zákonem. Ústavní soud ve svých rozhodnutích konstatoval vztah mezi institutem nepřípustnosti důkazu a právem na spravedlivý proces. Ovšem ne všechny porušení zákona při získávání důkazů mají za následek jejich nepřípustnost.³⁹³

Stádia trestního řízení

Již v úvodní kapitole jsem hovořil o tom, že trestní řízení se dělí do jednotlivých stádií. Trestní řízení se tedy dělí do těchto stádií:

- 1) přípravné řízení,
- 2) předběžné projednání obžaloby,
- 3) hlavní líčení,
- 4) opravné řízení,
- 5) řízení vykonávací.³⁹⁴

Obrázek 1: Stádia trestního řízení

Přípravné řízení

Přípravné řízení je upraveno v části druhé trestního řádu, konkrétně v ustanoveních § 157 - 179i trestního řádu. Z Obrázku č. 1 je patrné, že přípravné řízení je považováno za počátek trestního řízení a úkony provedené od tohoto okamžiku jsou považovány za úkony trestního řízení. Cílem přípravného řízení je

³⁹² Srov. PÚRY, František. § 89 [Obecná ustanovení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1334.

³⁹³ JELÍNEK, Jiří. Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5. s. 262–279.

³⁹⁴ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 477 a násl.

prověřit, zda existuje důvodné podezření ze spáchání trestného činu určitou osobou, opatřit potřebné podklady pro podání obžaloby a usnadnit provedení hlavního líčení. v této fázi se opatřují a hodnotí důkazy, které jsou potřebné pro další průběh přípravného řízení, nemá zde být nahrazována činnost soudu u hlavního líčení.³⁹⁵ Z ustanovení § 157 je patrné, že je zde důležitá součinnost policejního orgánu a státního zástupce.³⁹⁶

Přípravné řízení se dále dělí na postup orgánů činných před zahájením trestního stíhání neboli prověřování (ustanovení § 158-159d trestního řádu) a vyšetřování (ustanovení § 160-179 trestního řádu). Někdy se setkáme také s pojmem zkrácené přípravné řízení (ustanovení § 179a –179i trestního řádu).³⁹⁷

Trestní řízení může být zahájeno buď v důsledku vlastního šetření orgánů činných v trestním řízení, nebo může být zahájeno na základě trestního oznámení. Policejní orgán musí o zahájení trestního řízení sepsat záznam, ve kterém musí být uvedeny skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dověděl.³⁹⁸

„Úkony provedené v této fázi řízení jsou často považovány za úkony procesní, tedy použitelné před soudem, ovšem jen tehdy, pokud to zákon připouští nebo pokud jejich použití akceptuje rozhodovací praxe. Výsledkem řízení by mělo být rozhodnutí o potřebě zahájit trestní stíhání nebo přijetí jiného opatření.“³⁹⁹

Z výše uvedeného je patrné, že důležitou roli ve fázi prověřování hraje policejní orgán. Jak již bylo zmíněno, policejní orgán musí sepsat o zahájení trestního řízení úřední záznam, jehož opis musí do 48 hodin zaslat státnímu zástupci. Policejní orgán k objasnění a prověření skutečností nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, může, kromě úkonu uvedených v hlavě deváté trestního řádu (např. operativně pátrací prostředky), vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů, odborné vyjádření a znalecké posudky od příslušných orgánů, provádět ohledání věcí a místa činu, vyžadovat provedení zkoušky krve nebo obdobných úkonů, používat obrazové a zvukové záznamy osob,

³⁹⁵ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 478 a násl.

³⁹⁶ Ustanovení § 157 odst. 1 trestního řádu.

³⁹⁷ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 482.

³⁹⁸ Ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu

³⁹⁹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 483.

snímat daktyloskopické otisky, provádět prohlídku těla, zadržet podezřelou osobu, provádět neodkladné a neopakovatelné úkony etc.⁴⁰⁰

V ustanovení § 159 trestního řádu jsou ovšem stanoveny pořádkové lhůty, do kdy musí být fáze prověřování skončena.⁴⁰¹ Pokud orgány činné ve fázi prověřování dospějí k závěru, že výsledky v této fázi nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a že ho spáchala určitá osoba, přechází se do další fáze a tou je vyšetřování.⁴⁰²

Pokud se v této věci dospěje k závěru, že nejde o podezření z trestného činu, policejní orgán usnesením věc odloží, nebo pokud je na místě věc vyřídit jinak, tak věc odevzdá příslušnému orgánu k projednání přestupku, případně kázeňskému nebo kárnému projednání.⁴⁰³ Státní zástupce nebo policejní orgán dále věc odloží, pokud je trestní stíhání nepřijatelné⁴⁰⁴, neúčelné⁴⁰⁵, nebo se nepodařilo zjistit rozhodné skutečnosti opravňující zahájení trestního stíhání⁴⁰⁶. o odložení se rozhoduje usnesením.⁴⁰⁷

Jak již bylo zmíněno, pokud skutečnosti nasvědčují tomu, že byl trestný čin spáchán, je zahájeno trestní stíhání. v této fázi již úkony provádějí vyšetřovací orgán, které jsou uvedeny v ustanovení § 161 trestního řádu (in concreto výše) a mezi které se řadí i GIBS⁴⁰⁸. Dle ustanovení § 160 se trestní stíhání zahájí, pokud skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a je dostatečně odůvodněn závěr, že ho spáchala určitá osoba. Trestní stíhání se zahajuje usnesením a opis se musí do 48 hodin doručit státnímu zástupci a nejpozději na počátku prvního výsledku také obviněnému. Usnesení o zahájení musí obsahovat výrok a odůvodnění. ve výroku musí být popis skutku, ze kterého je osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným a zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován. Obviněný musí být v usnesení označen stejnými údaji, jaké musí být uvedeny o osobě obžalované v rozsudku (jméno a příjmení, den a místo narození, zaměstnání a bydliště, popřípadě jinými údaji potřebnými k tomu, aby

⁴⁰⁰ Ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu

⁴⁰¹ Ustanovení § 159 odst. 1 trestního řádu

⁴⁰² Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 482 násl.

⁴⁰³ Ustanovení § 159 odst. 1 trestního řádu.

⁴⁰⁴ Ustanovení § 159 odst. 2 trestního řádu.

⁴⁰⁵ Ustanovení § 159 odst. 3 trestního řádu.

⁴⁰⁶ Ustanovení § 159 odst. 5 trestního řádu.

⁴⁰⁷ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 490 a násl.

⁴⁰⁸ Ustanovení § 161 trestního řádu

nemohl být zaměněn s jinou osobou). Odůvodnění musí obsahovat skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání.⁴⁰⁹

V ustanovení § 160 je uvedeno, že policejní orgán může provádět neodkladné a neopakovatelné úkony v případech, kdy nelze dosáhnout, aby tyto úkony provedl příslušný orgán.⁴¹⁰

I v této fázi se důkazy převážně vyhledávají a zajišťují pro účely rozhodnutí o způsobu ukončení přípravného řízení, nebo pro další řízení před soudem.⁴¹¹ „Úkony, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání ovšem nemusí policejní orgán opakovat.“⁴¹²

Přípravné řízení může skončit několika způsoby. v ustanovení § 171 trestního řádu je upraveno postoupení věci jinému orgánu, v ustanovení § 172 trestního řádu je upravené zastavení trestního stíhání (pokud se nestal skutek, pokud se nejedná o trestný čin, není prokázáno, že čin spáchal obviněný etc.), v ustanovení § 173 se hovoří o přerušení trestního stíhání (nemožnost věc objasnit bez přítomnosti obviněného, nemožnost obviněného postavit pro těžkou chorobu před soud etc). v ustanovení § 176 trestního řádu je upravena obžaloba. Tu podá státní zástupce ve chvíli, kdy výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud. v ustanovení § 177 trestního řádu jsou stanoveny náležitosti obžaloby. ve fázi vyšetřování navíc může státní zástupce s obviněným zahájit jednání o dohodě o vině a trestu, jejíž návrh poté následně státní zástupce podá soudu.⁴¹³

V souvislosti s přípravným řízením lze hovořit také o zkráceném přípravném řízení, jehož cílem je co nejefektivněji a nejrychleji postavit obviněného před soud. Zkrácené přípravné řízení se koná o trestných činech, o kterých je příslušný rozhodovat v prvním stupni okresní soud a horní hranice trestu nepřevyšuje pět let. Zároveň je potřeba, aby byl podezřelý přistižen při činu, nebo bezprostředně poté, nebo byly v průběhu prověřování skutečnosti odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možno postavit před soud ve stanovené lhůtě. Zkrácené přípravné řízení konají policejní

⁴⁰⁹ Usnesení § 160 trestního řádu

⁴¹⁰ Ustanovení § 160 odst. 3 trestního řádu.

⁴¹¹ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 498 a násl.

⁴¹² FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 499.

⁴¹³ Ustanovení § 175a a § 175b trestního řádu.

orgány uvedené v ustanovení § 12 odst. 2 trestního řádu.⁴¹⁴ „Zkrácené přípravné řízení musí být skončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován (§ 179b odst. 3).“⁴¹⁵ Policejní orgán po skončení zkráceného přípravného řízení předloží státnímu zástupci stručnou zprávu o jeho výsledku, pokud nerozhodne o odložení věci.

Státní zástupce následně ve zkráceném přípravném řízení může podat soudu návrh na potrestání⁴¹⁶, návrh na schválení dohody o vině a trestu⁴¹⁷. Pokud nejde o podezření z trestného činu, věc odloží⁴¹⁸, případně věc odevzdá příslušnému orgánu k projednání přestupku⁴¹⁹ nebo kárného či kázeňského trestu⁴²⁰. Dále věc odloží, je-li trestní stíhání nepřipustné⁴²¹, nebo rozhodl-li o schválení narovnání⁴²² (z těchto důvodů může věc také podmíněně odložit⁴²³). Dále může věc odložit, pokud je trestní stíhání neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v ustanovení § 172 odst. 2 trestního řádu⁴²⁴, nebo opatřením věc vrátí policejnímu orgánu⁴²⁵. Neučiní-li státní zástupce žádnou z uvedených věcí, předá dle ustanovení § 179c odst. 3 věc policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání.⁴²⁶

Je patrné, že policejní orgán hraje v přípravném řízení významnou roli. Jeho „hlavním úkolem v této fázi je prověřit a objasnit skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin.“⁴²⁷ Příslušníci policejního orgánu jsou v této fázi vázáni pokyny státního zástupce, který je v této fázi dominus litis. Je také zřejmé, že úkoly policejního orgánu se dělí podle toho, v jaké fázi přípravného řízení se nacházíme. ve fázi prověřování policejní orgán zpočátku musí sepsat záznam (in concreto výše). v ustanovení § 158 odst. 3 jsou také uvedeny úkony, které je v této fázi policejní orgán oprávněn provádět. o zahájení trestního stíhání, a tedy o zahájení

⁴¹⁴ Ustanovení § 179a trestního řádu.

⁴¹⁵ Ustanovení § 179b trestního řádu.

⁴¹⁶ Ustanovení § 179c odst. 2 písm. a) trestního řádu

⁴¹⁷ Ustanovení § 179c odst. 2 písm. b) trestního řádu

⁴¹⁸ Ustanovení § 179c odst. 2 písm. c) trestního řádu

⁴¹⁹ Ustanovení § 179c odst. 2 písm. d) trestního řádu

⁴²⁰ Ustanovení § 179c odst. 2 písm. e) trestního řádu

⁴²¹ Ustanovení § 179c odst. 2 písm. f) trestního řádu

⁴²² Ustanovení § 179c odst. 2 písm. g) trestního řádu

⁴²³ Ustanovení § 179c odst. 2 písm. h) trestního řádu

⁴²⁴ Ustanovení § 179c odst. 2 písm. i) trestního řádu

⁴²⁵ Ustanovení § 179c odst. 2 písm. j) trestního řádu

⁴²⁶ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 509 a násl.

⁴²⁷ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 192.

vyšetřování rozhodne usnesením policejní orgán, který tak učiní, pokud skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a že ho spáchala konkrétní osoba. v této fázi jsou příslušné již vyšetřovací orgány, které postupují z vlastní iniciativy a hlavním úkolem je co nejrychleji vyhledat a zajistit důkazy potřebné pro další fáze řízení. Vyšetřovací orgán ovšem nemůže rozhodovat meritorně, to přísluší státnímu zástupci (pokud není státní zástupce zároveň vyšetřovací orgán, pak neplatí první část věty). ve zkráceném přípravném řízení policejní orgán postupuje obdobně jako ve fázi prověřování. ve fázi prověřování a ve zkráceném přípravném řízení může policejní orgán usnesením rozhodnout o odložení věci.⁴²⁸

Předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení, vykonávací řízení

Další stádia trestního řízení není, s ohledem na téma práce, potřeba zde podrobněji popisovat, a proto zde budou popsána velice stručně. v podrobnostech si dovolím odkázat na odbornou literaturu.

Předběžné projednání obžaloby je upraveno v hlavě jedenácté trestního řádu, konkrétně v ustanovení § 185–195 a jedná se o fakultativní stádium trestního řízení. Po projednání soud buď nařídí hlavní líčení⁴²⁹, nebo rozhodne dle ustanovení § 188 trestního řádu tak, že buď předloží věc společnému nadřízenému soudu k rozhodnutí o příslušnosti⁴³⁰, nebo postoupí věc jinému orgánu⁴³¹, nebo trestní stíhání zastaví⁴³², případně přeruší⁴³³, či vrátí věc státnímu zástupci k došetření⁴³⁴, anebo trestní stíhání podmíněně zastaví⁴³⁵.

Následující stádium trestního řízení, je považováno za těžiště trestního stíhání, a to z důvodu, že se zde rozhoduje o vině a trestu. Tímto stádiem je hlavní líčení, které je upraveno v ustanoveních § 199-231 trestního řádu. Předmětem hlavního líčení je rozhodnutí o podané obžalobě. Jde o stádium, které je základem a vyvrcholením procesu dokazování. Ani v tomto případě se nejedná o obligatorní část trestního řízení, jelikož soud může o podané obžalobě rozhodnout jinak,

⁴²⁸ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 192 a násl.

⁴²⁹ Ustanovení § 196 a násl. trestního řádu

⁴³⁰ Ustanovení § 188 odst. 1 písm. a) trestního řádu

⁴³¹ Ustanovení § 188 odst. 1 písm. b) trestního řádu

⁴³² Ustanovení § 188 odst. 1 písm. c) trestního řádu

⁴³³ Ustanovení § 188 odst. 1 písm. d) trestního řádu

⁴³⁴ Ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) trestního řádu

⁴³⁵ Ustanovení § 188 odst. 1 písm. f) trestního řádu

například po předběžném projednání obžaloby zastaví trestní stíhání, nebo postoupí věc jinému orgánu (in concreto výše).⁴³⁶

Opravné řízení je předposlední stádium trestního řízení. Existence opravného řízení je klíčová, jelikož napomáhá zvyšovat záruku zákonnosti a spravedlnosti vydaných rozhodnutí. Podstatou opravného řízení je, že na základě podaného opravného prostředku dojde k přezkumu rozhodnutí, výsledkem přezkumu je poté následně buď potvrzení původního rozhodnutí, nebo jeho zrušení a nahrazení. Rozhodnutí může mít buď vady skutkové (error in facto), vady právní (error in iure) anebo vady procesního postupu (error in procedendo).⁴³⁷ Je patrné, že ani opravné řízení není obligatorním stádiem trestního řízení, jelikož k jeho zahájení je třeba, aby oprávněná osoba podala opravný prostředek. Oprávněná osoba se tohoto svého práva může vzdát, a dokonce může zpravidla i již jednou podaný opravný prostředek vzít zpět.⁴³⁸

Posledním stádiem trestního řízení je vykonávací řízení, které přichází na řadu v případě, pokud orgány činné v trestním řízení vydaly rozhodnutí, které je třeba vykonat. v trestním řádu je mu věnována hlava dvacátá první.⁴³⁹ Jedná se tedy o nucené uskutečnění obsahu rozhodnutí a tímto postupem má být dosažen účel trestního řízení. Ani vykonávací řízení není obligatorním stádiem, jelikož některá rozhodnutí orgánu činných v trestním řízení není třeba vykonat (např. usnesení o zastavení trestního stíhání, pokud na toto usnesení nenavazuje další postup).⁴⁴⁰

⁴³⁶ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 523 a násl.

⁴³⁷ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 583 a násl.

⁴³⁸ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 587 a násl.

⁴³⁹ Ustanovení § 315-362 trestního řádu

⁴⁴⁰ Srov. FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s 816 a násl.

Příloha 2 – Obdobné zahraniční orgány

Obdobné zahraniční orgány vyšetřující trestnou činnost příslušníků

V České republice lze, jak již bylo zmíněno, považovat GIBS za orgán sui generis, ovšem v celosvětovém měřítku je možné nalézt obdobné orgány. v této podkapitole postupně představím některé z nich.

Slovenská republika

Jako první je potřeba představit, i s ohledem na naši relativně nedávnou společnou minulost, obdobný orgán u našich sousedů. Zde v roce 1994 vznikl Úřad inspekční služby policejního sboru (Úřad inšpekčnej služby Policajného zboru), jehož posláním bylo získávat a vyhodnocovat poznatky o trestné činnosti příslušníků Policejního sboru (dále jen „slovenská policie“). Dalším úkolem Úřadu inspekční služby policejního sboru byla také ochrana příslušníků slovenské policie, která spočívala v prověřování oznámení, jež měly za cíl pošpinit a narušit práci slovenské policie.⁴⁴¹

V roce 1999 na Ministerstvu vnitra Slovenské republiky vznikla Sekce kontroly a inspekční služby Ministerstva vnitra Slovenské republiky (Sekcia kontroly a inšpekčnej služby Ministra vnitra Slovenské republiky). Došlo tak ke spojení dvou úřadů, a to Úřadu inspekční služby policejního sboru (Úřadu inšpekčnej služby Policajného zboru) s Úřadem kontroly ministra vnitra slovenské republiky (Úradom kontroly ministra vnitra Slovenské republiky). Nařízením ministra vnitra slovenské republiky č. 17 z 28. března 2002 došlo opět k rozdělení těchto dvou úřadů na Úřad kontroly ministra vnitra (Úrad kontroly ministra vnitra) a Úřad inspekční služby policejního sboru (Úrad inšpekčnej služby Policajného zboru).⁴⁴²

V roce 2007, z důvodu stále sofistikovanější trestné činností páchané příslušníky slovenské policie, vznikla Sekce kontroly a inspekční služby Ministerstva vnitra Slovenské republiky (Sekcia kontroly a inšpekčnej služby Ministerstva vnitra Slovenskej republiky), ovšem stejně jako u nás, i u našich sousedů veřejnost zastávala názor, že tento úřad není nezávislý.⁴⁴³

Zákonem č. 6/ 2019 Z. z., kterým sa mění a doplňuje zákon Národní rady Slovenské republiky č. 171/1993 Z. z. o Policejním sboru ve znění pozdějších

⁴⁴¹ BRUNCLÍK, Dušan. Postavení Inspekce ministra vnitra v systému státní správy. Brno, 2008. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce JUDr. Zdeněk Pelc. s. 24 a násl.

⁴⁴² Tamtéž

⁴⁴³ Tamtéž

předpisů a kterým sa mění a doplňují některé zákony (dále jen „zákon č. 6/2019“), byl zřízen Úřad inspekční služby (Úřad inšpekčnej služby) (dále jen „Úřad“), který je zvláštní součástí slovenské policie a má působnost po celé Slovenské republice. Zákon č. 6/2019 byl účinný od 1. února 2019. Úřad je tedy upraven v zákoně Národní rady Slovenské republiky č. 171/1993 Z. z. o Policejním sboru (dále jen „slovenský zákon o policii“). Úkolem Úřadu je odhalování, vyšetřování a zkrácené vyšetřování trestných činů příslušníků ozbrojených bezpečnostních sborů.⁴⁴⁴

Mezi příslušníky ozbrojených bezpečnostních sborů patřili příslušníci slovenské policie a příslušníci sboru vězenské a justiční stráže. od 1. ledna 2020 Úřad vyšetřuje také trestné činy příslušníků finanční správy (celníků).⁴⁴⁵

Dalšími úkoly Úřadu jsou např. úkoly v oblasti vnitřní kontroly, finanční kontroly, ochrany osobních údajů a vyřizování stížností.⁴⁴⁶ Úřad řídí ředitel, který je odpovědný vládě.⁴⁴⁷

Spojené státy americké

NYPD byla založena již v roce 1845 a jedná se o jednu z nejstarších a zároveň největších policí na území spojených států. ve službách NYPD je přibližně 36 000 příslušníků policie a 19 000 civilních zaměstnanců.⁴⁴⁸

Součástí NYPD je také IAB, jež plní funkci úřadu pro vnitřní kontrolu. v roce 1993 došlo uvnitř NYPD ke zrušení Úřadu inspekčních služeb (Inspectional Services Bureau), oddělení pro vnitřní kontrolu (Internal Affairs Division) a terénní jednotky pro vnitřní kontrolu (field internal affairs units) a následnému založení IAB.⁴⁴⁹

IAB vykonává policejní dohled nad příslušníky a zaměstnanci NYPD. Úkolem IAB je dohlížet na zachování integrity celé NYPD a bojovat s korupcí uvnitř policejního sboru. IAB přijímá podněty od veřejnosti i příslušníků NYPD, podání lze učinit také anonymně. Vyšetřování IAB ovšem není veřejné, a tak na IAB dohlíží Newyorská komise pro boj proti korupci uvnitř policie (Commission to Combat Police Corruption).⁴⁵⁰

⁴⁴⁴ Ustanovení § 4a odst. 1 slovenského zákona o policii

⁴⁴⁵ Dostupné z: <https://www.minv.sk/?urad-inspekcejnej-sluzby>

⁴⁴⁶ Ustanovení § 4a odst. 2 slovenského zákona o policii

⁴⁴⁷ Ustanovení § 4a odst. 3 slovenského zákona o policii

⁴⁴⁸ Dostupné z: <https://www.nyc.gov/site/nypd/about/about-nypd/about-nypd-landing.page>

⁴⁴⁹ Dostupné z: <https://www.usccr.gov/files/pubs/nypolice/ch4.htm>

⁴⁵⁰ Dostupné z: <https://www.nyc.gov/site/nypd/bureaus/investigative/internal-affairs.page>

Za zmínku jistě stojí také členění IAB, jelikož se oddělení dělí teritoriálně a pak existují také specializované oddělení, které vyšetřují trestné činy speciálních úřadů jako je například Úřad pro kontrolu organizovaného zločinu. IAB má také vlastní zpravodajskou jednotku.⁴⁵¹

IAB v rámci své působnosti využívá informátory, může provádět testy na drogy, provádět odposlechy, monitorovat počítačové aktivity a také provádí zkoušky spolehlivosti, které budou podrobněji popsány v kapitole o zkouškách spolehlivosti.⁴⁵²

Samozřejmě, že NYPD není jediná policie ve Spojených státech amerických, ve které existuje IAB nebo podobný úřad, jehož úkolem je vyšetřování příslušníků. Tento úřad má například také Washington D.C., kde je IAB zřízen u metropolitní policie.⁴⁵³

Maďarsko

V Maďarsku působí NVSZ. Název NVSZ lze volně přeložit jako Národní ochranná služba. NVSZ vznikla v roce 2011 a svou činnost vykonává na základě zákona o policii č. XXXIV⁴⁵⁴ z roku 1994 a dále nařízením vlády č. 293/2010⁴⁵⁵, o určení policejního orgánu odpovědného za prevenci a odhalování vnitřní kriminality a o stanovení podrobných pravidel pro plnění jeho úkolů, provádění řádné prověrky vedení života a zkoušky spolehlivosti.⁴⁵⁶

NVSZ je nezávislou součástí maďarské policie a do její kompetence spadají, vedle policie, vězeňské služby a celní správy, také orgány činné v trestním řízení, civilní tajné složky a orgány veřejné správy⁴⁵⁷.

Cílem NVSZ je vytvářet a podporovat morálně čistou veřejnou správu a mezi její hlavní úkoly lze zařadit prevenci kriminality, odhalování trestní činnosti páchané příslušníky výše uvedených orgánů, provádění zkoušek spolehlivosti, prevence korupce, ochrana a monitorování životního stylu.⁴⁵⁸

⁴⁵¹ BRUNCLÍK, Dušan. Postavení Inspekce ministra vnitra v systému státní správy. Brno, 2008. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce JUDr. Zdeněk Pelc. s. 28–29.

⁴⁵² BRUNCLÍK, Dušan. Postavení Inspekce ministra vnitra v systému státní správy. Brno, 2008. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce JUDr. Zdeněk Pelc. s. 30 a násl.

⁴⁵³ Dostupný z: <https://mpdc.dc.gov/iab>

⁴⁵⁴ Dostupný z: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.TV>

⁴⁵⁵ Dostupný z: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?dbnum=1&docid=A1000293.KOR&mahu=1>

⁴⁵⁶ Dostupné z: <https://nvsz.hu/tevekenyseg>

⁴⁵⁷ Seznam dostupný z: <https://nvsz.hu/vedett-szervek>

⁴⁵⁸ THE ANTI-CORRUPTION BULLETIN. Bulletin Of The Central Anti-Corruption Bureau, Integrity testing [online]. 1 (12) Varšava: The Central Anti-Corruption Bureau, ISSN 2083-7127. s 17 Dostupné z: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/The_Anti-Corruption_Bulletin_1_12.pdf

Dle nařízení vlády č. 293/2010 vede NVSZ přípravné řízení, pokud některý z příslušníků spáchá některý z vyjmenovaných trestných činů v § 6 tohoto nařízení.

Zde nalezneme například trestný čin zneužití osobních údajů, napomáhání k trestnému činu a v tomto paragrafu další neuvedené trestné činy spáchané při výkonu zaměstnání nebo v souvislosti s plněním úředních povinností, funkcí nebo úkolů, pokud vyšetřování těchto trestných činů nespadá do pravomoci jiného orgánu. Dále trestný čin přijetí úplatku, padělání veřejných listin, vojenské zločiny etc. Pokud při své činnosti NVSZ zjistí, že existuje podezření ze spáchání trestného činu, ihned zahájí šetření.⁴⁵⁹ Kompetence NVSZ se vztahuje také na příbuzné příslušníků, a to v případě, že spáchají například trestný čin vraždy, únos, vydírání etc.⁴⁶⁰

NVSZ se účastní některých vládních úkolů, připravuje například návrh protikorupční vládní strategie a s ní souvisejících akčních plánů, provádí průběžné hodnocení korupčních rizik anebo se podílí na plnění úkolů plynoucích z mezinárodní spolupráce a mezinárodních smluv.⁴⁶¹

Jak již bylo zmíněno, NVSZ také provádí zkoušky spolehlivosti. Jejich úprava zkoušek spolehlivosti je později rozebrána v kapitole o zkouškách spolehlivosti.

Jihoafrická republika

Orgán obdobný GIBS nalezneme i na africkém kontinentu, konkrétně v Jihoafrické republice. od roku 2011 zde existuje orgán Independent Police Investigate Directorate (dále jen „IPID“). Název lze přeložit jako ředitelství nezávislého policejního vyšetřování.⁴⁶²

Tento orgán má za úkol dohlížet nad činností policie Jihoafrické republiky a městskými policiemi a provádět nezávislé, nestranné a kvalitní vyšetřování trestných činů spáchaných těmito orgány. IPID jedná ve veřejném zájmu.⁴⁶³ IPID dále vydává různá doporučení, která mají za cíl zdokonalit činnost policie.⁴⁶⁴ Obdobná doporučení vydává také GIBS.⁴⁶⁵

⁴⁵⁹ Dostupné z: <https://nvsz.hu/tevekenyseg/bunmegelozes-es-bunfelderites>

⁴⁶⁰ Dostupné z: <https://nvsz.hu/tevekenyseg/az-nvsz-vedelmi-feladata-0>

⁴⁶¹ Dostupné z: <https://nvsz.hu/tevekenyseg/korrupcioellenes-tevekenyseggel-osszefuggo-kormanyzati-feladatokban-valo-kozremukodes-0>

⁴⁶² Dostupné z: <http://www.ipid.gov.za/node/7>

⁴⁶³ Dostupné z: <http://www.ipid.gov.za/node/8>

⁴⁶⁴ Tamtéž

⁴⁶⁵ Ustanovení § 2 odst. 5 zákona o GIBS

IPID vyšetřuje jakékoliv případy, kde dojde k úmrtí v policejní vazbě, při policejním zásahu, jakékoliv stížnost týkající se použití zbraně příslušníkem policie, znásilnění příslušníkem policie, a to ve službě i mimo ni, jakékoliv podezření na korupční jednání ze strany příslušníka policie a také například stížnost na mučení nebo napadení ze strany příslušníka policie.⁴⁶⁶

Ukrajina

I s ohledem na aktuální situaci zapříčiněnou ruskou invazí na Ukrajinu stojí za zmínku orgány podobné GIBS na Ukrajině, které se v dnešní době podílejí na vyšetřování válečných zločinů. Na Ukrajině existují dva velmi specifické protikorupční orgány a těmi je **Deržavne Bjuro Rozsliduvan**, v češtině volně přeložené jako Státní úřad pro vyšetřování (dále jen „DBR“) a **Nacional'ne Antykorupcijne Bjuro Ukrainy**, v češtině volně přeložené jako Ukrajinský národní protikorupční orgán (dále jen „NABU“). Obě tyto organizace v rámci bezpečnostně rozvojové spolupráce spolupracují s GIBS.

NABU

14. října 2014 Nejvyšší rada Ukrajiny schválila zákon o Národním protikorupčním úřadu Ukrajiny, prezident Petro Porošenko následně 16. dubna 2015 podepsal dekret č. 217/2015 o založení NABU a dekret č. 218/2015, kterým jmenoval tehdejšího ředitele úřadu. Zřízení orgánu tohoto druhu byla jedna z podmínek Evropské komise pro uvolnění vízových omezení mezi Ukrajinou a Evropskou unií.⁴⁶⁷

NABU je státním orgánem se zvláštním postavením, který je činný v trestním řízení. Mezi úkoly NABU lze zařadit prevenci a snahu omezit korupční jednání, odhalování a vyšetřování korupčních trestných činů spáchaných vyššími úředníky a vrcholnými představiteli. NABU dále přijímá vhodná protikorupční opatření.⁴⁶⁸

Příslušníci NABU provádějí vyšetřování, pokud některý z níže uvedených trestných činů spáchá například bývalý prezident, jeho poradci, členové parlamentu, předseda vlády, některý z ministrů, členové národní rady pro televizní a rozhlasové vysílání Ukrajiny, členové antimonopolního úřadu, ředitel a členové národní banky, tajemník rady národní bezpečnosti a obrany, generální prokurátor,

⁴⁶⁶ Dostupné z: https://www.westerncape.gov.za/your_gov/40

⁴⁶⁷ Dostupné z: <https://nabu.gov.ua/en/history-nabu>

⁴⁶⁸ Dostupné z: <https://nabu.gov.ua/en/principles-work>

vedoucí oddělení generální prokuratury, vojenští důstojníci ozbrojených sil, soudci, poslanci krajských zastupitelstev etc.⁴⁶⁹

Na webových stránkách NABU nalezneme také výčet trestných činů, které její příslušníci vyšetřují, jedná se například o zpronevěru, nelegální přivlastnění majetku, zneužití pravomoci, legalizace výnosů z trestné činnosti, úplatkářství etc.⁴⁷⁰

Na činnost NABU dohlíží Rada pro občanský dohled, která byla zřízena prezidentským dekretem č. 272/2015. Rada má 15 členů.⁴⁷¹

DBR

Zákon o státním úřadu pro vyšetřování byl Nejvyšší radou Ukrajiny přijat v roce 2015 a v roce 2016 byl zákon podepsán prezidentem. Činnost ovšem DBR začala vykonávat až na konci roku 2018. v roce 2019 byla poté přijata novela zákona o DBR, díky které se SBI stal orgánem činným v trestním řízení. Byl zaveden princip jednočlenného řízení úřadu, což znamenalo, že ředitel může vydávat rozhodnutí bez participace náměstků.⁴⁷²

DRB vyšetřuje trestné činy spáchané vysoce postavenými úředníky, soudci, příslušníky jiných donucovacích orgánů a také těch, kteří se dopustili válečných zločinů. Tyto osoby mohou ovlivnit průběh trestního řízení a vyhnout se trestu, a díky těmto osobám nemá ukrajinská veřejnost důvěru v soudnictví a práci orgánů činných v trestním řízení.⁴⁷³

Cílem DBR je tento stereotyp odbourat a nastolit spravedlnost ve společnosti pomocí nezávislého a komplexního vyšetřování. Stejně jako NABU i SBI má za úkol působit také preventivně. Při své činnosti DBR dodržuje některé zásady, mezi které patří například princip právního státu, zákonnost, spravedlnost, nestrannost etc.⁴⁷⁴

DBR bojuje proti korupci ve všech státních orgánech, bojuje proti mučení a jinému nelidskému zacházení, vyšetřuje zločiny proti národní bezpečnosti a bojuje proti organizovanému zločinu.⁴⁷⁵

DBR provádí vyšetřování například u prezidenta, předsedy vlády, ministrů, členů národní rady pro televizní a rozhlasové vysílání Ukrajiny, poslanců, členů

⁴⁶⁹ Dostupné z: <https://nabu.gov.ua/en/competence>

⁴⁷⁰ Dostupné z: <https://nabu.gov.ua/en/competence>

⁴⁷¹ Dostupné z: <https://nabu.gov.ua/en/history-nabu>

⁴⁷² Dostupné z: <https://dbr.gov.ua/en/istoriya>

⁴⁷³ Dostupné z: <https://dbr.gov.ua/en/misiya-ta-cinnosti>

⁴⁷⁴ Tamtéž

⁴⁷⁵ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=iJOyxyCS4So> (1:54)

Ústřední volební komise, komisaře parlamentu pro lidská práva, generálního prokurátora, tajemníka rady národní bezpečnosti a obrany, soudců etc. DBR také vyšetřuje možné protiprávní jednání ředitele a příslušníků NABU. Jak již bylo zmíněno, DBR vyšetřuje osoby, které spáchali válečné zločiny kromě válečného zločinu zveřejnění vojenských informací, které jsou považovány za státní tajemství, a zločinu ztráty dokumentů obsahující tyto informace.⁴⁷⁶

V návaznosti na ruskou invazi na Ukrajinu se DBR aktivně podílí na ochraně státu například tím, že se pokouší zavčas identifikovat kolaboranty, vlastizrádce a vyšetřuje válečné zločiny spáchané ruskou armádou. Speciální jednotky DBR se aktivně podílí na útocích na nepřítel. Za tímto účelem bylo zřízeno speciální oddělení pro předběžné vyšetřování, které se na vyšetřování válečných zločinů specializuje.⁴⁷⁷

V roce 2022 se úroveň důvěry veřejnosti v činnost DBR zvýšila o 53 %, což bylo zapříčiněno tím, že během roku 2022 DBR vyšetřovalo přes 42 000 trestních činů, z nichž přes 14 000 bylo ukončeno a k soudu bylo podáno přes 3500 žalob⁴⁷⁸.

Je patrné, že DBR a NABU vyšetřují obdobné subjekty. NABU vyšetřuje specifické trestné činy (in concreto výše) a dále korupční trestné činy, kde částka přesahuje hodnotu 26 500 euro. DBR vyšetřuje korupční trestné činy, které nepřesahují částku 26 500 euru a dále ostatní trestné činy ze strany veřejných činitelů, například pokud soudce zaviní dopravní nehodu. v Ukrajinském trestním řádu je stanoveno, že DBR může vyšetřovat trestný čin, pokud nespadá do kompetence NABU, což má zajistit, aby do práce NABU nezasahovaly jiné orgány.⁴⁷⁹

Severní Irsko a Irsko

Severní Irsko je do jisté míry, co se týče dohledu nad policií specifické, jelikož tento dohled zde vykonává speciální úřad policejního ombudsmana (Police ombudsman for Northern Ireland), který zaručuje nezávislý a nestranný systém pro vyřizování stížností na chování příslušníků policie.⁴⁸⁰

⁴⁷⁶ Dostupné z: <https://dbr.gov.ua/en/pidslidnist>

⁴⁷⁷ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=iJOyxyCS4So> (2:43)

⁴⁷⁸ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=iJOyxyCS4So> (3:45)

⁴⁷⁹ Dostupné z: <https://www.euam-ukraine.eu/news/the-sbi-ukraine-s-civilian-security-sector-reform-will-not-be-complete-without-it/>

⁴⁸⁰ Dostupné z: <https://www.policeombudsman.org/>

Zákon o policii z roku 1998 ustanovil roli a pravomoci úřadu policejního ombudsmana, ten svou činnost zahájil v roce 2000, do té doby vyšetřování příslušníků policie vykonávali sami příslušníci policie.⁴⁸¹

Úřad vyšetřuje všechny stížnosti na možné protiprávní jednání příslušníků policie, například, že příslušníci policie neprovedli řádné šetření, použili nepřiměřenou sílu nebo se chovali agresivně. Úřad také prověřuje stížnosti na civilní zaměstnance policie, kteří se podílejí na eskortě nebo zadržení.⁴⁸²

Do kompetence úřadu policejního ombudsmana spadá Policie Severního Irsku (the Police Service of Northern Ireland), Národní kriminální agentura v Severním Irsku (National Crime Agency officers in Northern Ireland), Belfastská pobřežní policie (Belfast Harbour Police), Policie ministerstva obrany (Ministry of Defence police in Northern Ireland), imigrační úředníci a někteří celníci (Immigration officers and some customs officials in Northern Ireland), pokud jde o závažné trestné činy.⁴⁸³

V čele úřadu stojí ombudsman, který je zcela nezávislý a je odpovědný pouze parlamentu. Jmenován je na období sedmi let. v rámci jeho činnosti může nastat situace, kdy bude úřad policejního ombudsmana potřebovat součinnost ze strany policie, v takovém případě se může ombudsman dohodnout s policejním prezidentem o dočasném působení určitého počtu příslušníků policie v úřadu. Policejní prezident může tuto dohodu odmítnout, ovšem i přes jeho nesouhlas mu může takový postup následně nařídít ministr, pokud k tomu budou dostatečné důvody.⁴⁸⁴

Stížnost na příslušníka či zaměstnance policie může ombudsman vyřešit několika způsoby, a to neformálním vyřízením, formálním vyřízením a odmítnutím této stížnosti.⁴⁸⁵

Neformální vyřízení přichází v úvahu v případech méně závažného porušení právních předpisů (o závažné porušení jde vždy, když dojde ke smrti nebo vážnému zranění) a s takovým postupem souhlasí stěžovatel. Tyto stížnosti jsou postoupeny disciplinárnímu orgánu uvnitř policie a ten se pokusí stížnost vyřešit dohodou mezi stěžovatelem a policií.⁴⁸⁶

⁴⁸¹ Dostupné z: <https://www.policeombudsman.org/About-Us/History-of-the-Office>

⁴⁸² Dostupné z: <https://www.policeombudsman.org/About-Us>

⁴⁸³ Dostupné z: <https://www.policeombudsman.org/About-Us>

⁴⁸⁴ BRUNCLÍK, Dušan. Postavení Inspekce ministra vnitra v systému státní správy. Brno, 2008. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce JUDr. Zdeněk Pelc. s. 44 a násl.

⁴⁸⁵ Tamtéž

⁴⁸⁶ Tamtéž

Formální vyřízení stížnosti nastává vždy, když není možnost stížnost vyřídit neformálně a ani nejsou důvody pro odmítnutí. v tomto případě vyšetřování provede sám Úřad policejního ombudsmana, případně stížnost postoupí k vyšetřování policejnímu prezidentovi. i pokud stížnost postoupí, stále má postavení kontrolního orgánu a má možnost dávat příslušníkům policie jednotlivé pokyny. Vyšetřování je zakončeno zprávou o šetření, na základě, které policejní ombudsman buď doporučí státnímu zástupci podat žalobu, nebo v méně závažných případech doporučí policejnímu prezidentovi zahájit disciplinární řízení, případně může zahájit mediaci, doporučit kompenzaci obětí anebo stížnost zamítnout. Pokud pouze doporučí zahájit disciplinární řízení a disciplinární orgán s takovým postupem nesouhlasí, má policejní ombudsman možnost zahájení řízení nařídit. K odmítnutí stížnosti dojde, pokud obsah nespadá do kompetence policejního ombudsmana.⁴⁸⁷

V sousedním Irsku je dohled nad činností policie obdobný, ten zde vykonává Garda Síochána Ombudsman Commission (dále jen „GSOC“). GSOC vznikl v roce 2016 a má obdobné pravomoci jako úřad policejního ombudsmana v Severním Irsku, také prošetřuje stížnosti směřující proti policii, dále schvaluje její strategii a plány, zavedla etický kodex příslušníků etc.⁴⁸⁸

Anglie a Wales

V Anglii a Walesu působí Independent Office for Police Conduct (dále jen „IOPC“), dříve známá pod názvem Independent Police Complaints Commission. Jedná se o nezávislý úřad, který dohlíží na policejní chování a byl zřízen za účelem zvýšení důvěry veřejnosti v systém stížností na policii na tomto území. IOPC tedy vyšetřuje závažné stížnosti a obvinění týkající se nesprávného úředního postupu policie. Jedná se o výkonný mimorezortní veřejný orgán, který je financován ministerstvem vnitra.⁴⁸⁹

V čele stojí generální ředitel. v zákoně je stanoveno, že podmínkou pro výkon této funkce je skutečnost, že osoba ucházející se o post generálního ředitele nebyla dříve příslušníkem policie.⁴⁹⁰

⁴⁸⁷ BRUNCLÍK, Dušan. Postavení Inspekce ministra vnitra v systému státní správy. Brno, 2008. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce JUDr. Zdeněk Pelc. s. 44 a násl.

⁴⁸⁸ Dostupné z: <https://www.gardaombudsman.ie/>

⁴⁸⁹ Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/organisations/independent-office-for-police-conduct>

⁴⁹⁰ Dostupné z: <https://policeconduct.gov.uk/who-we-are/our-people>

IOCP vyšetřuje stížnosti a obvinění týkající se policejní činnosti, kromě nich dále IOCP vyšetřuje veškeré případy, kdy došlo k úmrtí či zranění ve vazbě, při zadržení, při policejním zásahu, kde došlo ke střelbě anebo pokud byl příslušník obviněn z použití nadměrné síly. Po vyšetřování IOCP vypracuje zprávu, ve které je uveden skutkový děj, jak probíhalo vyšetřování, jaké důkazy byly provedeny a jak vyšetřování dopadlo. IOCP také rozhoduje, jak by mělo být dále u osob, které se nějakého protiprávního jednání dopustili, postupováno. Tyto osoby mohou být poslány například na nějaké školení, nebo, ve vážnějších případech, může být s dotyčnými zahájeno disciplinární řízení. Policie může navrhnout jiné řešení, jak by měl být příslušník potrestán a IOCP musí tento návrh zvážit. Konečné rozhodnutí ovšem náleží IOCP. Pokud bude zahájeno disciplinární řízení, rozhoduje v něm již policie a může uložit některý z disciplinárních trestů (napomenutí, snížení hodnosti, propuštění etc.), případně přijmout nějaké jiné opatření.⁴⁹¹

Do pravomoci IOCP tedy spadá vyšetřování nejzávažnějších incidentů, kterých se dopustil příslušník policie v Anglii a Walesu a postupem času se pravomoc dále rozšířila například na policejní a kriminální komisaře (police and crime commissioners), některé specializované policejní složky jako je britská dopravní policie (British Transport Police), policie ministerstva obrany (the Ministry of Defence Police) nebo civilní jaderná policie (Civil Nuclear Constabulary). IOCP dále prošetřuje stížnosti, které směřují proti Úřadu pro daně a cla Jeho Veličenstva (His Majesty's Revenue and Customs (HMRC), Národní agentuře pro boj proti trestné činnosti (the National Crime Agency (NCA)) anebo třeba na pracovníky britských pohraničních sil (UK Border Force and the Home Office). Většinu stížností vyšetřuje ovšem útvar uvnitř každé z těchto složek.⁴⁹²

⁴⁹¹ Dostupné z: <https://policeconduct.gov.uk/investigations/what-we-investigate-and-next-steps>

⁴⁹² Tamtéž

GRAFY

Graf č. 1: Počet schválných zkoušek spolehlivosti v letech 2009 až 2020.

Graf č. 2: Počet provedených zkoušek spolehlivosti + počet zkoušek spolehlivosti při kterých bylo zjištěno protiprávní jednání v letech 2009 až 2021.

Graf č. 3: Zjištěné protiprávní jednání při zkouškách spolehlivosti dle jednotlivých krajských odděleních GIBS v letech 2016-2020.

Graf č. 4: Zkoušené osoby, které se dopustili v rámci zkoušky spolehlivosti protiprávního jednání v letech 2016 až 2020, rozdělené dle příslušnosti k jednotlivým bezpečnostním sborům.

Graf č. 5: Jak bylo naloženo se zkoušenou osobou, které se v rámci zkoušky spolehlivosti v letech 2016 až 2020 dopustila protiprávního jednání.

Graf č. 6: Počet provedených zkoušek spolehlivosti + počet zkoušek spolehlivosti při kterých bylo zjištěno protiprávní jednání v letech 2021 a 2022.

Graf č. 7: Hodnostní označení osob, které se při zkoušce spolehlivosti v letech 2021 a 2022 dopustili protiprávního jednání

Graf č. 8: Dotaz na příslušníky Policie ČR zařazených k výkonu služby u pořádkové, dopravní a kriminální policie a vyšetřování z krajských ředitelství, zda mají povědomí o zkouškách spolehlivosti.

Graf č. 9: Dotaz na příslušníky Policie ČR z útvarů s celostátní působností, zda mají povědomí o zkouškách spolehlivosti.

Graf č. 10: Dotaz na 140 zaměstnanců z odboru speciálních činností, veřejných zakázek a z úseku lidských zdrojů v rámci Policie ČR, zda mají povědomí o zkouškách spolehlivosti.

Graf č. 11: Dotaz na příslušníky a zaměstnance Policie ČR, zda se považují za osobu, na kterou může být zkouška spolehlivosti provedena

Graf č. 12: Odpovědi na otázku, zda si příslušníci a zaměstnanci Police ČR myslí, že na ně byla provedena zkouška spolehlivosti.

Graf č. 13: Zjištění, zda dotazovaní respondenti považují zkoušky spolehlivosti za preventivní nástroj v boji proti protiprávnímu jednání příslušníků a zaměstnanců Policie ČR.

Graf č. 14: Dotaz na příslušníky a zaměstnance Vězeňské služby ČR, zda mají povědomí o existenci zkoušek spolehlivosti.

Graf č. 15: Dotaz na příslušníky a zaměstnance Celní správy ČR, zda mají povědomí o existenci zkoušek spolehlivosti.

Graf č. 16: Dotaz na příslušníky a zaměstnance Vězeňské služby ČR, zda se považují za osobu, na kterou může být zkouška spolehlivosti provedena

Graf č. 17: Dotaz na příslušníky a zaměstnance Celní správy ČR, zda se považují za osobu, na kterou může být zkouška spolehlivosti provedena

Graf č. 18: Odpovědi na otázku, zda si příslušníci a zaměstnanci Vězeňské služby ČR myslí, že na ně byla provedena zkouška spolehlivosti.

Graf č. 19: Odpovědi na otázku, zda si příslušníci a zaměstnanci Celní správy ČR myslí, že na ně byla provedena zkouška spolehlivosti.

Graf č. 20: Zjištění, zda dotazovaní příslušníci a zaměstnanci Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR považují zkoušky spolehlivosti za preventivní nástroj v boji proti protiprávnímu jednání příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů.

Graf č. 21: Počet provedených zkoušek spolehlivosti v rámci NYPD v letech 2014–2018